BOGOMIL RAINOV

NU MĂ FACE SĂ RÎD

univers

Coperta de *Vasile Olah*

Богомил Райнов
НЕ МЕ РАЗБИВАЙ, роман
„Български писател", София 1983
ГОСПОДИН НИКОЙ, роман
„Български писател", София 1985

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

BOGOMIL RAINOV

NU MĂ FACE SĂ RÎD

— roman —

În românește de TIBERIU IOVAN

Editura UNIVERS
București — 1988

Nu mă face să rîd

CAPITOLUL ÎNTÎI

Cică în ziua aceea memorabilă cînd a împărțit norocacele, Domnul i-a neglijat cu totul pe fotografi. Nimic de mirare, dacă avem în vedere faptul că fotografia încă nu fusese născocită. Și cu totul firesc, de vreme ce însuși Domnul prefera să fie desenat, nicidecum fotografiat. În general, în ziua aceea harababura trebuie să fi fost destul de mare, din moment ce pînă și azi poți auzi pe cine vrei și cine nu vrei plîngîndu-se că nu are noroc.

Eu unul, deși sînt fotograf, n-am nici o pretenție față de Domnul. Mie mi-a mers tot timpul. Nu chiar strună, dar mi-a mers. Dovadă că mai sînt în viață. Și dacă nu vă e de-ajuns, aș putea să mai adaug și în libertate. Să fii în viață și în libertate nu-i cîtuși de puțin o treabă de colea, mai ales cînd în jur sînt oameni puzderie care abia așteaptă să te bage în vreo încurcătură.

SÎNT PE MOARTE. VINO. MĂTUȘĂ-TA

Această scurtă telegramă ar putea fi pusă drept moto la toată povestea ce va urma. Telegrama mi-a parvenit la slujbă și într-o anumită măsură mi-a dat emoții. Că mătușă mea nu era pe moarte, nu încăpea nici o îndoială: cînd sînt pe moarte, oamenii sînt prea ocupați de cea cu coasa, ca să le mai ardă de telegrame. În același timp însă, se impunea și constatarea că ceva nu era în regulă cu bătrîna. Extrem de zgîrcită cum era, n-ar fi chel-

tuit bani nici măcar pentru un text atît de scurt, dacă împrejurările n-ar fi silit-o. Nu eram favoritul ei Credeam că uitase demult de mine. Și dacă totuși își adusese hodoronc-tronc aminte de mine, însemna că îi eram într-adevăr necesar.

— Cred că va trebui să plec, îi spun lui Zlatev, care, așezat la biroul de vizavi, îmi urmărește expresia chipului.

Cînd citești o telegramă, ți se urmărește de fiecare dată expresia chipului.

— Cine a murit ? întreabă Zlatev.

— Deocamdată nimeni, dar evenimentul este iminent : mătușa mea.

Zlatev își scarpină distrat bărbia. Are o bărbie mult ieșit în afară, încît seamănă cu o gheată. O gheată ușor încîrligată, adusă în sus, în timp ce nasul coroiat tinde în jos, ca și cum nasul și bărbia i-ar fi stăpînite de dorința absurdă de a se atinge și a se împreuna.

— Du-te, ridică Zlatev din umeri. În cadrul concediului legal.

— Și dacă voi fi nevoit să ies din cadru ?

— Îți iei fără plată.

Zlatev e șeful meu direct Un băiat plăcut, spre patruzeci de ani, cu o înfățișare anemică, dar plin de energie cînd e vorba să te calomnieze în fața superiorilor. Bine că nici cu superiorii nu e în relații prea cordiale, lucru pentru care tot eu suport consecințele.

— Atunci am să ți las, pentru orice eventualitate, o cerere de concediu fără plată, îi zic.

Zlatev își scarpină din nou gheata, apoi îi dă și nasului cele cuvenite.

— Lasă-mi. Cu dumneata sau fără dumneata, tot aia-i.

Nu-i răspund, dar el e convins că am obiecții chiar și atunci cînd tac.

— Degeaba rînjești ! O scoatem noi cumva la capăt și fără dumneata.

Să rînjesc ? Mare figură Mătușa mea e pe moarte, iar dumnealui socoate că eu rînjesc.

Dau o fugă pînă la Casa de economii, să-mi retrag micile agoniseli, trec pe-acasă și trîntesc în valiză ceva țoale și multă aparatură foto, apoi iau tramvaiul spre gară.

Vagonul e atît de ticsit, încît abia reușesc să mă strecor cu valiza pe platformă între fereastră și o femeie grasă, care mă sprijină mămoasă cu fundul ca nu cumva să cad. Începutul după-amiezii e primăvăratic după calendar, dar în fapt nu e defel ; aceeași îmbulzeală de pietoni pe trotuar și de mașini pe carosabil, fiecare încercînd într-un fel sau altul să încalce regulile de circulație, ca și cum pentru asta s-ar da premii. În orașul ăsta, anotimpurile se schimbă doar pentru copii și pensionari, căci numai ei frecventează parcurile. Pentru restul populației, legăturile cu natura se rezumă la buletinul meteorologic.

Spre deosebire de tramvai, trenul se dovedește a fi și mai ticsit. Descopăr totuși un loc liber pe coridor, lîngă toaletă. Liber cu condiția să stai într-un picior. Nu știu dacă ați observat, dar nu există nimic mai reconfortant decît să călătorești așa, într-un picior. În timp ce stai într-un picior, celălalt se odihnește.

Trenul abia-abia se urnește, de parcă ar sta în cumpănă dacă să pornească sau să mai zăbovească niței. Apoi capul mi se izbește brusc de furnirul toaletei, ceea ce îmi dă de înțeles că alegerea s-a făcut în avantajul plecării. Și iată că roțile prind să cînte peste traverse melodia cunoscută de noi toți încă din copilărie. Și iată-mă din nou la drum, spre casa părintească, după atîta amar de ani, oare cîți or fi, Doamne ?

Casa mătușii mele se află destul de departe de centru, dar foarte aproape de cimitir — un confort pentru a te naște, a trăi un timp și a te întoarce în neființă fără drumuri de prisos. Clădirea din străduța înfundată nu este prea mare, are două caturi și e construită pesemne înainte de primul război mondial, dar în stil occidental și cu pretenții de prosperitate. Acum, cînd mi se arată în fața ochilor, cocoțată pe terenul înclinat și înverzit, prin frunzișul încă firav al copacilor, albind tulbure în lumina crepusculară ce se așterne, mi se pare cumva mai mică, parcă împuținată de trecerea vremii, așa cum sînt împuținați și oamenii la bătrînețe.

Deschid cu precauție portița de la curte, ca să n-o dobor și pe ea, și gardul de scînduri devenit cenușiu de la atîta ploaie, căci și portița, și gardul de scînduri abia se mai țin. Pornesc pe cărarea ce duce spre casă, cîndva acoperită cu nisip, acum desfundată și bolovănoasă. Adierii primăvăratice de verdeață proaspătă și pămînt reavăn i se alătură mirosul de ouă prăjite. Mirosul de bucătărie vine probabil de la vecini, nu din casa noastră, care cu fațada ei scorojită de timp și cu ferestrele înalte și întunecate amintește mai degrabă de un sălaș pentru stafii, decît de un loc unde se prăjesc ouă.

Apăs pe butonul de la ușă și dinăuntru răzbate un țîrîit răgușit, ca și cum soneria ar fi fost ruginită de inactivitate. Îmi deschide o femeie în vîrstă. Nu e mătușa mea.

— Eu sînt Liubka, vecina, îmi explică ea făcîndu-mi loc să intru. Văz că nu mă mai ții minte.

— Ba da. Dar aici e cam întuneric.

— Aprind acușica lumina. Ce se va mai bucura mătușă-ta. E singurică cuc. Dacă n-aș fi eu să mai trec pe la dînsa...

În timp ce turuie, vecina răsucește comutatorul electric și eu intru în holul al cărui aspect neîngrijit nu sugerează defel că cineva ar trece pe la mătușă-mea.

— E sus, îmi explică femeia, arătînd din cap spre scara de lemn. Nu mai e în stare să coboare, n-o mai țin picioarele. E, eu una am plecat.

Pornesc pe scara care scîrțîie amenințător sub pașii mei. Dintotdeauna a scîrțîit astfel. Sus, în vestibulul întunecos, remarc o lumină galbenă, care se strecoară pe sub ușă. Bat și intru.

Fără a fi prea mare, încăperea e destul de ticsită de mobile, încît am nevoie de un anumit timp pentru a o descoperi pe mătușa. Vrînd parcă să mă ajute, ea se mișcă ușor în colțul în care se află. Mobilele nu se mișcă decît la cutremur, dar acel ceva de acolo se mișcă. Bătrînica în cămașă de noapte și cu scufie albă pe cap își măsoară puterile cu așternuturile albe și se reazemă de perna imensă :

— Boiane... Nu credeam că ai să mai vii...

E aceeași voce pe care o știu. Nu înaltă, și totuși autoritară, chiar atunci cînd se străduiește să fie amabilă.

— Sărut mîna, mătușă, păi cum să nu vin.

Mă apropii, pășind în cale peste taburete și măsuțe, apuc mîna subțire și tremurîndă a mătușii și îmi iau inima în dinți ca s-o sărut. Mînuța rămîne un timp în laba mea, așteptînd parcă repetarea sărutului, apoi se retrage și se îndreaptă spre colțul de vizavi :

— Așază-te acolo. Atît de tare m-am împuținat, că-i mai bine să te uiți la mine de la distanță.

— Nu-ți face probleme, spun eu. N-ai nimic.

— Mă duc, Boiane...

— Acum o ții și mata una și bună. Ai să trăiești cît vulturii, mătușă.

Optimismul meu sună de-a dreptul grosolan, dar bătrîna îl acceptă fără obiecții. Bolnavii preferă optimismul grosolan compasiunii lacrimogene, lucru știut și de medici.

— Cum ai călătorit ?

„Într-un picior", mă gîndesc eu că-i spun, dar îmi dau seama că-i puțin probabil ca dînsa să se intereseze cum am călătorit, și, la rîndu-mi, întreb :

— Ce ai ?

— Oh, mai bine întreabă-mă ce n-am Dar cel mai rău mi-e cu inima.

Am considerat dintotdeauna că e destul de tare la inimă, dar se pare că și inimile tari se uzează. Aștept să treacă la descrierea amănunțită a simptomelor bolii, ea însă se reculege în tăcere, de parcă ar vrea să audă ce anume se petrece în pieptul ei. Apoi își amintește de prezența mea, aruncă o uitătură spre colțul în care mă aflu și spune împăciuitor :

— Poți să fumezi dacă vrei Dar deschide fereastra.

O amabilitate neobișnuită din partea dînsei, provocată de faptul că mă scotoceam așa, în virtutea inerției, prin buzunare. Deschid fereastra și trag din plin în piept aerul umed și răcoros, atît de diferit de atmosfera încinsă din odaie, atmosferă îmbibată cu miros de medicamente și de om ce bolește Apoi mă așez la locul meu și aprind o țigară căutînd din ochi ceva care să-mi țină loc de scrumieră.

— Se duce neamul nostru, Boiane. Totul se năruie. Uită-te și la casă în ce hal a ajuns. Mătușa arată cu un gest tragic spre peretele crăpat și înnegurat de vreme, iar

eu folosesc pauza pentru a lua în loc de scrumieră un mic vas argintat, susținut de un amoraș din alamă.

— Totul se va îndrepta, rostesc eu încurajator. Mai întîi trebuie îndreptat gardul.

— Păi la ce să-l mai îndrept ? Ce, tu nu știi ? mă întreabă mătușa cu o indignare abia stăpînită. Ne vor lua tot răzorul de lîngă gard Un metru și jumătate din curte, înțelegi !

— Păi la ce le trebuie ?

— Vor să lărgească strada. De parcă ar băga tramvai, așa s-au pus s-o lărgească. Și parcă-i musai s-o lărgească tocmai dinspre partea noastră, nu de dincolo...

Și se apucă să mă pună la curent cu toată preistoria extinderii străzii, cum la început fusese prevăzută în plan să se facă anume de partea cealaltă, doar că de partea cealaltă e casa ștabului ăluia, îl știi, Iliev, iar Iliev, firește, a intervenit imediat, așa că tot planul a fost schimbat și, colac peste pupăză, de la un metru, extinderea a crescut, nu se știe cum, la un metru și jumătate..

Va să zică, asta va fi tema pentru scara de azi, nu boaia. Mătușa își are de mult temele ei preferate Cum ajunge la una dintre ele, poți să-ți limitezi participarea la discuție la te miri ce și mai nimic, chiar și la o simplă exclamație de compasiune. Ceea ce și fac.

Tema răzorului sortit pieirii se dovedește a fi înviorătoare pentru bătrînă, în pofida beteșugului de care suferă. Mătușa mea se ridică chiar în capul oaselor și, rezemată de pernă, prinde să gesticuleze energic — a avut întotdeauna slăbiciune pentru gesturile teatrale — iar eu fumez, o studiez și apreciez mașinal că la această lumină slabă și la această neîntreruptă gesticulare mi-ar veni foarte greu s-o fotografiez fără ajutorul unui bliț.

Nici înainte ea nu reprezenta mai mult de un sac de ciolane, dar cu trecerea anilor, ciolanele s-au redus la o jumătate de sac și femeia s-a transformat într-o copie miniaturizată a ei însăși. Pielea obrazului, împestrițată cu pete cafenii, aproape că nu mai acoperă conturul craniului. Ochii adînciți în orbite mai ard însă, încercuiți de grele umbre liliachii, iar buzele subțiri și uscate ba se deschid, ba se lipesc la loc într-o grimasă perseverentă, parcă pentru a împiedica maxilarul inferior să atîrne cu

neajutorarea bătrîneții și să dezvelească dinții mari și gălbui, singurii cruțați de timp.

— Închide, că s-a făcut frig, îmi amintește mătușa după un timp.

Apoi se întoarce din nou la temă.

Un profil ascuțit și luminos, conturat în umbra aruncată de bătrînă pe perete. Această femeie ascunde într-însa de cînd lumea un fel de intransigență spre tot ce amenință să-i încalce confortul, un fel de pornire spontană spre o reacție de apărare, o convulsie asemănătoare celei cu care scoica transformă firul de nisip în mărgăritar. De-o viață întreagă mătușa mea se află în convulsia unei inexprimabile iritări, dar de mărgăritare nici pomeneală.

— Decio nu trece să te mai vadă ? întreb eu la un moment dat, pentru a-i abate atenția în altă direcție.

— Cred că știi cum trece el. Doar cît să ochească și să-ți umfle ceva, dar la mine nu mai are ce căuta.

— Și cine se îngrijește de dumneata ?

— Liuba, doar ai văzut-o. Aveam o chiriașă, mă ajuta la una, la alta, dar parcă asta-i de-ajuns ? Nu-i trecea niciodată prin cap să vină lîngă tine, să se așeze, să te poți întinde la vorbă sau să-ți citească ceva.

— Poate că nu-i plăcea să citească ?

— Ba dimpotrivă. Citea pînă noaptea tîrziu și consuma curentul, dar la ea acolo, jos. Se închidea în odaie și habar să aibă că ici-șa, sus, zace un om bolnav.

— De ce a plecat ?

— I-am făcut vînt. De cum am aflat că o vizitează pe furiș pramatia aia de Decio, i-am și făcut vînt. Că asta mai lipsea, să facă din casa lui moș-tu Minko casă de randevu. Frumos sfîrșit pentru neamul nostru.

Iată și tema a doua, îmi zic eu. Și n-am greșit. Decît prin faptul că nu e tema a doua, ci prima. Neamul cu N mare. Subiectul ei preferat de cînd lumea.

Spre norocul meu și al dumneavoastră, dînsa limitează istoria Neamului la numai cinci genrații, dintre care primele două sînt destul de nebuloase, iar ultima — eu și Decio — constituim în esență cea mai grăitoare dovadă a decăderii totale. Cu alte cuvinte, după opinia mătușii, neamul îl reprezintă în primul rînd ea însăși, plus cei doi părinți pe care soarta i-a fericit cu o asemenea fiică.

„Moșu-tu Minko n-avea diplome, dar avea mai multă minte decît orice absolvent de facultate. A început cu o băcănioară — băcănioara tatălui său, strămoșul tău Petăr — uite-aici era, peste două străduțe — iar după numai zece ani a devenit primul angrosist din Capitală" Cu această introducere bătrîna intra în episodul care ar fi putut purta titlul „moș-tu Minko". Căci legenda neamului este împărțită în episoade, care conduc toate în mod inevitabil, iar într-o anumită măsură și triumfal, la episodul-cheie „mătuș-ta-Sia".

Și astfel respectivul Minko a strîns o avere de invidiat importînd coloniale — cafea, cacao, ceai, felurite condimente și mai știu eu ce — iar pe linie politică a devenit un îndîrjit anglofil, căci știut este că existența determină conștiința, și nu mai puțin știut este că foile de dafin și cafeaua nu cresc în împrejurimile Düsseldorfului.

Războiul început de Hitler dă o lovitură grea afacerilor angrosistului, fără a fi însă în stare să-i influențeze concepțiile politice. Moș-tu Minko a rămas fidel anglo-americanilor și era ferm convins că fidelitatea sa se va bucura de o deplină reciprocitate. S-ar putea ca anumite îndoieli la acest punct să fi apărut totuși în timpul primelor bombardamente, cînd fiul său Nasko — în calitatea sa de pilot de vînătoare — a fost zobit de un spitfire al aliaților. S-ar putea ca unele și mai puternice îndoieli să fi apărut la bombardamentul următor, dar nu știu în ce măsură moș-tu Minko a putut fi conștient de ele. Deoarece în timpul bombardamentului cu pricina, cele trei fiice se ascund în pivniță, în vreme ce moș-tu Minko, împreună cu bunică-ta Radka, bravează și rămîne în apartamentul de la etajul doi, încredințat pesemne în continuare că, în ceea ce-l privește, ar fi cu totul absurd să se teamă de aviația prietenilor săi politici. De astă dată însă, prietenii săi, în loc de condimente, îi furnizează o bombă de 500 de kilograme, care se înșurubează în clădire, luînd-o parțial împreună cu moș-tu Minko și cu bunică-ta Radka.

Cele trei fiice rămase în viață sînt silite să se evacueze în orașul natal și în vechea lor casă natală, unde se desfășoară, în linii mari, și următoarea parte a istoriei neamului. Această parte următoare se rezumă în principal la cele trei căsătorii ale celor trei surori. Una este pur con-

juncturală : mătuș-ta Vera, mama lui Decio, se grăbește să se mărite cu un mare grangur local. A doua căsătorie este absurdă : taică-tău face ce face și își găsește să moară așa, cu totul aiurea. Cea de-a treia este de-a dreptul tragică : știi că bărbatul meu, taman ca și unchiul tău Nasko, moare pe cîmpul de onoare.

Adevărul este — asta am auzit-o și de la mama — că mătușa mea reușește nu știu cum să îmbrobodească un ofițer și să se căsătorească cu el. El însă apucă să se răzbune, murind în timpul războiului de apărare a patriei și transformînd tînăra soție în tînără văduvă. Pentru a rămîne pînă la capăt fidelă răposatului, după cum afirmă dînsa, sau pur și simplu pentru că n-a găsit un al doilea pe care să-l îmbrobodească, mătuș-ta așa a și rămas — văduvă.

Toate lucrurile acestea le auzisem încă în copilărie, dar numai așa, pentru că mă aflam de față, căci eram prea mic pentru a mi se face onoarea de interlocutor. Acum, în sfîrșit, mi se acordă această onoare dimpreună cu întreaga libertate de a plesni din limbă pentru a-mi exprima mirarea, de a mișcă din cap în același scop și chiar de a rosti : ia te uită !

E trecut de unsprezece cînd mătușa realizează brusc :

— Dar tu n-ai cinat !

Exclamația sugerează destul de clar că nici nu voi cina

Că oamenii ce se află în preajma ei au de mîncare, că se plictisesc sau că pică de somn — acestea-s lucruri care nu o preocupă pe mătușa. Ea e dintotdeauna convinsă că ceilalți oameni trebuie să se îngrijească de ea, și nu invers. Întrebarea se pune ce anume așteaptă mătușa de la mine în această indolentă existență cotidiană, care — în caz că se scurge totuși — se scurge fără ajutorul meu.

Grijile casnice, reduse la aerisirea camerei și la făcutul patului, îi sînt încredințate Liubei. Grijile aprovizionării — la fel. Mătușa mea se hrănește de mult aproape numai cu lapte și brînză desărată.

— Să-ți cumpăr ceva ? mă întreabă Liuba înainte de a pleca să facă tîrguieli.

În caz că spun „da", trebuie, firește, să dau și bani. După care pot rămîne întins, cu cartea în mînă, atîta timp cît dincolo de fereastra deschisă vîntul foșnește ușor prin frunzișul tînăr al dudului. Cînd prinde să mă doară spinarea din cauza acestei activități prelungite, mă ridic, mă rad și ies să văd ce evenimente se mai petrec prin oraș Evenimente e poate prea mult spus, dar oricum nu mai e vorba de imobilismul somnolent al bătrînei case.

Centrul orașului este pe de a ntregul innoit după metoda cunoscută: sînt demolate o mulțime de clădiri, pentru a face loc zonei pietonale, acoperită, precum se știe, cu lespezi de marmură. Castanii, frumoși și mari, au fost tăiați, ca să nu se izbească, pesemne, trecătorii de ei. S a obținut astfel un spațiu vast și destul de pustiu, întrucît pietonii circulă mai cu seamă pe de margini, pe lîngă vitrinele noilor magazine. În afara magazinelor, ici colo se află și cîteva localuri, inclusiv două cafenele, cu arbuști decorativi și măsuțe scoase afară. Tocmai în fața unei asemenea cafenele, mă ia Decio în primire.

— Mă uit la tine de la distanță și mă întreb ăi fi tu au ba, începe vărul meu, trăgînd cu piciorul un scaun și instalîndu-se.

— N-are rost să te întrebi, eu sînt, bolborosesc la rîndul meu și dau să sorb o gură din lichidul apos, dar Decio îmi smulge paharul din mînă.

— Merry, strigă el la chelneriță care lîncezește lîngă ușa de la intrare. Adu două duble ca pentru clienții casei.

Apoi se întoarce din nou spre mine :

— Ce face bătrîna ? Se pregătește de ngropăciune ?

— Așa se pare. De vreme ce m-a chemat.

— Fericitule Ție ți-a lăsat totul.

— De unde știi ?

— Știu. Am antenele mele

Decio oftează melancolic și mormăie :

— Nu-i nimic, halal să ți fie Și eu, care i-am purtat atîta de grijă, iar dumneaei... Ce să-i faci, așția sîntem noi, oamenii.

Prin „purtat de grijă" el are pesemne în vedere obiceiul său de a scotoci pretutindeni prin casă și de a umfla

lucrușoare ale căror dimensiuni permit să fie scoase pe neobservate sub balonzaid. Decio începuse să-și viziteze mătușa hă-hăt demult îmbrăcat într-un balonzaid vechi, dar peste măsură de larg.

Cafelele duble pe care Merry le servește sînt într-adevăr făcute ca pentru clienții casei.

— Ești o dulcică, recunoaște vărul, bătînd-o pe ospătăriță cu palma peste locul acela.

— La mîna, că se uită lumea, îl mustră ea fără prea mult zel, după care se retrage din nou să lîncezească în umbra de la intrare.

Îi ofer o țigară vărului, dar el nu fumează „BT" și scoate un Winston. Aprinde, soarbe o gură de cafea și reia tema :

— A prins baba ură pe mine. Asta-i !

— Înseamnă că ai cam lăsat-o fără multe lucruri, de asta a prins ură.

— Fleacuri. Doar știi că ăsta mi-i felul. Nu pot trece pe lîngă o vitrină de sufragerie fără să mă uit ce se află într-însa.

— Te uiți și treci mai departe.

— Așa e, dar cînd vezi că ceva zace acolo fără folos, cum să-l lași să zacă. Mai ales argintul. Păi argintul trebuie îngrijit, Boiane. Englejii au născocit niște paste speciale pentru a-l lustrui. Altfel se înnegrește de pomană.

Nu obiectez.

— Și, colac peste pupăză, s-au găsit binevoitori care să-i bage-n devlă că am avut întîlniri amoroase în casa ei. Ai făcut din casa mea casă de randevu, așa îmi spunea.

— Chiriașa...

— Văd că ești deja la curent.

— Era măcar o bombă sexy ?

— Prostii. Păi ce, dacă aș vrea bombe sexy, la mătușa le-aș căuta ? Parcă eu n-aș avea casă, îmi trebuie mie să mă vîr în odăile ei mucegăite.

„Dacă vrei bombă sexy, uite-o", rostesc eu în gînd. Pe trotuar a apărut o junǎ, care atrage atenția cu bluzița ei de poplin de culoarea ciclamei și cu bustul ce se conturează prin bluziță. Proporțiile impunătoare ale sînilor sînt în deplină armonie cu întregul corp al tipei. O veneră

rubensiană? Nimic comun cu grăsanele acelui geniu. Subiectul în cauză e bine proporționat și fără exagerări respingătoare.

Femeia se deplasează cu viteză medie, ca și cum ar vrea să sugereze că nu a ieșit la plimbare, dar că nu are nimic împotrivă ca amatorii s-o studieze pe îndelete. Fusta ei strîmtă de culoare închisă și pantofii albi cu toc înalt îi fac corpul și mai suplu, iar legănarea lină a bustului și a șoldurilor imprimă ansamblului o vitalitate seducătoare. De altminteri, ea își leagănă atributele cu suficientă nonșalanță, lăsînd impresia că este vorba de un fenomen absolut natural, și nu de ceva premeditat.

Femeia trece pe lîngă noi, ne onorează cu o privire lipsită de interes și își vede de drum, pentru ca noi s-o putem aprecia și din punct de vedere posterior.

— Cine mai e și tigroaica asta ? întreb eu.

— Tigroaică zici ? mormăie Decio. Dacă ții să-mi știi părerea, iat-o : e-o iapă rasată. Voi după de-alde astea vă dați în vînt la Sofia ?

— De unde să știu eu cine și după ce se dă în vînt la Sofia ? Lume multă, gusturi de tot felul.

— Merry a noastră e mult mai șic. Dacă se pune ea la țol, nici n-o mai recunoști.

— Tot ce se poate. Și cine zici că era tipa ?

— E chelneriță și ea. Acum cred că-i la „Iazul Albastru".

Ei poftim : cu un asemenea fast de nuanța ciclamei să te duci tocmai la „Iazul Albastru". Bine că lumea-i multă, iar gusturile de tot felul. Altminteri, ce cozi s-ar mai fi înfiripat la „Iazul Albastru".

— Fac pariu că nevastă-ta-i mică și jigărită, remarcă vărul meu.

— N-am nevastă. Dar tu ?

— Am trecut cu bine și prin catastrofa asta.

— Deci totul e-n regulă.

— Ai ghicit. Totul și nimic.

Și observîndu-mi privirea întrebătoare, îmi explică:

— Omul nu poate trăi numai pentru femei, și nici numai pentru lovele, Boiane.

— Dar pentru ce ?

— Pentru ce... Știu și eu ?

Își termină cafeaua, mă examinează scurt și la rîndul său mă întreabă

— De ce zîmbești ?

— Păi dacă nici tu nu știi despre ce-i vorba...

— Dar simt, asta nu-i suficient ? Nu te încearcă și pe tine această senzație că viața ți se furișează printre degete ?

— Pe cine nu-l încearcă ?!

— Deci nu sînt unicul. De mult îmi tot zic să întreb pe cineva, dar ce să-i întrebi pe imbecilii ăștia care nu se pricep decît la mașini ?

Și venind vorba de mașini, tresare :

— Trebuie să plec. Mă așteaptă Azman să-i văd Volkswagenul. Servește-l pe ăla, servește-l pe celălalt, iar la tine nu se gîndește nimeni.

Se ridică și își saltă mașinal blugii strîmți, bine lustruiți, așa cum o cere șicul modei, dar nu într-atît încît să i se vadă genunchii.

— Iar dacă baba dă ortul popii, spune-mi și mie. Nu sînt ranchiunos. Îi duc și eu o floare la groapă.

Și după un gest de adio lansat spre Merry, aflată în prada aceluiași plictis, se îndreaptă grăbit spre aleea pietonilor. Veșnic activ, plin de dinamism. De femei și de lovele e clar că nu duce lipsă. Nu-i lipsește decît... Ce ? Fericirea, firește. Fiecare la asta se gîndește : să fie fericit. Nu știu de ce e nevoie să fii mai fericit decît este necesar. Într-adevăr, în ziua aceea memorabilă, cînd Domnul a împărțit noroacele, trebuie să fi domnit o cumplită harababură.

*

Camera în care m-am instalat e jos, lîngă hol — aceeași în care am copilărit. Cîndva, ambianța aceasta mi se părea dacă nu generoasă, cel puțin confortabilă — deoarece totul strălucea de curățenie, iar camera era populată, mai ales seara, cînd în jurul mesei rotunde ne strîngeam noi trei : mama cu ceva de croșetat, iar Hodorogul și eu cu vreo carte în mînă.

De fapt, camera a rămas aproape la fel, cu excepția cărților, pe care le-am mutat hăt demult în locuința sofiotă Întrucît cărțile reprezentau partea cea mai importantă din dotarea camerei, iar în rest totul arăta foarte jalnic, abia acum realizez în ce sărăcie am trăit în căsuța aceasta cu înfățișare pretențioasă de casă burgheză.

Liuba a avut grijă, fără a face exces de zel — excesul de zel nu figurează printre neajunsurile ei — să șteargă ici-colo praful, dar amprenta penuriei nu poate fi ștearsă cu o cîrpă udă. Principalul element al interiorului îl reprezintă un pat mare de mijloc, cu tăblii și cu patru sfere de alamă în colțuri, dintre care două lipsesc din vremuri imemoriale. În ce mă privește, patul acesta a reprezentat dintotdeauna o mobilă pe cît de voluminoasă, pe atît de inutilă, căci în timpul zilei îmi era interzis să mă urc în el, iar seara eram trimis să dorm în hol, asta pînă în clipa în care mătușa a emis un nou decret și anume : că holul nu este pentru dormit, iar drept urmare, am fost instalat pe pătuțul din bucătărie.

În paranteză fie zis, decretele mătușii mele privind regimul de ordine interioară erau un lucru foarte obișnuit și rar contestat. Mama se obișnuise să i se supună surorii ei mai mari, iar Hodorogul considera că este stupid să se certe cu mătușa, față de care nu încercase niciodată altceva decît un suprem dispreț. Prin forța acestui decret tot etajul cu cele două camere și încăperile-anexă erau considerate posesiunea intangibilă a Siei, iar noi, cei trei, eram înghesuiți în cămăruța învecinată.

Patul cu tăblii din această cămăruță se afla în același loc, la fel și covorașul agățat deasupra lui și reprezentînd un castel verde, un lac albastru și munți alb-roz, care îmi plăceau în mod deosebit, deoarece formele conice și culorile lor delicate mă făceau să mă gîndesc la o înghețată cu fructe. Mama afirma că acest covoraș reprezintă închisoarea din Schillon, iar Hodorogul, care, ca fost deținut politic, cunoștea materia mai bine decît dînsa, afirma că asemenea închisori romantice nu există decît pe covorașe.

În afara patului și a mesei rotunde deja amintite, aplecată de cînd o știu într-o parte, mobila se rezuma la trei scaune de lemn, două etajere giorsăite și un bufet

scorojit, în care mama își ținea pahărele de țuică și farfurioarele de dulceață, pe care nu-mi amintesc să le fi folosit vreodată, căci nu ne călcau pragul nici un fel de oaspeți. Firește, partea cea mai folosită a bufetului era cea de jos, ticsită cu cărți

În ceea ce privește decorarea încăperii, ea se rezuma la covorașul „Închisoarea din Schillon" și la o fotografie prinsă într-o ramă urîtă de lemn. Fotografia reprezintă cinci ofițeri de la construcții, instalați în fața unei uzine încă neterminate. Fotograful a avut ambiția să prindă în cadru întreaga uzină, ceea ce a făcut ca ofițerii să apară foarte mici, iar fețele lor să nu poată fi deslușite, dar eu știu de la mama că al doilea ofițer din stînga este răposatul meu tată.

Era să uit de vază. Doborîtă de două ori — o dată de mine și altă dată de pisică — și de două ori lipită de Hodorog, pentru a o împăca pe mama, vaza a supraviețuit totuși ca un accent melodios în încăpere. Este turnată în formă de cizmă și are o culoare verde-deschis. De ce ca o cizmă și de ce verde-deschis, lucrul acesta nu-l poate nimeni explica.

Viața a trecut prin această cameră crepusculară și s-a stins, iar dacă m-am întors întîmplător aici, e tocmai pentru a constata că a trecut și s-a stins, lăsînd în urmă cîteva piese de mobilă giorsăită, un covoraș decolorat și o fotografie la fel de decolorată, cu persoane necunoscute și decedate probabil între timp, dintre care una trebuie să fi fost chiar tata.

Ca un semn al unei compensații tîrzii și deja inutile, bătrîna mi-a lăsat casa în folosință exclusivă mie și șoarecilor și s-a mulțumit cu micul dormitor și cu baia de la etaj. Mătușa își petrece ziua într-o stare de letargie sau, dacă se simte mai bine, făcînd pasiențe. De cînd o știu, principalele ei două plăceri sînt să facă pasiențe și să vorbească. Pentru pasiențe este de-ajuns un pachet de cărți, dar pentru a vorbi e nevoie de cel puțin un ascultător. Și știm cu toții că nu-i ușor să găsești un om dispus să te asculte cu răbdare, fără să vorbească și el. Mătușa mea a reușit totuși să-și asigure compania a două persoane — a mamei și a vecinei Liuba. Mama prelua acest rol chinuitor mai ales după-amiaza și, cum era o

fire răbdătoare, nu cred să se fi chinuit prea mult. Cîrpea ce avea de cîrpit, ca să-şi folosească timpul, şi scotea din gură mecanic cîte un : aşa e, ai dreptate, îmi amintesc, cum să nu-mi amintesc. Vecina era de cart seara, cînd mătuşa se retrăgea în odaia ei. Singuratică, prietenă din copilărie şi victimă tot din copilărie, Liuba suporta cu resemnare interminabilele monologuri pentru plăcerea de a simţi că este totuşi cuiva necesară. Toate ca toate, dar n-am bănuit niciodată că eu voi fi cea de-a treia victimă a mătuşii mele.

Din fericire, mătuşa îşi aduce aminte de mine abia spre seară. De cum aud că Liuba coboară scările, ştiu că mi-a venit mie rîndul să urc. Intru în odaia ticsită de mobilă şi arunc o privire spre patul din colţ, ca să-mi dau seama de cum stau lucrurile. Dacă bătrîna s-a proptit în pernă şi îşi etalează cărţile, înseamnă că în seara respectivă nu are de gînd să moară. Joci pasienţă cînd mai aştepţi totuşi ceva de la viaţă.

— Iese ? întreb eu.

— Iese, nu iese, tot aia-i, oftează mătuşa. Cînd nu iese, mă înfurii, cînd iese, nu-mi vine a crede.

Mă aşez pe locul meu obişnuit şi trag pentru orice eventualitate spre mine micul vas argintat care îmi serveşte de scrumieră.

— De ce ai îngrămădit atîtea lucruri aici ? o întreb eu ca să nu tac.

— Am pus-o pe Liuba să le urce sus. De unde să ştiu dacă pramatia aia de Decio nu se furişează într-o seară în hol ca să mă fure.

Şi ce dacă te fură, îmi zic. Doar nu ai de gînd să încarci toată hardughia asta de lucruri în carul acela negru în care într-o bună zi o pornim cu toţii la drum.

— Ştiu că n-am să-mi iau averea cu mine în groapă, dar nu vreau să i-o las banditului ăluia, îmi explică mătuşa, ca şi cum mi-ar fi citit gîndurile. Averea am să ţi-o las ţie.

— Să nu crezi că pentru asta am venit.

— Ştiu. Tu încă de mic ai fost un fraier. Dar mai bine fraier decît tîlhar.

Tace un timp, ajunsă probabil la un moment-cheie al pasienţei, iar cînd pasienţa e încheiată, îşi strînge căr-

ţile cu degetele ei bătrîne şi palide şi le pune pe măsuţa de lîngă pat.

— Dacă ai putea pleca din Sofia aia şi te-ai rostui cumva aici, ar fi mai bine pentru amîndoi, remarcă mătuşa mea.

— Nu-ţi face griji în privinţa asta. Totul se va rezolva.

— Eh, totul... Chiar totul nu se va putea rezolva, dar măcar treaba cu exproprierea de s-ar putea anula.

Aşadar, în seara aceasta tema va fi exproprierea răzorului, cel puţin pînă vom ajunge la motivul următor — măreţia şi decăderea Neamului. Îmi aprind o ţigară, hotărît să ascult şi să scot cîte un : ia te uită.

Există însă şi seri cînd o găsesc pe bătrînă zăcînd fără vlagă în pat şi cu ochii aţintiţi în tavanul afumat.

— Astăzi m-am simţit mai rău decît ieri, mă anunţă ea cu jumătate de glas, adresîndu-mi o privire de martir.

— În schimb mîine ai să te simţi mai bine, o îmbărbătez eu. Nu te teme, mătuşă. Ai să trăieşti cît vulturii.

— Să te audă Domnul, îndrugă Sia.

Dar cum e neîncrezătoare, reia foarte curînd :

— Dacă, ferească Domnul, am să mor, să nu-mi trînteşti cumva pe mormînt vreo piramidă roşie. Vreau să mă îngropi aşa cum e obiceiul — cu cruce şi cu popă.

Îşi împreună pleoapele şi încetează să mai respire, ca şi cum s-ar şi pregăti de ritualul acela solemn cu cruce şi cu popă. Pe fondul pernei albe, faţa ei este pămîntiu-albicioasă. Acum, văduvită de strălucirea vie a ochilor, această faţă pare atît de lipsită de viaţă, încît mai că aş înclina să cred că mătuşa a murit, dar buzele ei subţiri prind să mişte şi îi aud vocea slabă, dar autoritară :

— Citeşte-mi ceva

Prima dată cînd îmi dăduse această poruncă, a trebuit să întreb „ce anume", dar acum ştiu. De fapt, întrebarea mea era încă de atunci lipsită de noimă, deoarece singura carte din odaia aceasta este micul volumaş negru al Noului Testament. O cărticică destul de giorsăită, deşi nu-mi vine să cred că tocmai mătuşa mea a giorsăit-o prin întrebuinţare. Evanghelia e a Liubei.

Dau să întind mîna după carte, dar aud o nouă dispoziţie :

— Aprinde lampa de pe masă și stinge lustra.

Îndeplinesc și această poruncă. Chiar și atunci cînd e preocupată în cea mai mare măsură de sufletul ei, mătușa mea nu încetează să se gîndească și la economia de curent.

Mă așez lîngă măsuța pe care este instalată lampa cu abajur auriu și încep să citesc. Am reușit deja să constat că pe mătușa n-o interesează în mod deosebit partea filozofică a învățăturii lui Hristos. Presupun că mai așteaptă să audă ceva concret, ceva care să se refere direct la dînsa, care să-i poată oferi un răspuns la problema ce o interesează. Mătușa mea ba zace într-o stare de semitoropeală, ba deschide ochii și ciulește urechile, ca și cum s-ar strădui să înțeleagă dacă nu cumva în turuitul meu monoton s-a intercalat și răspunsul la întrebarea ei.

Am impresia că era aproape adormită cînd am ajuns la parabola despre bogătașul al cărui ogor dă recoltă bogată și care își zice : „Suflete, ai multe bunătăți strînse pentru mulți ani ; odihnește-te, mănîncă, bea, veselește-te.“ Dar Dumnezeu îi spune : „Nebune, în această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi ?“

Mătușa mea a deschis larg ochii și și-a ațintit privirea în tavan.

— De ce „nebune“ ? întreabă ea.

— Deoarece se bucură de un lucru pe care curînd are să-l piardă.

— Și ce-i dacă-l pierde ? Atunci să nu ne mai gîndim la recoltă și să nu ne mai bucurăm de nimic...

— ...Ci să ne punem pe plîns, sugerez eu.

— Păi da, să ne punem pe plîns, pentru că ne este scris să murim.

Și întrucît nu obiectez, poruncește din nou :

— Citește mai departe.

— De ce să mai citesc dacă te irită.

— Nu mă irită. Numai că vreau și eu să înțeleg.

N-am încotro, trebuie să continuu pînă ajung la o altă parabolă, cea despre bogat și sărac :

„Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vizon, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit. Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de

bube, poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului, dar cîinii, venind, îi lingeau bubele..."

Mătușa ascultă cu încordare și cu buzele strînse a nemulțumire cît timp îi citesc cum săracul moare și merge în rai și bogatul moare și el, pentru a se trezi în iad, și cum îl roagă pe Avram să-l trimită pe Lazăr ca să-l răcorească cu apă, dar Avram răspunde : „Cum vrei să ți-l trimit, cînd între noi și voi zace o prăpastie."

— E cumplită, apreciază bătrîna cînd se termină parabola.

— Ce anume ?

— Pedeapsa. Cu ce-i vinovat bogatul de nefericirea lui Lazăr ? Și stă oare în puterea unui singur om să-i ajute pe toți Lazării ? Păi el i-a făcut nefericiți ?

Ea se agită cu nemulțumire în pat și bombăne :

— Și mai vorbim de iertare !...

Este evident că tocmai asta o preocupă : problema păcatului și a iertării lui. Ce altceva ne poate preocupa pe noi, păcătoșii, mai ales cînd simți că se apropie ceasul în care trebuie să răspundem pentru păcatele noastre.

— Citește mai departe.

Și eu citesc :

„Atunci va zice și celor de-a stînga : Duceți-vă de la Mine, blestematilor, în focul cel veșnic... căci flămînd am fost și nu Mi-ați dat să mănînc ; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau ; străin am fost și nu M-ați primit ; gol, și nu M-ați îmbrăcat ; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat."

— E cumplit ? întreb.

Nu-mi răspunde, dar nu-i greu să-i citești gîndurile.

— Poate că Domnul ar trebui să se pedepsească pe sine însuși, căci suferințele, și cele pămîntești. și cele de pe lumea cealaltă, tot el le-a creat, rostesc eu, vrînd să tatonez terenul.

— Nu huli numele Domnului, zice mătușa îmbufnată, dar fără prea mult zel, ca și cum dojana adresată mie ar privi-o deopotrivă și pe dînsa.

Ca orice femeie practică, dînsa știe că atunci cînd te afli în pragul morții nu-i deloc potrivit să te certi cu Evanghelia. Cînd te afli în pragul morții și cînd vrei să obții iertare, lucrul cel mai potrivit e să-ți pleci capul

cu smerenie și să implori îngăduință. Dar cum să-și plece capul cu smerenie, cînd cuvintele Scripturii nu sînt doar aspre, dar și cu totul străine de rațiunea sănătoasă, de rațiunea întregii ei vieți.

— Cred că nu-i de nici un folos să scotocim prin testamentul ăsta, mormăi eu, căci mi s-a făcut somn.

— O carte înțeleaptă e întotdeauna un lucru folositor, obiectează mătușa mea, deși disprețuiește cărțile și deși o încearcă și pe ea somnul.

— Da, dar uite ce scrie aici : „Dacă n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, nu ar fi avut păcate. Dar acum n-au iertare pentru păcatul lor."

— Ei și ?...

— Păi rezultă că ar fi fost mai bine să nu fi citit Evanghelia. Atunci n-am fi avut păcate.

Bătrînei îi merge rău, asta o spune și medicul de circumscripție, care trece din an în Paște, căci mătușa îl repede, de parcă el ar fi vinovat de insuficiența ei coronariană. Nu reușesc însă să-mi dau seama cu ce scop m-a chemat, căci dînsa nu face nimic fără să-și fi pus ceva în minte. Dacă ar fi vorba de mîncare și de grijile gospodărești, Liuba o ajută cu prisosință. Dar dacă ar fi vorba de sănătate, păi acolo numai Domnul o poate ajuta.

N-ar fi exclus ca pricina s-o constituie serile de veghe, în timpul cărora se dezbate problema răzorului și se evocă epopeea Neamului. S-o fi săturat pînă-n gît de singurătate. Posibil, dar nu și plauzibil. Este prea obișnuită cu singurătatea, ca să mă cheme cu telegramă, să stau încremenit în odaia ei și să-i citesc lucruri pe care le-ar putea citi și singură. Sînt convins că ar prefera singurătatea în locul riscului de a-i umple odaia cu fum de țigară.

Bătrîna e cu un picior în groapă, dar întrucît e numai cu un singur picior, trebuie să-și orînduiască treburile și pe lumea asta, și pe cealaltă. Nefiind în stare să se obișnuiască cu gîndul că e pe ducă, ea continuă să lupte pentru fîșia de pămînt din curte. Și pentru că simte

totuși că sfîrșitul nu e prea departe, încearcă să-și aranjeze și viața de pe lumea cealaltă. Mătușa știe că nu-mi stă-n puteri să-i rezolv problema cu înstrăinarea răzorului, dar crede fără doar și poate că-i voi fi de folos pentru prosperitatea de pe lumea cealaltă.

Pe măsură ce starea ei se înrăutățește, gîndurile i se îndreaptă tot mai des spre lumea de apoi.

— Citește-mi ceva.

Iau micul volum negru și giorsăit și aud porunca următoare :

— Aprinde lampa de pe masă și stinge lustra.

De fapt, ea a intuit demult răspunsul pe care așteaptă să-l rostesc, numai că acesta n-o prea avantajează. Ochii ei ațintesc cu încăpățînare tavanul, iar buzele subțiri și palide se strîng într-o grimasă amară cînd mă aude rostind : „Ce-i folosește omului că dobîndește lumea întreagă, dar își pierde sufletul ?“ Sau : „Cei care au făcut bine vor învia pentru viață, iar cei care au făcut rău vor învia pentru judecată“.

— Care judecată ? mă întreabă ea pe un asemena ton, de parcă eu aș fi scris Evanghelia.

— Focul veșnic. Gheena.

— Dar tu de unde știi ?

— Păi de o sută de ori ți-am citit despre asta.

— Și cum rămîne cu iertarea ?

— Și despre asta se spune de o sută de ori : iertarea e pentru cei ce se căiesc.

În seara asta bătrîna se simte mai rău ca oricînd și teama de moarte a pus atît de tare stăpînire pe ea, încît abia mai răsuflă.

— Dar cum înțelegi tu treaba cu iertarea ?

— De unde să știu eu, mătușă ? Că nu-s popă. In orice caz, se spune că este vorba nu de căință în vorbe, ci în fapte.

— Unde se spune ?

— Ei, și dumneata acum ! Să-ți citesc iar povestea cu bogătașul care nu se îndura să-și împartă bogățiile ?

— Lasă, sînt obosită.

Își închide ochii, dar, spre marea mea mîhnire, îi deschide din nou și zice cu resemnare :

— Așa să fie. Am să dau ce se cuvine.

Apoi se corectează :

— Nu eu. Tu ai să dai.

— Ce să dau ?

— Ceea ce trebuie să dai se află în poşetă, sub pernă.

— Cui să-i dau ?

— Unei femei.

— De ce nu faci dumneata singură treaba asta ?

— Vezi foarte bine că nu mă pot ridica din pat şi mai întrebi !

— Spune-mi cine-i femeia, ca să ţi-o aduc.

— Nu. Am hotărît. Problema ai s-o rezolvi tu după moartea mea.

— În cazul ăsta femeia aceea va avea de aşteptat.

Ea îmi aruncă o uitătură piezişă, de parcă ar sta în cumpănă dacă trebuie să dea crezare spuselor mele sau inimii ei obosite, apoi rosteşte abătută :

— În orice caz, trebuie să fii la curent. Nu vreau să plec de pe lumea asta cu gîndul că nu m-am achitat de datorie.

După care se cufundă într-unul din infinitele ei monologuri, numai că de astă dată nu e consacrat Neamului, ci unei teme total noi — Comoara.

Despre comoară se povesteau pe vremuri multe legende, întreţinute de mama lui Decio şi mai ales de Decio însuşi. Se vorbea despre bijuterii de familie şi cocoşei, pe care mătuşa Sia — cu viclenia ei — reuşise să-i pună deoparte la împărţirea moştenirii, iar în ceea ce priveşte valoarea comorii, părerile erau destul de contradictorii.

Bătrîna începu monologul cu o amplă introducere, lipsită la prima vedere de orice legătură cu avutul Neamului. Era mai degrabă o caracterizare ucigătoare a lumii haotice în care avusese ea ghinionul să se nască şi să trăiască. Moştenise ostilitatea tatălui ei faţă de tot felul de hitlerişti, amplificată ulterior de faptul că soţul, pe care reuşise cu atîta trudă să-l dobîndească, fusese ucis de aceşti hitlerişti. Dar mătuşa mea nu nutreşte simpatie nici faţă de americani, vinovaţi de moartea lui moş-tu Minko şi a bunei tale Radka, precum şi de distrugerea apartamentului familiei — cinci odăi cu bucătărie, baie şi cameră de serviciu. Şi, în sfîrşit, mătuşa Sia nu nutreşte

cine știe ce simpatie nici pentru socialism, deoarece e... socialism. În aceste condiții, ce altceva îi rămîne omului decît să se bizuie pe sine însuși, să se izoleze pe cît posibil de lumea asta sucită, asigurîndu-și bătrînețea și însingurîndu-se în casa ei, pentru că, nu-i așa, vorba din strămoși : casa mea — cetatea mea ..

Aici mătușa trece spre partea a doua a expunerii, legată de problemele casei. Mama lui Decio renunță la partea sa, primind în schimb căsuța cu livadă de la marginea orașului. Astfel întreaga casă urmează să devină proprietatea mea în schimbul obligației morale de a continua epopeea Neamului, lucru în care mătușa mea nu crede prea mult, dar ține totuși să-l formuleze, ca să fie cu conștiința curată. E vorba de un punct destul de nevralgic al monologului, căci există riscul de a ne îndrepta din nou spre nețărmuita temă a Neamului. Din fericire, fiind obsedată pentru moment de ideea de a-și purifica pe deplin conștiința, bătrîna rezistă pînă una-alta tentațiilor ce i le oferă motivul preferat și trece la elementul principal.

După noaptea de coșmar, cînd moș-tu Minko și buna ta Radka pier, Sia, deși zdrobită de durere, nu uită să verifice conținutul casei de bani. Acolo, în afara unei anumite sume — neînsemnată, după spusele mătușii — se aflau bijuteriile de familie, precum și un fișic cu o sută de cocoșei. Am mai constatat, de asemenea, că moș-tu Minko, pedant cum era, scrisese pe fișic numele lui Palazov.

— Palazov era nașul nostru, un om de nimic, deși își încerca și el norocul în negustorie. Și-l încerca însă ca vai de el, căci de fiecare dată sfîrșea rămînînd pe drojdie și venea la moș-tu Minko să-i ceară ajutor. Se pare însă că atunci cînd a fost mobilizat, înainte de a fi trimis la Tasos, i-a lăsat într-adevăr ceva lui tata în păstrare, căci Palazov era atît de nepriceput ca negustor, încît nici casă de bani nu avea.

Sia ia apoi lucrurile găsite în casa de bani, ascunzîndu-le, firește, de flușturaticele ei surori, care atîta știu — să risipească. Enigma cu cocoșeii — mătușa prezintă fișicul cu numele lui Palazov drept o enigmă — e și ea pe cale să fie dată uitării, întrucît nașul moare de ma-

larie pe insula Tasos sau cine știe unde, cu puțin înainte de Nouă Septembrie. Pînă ce într-o zi...

— Cred că a fost la Șapte Noiembrie, căci aici erau în toi mari pregătiri pentru sărbătorirea Revoluției din Octombrie... Mă trezesc cu o femeie tînără, smerită la prima vedere, care zice : eu sînt fiica nașului dumneavoastră, nu mă mai țineți minte, și, fără prea multă introducere, declară că vine pentru cocoșei...

— Dar dumneata ai întrebat-o „care cocoșei" ?

— Firește. Ce altceva s-o întreb. La care ea, tot fără prea multă introducere, scoate o scrisoare de la taică-său și citește : „Am lăsat, scrie el, o sută de cocoșei la *bai* Minko. El a murit, dar fiică-sa, Sia, e la curent, pentru că în prezența ei i-am lăsat, așa că dacă nu ne va fi dat să ne mai vedem..." și așa mai departe. Îți poți imagina !

Amintirea despre această scrisoare este atît de puternică, încît într-o anumită măsură bătrîna prinde să se însuflețească și pe fruntea ei galbenă apar broboane de transpirație. Uitase, pesemne, că acum trebuie să-și salveze sufletul, nu cocoșeii, căci ochii îi ard de indignare.

— Și e adevărat că i-a lăsat în prezența dumitale ? întreb eu, ca să accelerez monologul.

— De unde să știu. Țin minte că a venit odată la tata și, cînd le-am servit cafeaua, i-am auzit pomenind ceva de aur și parcă, într-adevăr, blestematul ăla de fișic se afla pe masă, dar eu nu l-am băgat în seamă. De unde era să știu că de la fișicul ăla va ieși cogeamite scandalul. Vedeți, i-am spus eu femeii, aici trebuie să fie o neînțelegere. Nu știu nimic de nici un fel de cocoșei. Iar ea : poate să fi fost vreuna dintre surorile dumneavoastră. Întreabă-le pe ele, zic eu, dar pot să te asigur că după moartea tatălui meu n-au fost găsiți nici un fel de cocoșei. Și am trimis-o...

— ...La toți dracii.

— Am trimis-o să-și vadă de treburi, mă corectează mătușa mea, căreia nu-i plac expresiile tari.

— Dumneata ai văzut totuși fișicul. Și, cînd l-ai găsit în casa de bani, ai văzut că pe el scria „Palazov". Iar scrisoarea...

— Care „scrisoare", mă fulgeră bătrîna cu privirea. Scrisoarea-i o hîrtie, iar cocoșeii sînt aur. Cine o să scoată

așa, una-două, un pumn de aur ca să-l dea primului venit. Și de unde să știu că moș tu Minko nu i-a dat lui Palazov bani pentru aurul acela. Palazov avea mereu nevoie de bani, iar cînd avea nevoie de bani, apela la tata.

— Și cum s-a terminat teată această poveste ? mai fac eu o încercare de a accelera monologul.

— Nu s-a terminat prea ușor. Aia a continuat să mă caute la o lună, la două. Ba umbla la sentimente, ba cu amenințări. Că mă dă în judecată... Și ce dacă mă dai în judecată, îi spun eu. Și chiar dacă ai să cîștigi procesul ? Cocoșeii dumitale nu mai există, ai înțeles ? A căzut o bombă și i-a spulberat. Doar nu era să mă apuc să scotocesc prin ruine după cocoșei. Și mai e ceva : în vremurile noastre, omul trebuie să se ferească de cocoșei ca de foc, lucru ce te sfătuiesc și pe dumneata, căci statul îi adună de peste tot, există o lege în privința asta, dacă cumva nu știi de ea, așa că vezi să nu te trezești cumva, în loc de tribunal, la închisoare...

— Poate era femeia la ananghie.

— Cine nu-i la ananghie pe lumea asta. Că a lăsat-o, zică, bărbatul, că are copil mic, că din salariu nu se poate trăi .. N-am putut niciodată suferi oamenii văicăreți. Dacă n-ai curaj să trăiești, nu trăi, și gata !

Bătrîna tace, își închide ochii și trece, se pare, pentru un anumit timp pe o altă lungime de undă, căci în cele din urmă rostește obosită :

— Trei ani m-a călcat pe nervi femeia aceea... Pînă la urmă se pare că și-a băgat mințile în cap și a încetat să mai vină... De mult uitasem de ea, iar acum nu știu de ce anume mi-am amintit iar. Nu-i exclus, îmi tot zic, ca, într-adevăr, blestematul acela de fișic să fi fost al lui Palazov...

Ea emite această presupunere ca pe o ipoteză cît se poate de vagă, pe care n-o acceptă decît din mărinimie. Apoi își amintește de elementul esențial :

— Dacă mor, vreau s-o găsești pe această Palazova, acum nu mai e Palazova, ci Deneva, și să-i dai cocoșcii... Cred că jumătate din ei tot trebuie să mai fi rămas, am avut și cu nevoile mele, dar dacă pui la socoteală și bijuteriile de familie...

— Nu te gîndi la moarte, bălmăjesc eu.

— Numai la moarte mă gîndesc. Și nu vreau să las datorii pe lumea asta. S-o găsești pe Deneva aia...

— Unde s-o găsesc ?

— Păi e aici, în oraș. Palazovii sînt din orașul nostru.

— Și ce să-i spun ? Că te achiți de datorie ?

— De unde pînă unde „datorie" ? Ferit-a sfîntul să-i spui așa ceva.

— E, ceva tot trebuie să-i spun totuși

— De ce să trebuiască ? Eu, dacă mă trezesc că vine cineva și-mi aduce un pumn de aur, îl primesc și fără explicații. Îi spui așa : mătușa Sia vă lasă moștenire lucrurile astea, ca să nu credeți că v-a jefuit. Sînt lucruri de familie, mi-a spus, dar acolo unde merge, nu mai are nevoie de ele, de aceea vi le lasă moștenire.

E limpede. Una din calitățile mătușii este aceea că e întotdeauna limpede. Ea știe că n-are să-și ia aurul în mormînt, de aceea singura modalitate de a-l valorifica este să-și cumpere cu el iertarea. Asta, firește, în condițiile în care își va cumpăra iertarea nu cît mai e în viață, ci postum, deoarece cît mai ești în viață nu știi niciodată dacă nu cumva vei mai avea nevoie de aur.

Va să zică, pentru asta s-a băgat la cheltuială și mi-a trimis telegrama. M-a chemat ca să-i stau de strajă și să o păzesc de tîlharul acela de Decio. M-a chemat ca executor testamentar. Cine poate fi cel mai bun executor testamentar dacă nu un fraier ca mine.

*

Faptul că sînt adeptul fotografiei în alb-negru face, pesemne, ca și visele mele să fie de cele mai multe ori tot în alb-negru. Dacă nu mă înșel însă, azi-noapte în ele a apărut și ceva de culoarea ciclamei.

Nouăzeci la sută dintre femei, cel puțin ca înfățișare, sînt așa și așa, de ce ar fi altfel, cînd nouăzeci la sută dintre bărbați se mulțumesc cu ele și așa cum sînt. Din restul de zece la sută, nouăzeci la sută îți captează privirea numai dacă le privești de la distanță. Ce rămîne ? Rămîne cu aproximație una la mie care merită să fie visată. Un ac într-un car cu fîn. Trebuie să fii un mare prost ca să te apuci s-o cauți, chiar dacă știi că ea există ale-

vea undeva acolo, în carul cu fîn. Mai ales că femeia nu e ac, să zacă neclintită, aşteptînd să dai de ea. Iar dacă zace, zace cu altcineva, aşa că eu unul mi-am scos demult problema asta de pe agendă. De scos e uşor de scos, dar ea ţi se strecoară în vis şi visul capătă culoarea ciclamei în pofida preferinţelor tale pentru fotografia alb-negru. Poate n-ar strica totuşi să dau o fugă într-una din zilele următoare pînă la „Iazul Albastru".

Partea proastă e că la „Iazul Albastru" ajungi abia după ce şoseaua iese din oraş, iar anul ăsta primăvara s-a dovedit a fi destul de ploioasă în partea din urmă şi nu predispune la plimbări. E bine că în cameră am destule cărţi. Prin fereastra deschisă pătrunde o lumină uşoară, blîndă şi calmantă, spre deosebire de culoarea ciclamei. Stropii de ploaie lovesc uşor frunzele tinere ale dudului. Iar tu-l citeşti pe Dostoievski.

Volumul de Dostoievski nu-mi aparţine, şi nici n-a rămas de la Hodorog. Hodorogul, între noi fie vorba, deşi îl considera pe Dostoievski un mare scriitor, nu-l agrea. Odată, cînd am adus vorba despre Dostoievski, Hodorogul a obiectat :

— De fapt, cine sînt eu ca să-l contest pe Dostoievski?

Ulterior mi-am dat seama că, într-adevăr, nu-l contesta pe Dostoievski, ci era supărat pe el :

— Cînd e vorba de vreun puţoi, care scrie ca să nu spună nimic, atunci e explicabil : cîştigă şi omul o pîine. Dar cînd un asemenea geniu nu reuşeşte să arate o ieşire...

— A arătat, remarc eu împăciuitor.

— N-a arătat nimic, clatină din cap Hodorogul. Eroii lui sau se revoltă de pomană, sau sînt nişte blajini şi logoreici. Unii, dacă-şi pun în gînd să facă ceva, atunci de crimă va fi vorba, iar ceilalţi n-o ţin decît într-o propovăduire.

— Dar se zice că a pătruns în abisurile sufletului.

— Şi ce dacă a pătruns ? Faptul că în abisurile acelea e ceaţă şi haos, asta o ştim şi noi, fără a avea nevoie de dumnealui. Ne ajută el oare să scăpăm din haos ? Cum să ne ajute pe noi, cînd toată viaţa n-a reuşit el să scape din propriul său haos.

— Faptul că n-a reuşit nu înseamnă că nu ştia ieşirea, spun eu.

— Tot ce se poate, se învoiește Hodorogul. Dar ce folos că o știa, din moment ce n-a arătat-o oamenilor. Suferință și compasiune... smerenie... jertfire de sine... Vom plînge cu lacrimi izbăvitoare și ne vom îmbrățișa. La fel ca la Tolstoi.

Hodorogul era teribil de supărat nu numai pe Dostoievski, dar și pe Tolstoi, și nu pricepea în ruptul capului cum s-au putut dușmăni cei doi, cînd erau pur și simplu frați spirituali, mai ales în greșeli.

— Atunci unde se află ieșirea ? întreb eu.

La întrebarea asta Hodorogul răspunde scurt :

— În faptă.

— Pentru a ajunge la faptă, trebuie să știi cum și de ce, încerc eu să obiectez.

— În faptă ! repetă Hodorogul imperturbabil. Restul nu reprezintă decît înfiorări ale sufletului.

Și pentru a nu fi greșit înțeles, explică :

— Nu spun că gîndurile și sentimentele sînt lipsite de importanță. Dar ele înseamnă sau o cale spre faptă, sau apă de ploaie. Binele nu reprezintă o valoare pasivă.

Manifestarea unei atît de mari încrederi a constituit forța sa. Dar și tragedia sa.

Stropii de ploaie cad ușor pe frunzele dudului, iar cerul e atît de posomorît, încît anevoie deslușesc literele. „Demonii": Pesemne că și cartea aceasta, ca și cele grămădite pe masă, reprezintă o parte din biblioteca fostei chiriașe. „Am dat-o afară". Cum să n-o dea afară din moment ce, în loc să-i citească Evanghelia, îi citea „Demonii".

Ploaia domoală, dacă ați observat, este cel mai bun acompaniament pentru somn. Mă trezește Liuba. Apare în ușă atît cît să răsucească comutatorul și să mă anunțe:

— Eu am plecat.

Ceea ce înseamnă : du-te la mătușă-ta.

Mă duc. Bătrîna e cu totul absorbită de una dintre interminabilele ei pasiențe, ceea ce înseamnă că se simte mai bine.

— Iese ? întreb.

— Cu niţică viclenie, iese.

— Păi cum altfel, chiar fără pic de viclenie nu se poate.

— Și eu zic la fel : pe lumea asta nu se poate face nimic fără niţică viclenie, dă mătușa mea din cap.

Mă așez pe locul meu obișnuit, așteptînd-o să termine. Bătrîna e frigurcasă și în această seară ploioasă fereastra este închisă, ceea ce înseamnă că n-am voie să fumez. În locul fumului de țigară, voi trage în piept mirosul încins de medicamente și de boală. Lustra nu e aprinsă, ca să nu se consume curent de pomană, și numai colțul de lîngă pat e luminat de veioza de pe măsuță, lumina ei albăstrie făcînd-o pe bătrînă să arate moartă de-a binelea.

— Nici cu viclenie nu-mi iese, constată mătușa la o bucată de vreme.

Strînge cărțile cu mîinile ei ogîrjite și livide și le pune pe măsuța de lîngă căpătîi, apoi își închide ochii și bălmăjește fără nici o legătură :

— Mă întreb ce mă așteaptă dincolo.

Cred că pasiența a făcut-o pentru acel „dincolo" : dacă va ajunge în rai sau în iad. Rezultă că vom apela din nou la Evanghelie. Ea însă nu-mi spune „citește-mi ceva", ci continuă să zacă cu pleoapele închise. Am impresia că a cam dezamăgit-o Evanghelia asta, care conține atîtea lucruri neplăcute, și nici un fel de amănunțe despre ceea ce ne așteaptă dincolo. Femeie cu picioarele pe pămînt, mătușa mea ar fi preferat ca Evanghelia să fie un fel de ghid, care să poată descrie amănunțit toate locurile de pe lumea cealaltă și, dacă se poate, să dea cîteva date și despre locuințe și despre hrană.

Continuă să tacă în aceeași nemișcare. Tac și eu în colțul meu cufundat în semiobscuritate, deprimat de neputința de a răspunde la întrebarea ce mi s-a pus.

— Dar dacă nu există nimic, întreabă hodoronc-tronc bătrîna, frămîntată de această chestiune iscată pe neașteptate în conștiința ei, și nici una, nici două se ridică în capul oaselor.

— Ei, chiar să nu fie nimic nu se poate, îndrug eu.

— La fel gîndesc și eu : chiar să nu fie nimic nu se poate, se învoiește mătușa mea, lăsîndu-se la loc în pat. Dar cînd ți se vorbește cu cuvinte atît de generale ca iad și rai...

— Cred că mai există și un purgatoriu.

— Păi da, că nu-i destul purgatoriu lumea asta a noastră, mai trebuie să ne purificăm și dincolo. Îți petreci toată viața în griji, necazuri, încercări, ca să ajungi,

măiculiță Doamne, să-ți vezi și ultimele zile otrăvite de porcăria asta cu răzorul.

In sfîrșit și-a ales tema și-mi explică deja pentru a nu știu cîta oară mașinațiunile josnice ale ăluia, Iliev pe nume, care a recurs la toate pilele pe care le are pentru a modifica planul inițial și, ca să-și salveze propria curte, a aranjat să i se ia în schimb mătușii răzorul și să i se micșoreze astfel curtea. Incitată de propria-i elocință, bătrîna intră în noi și noi amănunte privind relațiile reciproce dintre oamenii care lucrează la sfatul popular, precum și comportarea morală a unora dintre ei, care numai modele de conduită nu reprezintă pentru noi ceilalți, și tot așa, ajunge la detalii de natură intimă, care nu au nici în clin, nici în mînecă cu problema răzorului.

Presupunem că s-a legat cu atîta înverșunare de acest răzor năpădit de bălării, deoarece simte în el ultima sa legătură cu viața. Iar viața, cea de-aici, deși e un purgatoriu, o atrage totuși mai mult decît cea de dincolo, de care habar n-ai dacă-i lumină sau beznă. Oricum, în seara aceasta porcăria cu răzorul o agită atît de tare, încît aproape că i se intorc puterile și pe obrajii palizi îi apare ceva ce aduce a rumeneală.

— Du-te la bucătărie și adu-mi un pahar de lapte, îngaimă la un moment dat mătușa, lingîndu-și buzele uscate de atîta vorbă.

Ies să-i îndeplinesc porunca. În clipa cînd mă întorc, o găsesc răstignită din nou pe pernă, cu privirea ațintită în tavan și zăcînd nemișcată.

— Poftim, îi spun, întinzîndu-i paharul, și abia atunci îmi dau seama că laptele va rămîne pentru totdeauna nebăut.

Mătușa părăsise lumea asta între timp, cuprinsă de furia surdă provocată de bucata de pămînt năpădită de bălării. Un profil luminos, conturat perfect în semiîntunericul din încăpere, cu o trăsătură fermă și fanatică în expresie. Acum aș putea-o fotografia și fără bliț. Nu mai există riscul de a se agita și de a-mi strica poza. Sper să obțin ceva expresiv. Moartea, în pofida neînsuflețirii ei, e întotdeauna expresivă. O fotografie de sfîntă sau de martiră, cu privirea îndreptată spre cer. Și încearcă apoi, dacă-ți dă mîna, să afirmi că fotografia nu minte.

N-am, firește, nici cea mai mică intenție de a o fotografia. Intenția mea este de a-l chema pe medicul de circumscripție. Dar, înainte de asta, trebuie să-mi stăpînesc fiorul compătimitor și să scotocesc sub pernă după poșetă. Doar. sînt. executorul testamentar.

CAPITOLUL AL DOILEA

Observ că oamenii mor din ce în ce mai des. S-ar putea să sune stupid, dar asta-i realitatea. Nu-mi amintesc să mai fi murit înainte cineva din cei apropiați. E adevărat că am încetat să mă îndoiesc de existența morții după ce mi-a murit tata, altminteri ea constituise pentru mine o simplă legendă îndepărtată. Moartea existase doar ca un fapt abstract, despre care aminteau necrologurile lipite pe garduri. Apoi, pe neașteptate, a murit Hodorogul. Doi ani mai tîrziu, s-a stins din viață și mama. Iar acum — mătușa. Pur și simplu te ia cu fiori dacă stai să te gîndești la viitorul Neamului, avînd în vedere că eu și Decio sîntem ultimii și unicii săi reprezentanți. Doi burlaci, cel puțin deocamdată. Două suflete supuse unui permanent risc, de vreme ce călătoresc mereu de colo-colo. Dacă ar exista cineva care să se îngrijească de soarta Neamului, ar trebui să umble cu mine și cu Decio așa cum umbli cu niște ouă încondeiate. Dar vai, de asta nu se îngrijește nimeni. Și astfel se sting neamurile de seamă.

„Vreau să mă îngropi cu cruce și popă." Un capriciu foarte neplăcut din partea răposatei. Nu că m-aș uita la cheltuieli, dar mi se face părul măciucă numai cînd mă gîndesc la acea forfotă inutilă din cimitir. Din fericire, distanța dintre biserică și cimitir nu-i mai mare de două sute de metri. Peste noapte a plouat și cerul este noros. Nici un pericol să te coci de căldură. În urma carului mortuar hodorogit, a cărui culoare subțire este pesemne întreținută cu vopsea de funingine, pornim noi, principalii îndoliați — eu și vărul meu Decio — iar după noi mai vin șontîc-șontîc vreo zece suflete, pesemne vecini și pesemne oameni cărora nu le place să rateze nici o

înmormîntare, așa cum altora nu le place să rateze filmele de la televizor. Le arunc o privire fugară abia cînd ajungem în fața mormîntului și ei mi se înfățișează ca un fond posomorît, pe care se conturează doar un singur chip atrăgător.

De fapt, nici nu știu bine dacă este și în ce măsură este atrăgător, am impresia că pun în circulație acest cuvînt numai pentru a minimaliza lucrurile. Cînd un chip deșteaptă în tine de la prima privire acel fior pe care l-am încercat cu toții, nu cred că-i potrivit să vorbim de atracție. Nu știu nici măcar dacă acea primă privire e din partea mea sau din partea ei. Înclin să cred că-i vorba de a doua variantă, întrucît atunci cînd mă întorc și mă uit la ea o fac pur și simplu fiindcă mi se pare că ea se uită la mine. O femeie tînără, cu fața albă, nu din acelea cu nuanțe de lapte și sînge, ci mai degrabă de un alb mat. Ochii ei mari sînt de un cenușiu-închis, iar buzele bine conturate — de un trandafiriu-deschis. Părul blond, cu bucle aurii rebele, indecent de somptuos pentru o înmormîntare, încadrează ca un nimb această față, ce se ivește ca o nălucă în dimineața ploioasă de mai, printre figurile prozaice de vecine și vecini, o apariție destul de stranie pentru un tip ca mine, deoarece nu-mi dau tîrcoale nălucile, ba mai mult — nu știu de unde apucătura asta stupidă la mine — privirea mea ajunge de regulă la față abia după ce s-a cățărat pe corp. Presupun că e cît se poate de firesc faptul ca ochiul să urmărească lucrurile de jos în sus, dar de astă dată aproape că nu disting corpul — nici cum arată în respectivele puncte nevralgice, nici cum e îmbrăcat, nu disting în general nimic în afara acestei fețe luminoase și a acestor ochi îngînduraţi, care, deși îngînduraţi, îmi surprind pe loc privirea și se pare că tot pe loc o și descifrează.

În pofida fiorului aproape dureros pe care mi-l transmite scurtcircuitul, momentul nu este defel potrivit pentru a mă zgîi la această față luminoasă și cel puțin pentru un anumit timp mă văd nevoit să mă concentrez asupra ceremoniei funerare în cadrul căreia bătrînul slujitor al bisericii trimite sufletul mătușii mele în lăcașurile de pe lumea cealaltă, despre care am auzit cu toții, dar pe care nimeni nu le-a văzut. Îmi mut privirea, dar fața

luminoasă încadrată de nimbul părului de aur continuă să mă preocupe și, pentru a-mi înăbuși fiorul, îmi spun că, dacă aș reproduce fața pe hîrtie contrast, aș obține o imagine de artă grafică, iar dacă aș reproduce-o ușor nefocalizată, pe o hîrtie mai moale, ar căpăta un aer sentimental, ca o veche carte poștală ilustrată.

Cînd îmi iau din nou inima în dinți s-o caut pe necunoscută, doar ca să verific dacă fiorul a fost sau nu imaginar, privirea mea nu reușește să descopere nimic altceva decît două vecine în vîrstă, cu nasurile ușor înroșite de emoție și de guturai. Nu mi-a mers nici după terminarea ceremoniei. Necunoscuta s-a volatilizat pur și simplu și această neașteptată volatilizare îmi sună ca o batjocură. Urmează să mă dumiresc dacă este vorba de o batjocură la adresa mătușii sau chiar la adresa mea, dar în momentul de față acest amănunt nu mă preocupă. Ca să vezi, te sfredelește cu privirea, de parcă ar vrea să-ți pătrundă în suflet, iar apoi dispare brusc, fără a mai aștepta să se pună cruce.

„Cine era otrava aia blondă?" — sînt gata-gata să-l întreb pe Decio, dar îmi înghit întrebarea : ne aflăm totuși la o înmormîntare. Și pentru că ne aflăm la o înmormîntare, Decio propune să bem cîte un pahar de bogdaproste, ceea ce eu accept, cu condiția să fie mai tîrziu, să dau o fugă pînă acasă să fac măcar un duș.

N-am nevoie de nici un duș, din moment ce abia am beneficiat de unul, și încă foarte rece, dar plec pentru că otrava aceea blondă m-a înfuriat de-a binelea cu dispariția ei subită. Putea să-mi prezinte măcar condoleanțele de rigoare, în definitiv eu sînt principalul îndoliat. Într-o oră are să-ți treacă, mă consolez eu, cu o singură condiție : dacă n-ai făcut într-adevăr insolație. Nu am încredere în așa-zisa dragoste la prima vedere, dar parcă mai poți să știi. N-a spus oare cineva că oamenii au fost de mult de tot despărțiți în două jumătăți și de atunci fiecare jumătate o caută pe cealaltă ? S-ar putea să fie o simplă închipuire, dar fiorul continuă să mă pătrundă. Am să număr pînă la o mie, să vedem ce și cum.

Nu e nevoie să număr pînă la o mie. Abia am ajuns acasă și abia mi-am făcut cafeaua, cînd aud cum cineva sună la ușă. Mă duc să deschid, ferm convins că voi da cu

ochii de Decio, dar în locul lui o văd pe blonda necunoscută.

— Poftiți, îi spun eu, făcîndu-i loc să treacă, de parcă ar fi fost vorba de o întîlnire zilnică, obișnuită.

Ea pare ușor descumpănită de comportarea mea familiară, dar intră și, după ce ajungem în micul hol, îmi explică :

— Sînt fosta chiriașă a mătușii dumneavoastră.

„De ce nu și viitoarea mea chiriașă", aș putea eu să-i replic, dar mă mulțumesc să încuviințez :

— Mi-am dat seama.

— Am lăsat cîteva cărți pe care aș dori să le iau.

— Iar eu tocmai am făcut cafea. Nu beți o cafea ?

Necunoscuta mă privește din nou nedumerită, apoi se așează lîngă fereastră, pe scaunul cel mai incomod.

— Sînteți foarte amabil.

Vocea ei însă nu este prea amabilă. Mai degrabă absentă, la fel ca și chipul. Aduc din bucătărie ibricul cu ceștile, torn și propun :

— Mutați-vă aici, lîngă masă. Veți sta mai comod.

Fără a obiecta, își lasă geanta pe scaunul acela și se așază în fața mea. Mă mănîncă limba să-i spun : „De ce tocmai *à contre-jour* ?" Dar, la urma urmelor, nu sîntem la fotograf. Îi ofer o țigară. Femeia aprinde cu același gest automat, mă cercetează cu privirea, ca și cum s-ar aștepta să-i spun ceva foarte important, apoi privirea i se stinge din nou în indiferență și se mută spre fundul camerei, în spatele meu.

Pentru o clipă mă simt stăpînit de o stinghereală neobișnuită. Am impresia că însăși necunoscuta îmi provoacă această stinghereală, deși n-aș putea afirma că o face deliberat. Îmi trece chiar prin minte ideea absurdă că așa-zisele cărți pentru care a venit nu constituie decît un pretext, că, de fapt, a venit să mă vadă cam cîte parale fac sau că așteaptă să asiste la cine știe ce revelație.

— De fapt, nu știu cum vă cheamă, mă dezmeticesc eu.

— Antoaneta.

— Se vede că părinții dumneavoastră au fost oameni intelectuali.

— Cum aţi dedus asta ?

— Asemenea prenume nu se întîlnesc la tot pasul.

Nu-mi răspunde.

Atunci cînd o văd de aproape, nu mi se pare o nălucire. E cît se poate de obişnuită în bluza ei albă şi ieftină, cu gulerul desfăcut şi în jacheta tricotată de casă. Privirea mea a devenit, pesemne, şi ea obişnuită, deoarece, din obişnuinţă, îi cercetez bustul. Jacheta e prea largă, îmi vine greu să mă dumiresc, dar am ajuns deja la concluzia că femeia asta nu e genul meu.

În tinereţe nu mă preocupa care femeie e şi care nu e genul meu — asta dacă, în general, aveam habar de asemenea probleme. Nici nu aveam habar şi nici nu le căutam, dar cînd cineva ţi se vîră singură în braţe ce rost are să mai faci mofturi. Apropiindu-te de treizeci de ani, devii, se pare, mai dificil. Te obişnuieşti să cercetezi peisajul, mai ales zonele colinare din faţă şi din spate. Nu că ai subaprecia ochii, dar, orice s-ar spune, ferestrele sufletului nu atîrnă în aer. Vorba Hodorogului — ce rost are să discutăm de una, şi să ne gîndim la altceva. Corpul nu este lipsit de importanţă, iar corpurile femeilor sînt aidoma corpurilor cereşti — cea mai mare atracţie o au atunci cînd sînt de mărimea întîi, vreau să zic bine dezvoltate şi suficient de pline, pentru ca în clipa în care le îmbrăţişezi să nu ai senzaţia că dansezi cu un miraj.

Cea de vizavi, aşa cum o văd eu, nu este un miraj, şi poate că nici nu face parte din obişnuitele noastre zecimi, dar nu ţine nici de tipul înnebunitor al viselor mele. Nici o asemănare cu solitara aceea rasată cu bluza de culoarea ciclamei, ce şi-a făcut mai zilele trecute apariţia prin piaţă. Cea de aici ţine mai degrabă de tipul „faţă şi încă ceva", ceva aşa ca să fie pe post de şasiu. Numai că în acest moment însăşi faţa se conturează nu atît prin frumuseţe, cît prin absenţa expresiei. Nu spun că face pe nebuna, mai degrabă cred că puţin o interesează cum arată, aşa cum se află, cufundată într-un fel de apatie, un fel de sînt aici, dar lipsesc. Năluca s-a transformat în ceva obişnuit. Faţa e deja alta. Dar, ciudat — fiorul încă mai stăruie în mine..

Femeia soarbe precaut din cafea, ca și cum s-ar teme să nu se ardă, apoi ridică ochii, vrînd parcă să spună ceva, dar nu spune nimic, trage fum din țigară și își mută din nou privirea spre fundul încăperii. O scurtă însuflețire urmată de o îndelungată stingere, lăsînd impresia că înlăuntrul făpturii ei ceva se ivește pentru o clipă la suprafață, ca mai apoi să se cufunde în aceeași indiferență.

— Ce vă apasă ? o întreb.

Marchează din nou scurta ei nedumerire, apoi scutură mecanic scrumul țigării în scrumiera ciobită de sticlă.

— De ce trebuie să mă apese ?

— Nu spun că trebuie.

Femeia îmi aruncă în treacăt o privire, apoi își pleacă ochii și mă privește din nou :

— Presupun că mătușa dumneavoastră a spus multe lucruri la adresa mea.

— Într-adevăr, răposata nu era prea tăcută, dar nu-mi amintesc să fi spus ceva la adresa dumneavoastră. O singură dată s-a referit la faptul că ați neglijat-o din cauza cărților.

— E adevărat. Adineaori, cînd am văzut-o în sicriu, mi s-a făcut milă de dînsa.

— Pentru că deja amuțise.

Femeia de vizavi a amuțit și ea, lezată pesemne de ultima mea replică. Bine, vom tăcea. Și asta ajută la trecerea timpului. Așa e chiar mai ușor să-l urmărești cum trece, deoarece auzi distinct bătaia pendulei.

— Vreți să vă dăruiesc ceasul acesta de perete ?

— Am unul de mînă, îmi răspunde necunoscuta, depășind din nou starea de jenă.

— Ei, de mînă... Eu vreau să vă ofer o amintire de la mătușa mea, un obiect modest, care să vă decoreze casa.

— Asta în cazul că aș avea casă.

„Camera de dincolo e liberă", îmi vine pe limbă să-i spun, dar ar fi prematur.

— Se pare că nici aici nu-i ușor cu problema locuințelor.

— De-ar fi numai asta.

— Dacă am înțeles bine, sînteți profesoară.

— Deocamdată, da.

Îmi aruncă o privire agasată, ca și cum ar întreba „cît va mai dura acest interogatoriu", apoi spune :

— E clar că mătușa dumneavoastră m-a vorbit de rău.

— Ce vă face să credeți una ca asta ?

— Așa judec eu. Am într-adevăr probleme, dar cea sexuală nu se numără printre ele.

— Nu-mi propun să intru într-o asemenea problemă. Dar în privința celorlalte, aș putea să vă ajut cu vreun sfat.

— E lucrul pe care-l suport cel mai greu.

— Da, dar există sfaturi și sfaturi. Există urări lipsite de conținut, care nu sînt de nici un folos, capul sus, de exemplu, sau privește înainte. Sfaturile mele sînt însă cît se poate de concrete și de utilitate imediată.

Pe femeia asta o apasă într-adevăr ceva. În loc sa manifeste curiozitate pentru sfaturile mele miraculoase, ea își strivește țigara în scrumieră și continuă să rămînă pe scaun, de parcă ar fi uitat pentru ce a venit.

— Cînd toate îți merg pe dos, dar absolut pe dos, nu există decît un singur leac, mormăi eu. Închizi ochii și îți imaginezi că nu exiști.

— Da, dar eu exist totuși, replică ea în modul cel mai stupid.

În semn de condescendență, mă fac că n-am auzit-o și continuu :

— Stai așa, cu ochii închiși, pînă simți că nu mai exiști. Firește, nu în sensul banal al expresiei „nu mai exist defel", ci textual : te-ai topit ca un cub de zahăr, te-a luat vîntul, ai ajuns la capătul pămîntului. Ei, s-ar putea ca pe lumea asta să se mai afle careva cu numele tău și cu semnele tale particulare, statură mijlocie, față rotundă și așa mai departe, dar pe tine treaba asta nu te mai interesează deloc. Să se descurce cum știe : tu nu mai exiști.

— Dumneavoastră nu semănați cu răposata, remarcă ea examinîndu-mă.

— În ce sens ?

— Nu zic că mătușa dumneavoastră a fost cine știe cine, dar cel puțin mintea o avea la locul ei.

Eu continuu să mă port condescendent cu ea. În privința condescendenței n-am egal.

— V-aș putea recomanda și altă rețetă, dar pentru asta ar fi nevoie de mai multă imaginație. Închipuiți-vă că aveți o tumoare pe creier și că sînteți transportată spre sala de operații, ca să vi se deschidă craniul...

— Vă pricepeți să creați atmosferă, recunoaște ea.

— Și în timp ce sînteți dusă spre sala de operații, ca să vi se deschidă craniul, vă amintiți de o zi de mai, într-o casă veche și liniștită și de un bărbat relativ tînăr și vă spuneți fără să vreți : „Doamne, ce zi frumoasă era, iar eu stăteam posomorîtă".

— Chiar sînt posomorîtă ? își ridică ea din nou sprîncenele, de parcă abia acum ar fi realizat că există și o asemenea posibilitate

Are sprîncene frumoase. Despre bust nu pot face încă nici o afirmație, dar sprîncenele îi sînt frumoase.

— Nu arătați mai îndoliată decît s-ar cuveni, mă grăbesc eu s-o liniștesc. În definitiv, venim de la o înmormîntare. Mai adineaori, cînd v-am văzut la înmormîntare, aveam senzația că ne cunoaștem de mult. S-ar putea ca tonul meu familiar să vă deranjeze, dar blestemata asta de senzație că ne cunoaștem de mult... N-ați încercat niciodată o asemenea senzație ?

— În orice caz, nu la cimitir.

— E, într-adevăr, ceva neobișnuit. Dar un loc neobișnuit pentru un sentiment neobișnuit — zic eu — trebuie să fie în firea lucrurilor.

Îmi aruncă una dintre privirile ei fugare, dă să spună ceva, dar, în loc s-o facă, se proptește cu mîinile de masă și se ridică.

— Pot să-mi strîng lucrurile ?

— Firește.

Femeia se duce la scaun pentru a-și lua geanta, aruncă o privire pe fereastră și mormăie :

— Vă vin oaspeți. N-aș vrea să fiu văzută aici.

— Ieșiți pe scara de serviciu, încuviințez eu.

O conduc prin bucătărie și, înainte de a-mi lua rămas-bun, îi propun :

— Puteți trece mai tîrziu să vă luați lucrurile. Eu nu plec nicăieri.

— Încerc să trec spre seară.

*

Oaspeții sînt la singular și, firește, este vorba de Decio, care se apropie cu o sticlă de votcă în mînă.

— Și așa... începe el după ce lasă sticla pe masă, dar, observînd ceștile de cafea, nu-și termină fraza.

— Gata, ai și avut musafiri...

Și pentru că eu tac, adaugă :

— Bine, bine. Nu te mai întreb.

— Din moment ce nu întrebi, înseamnă că știi. Tu nu ești dintre cei care nu întreabă.

Se așază cu un aer familiar pe scaunul pe care tocmai voiam eu să stau, își ridică privirea spre fața mea și spune într-o doară :

— Dar tu de ce nu mă întrebi ?

— Nu întocmesc dosare de cadre.

Mai trage o înghițitură de vodcă și mai spune într-o doară :

— Maria, a ?

— Ce Marie ?

— Maria-Antoaneta.

— Așa o cheamă ?

— Așa o chema. Pe urmă, cînd au fost scoase din uz prenumele duble, în buletin a rămas numai Maria. Dar ei îi place să fie Antoaneta.

— Dacă-i place...

— Fire voluntară. Capricioasă, pretențioasă, îndrăgostită de sine. O a doua mătușă Sia.

— Am impresia că ai un dinte împotriva amîndurora.

— Cum să am un dinte împotriva lor, din moment ce nu sînt colțos. Știi doar ce suflet bun am.

Că are un suflet bun, asta o știe toată lumea. Ochi pestriți, nas cîrn, aluniță pe obraz și o expresie prietenoasă a feței ; are pretutindeni prieteni, deși eu unul nu știu pe nimeni care să fi avut vreodată ceva de cîștigat de pe urma prieteniei cu Decio. Poate că secretul se ascunde în faptul că e întotdeauna dispus să te servească, fără a pune problema prețului și fără a ține să i se achite imediat serviciul făcut. Că mai devreme sau mai tîrziu are el grijă să rezolve și problema asta, și chiar în condițiile cele mai favorabile pentru el. „Nu-mi place să discut despre bani — va spune — dar dacă tot am ajuns aici, dă-mi o sută". Și cu totală nonșalanță îți va lua suta pentru un serviciu de douăzeci și cinci de leve.

Decio strivește mucul în scrumiera ciobită, își termină paharul și se ridică :

— Ei, am cinstit-o cum se cuvine pe răposata. Acum să trecem la treabă.

— Care treabă ? Astăzi e duminică.

— Duminica-i pentru oameni ca tine, Boiane. Dar pe lumea asta în afară d-ăi cu romanul mai trebuie să existe și d-ăi cu ciocanul.

Decio zîmbește satisfăcut de rima realizată, și adaugă :

— S-ar putea să mai trec, dar acum trebuie s-o iau la fugă. Servește-l pe ăla, servește-l pe celălalt, iar tu nu te alegi cu nici un folos.

„Mai bine n-ai mai trece", îmi vine să-i spun, dar așa ceva nu se spune. Mă ridic și-l conduc, apoi mă duc hotărît la bucătărie să văd ce a mai rămas din brînza de ieri.

„Ăi cu romanul"... Și Decio, ca și mătușa, au tratat cu dispreț de cînd îi știu pasiunea mea pentru cărți.

Încă de mic, Decio era extrem de preocupat cu cercetarea posibilităților oferite de viață, iar față de cărți manifesta interes doar în măsura în care îi puteau servi ca obiect de troc. Notele pe care le primea la școală erau atît de descurajatoare, încît mătușă-sa s-a văzut

silită să-l înscrie la o școală medie tehnică, eșec ce avea să devină temelia unor succese ulterioare. A ajuns specialist în motoare cu combustie internă și s-a angajat la o bază de reparații auto. Am impresia că munca în baza aceasta nu este decît de fațadă. De fiecare dată cînd mi se întîmplă să dau de el în Sofia, Decio aleargă pentru niște afaceri personale cu piese de schimb. Dacă m-aș lua după propriile lui declarații, el, sub forma unor servicii prietenești, întreține jumătate din mașinile aflate în oraș, procură celor care au nevoie piese de schimb, montează, repară și jumulește pretutindeni cu atîta bunătate, încît oamenii îi mai sînt, colac peste pupăză, și recunoscători. Afacerile lui Decio!

Pare neajutorat și este primejdios dintr-unul și același motiv — priceperea lui de a face pe fraierul. Presupun că e o pricepere înnăscută, căci, de cînd îl știu, stăpînește la perfecție jocul acesta din două mișcări — mai întîi să te predispună, apoi să te jumulească. Nu știu cum se întîmpla, dar încă de la început toate comorile copilăriei mele — jucării, albume, stilouri, ba chiar și faimosul aparat de douăzeci și cinci de leve Weltaflex — intrau invariabil pînă la urmă în proprietatea lui Decio. Mi le lua cu atîta bonomie, încît pur și simplu nici prin minte nu-mi trecea să mă supăr. Asta-i specialitatea lui: să te jupoaie în așa fel, încît să crezi că o face doar ca să-ți fie de folos. Afacerile lui Decio!

Brînza și pîinea s-au dovedit a fi arhisuficiente pentru prînz. Presupun că-mi vor ajunge și pentru cină. Pendula din hol bate ora două. Atît de solemn bate doar pendula mătușii, dacă nu punem la socoteală și Big Ben-ul londonez. Poftim, îi propui o a doua ediție a Big Ben-ului, iar dumneaei te refuză. Regină. Maria-Antoaneta. Tatăl ei trebuie să fi fost scrîntit de-a binelea, ca s-o boteze astfel. Acum însă cred că mă scrîntesc eu. Mai adineauri, din cauza ei, am uitat să pun măcar o floare pe mormîntul alor mei.

Îmbrac balonzaidul, căci vremea e pusă tot pe ploaie, și-mi iau aparatul de fotografiat. Nu știu dacă am amintit că iau de fiecare dată cu mine aparatul acesta fără nici un scop anume. Experiența m-a învățat că subiectul interesant îți sare în ochi mai ales cînd ești fără aparat.

De aceea cînd trebuie să plec undeva, îmi iau și aparatul, fac și eu la fel ca maniacii aceia care, de cum se-așază la vreo ședință, își scot cît ai clipi notesul și pixul.

O femeie în vîrstă vinde la intrarea în cimitir buchete de flori oranj, din acelea ce cresc prin curțile de la țară. Iau trei buchete, căci ai mei sînt aici în număr de trei. Pe mătușa n-o pun la socoteală, ea și-a primit buchetul dimineață. Vechile morminte ale familiei sînt foarte apropiate de cel nou. Mormîntul mamei are cruce, căci de înmormîntare s-a ocupat mătușa. Celelalte două au piramide. Tata și Hodorogul erau din categoria oamenilor îngropați cu piramide la căpătîi. Împart florile în mod egal și mă așez pentru puțin pe banca învecinată, așa cum se procedează cînd vii în vizită. În timp ce privesc grămăjoarele astea de pămînt bine năpădite de bălării și inscripțiile pe jumătate șterse, îmi vine ideea că ar trebui să fac aici o zidire mai trainică, din piatră, să zicem; asta cînd mă voi vedea cu bani, firește, dar ideea nu-mi rămîne prea mult în minte. Nu m-am ocupat în mod serios, ca mătușa, de problema referitoare la ce anume există acolo, pe lumea cealaltă, dar dacă aici totul se rezumă la asta, vreau să spun la procesele putrefacției și la bălării, prefer să port morții în sinea mea, decît să-i vizitez în aceste locuri jalnice.

Undeva în spatele meu răsună un rîs de copil, iar apoi un strigăt de femeie. Doi copii se fugăresc printre morminte, dar, apostrofați de mama lor, se opresc și o privesc nedumeriți. Îi fotografiez tocmai în acest moment de nedumerire, opriți în fața verdeții mormintelor, două ființe nevinovate, stînd într-o încremenire plină de neînțelegere în fața împărăției morții.

Dau să plec, dar înainte de a părăsi cimitirul mai fac o fotografie. O femeie în vîrstă, îmbrăcată în negru și cu o basma neagră, a îngenuncheat în fața unui mormînt. Tocmai a sădit pe mormînt cîteva viorele și acum, cu mîinile împreunate în poală, își îndreaptă privirea spre flori pentru a-și aprecia munca sau pentru a-l întreba pe răposat dacă-i plac florile. Pe mătușa n-am fotografiat-o, dînsa și în împărăția morții a intrat

cu ceartă, dar pe aceasta o fotografiez în dialogul ei mut cu lumea de dincolo.

Apoi pornesc încet spre casa veche.

*

Ziua e pe ducă. Și zilele mor ca oamenii, fără a face însă atîta tărăboi. Avantajul zilelor este că măcar știu cît au să trăiască. Avantaj? De ce avantaj? Să știi cît ai să trăiești înseamnă să știi cînd ai să mori. Iar ăsta nu e un lucru prea plăcut.

Ziua e pe ducă, și holul, care de felul lui nu e prea luminat, pare acum, în ziua aceasta înnorată și în această după-amiază tîrzie, destul de sumbru. Îmi scot aparatul de la umăr, îl las pe pătuț și mi se pare că aud vocea mătușii: nu-ți pune picioarele pe pătuț. Nu-mi pun picioarele, spun eu, asta-i Leika.

Îmi imaginasem că de îndată ce voi intra în vorbă cu necunoscuta, discuția va porni ușor, ca și cum ne-am fi cunoscut de cînd lumea. În loc de așa ceva, mă izbeam de o ușă încuiată. N-ar fi de mirare s-o fi încuiat chiar eu din neatenție. „Capricioasă, pretențioasă, îndrăgostită de sine" — cel puțin așa reiese din caracterizarea de cadre a lui Decio. De unde s-o știu eu cum e. Treaba e că atunci cînd te-ai așteptat la una și iese altceva, devii arțăgos. Oi fi fost eu arțăgos, sau dumneaei e din fire cam sucită, fapt e că n-am ajuns la nici un rezultat. Dacă aș fi adoptat vreun ton mai melancolic, cred că toată treaba asta ar fi demarat mai lin. Există femei cărora le place să se scalde în melancolie ca într-o cadă cu apă caldă. Ce păcat că melancolia nu-i specialitatea mea.

Ca să nu scormonesc inutil în vălmășagul unor asemenea gînduri, încep să scormonesc în scrinul vechi. Scrinul conține și fotografii, și teancuri de scrisori, dar nici n-am început bine să le scot, cînd aud soneria de la intrare sunînd scurt.

— Căutați galbeni? mă întreabă necunoscuta după ce o introduc în hol și remarcă scrinul deschis.

— Credeți că aș putea găsi galbeni?

— De unde să știu. Mătușa dumneavoastră a fost cîndva o femeie înstărită. Nu-i exclus să găsiți. Mai ales dacă aprindeți mai întîi lumina.

Într-adevăr, se întunecă. Lumina e prea sărăcăcioasă pentru a căuta galbeni, la fel și pentru a primi musafiri. Răsucesc comutatorul.

Într-o oarecare măsură, femeia arată schimbată, și asta în bine. De fapt, nu și-a lepădat decît jacheta de un albastru-închis, pe care acum o ține în mînă, precum și expresia de înmormîntare de pe față, care acum mi se pare mai salutară. O față într-adevăr frumoasă, încadrată de nimbul acestor bucle aurii bogate, fără a mai vorbi de sînii care presează cu o neașteptată generozitate sub bluza subțire.

— Aș putea să-mi iau lucrurile ?

— Firește, dar de ce vă grăbiți ? Doar dacă vă așteaptă cineva.

— Nu mă așteaptă nimeni.

— Ei, eu v-am așteptat.

O privire fugară. Și o întrebare nevinovată :

— De cînd mă așteptați ?

— De mult. De foarte mult timp.

Ea zîmbește brusc.

— Replica mi-e cunoscută. Se pare că amîndoi am citit aceleași romane.

Zîmbește, da, oricît ar părea de necrezut, zîmbește, are un zîmbet atît de luminos, care îi schimbă subit înfățișarea, cum se întîmplă uneori cu oamenii neobișnuiți să zîmbească. Ai gropițe și dinți frumoși, spun în sinea mea, dar asta nu-ți dă dreptul să muști.

— Eu nu citesc romane.

Ea nu obiectează. Este evident că discuția nu o interesează în mod special. Și, ca să nu stăm așa în mijlocul camerei ca niște mobile, spun într-o doară :

— Pot să vă ofer un pahar de votcă ?

— Nu suport alcoolul.

— Ca gust sau ca grade ?

— Ca înlocuitor. Se zice că e înlocuitorul fericirii.

— Ei, chiar al fericirii ! Un pic de dispoziție nu strică nimănui.

— Mai ales dacă-i autentică.

— În acest caz nu vă pot oferi decît schwepps.

Ea ridică din umeri

— Din moment ce țineți neapărat să mă tratați.

Aduc restul de votcă pentru mine și o sticlă de schwepps pentru musafiră, apoi ne așezăm unul în fața celuilalt, așa cum stătusem și în cursul zilei. S-ar putea ca asta să constituie o greșeală. Dacă ne-am schimba locurile, n-ar fi de mirare să schimbăm și tonul, doar că ideea asta îmi vine cu întîrziere.

Îi servesc paharul cu lichidul efervescent, sorb o înghițitură dintr-al meu și arunc într-o doară :

— Dacă problema locativă vă dă bătaie de cap..

— N-am rămas în stradă, se grăbește ea să mă liniștească. Stau la o prietenă

— Voiam să spun că dacă odaia de aici vă place, ați putea rămîne, cel puțin deocamdată.

— Ar fi splendid, replică Antoaneta. Mai ales pentru vecini. O nouă temă pentru cancanurile cotidiene.

Nu mă gîndisem la acest aspect. Și, înainte de a mă hotărî ce să-i răspund, femeia spune :

— N-are rost să vă faceți griji pentru mine. Nu intenționez să rămîn prea mult în orașul acesta. Am să merg, probabil, la mama.

— Ei, din moment ce aveți unde merge...

Spun asta cu o dezamăgire abia camuflată. Vreau să-i fiu util, dar ca să fii util, respectivii trebuie să aibă nevoie de ajutorul tău, dumneaei însă nu are nevoie, deși ceva o apasă totuși.

— Mai adineaori am rămas realmente cu impresia că ceva vă apasă.

— Nu mă apasă nimic, mă liniștește femeia.

Îi ofer o țigară, pentru a umple pauza creată. Ca și înainte, Antoaneta aprinde mecanic și mă privește impasibil, ca și cum ar întreba : „altceva" ? Nu, altceva nu există, mă grăbesc eu s-o liniștesc tot din privire. Se pare însă că ei nu i-a scăpat dezamăgirea de salvator care a fost privat de posibilitatea de a o salva, deoarece rostește :

— Regret, dar nu vă pot servi drama mea. N-am nici o dramă. Nu sînt Doamna cu camelii. În cazul meu

totul e în ordine sau mai exact totul e așa și așa și mai degrabă rău, dar n-am nici o dramă.

— Treaba cu „așa și așa" e valabilă pentru noi toți.

— Posibil.

Dacă am considerat-o timidă, în clipa aceea ar fi trebuit să-mi dau seama de greșeală, căci femeia îmi adresează o privire lungă, cu inevitabilă notă de ironie.

— Întrucît adineaori mi-ați dat un sfat, v-aș putea întoarce serviciul.

Dau din cap a încuviințare.

— Dacă vă plictisiți, de ce nu ieșiți în oraș? În orașul nostru sînt multe fete care-ți iau ochii.

— Nu țin neapărat să mi se ia ochii.

— Atunci sînteți un filantrop. Încă de la început m-a încercat gîndul că sînteți un filantrop, apoi mi-am zis că, de regulă, filantropii sînt ceva mai în vîrstă.

— Altă explicație nu v-a venit în minte?

— Îmi vine acum, cînd vă povestesc. Cred că vreți să treceți drept un tip dostoievskian.

— Puțin probabil. Nu l-am citit pe Dostoievski.

— Atît de puțin ați citit?

— Am citit mai mult, dar la voia întîmplării. E nevoie să-l citesc?

— Vă privește.

— Cînd toți cei din preajmă, ca să-și etaleze propria lor cultură, repetă Dostoievski, Dostoievski, omul își spune: ei, pe ăsta chiar că n-am să-l citesc.

— Ca să fiți mai altfel decît ceilalți.

— Nu neapărat din cauza asta. Ci ca să-mi rămînă ceva în rezervă.

— Pentru bătrînețe.

— Pentru mai tîrziu. Pentru vremea cînd voi fi suficient de matur pentru enigmă.

— Care enigmă?

— Păi aia, cea știută. Se zice că Dostoievski dezvăluie enigma sufletului omenesc.

— Rezultă că l-ați citit totuși.

— Ei, am mai răsfoit și eu cîte ceva din el. Îmi amintesc că avea o poezie despre o guvernantă. Straniu, a trebuit să ajung tocmai aici, ca să vină vorba de Dostoievski.

— Firește. Noi cei de aici sîntem niște troglodiți.

— De fapt, aveți dreptate : aici e mai ușor să afli asemenea lucruri decît la Sofia, în fața cinematografului „Studio". Cei de acolo nu se interesează de Dostoievski decît dacă e pe ecran.

Soneria de la intrare începe să sune familiar, adică destul de insistent.

— E vărul meu, îi explic eu femeii, ca să n-o zbughească imediat.

— Indiferent cine ar fi, nu vreau să fiu văzută aici.

O însoțesc, la fel ca și prima oară, pînă la ieșirea de serviciu și, în loc să-i spun la revedere, rostesc într-un stil destul de surprinzător chiar și pentru mine însumi :

— Aș dori să vă mai văd. Chiar în astă-seară.

Antoaneta mă privește scrutător, ca și cum abia în clipa asta ar fi realizat că m-a bătut soarele în cap.

— Sînteți nebun. Cum să umblu noaptea pe străzile astea !?

— Bine, să ne întîlnim în oraș. Vă aștept la ora zece în fața cinematografului.

— Sînteți nebun de-a binelea, murmură ea în loc de răspuns și iese aproape în fugă, în timp ce soneria de la intrare continuă să sune la fel de familiar.

— Vezi că spargi soneria, așa cum te-ai proțăpit în ea, îi spun eu lui Decio.

— Mi-era frică să nu ți se fi întîmplat ceva, îmi explică el. Mă uit, văd că e lumină, dar nu vine nimeni să-mi deschidă.

— Păi ce altceva putea să mi se întîmple, decît să fi adormit. E adevărat că Neamul e pe ducă, dar asta nu se va petrece chiar atît de repede.

Vărul meu se așază pe scaun, își întinde picioarele lungi și, cercetînd masa, constată :

— Am impresia că iar ai avut musafiri.

— A fost Liuba, vecina.

Decio îmi primește explicația cu mult scepticism, dar nu obiectează. În momentul acesta privirea lui este atrasă de dulapul deschis. Are o slăbiciune pentru dulapuri.

— Dacă scotocești după cocoșei, să știi că-ți pierzi vremea de pomană.

— Ar trebui să fiu țicnit de-a binelea ca să scotocesc după cocoșei după ce ai trecut tu pe-aici.

— Ce-i drept e drept : am ochiul format.

— Cred că i-ai șutit multe lucruri.

— Dacă te referi la cocoșei, află că chiar ea mi-i dădea.

— Ia te uită.

— Păi cum altfel ? Cineva trebuia să-i vîndă la negru. Ce, ai rămas cumva cu impresia că televizorul și l-a luat pe ardei ? Dar tranzistorul ? Dar mașina de spălat ? Ca să nu mai vorbim de flecușteț̦e. I-am făcut o mulțime de servicii. Și, după cum vezi, m-a răsplătit din plin.

— Bei o cafea ?

— Mai bine caută sus, în odaia ei, continuă Decio, ca și cum nu mi-ar fi auzit întrebarea.

Cînd vine vorba de bani, nu-i poți distrage atenția cu cafele.

— Încă nu-mi vine să intru în odaia ei.

— Treaba ta.

În clipa aceea la ușă sună din nou cineva. Deschid și mă trezesc cu Liuba.

— Mi-am zis să trec să te întreb dacă n-ai cumva nevoie de ceva, îmi explică ea.

— Totul e în regulă, o asigur eu. Treci mai bine mîine.

— Cum vrei.

O expediez repede și mă întorc în hol.

— Am impresia că a fost Liuba, mi-o trîntește vărul.

E clar că n-am cum să-i infirm presupunerea. El zîmbește.

— De ce te-apuci să minți, dacă nu te pricepi ? Orice treabă are o chiciță a ei, Boiane. De-o viață mă tot căznesc să-ți vîr asta în căpățînă, dar degeaba.

Apoi își aduce aminte :

— Ce s-a întîmplat cu cafeaua ?

I-o fac, i-o aduc și un timp sorbim în tăcere și fumăm.

— Ce ai de gînd să faci cu casa? întreabă vărul meu, de parcă n-ar mai fi pus aceeași întrebare.

— Păi, ce să fac? Dacă pot, o vînd.

— Asta e o idee, se învoiește Decio.

Ca să completeze foarte curînd :

— Numai să găsești cumpărător.

— Știam că de treburile astea se ocupă cei de la sfatul popular.

— Ce sfat, mă? Tu chiar n-ai minte? Acolo totu-i cu aranjamente. Au să-ți pună un preț de nimic și-au s-o paseze oamenilor lor. Și-ai să te alegi din toată proprietatea asta cu praful de pe tobă.

— Casa nu-i rea.

— Casa intră în demolare. În locul ei se va construi un bloc.

— Habar n-aveam.

— Să ai acum. Cine se bagă să cumpere așa ceva!

În hol se instăpînește tăcerea. Mai aprindem cîte o țigară. Eu aștept continuarea, iar Decio se preface că e cufundat în gînduri, deși nu prea mai are la ce se gîndi, de vreme ce a pus totul demult la cale.

— Ce ar fi să mi-o dai mie? bălmăjește într-un tîrziu vărul meu.

— Păi ai una.

— Dărîmătura aia abia se mai ține. Vreau s-o transform în atelier.

— Parcă ziceai că asta va fi demolată?

— Da, dar în schimbul ei m-aș alege cu un apartament nou, plătind, firește, diferența.

— Și eu cu ce m-aș alege?

Din moment ce are propunerea pregătită, înseamnă că are și o soluție pregătită la întrebarea mea. Decio e cu trampele, și asta după regula : un cal pentru o găină. Calul e pentru Decio, iar restul pentru mine.

— Ce-ai zice de o mașină?

Viclean mai poate fi! Ca și cum mi-ar fi citit în suflet!

*

N-are să vină, îmi zic în timp ce mă apropii de cinema. O spun dinadins, căci știu din experiență că de obicei se întîmplă invers de cum îți spui.

Publicul tocmai iese de la spectacolul de seară. Strada e destul de însuflețită și nu din cale-afară de luminată, astfel încît o întîlnire întîmplătoare poate trece neobservată Mai ales cînd ea nici măcar nu are loc.

Antoaneta însă a venit totuși. A venit probabil fiindcă mi-am spus în sinea mea că nu va veni sau, mai știi, poate din altă pricină. Fără să schimbăm o vorbă, cotim pe prima stradă ce ne iese în cale și ne îndreptăm spre casă.

— Încotro ? mă întreabă femeia, deși direcția e cît se poate de clară, și se oprește în întuneric. Nu-mi puteți explica aici de ce a trebuit să mă vedeți încă în seara asta ?

— Nu-i chiar atît de simplu, e ca și cum ai cere bani cu împrumut. Și nu vă temeți, am să vă conduc pe urmă acasă.

— Nu mă tem că-mi veți cere bani cu împrumut, dar aici e întuneric beznă, iar eu sînt cu tocuri înalte, îngaimă ea. dar mă urmează.

— Permiteți-mi să vă iau de braț.

— Asta ar mai lipsi. Bîrfitorii văd și pe întuneric.

Cînd ieșim din centru, o iau totuși de braț și ea nu opune rezistență, cea ce înseamnă că se lipește de mine. Din părul ei, care îmi atinge din cînd în cînd fața, adie un miros amărui de migdale, pe care-l simțisem încă mai adineaori, dar căruia i se mai adaugă și o mireasmă de apă de colonie. Apă de colonie — asta-i un semn promițător. Asta vorbește de o pregătire pentru o anumită intimitate.

Ca și cum mi-ar fi intuit gîndurile, Antoaneta se eliberează de brațul meu de cum ne apropiem de casa ce se conturează abia albind printre umbrele întunecate ale copacilor. Femeia își păstrează rezerva și mai tîrziu, cînd o conduc în hol și rostesc solemn :

— Iată-ne acasă.

Ea stă în picioare lîngă ușă, îmbrăcată într-un balonzaid ieftin, de culoare neagră, dar destul de oficial, de parcă ar fi urmat să mergem la un spectacol de gală.

— Dezbrăcați-vă, dacă nu vă e frig.

Antoaneta își scoate balonzaidul, îl pune pe spătarul scaunului și se așază. Se așază în același loc blestemat,

unde a mai stat și înainte, ceea ce prevestește că discuția va continua să meargă aiurea.

— Un schwepps ?

Ea ridică din umeri cu indiferență. Îi interpretez gestul drept încuviințare și aduc două sticle de la bucătărie.

— V-ați terminat votca ? întreabă ea în timp ce eu umplu paharele.

— Nu, dar acum votca nu e indicată. S-ar putea să credeți că sînt un bețiv.

— Am impresia că și fără votcă sînteți beat. Ce nevoie ați avut de toată brambureala asta în plină noapte ?

— Motivul, la prima vedere, ar putea părea nesemnificativ. Dar încă de dimineață, de cum v-am văzut, m-a încercat senzația că ne cunoaștem de mult.

— Ați mai spus asta.

— Da, dar nu m-ați înțeles. Am simțit că, în sfîrșit, întîlnesc femeia pe care am așteptat-o de atîta amar de vreme.

— Și asta ați mai spus-o.

— Zău ? Înseamnă că am spus totul. Și totul s-a petrecut aproape ca-n romane. Păcat că lumea are mai multă încredere în romane, decît în omul viu.

Ea întinde mîna, ia o țigară și și-o aprinde. Apoi scoate un fuior de fum și remarcă, uitîndu-se undeva într-o parte :

— Romanele n-au pretenția de a spune adevărul. Iar oamenii care mint lasă să se înțeleagă că spun adevărul...

— Credeți că eu mint ?

— Mințiți sau vă mințiți, ce importanță are...

— Eu sînt convins exact de contrariu. Nu vă vine să credeți ?

— Îmi vine, de ce nu. Aveți aerul unui om suficient de țicnit. Sau sînteți prea de modă veche. Contactele în zilele noastre se realizează mult mai simplu. Ele se realizează sau nu se realizează, dar fără atîtea brizbizuri inutile.

— „Contactele" ? cine vorbește de „contacte" ? Nu vă dați seama că aici este vorba de cu totul altceva ?

— Ei, în acest caz chiar că nu sînteţi în toate minţile. Nu mă cunoaşteţi decît de cîteva ore. De fapt, nu mă cunoaşteţi.

E clar că discuţia evoluează complet anapoda.

— Tot ce se poate, remarc eu obosit. S-ar putea să fi făcut vreo confuzie. Acum, cînd vă ascult, chiar că mă întreb de ce nu mi-aţi ieşit toată ziua din minte.

— Trageţi un somn bun şi vă trece, mă linişteşte ea.

— Dumneavoastră aşa vă trece ?

Antoaneta nu-mi răspunde. Se uită la mine ca şi cum m-ar studia, dar de astă dată eu îmi feresc privirea. Apoi spune :

— De fapt, de ce să vă treacă ?

Nu consider că se cuvine să-i răspund.

— De altfel, dumneavoastră aveţi o reţetă pentru cazul în care nu vă sînt boii acasă. Doar singur mi-aţi oferit-o : îţi imaginezi că eşti un canceros... Numai că între timp rolurile s-au inversat şi acum eu sînt cel care trebuie să vă întrebe ce vă apasă.

— De ce mă întrebaţi, din moment ce cunoaşteţi răspunsul ?

Se pare însă că nu-l cunoaşte sau se face doar că nu-l cunoaşte, deoarece îngaimă :

— Fiecare îşi are maniera sa, dar cred că a dumneavoastră a ieşit de mult din circulaţie.

Femeia mă mai ţine un timp sub observaţie, de parcă aş prezenta semne ale cine ştie cărei anomalii, apoi îşi striveşte mucul în scrumiera ştirbită şi conchide :

— La urma urmelor, aveţi dreptate. Aş putea profita de noaptea asta frumoasă în loc să aştept să mi se deschidă craniul. E apă caldă în boiler ?

— Sper.

Se ridică, dar înainte de a se îndrepta spre boiler, nu omite să remarce :

— Să nu credeţi că baia asta vă obligă la ceva. Pur şi simplu în locuinţa prietenei mele nu există boiler, aşa că profit de ocazie.

Intru în camera care înainte fusese a ei, iar acum e a mea, şi, ca o gazdă ospitalieră, pun cearşafuri noi şi schimb faţa de pernă. Apoi ies, fără a închide uşa, mă urc în odaia mătuşii mele, îmi arunc haina pe un

scaun și mă întind pe patul răposatei. Închid ochii și un timp încerc să depășesc proasta dispoziție în care mă aflu, apelînd la propria-mi rețetă, dar fără succes. Nu pot să-mi dau seama ce anume m-a iritat mai mult — figura impertinentă cu baia sau zîmbetul condescendent-batjocoritor apărut pe buzele roz-palide, fapt este că mă simt mai cătrănit chiar decît adineaori în cimitir. De necrezut, dar lucrurile stau totuși astfel : cînd dispare brusc, faptul te irită mai puțin decît atunci cînd ți se oferă. Atît de mult mă vrei ? întreabă ea. Iată-mă. De ce să ne complicăm pentru niște fleacuri.

Apoi îmi spun că greșeala, dacă în general există așa ceva, nu-mi aparține decît mie. La ce mă așteptam ? Să-mi facă declarații de dragoste ? Sau să-mi pupe mîinile pentru că am binevoit s-o remarc în adunătura aceea de babe ? Chiar dacă a vrut să mă umilească, de ce trebuie să i-o întorc cu vîrf și îndesat ? La un moment dat aproape că sînt gata să mă ridic și să cobor, dar tocmai atunci rețeta începe să-și facă efectul. Simt că mă studiez eu însumi de undeva de sus și ceea ce observ — lunganul acela trîntit pe patul răposatei, chinuit de gînduri stupide — nu este nici prea interesant, nici deosebit de important.

O zi, petrecută în niște trăiri neobișnuite, cu o înmormîntare și o dragoste la prima vedere, trebuie să fie, pesemne, ceva extrem de epuizant, căci, atunci cînd mă trezesc, razele soarelui se strecoară deja prin frunzișul dudului și pătrund în cameră. Primul lucru pe care-l realizez e acela că mi s-au umflat picioarele, căci am dormit încălțat. Al doilea este și mai neplăcut. Mă ridic din pat și cobor, temîndu-mă și sperînd în același timp că încă nu a plecat. „Cum să umblu noaptea pe străzile astea !?"

Se pare că a întins-o totuși. Ușa odăii stă tot așa deschisă, iar patul a rămas în mod evident neatins. Nici măcar cărțile nu și le-a luat.

Dragoste la prima vedere ? Haida de ! Asta să i-o spui lui mutu. Așa ceva numești tu dragoste ? Și interlocutorul îți face un gest elocvent cu ambele mîini, ca și cum ar contura un bust imens.

Dacă spui că ai încercat față de cineva un sentiment de ură la prima vedere, oricine îți va confirma că el însuși a încercat așa ceva, dar dacă-i vorbești de dragoste la prima vedere, îți va rîde în nas. Și nu-i exclus ca lumea să aibă dreptate. Cum poți să te îndrăgostești de ceva înainte de a te fi dumirit ce anume reprezintă? E posibil să intuiești asta pe neașteptate și doar într-o clipă. E posibil. Atît cît să te convingi a doua zi că te-ai înșelat.

Iar că m-am înșelat, asta mi-era clar încă de aseară. O descoperire destul de neplăcută. Atît de neplăcută, încît nu m-am putut abține și m-am comportat exact cum nu trebuia. Nu știu cum se-ntîmplă cu alții, dar eu unul știu întotdeauna foarte clar cum trebuie să acționez și dacă n-o fac întotdeauna astfel, asta nu e cîtuși de puțin din cauză că nu-mi este clar, ci pentru că încăpățînarea din mine își spune de fiecare dată cuvîntul.

Singurul lucru care-mi rămîne e acela de a-mi repara greșeala. Dar greșeala nu poate fi niciodată reparată, ceea ce-mi este de asemenea clar, pentru că greșeala ține deja de domeniul trecutului, or, cum poți să schimbi trecutul. Și totuși e mai bine să recunoști că ai greșit decît să lași încăpățînarea să triumfe.

*

Prima mea întîlnire din această primă zi de lucru a săptămînii nu are un caracter amoros. Ea urmează să se petreacă în cafeneaua unde lucrează Merry, pentru a perfecta trampa un cal pentru o găină. Cînd ajung la locul convenit, văd că Decio și un necunoscut mă așteaptă, instalați la una dintre mesele din fața localului.

Vărul meu oficiază repede prezentările și dispune:

— Merry, adu trei cafele ca pentru ai casei.

— Frumoasă zi, remarc eu cît pentru a înfiripa o discuție.

În sfîrșit, primăvara a binevoit să zîmbească, cerul e albastru, așa cum nu poate fi decît după o ploaie de mai, iar adierea de vînt face căldura moderată, plăcută.

— Mai întîi trebuie să întocmim un act de renunțare la moștenire, pe care să-l semnați, spune necunoscutul, complet indiferent la cadrul meteorologic.

— De ce „renunțare" ? întreb eu.

— Tu ascultă ce-ți spune omul, mă sfătuiește Decio. La lucrurile astea el se pricepe mai bine decît tine și decît mine.

Omul, sau mai exact avocatul Peșev, se apucă să-mi explice că, dacă eu renunț la moștenire, averea îi revine automat lui Nedealko Peev, adică lui Decio, ceea ce va evita achitarea tuturor acelor impozite, absolut inevitabile în cazul în care vreau să fac acte de vînzare pentru casă. Întrucît în această problemă Peșev și Peev sînt perfect de acord, nu-mi rămîne decît să mă alătur lor.

Avocatul e un tip scheletic de o amabilitate rece și plin de sine, un individ probabil spre patruzeci de ani. Ochii săi luminoși și miopi sînt apărați de niște ochelari cu rame aurii, iar ochelarii sînt instalați pe un nas foarte lung și foarte ascuțit, încît rămîi cu senzația că Peșev cercetează lumea înconjurătoare nu atît cu ochii, cît cu nasul.

Cafelele sosesc, duble, firești, și sînt, se știe, ca pentru ai casei.

— Ce scumpete de fată — nu omite Decio să se refere la Merry, dar de astă dată nu o mai bate cu palma peste locul acela.

Fără a se lăsa influențat de aceste interludii, avocatul continuă să mă alfabetizeze :

— Va trebui să-mi semnați și o împuternicire deplină, dacă nu vreți să vă înhămați la toate procedurile acelea birocratice.

— Imediat, mă învoiesc eu, turnînd o parte din pachețelul cu zahăr în cafea.

— Ei, chiar imediat nu se poate, obiectează Peșev, care, în mod evident, este adeptul expresiilor corecte. Va trebui ca pentru treaba asta să dăm o fugă pînă la mine la birou.

— Cît credeți că va dura toată tărășenia, întreb eu.

Termenul „tărășenie" provoacă o ușoară grimasă de dezaprobare din partea juristului.

— Sper ca procedura să fie definitivată pînă la sfîrșitul săptămînii de lucru, declară el.

— Mai există însă un mic amănunt...

— Mașina, îmi vine în întîmpinare Peșev. Transferarea mașinii va avea loc în același termen. În privința asta nu trebuie să vă faceți nici o grijă.

— Păi tu nu-l știi pe Peșo, intervine Decio plin de entuziasm. Nu există treabă de care el să se fi apucat și să n-o fi dus cu bine la capăt.

Avocatul primește condescendent complimentul, deși se pare că apelativul „Peșo" nu-i este tocmai pe gust. Apoi își îndreaptă neîncrezător nasul ascuțit spre ceașca încă neatinsă.

— Ești sigur că e nicaraguană ?

— Mie-n sută, extra, îl asigură Decio. Putem trage și cîte o votcă.

— Lunea dimineața nu beau votcă, ne informează juristul, ridicînd prudent ceașca.

O mînă îngrijită, cu unghii destul de curate și cu un inel masiv de aur.

Dăm o fugă pînă la biroul avocatului, unde mai pierdem o jumătate de oră, cît Peșev bate la mașina hodorogită actele pe care urmează să le semnez.

— Cred că n-ar fi de prisos să-mi arăți mai întîi Moskviciul, îi spun eu lui Decio coborînd vocea, în timp ce avocatul manevrează claviatura sub supravegherea severă a nasului său ascuțit.

— Moskviciul e giugiuc, mă asigură vărul meu.

— Dacă ai cumva de gînd să-mi bagi pe gînd vreo rablă...

— E giugiuc, auzi ? repetă Decio. Dacă are treizeci de mii, exact cît e nevoie ca să-și dea drumul motorul ca lumea. Numai că vreau s-o mai aranjez nițel, ca să fie giugiuc de tot. S-o mai controlez o dată, s-o gresez, s-o spăl... Ai răbdare, că totul va fi *okay*.

Apoi își consultă ceasul :

— Peșo, bătrîne, trebuie să dau o fugă pînă la bază. Dacă te poți dispensa de mine acum...

— Da.

Decio iese valvîrtej din birou. Puțin mai tîrziu, avocatul termină cu țăcănitul și îmi arată unde trebuie să

semnez hîrtiile. Odată încheiată această operație, îmi trece prin cap că o pot realiza și pe cealaltă :

— Ați putea să-mi spuneți cum pot afla adresa unei femei ? Se numește Doneva.

— Prenumele ?

— Nu-l știu, dar știu că după tată se numește Palazova.

— Sper ca asta să ne fie de folos, încuviințează Pețev. Dacă veniți cu mine la sfatul popular, cred că-i aflăm adresa. Îl însoțesc pînă la sfat și rămîn să-l aștept afară, căci dacă urăsc ceva pe lumea asta — astea-s birourile. Dacă există totuși ceva pe lumea cealaltă și dacă Dumnezeu este destul de aspru, iadul trebuie să reprezinte un fel de colindat prin birouri. La ce bun să se cheltuiască bani pentru dotarea unui iad. Ți se spune : vrei o locuință în rai ? S-a făcut. Trei camere și hol cu vedere spre Calea Lactee ? S-a făcut. N-ai nevoie decît de cîteva adeverințe. Și totul pornește pe calea cea bună. Căci pentru a ți se elibera o adeverință, e nevoie ca în prealabil să obții o alta și o ții așa pînă la sfîrșitul lumii.

Stau proțăpit în fața sfatului, în piața inundată de soare, mă uit la muncitorii de vizavi, ce termină construcția noului cinematograf, și fac chiar cîteva fotografii, așa, pur și simplu ca să mă încălzesc. Partea proastă e că orice motiv ai alege și orice motiv ai pîndi, ai veșnic senzația că și ăsta a mai fost fotografiat. Totul e fotografiat, refotografiat, amortizat, încît îți vine să te lași păgubaș. Se pare că numai fețele sînt inepuizabile. Dar să descoperi o față potrivită și să o surprinzi într-o stare interesantă — aceasta nu-i un lucru care să ți se întîmple în fiecare zi.

Pețev mai întîrzie. Scot din buzunar ziarul de dimineață și arunc o privire pe ultima pagină. Rubrica sport o las deoparte. Mă interesează mai cu seamă Orientul Apropiat. De mult îmi doresc o călătorie în Orientul Apropiat, și mai ales în Israel. Îmi doresc să fac un reportaj.

— Deneva a decedat acum două luni, mă informează în acel moment Pețev. Oricum, eu i-am luat adresa.

Îmi întinde hîrtiuța pe care e trecută cu un scris mărunt și îngrijit informația. Îi mulțumesc și ne despărțim.

Casa Denevei se dovedește a fi la celălalt capăt al orașului — o căsuță fără etaj, față de care casa mătușii mele e un adevărat palat. Pe perete nu se văd urme de necrologuri, de unde rezultă că oamenii de aici se despart repede de morții lor. După ce sun de două ori și după ce aștept un timp, se deschide în cele din urmă ușa și în prag apare o femeie în vîrstă, care mestecă ceva, dar care nu pare a fi răposata.

— Voiam s-o văd pe doamna Deneva, dar am aflat că a decedat, spun eu.

Femeia tace un timp, pînă ce înghite ceea ce mestecă, apoi îmi răspunde :

— Am aflat și noi.

— N-a murit aici ?

— A murit într-un azil de bătrîni.

— Presupun că-i sînteți rudă.

— Nu sînt rudă cu dînsa, dă cu îndîrjire femeia din cap, ca și cum presupunerea mea ar fi deranjat-o.

— Am însă impresia că are o fiică, zic eu într-o doară.

— N-are fiică. Are un fiu.

— Știți unde locuiește acum ?

Îmi comunică adresa și chiar se-apucă să-mi explice că, dacă iau autobuzul și cobor la a treia stație, mă voi pomeni drept în fața porții tovarășului Radoslav Denev. Apoi clipește viclean din ochi și mă tatonează :

— Am impresia că pe dumneavoastră vă interesează mai degrabă fiul, nu bătrîna.

— Ați ghicit. Cine se mai interesează de morți ?!

— Nu cumva o fi făcut vreo trăsnaie ? mă întreabă ea, luîndu-mă în mod evident drept un reprezentant al puterii.

— Ei, nimic grav, îi răspund eu și-mi iau la revedere.

Casa lui Denev e un bloc, construit pesemne pe vremea cînd eu abia începusem să umblu copăcel, vreau să spun una dintre clădirile acelea solide, dar sobre, care emană ceva din atmosfera de gheață a cultului. De fapt, n-am nici o garanție că este chiar blocul lui Denev, deoarece nu-i găsesc numele pe nici o cutie poștală și sînt

nevoit să sun din sonerie în sonerie. La parter nu-mi răspunde nimeni, la etajul întîi mi se spune că Denev nu mai locuiește de mult aici și mi se trîntește ușa-n nas. La al doilea mi se spune întrebați mai sus. Așa că ajung la al treilea.

Cartea de vizită de pe ușă este suficient de categorică : dr. în științ. med. Petăr Dragnev. Nimic comun cu Denev în afară de litera D. Pe cea de-a doua carte numele e trecut de mînă : Țvetana Kirilova. Mă decid să sun aici. Femeile sînt totuși mai comunicative, mai ales cînd n-au titluri științifice.

Tovarășa care îmi deschide are o față plăcută, deși expresia îi este destul de severă. Etatea — dacă ar fi să intrăm și în asemenea amănunte — puțin peste a mea.

— Aș vrea să-l văd pe Radoslav Denev.

— Nu-i aici.

— Sînteți, pesemne, soția dînsului, spun eu într-o doară.

— Am fost, îmi răspunde ea, apăsînd răspicat pe verb, ca să-mi intre bine în cap că e folosit la trecut.

— De fapt, eu aveam treabă cu doamna Deneva, dar...

— O căutați pe bătrînă, sau pe fiu ? mă întrerupe femeia. Dacă o căutați pe bătrînă, ea a murit. Dacă-l căutați pe fiu, el nu mai locuiește aici.

— Nu s-ar putea să intru pentru puțin, ca să vă explic mai amănunțit.

— Se poate, de ce să nu se poată, înălță Kirilova din umeri. Dar dacă aveți impresia că el se află înăuntru și că eu îl ascund, trebuie să vă spun încă de pe acum că vă înșelați.

Ea mă introduce în cameră și mirosul pe care, vag, l-am perceput încă din vestibul devine suficient de puternic pentru a-mi aminti de copilărie. Mirosul acesta de iahnie de cartofi, atît de apetisant, dacă ești flămînd ! Înainte așa eram crescuți — cu iahnie de cartofi, de post, firește, și cu iahnie de varză, tot de post, și cu fasole, normal, tot de post. Uneori, în zile de sărbătoare, aveam și friptură de pasăre sau de porc, dar asta nu se întîmpla de fiecare dată.

Mirosul de iahnie venea prin ușa deschisă a bucătăriei, unde, la masa acoperită cu mușama în pătrățele

albastre și albe, se instalaseră doi băieței, înarmați deja cu furculițe, dar cu farfuriile încă goale.

— Dați copiilor să mănînce, eu mai pot aștepta.

— Intrați în bucătărie, de ce trebuie să așteptați, îmi răspunde femeia.

O însoțesc și mă așez pe un scaun. Copiii nu mă bagă în seamă, întrucît atenția lor este în întregime absorbită de gesturile mamei. Le pune cîte o porție de iahnie din cratița aflată pe reșoul electric și se așază și ea.

— Lui Nasko i-ai pus mai mult, gîngăvește unul dintre puști cu o voce plîngăreață.

— Termină ce ai în farfurie și o să mai capeți, îi răspunde femeia.

Apoi se îndreaptă spre mine :

— Ei ?...

Bine că o face abia acum, lăsîndu-mi astfel timp să improvizez o istorie destul de stupidă cum că mătușa mea Sia, care a decedat acum două zile, a lăsat cîteva scrisori și fotografii vechi, pe care m-a însărcinat să le predau fostei ei prietene, doamna Deneva, dar cum doamna Deneva a decedat și dînsa, aș vrea să le predau fiului.

— Scrisori și fotografii... mormăie dispreţuitor femeia. Dacă aveți impresia că pe Radoslav îl interesează scrisorile și fotografiile...

— E vorba totuși de niște amintiri de la mama dînsului...

— Că nu mai poate el după maică-sa. A băgat-o într-un azil de bătrîni ca să-i vîndă casa, a lăsat-o astfel să moară, iar dumneavoastră credeți că-i veți face cine știe ce bucurie cu niște scrisori.

Apoi femeia tace ; simte pesemne că povestea asta cu scrisorile nu prea stă în picioare, căci brusc îmi adresează o privire cercetătoare :

— Sînteți prieten cu el ?

— Nici măcar nu-l cunosc.

— Sau poate îl căutați pe linie de serviciu...

— În ce sens „de serviciu“ ?

— O fi făcut vreo trăsnaie.

— Ce trăsnaie poate să facă ?

— Deci, nu-l cunoașteți.

— Vreți să spuneți că-i un om periculos ?

— Ei, nu spun că scoate cuțitul sau sparge vitrine. Periculos a fost pentru noi. Ce a putut să scoată din casă și să vîndă — a scos și a vîndut. Vedeți și singur în ce condiții am rămas să locuim.

Într-adevăr, mobila și din bucătărie, și din cameră e redusă la strictul necesar, dar totul e curat la locul său, lucru pe care comit imprudența de a-l remarca cu voce tare.

— Da, foarte curat și mai ales curățat, spune femeia. Covorul, vazele, mașina de cusut, aparatul de radio — pe toate le-a curățat.

— Mare pacoste mai e și băutura, îi țin eu isonul.

— El nu-i cu băutura.

Și ca să-mi risipesc nedumerirea, îmi explică :

— Cele cinci cărți. Pocherul.

— Ei, atunci nu-i chiar așa de rău.

— Asta întrebați-mă pe mine. Bine că mi-am luat inima în dinți și am înaintat divorțul. Dacă n-ar fi fost nenorocita aia, cred că nu m-aș fi hotărît.

— Și unde-i acum ?

— La ea, unde să fie. Dacă aveți treabă cu el, căutați-l în orașul învecinat.

— Mamă, mai vleau ! intervine băiețelul cu glas plîngăreț.

Aștept să-i mai pună copilului mîncare, apoi o întreb :

— Unde aș putea să-l găsesc ?

Ea mă privește ca și cum m-ar cîntări dacă sînt sau nu în toate mințile :

— Păi chiar nu realizați că nu-l interesează pe el niște scrisori ?

— Pentru mine nu e important dacă-l interesează sau nu. Pentru mine e important să îndeplinesc ultima dorință a mătușii mele.

— Vă înțeleg, încuviințează ea din cap, dar nu-i știu nici adresa și nici nu vreau să știu de ea. În orice caz, lucrează la uzina „1 Mai".

— Ce e ?

— Inginer. Are o profesie foarte bună. Dar cele cinci cărți...

— Vă vine greu, probabil, cu copiii, îndrug eu la plecare

— Fără ei mi-ar fi fost și mai greu. Am copii, am de lucru, ce-mi mai trebuie.

„Ce-mi mai trebuie" — asta și ea, și eu știm foarte bine ce înseamnă. Bine că nu știu și băieții. Cu mîngîierea maternă și cu iahnia de cartofi ei sînt pe deplin mulțumiți de viață

După cum am spus, ziua este însorită și foarte potrivită pentru o deplasare la „Iazul Albastru", însă, nu știu de ce, am senzația că am mai pierdut din interesul pentru acest local și pentru personalul care-l deservește. Mănînc ceva, așa, ca s-o fac și pe asta, în restaurantul din piață și mă îndrept spre liceu.

În sfîrșit, găsesc și eu ceva neschimbat în orașul acesta. Atît de neschimbat, încît cînd dau ochii cu lunga fațadă de cazarmă, vopsită într-o nuanță de ocru, mă încearcă aceeași senzație apăsătoare ca atunci cînd mă duceam la școală cu gîndul neplăcut că vipera aceea îmi va trînti vreun doi. Vipera — profesoara de matematici — era dușmanul meu de moarte, deși semăna mai degrabă cu o ciupercă otrăvitoare decît cu un șarpe. O ciupercă otrăvitoare și grasă, cu un cap mare și cu un fund și mai mare, pe care și-l tîra atît de jos, încît îți venea să-i spui, tovarășă, ridicați-vă fundul, așa cum îi spui cuiva ridică-ți pantalonii. Firește, fundul ce-i atîrna era o problemă de-a ei, strict personală, dar dacă ar fi s-o spun pe a dreaptă, apoi, în afara unei excepții, nu cred să fi urît pe cineva atît de mult cum am urît-o pe ciuperca aceea.

Haide, mai mult curaj, îmi spun eu, doar nu mergi la examen. Așa că intru și mă îndrept spre cancelarie. Dau acolo de o femeie pensionabilă și o întreb de Antoaneta, iar dumneaei, mă întreabă la rîndu-i, dacă nu știu că 24 Mai [1] a trecut și că Antoaneta a încheiat-o cu lecțiile. După care binevoiește totuși să mă informeze că Antoaneta locuiește la Rada Beleva și-mi dă adresa acesteia.

Garsoniera Belevei se află într-unul din blocurile noi și — spre ușurința mea — la etajul cel mai de sus. Sun și apare o femeie, care ar putea fi tînără, dar, la fel

[1] Ziua culturii bulgare.

de bine, ar putea și să nu fie. Una dintre acele ființe fără culoare, fără vîrstă, și, la o primă privire, care dispun de suficiente calități pentru a-și înlocui bărbatul în toate cu excepția zămislirii copiilor.

Femeia întredeschide ușa, dar nu pentru a mă invita înăuntru, ci pentru a mă cerceta cu atenție.

— O caut pe Antoaneta.

— Nu-i aici A plecat.

Vocea ei e indiferentă, dar cu o mică nuanță de bucurie răutăcioasă.

— Cînd se întoarce ?

— Nu știu dacă, în general, se va mai întoarce.

— Deci, și-a luat și bagajul...

— De unde atîta bagaj ? Și-a strîns cărțile într-o valiză și a plecat.

— Nu v-a spus unde ?

— Nu sînt împuternicită să dau informații.

Fără culoare, fără vîrstă, fără sex și, colac peste pupăză, și colțoasă. Asemenea femei sînt predestinate să rămînă singure toată viața. Și totuși de multe ori ele reușesc să facă rost de un ginerică, fiindcă la ele lipsa unor calități este generos compensată de altele. Dacă îndrăznești să le spui ceva, chiar despre situația internațională, ele o iau ca declarație de dragoste și vai și amar de tine dacă încerci să te retragi — te vor fugări prin toate instanțele și pînă la urmă te vor alinia lîngă ele în fața ofițerului stării civile.

— Vedeți, eu o caut într-o problemă foarte importantă, foarte importantă pentru dînsa, mă înțelegeți ?

— N-are rost să vă răstiți la mine, îmi replică Beleva. Și, dacă vreți să știți, dumneavoastră sînteți al doilea care se prezintă aici cu asemenea asigurări.

— Și cine a fost primul ?

— De unde să-l știu. Cît știu despre dumneavoastră, atîta știu și despre el.

— Și totuși e imposibil ca Antoaneta să nu fi spus unde se duce, cînd se întoarce și în general...

— Va să zică, nu o cunoașteți, dă Beleva semnificativ din cap.

— Vreți să spuneți că-i nițel așa ? spun eu făcînd obișnuitul gest expresiv spre cap.

— Ei, asta o spuneți dumneavoastră, mormăie Beleva pe un ton care denotă că nu-i deloc pornită să-mi infirme ipoteza.

Și înmuiată de faptul că sintem de aceeași părere în această problemă, mormăie :

— Cred că a plecat la maică-sa în orașul învecinat. Stați, am impresia că am trecut undeva adresa.

Se pare că toată lumea din orașul acesta se află în cel „învecinat". Beleva, se înțelege, nu i-a spus „învecinat", ci i-a zis pe nume, dar eu mă abțin să-i urmez exemplul, deoarece cum spui ceva de vreun oraș, cineva se simte obligatoriu lezat și apoi te privește cum te descurci.

*

Dacă într-o bună dimineață te trezești — spunea Hodorogul — și constați că ai trecut de treizeci și încă n-ai realizat nimic, înseamnă că ai pus-o de mămăligă.

Puteam să-i dau crezare. El trecuse de șaizeci și, după propriile sale cuvinte, nu realizase nimic.

— E atît de tîrziu după treizeci de ani ?

— S-ar putea să nu fie chiar atît de tîrziu, dar te-apucă inerția.

— Și ce trebuie să facă omul, continuu eu cu întrebările.

— Nu copii. Copiii se fac cel mai ușor.

Hodorogul nu era din cale-afară de vorbăreț și demult observasem că, dacă aruncă el un cuvîntel, înseamnă că o face cu un scop didactic, dar pe atunci nu aveam decît șaptesprezece ani, iar timpul se scurgea încet și eu eram sigur că pînă voi ajunge la treizeci de ani voi face cel puțin cincisprezece-douăzeci de filme — pe atunci idealul meu îl reprezentau filmele artistice — așa că era prea devreme să mă alarmez. Uneori mi-am dat seama că proiectele mele în privința filmelor nu erau decît o pură fantezie, că anii trec îngrozitor de repede și că pe fiecare în parte îl întîmpin cu mîinile goale, în timp ce Hodorogul, care afirma că n-a făcut nimic, trăsese ca un cal tocmai pînă la pensie, și continua să lucreze chiar și după ieșirea la pensie, deși de astă dată rezultatul era mai mult decît îndoielnic, fiindcă munca lui se rezuma la a-mi turna mie minte în căpățînă.

Imi amintesc de aceste lucruri în dimineaţa aceasta, deoarece am ajuns într-adevăr la treizeci de ani şi deoarece mă trezesc în aceeaşi cameră, unde am locuit cîndva cu Hodorogul. La prima vedere, totul arată că am pus-o de mămăligă, că au trecut o grămadă de ani fără nici un folos vizibil şi că nu există nici o garanţie că lucrurile se vor schimba de acum încolo. Singura mea acţiune serioasă se află şi acum în stadiu de proiect, ceva mai exact, un proiect aproape rebutat, căruia cred că i-a venit timpul să-l arunc în cămara cu lucruri netrebuincioase.

Dar pentru că sînt optimist şi pentru că soarele care s-a furişat printre crengile dudului încălzeşte vesel camera, gîndul la cei treizeci de ani împliniţi nu mă deprimă chiar total. A fi optimist uneori este la fel de periculos ca a nu simţi durerea. Ce e mai plăcut decît faptul de a nu simţi durerea, doar că asta înseamnă să ratezi semnalul de alarmă care precedă boala.

Uneori mă apucă şi pe mine nervii, mă pomenesc şi eu cuprins de alarmă că sînt în întîrziere, că sînt pe punctul de a pierde trenul, deşi nu ştiu exact despre ce tren e vorba şi încotro mă va duce el, dar aceste minute sînt rare. În general, nu ştiu dacă din cauză că sînt un tip flegmatic sau poate din alt motiv, dar am sentimentul că merg pe drumul meu şi că acest drum a fost în prealabil trasat, deci nu mi se poate întîmpla nimic, e vorba de o porţiune de drum, care într-un fel sau altul trebuie parcurs, căci, din moment ce ai pornit pe un drum, nu-ţi poţi face iluzii că ai să străbaţi numai locuri frumoase, cu copaci înfloriţi, livezi şi izvoraşe, ci va trebui să intri şi în noroaie, în nisipuri încinse de arşiţă, să te spele ploile şi să te aperi de cîini răi. Fără cîini răi nu se poate. Fără cîini totul va fi pustiu.

În timp ce stau şi rumeg aceste gînduri la cafeaua de dimineaţă, cineva sună la uşă. De astă dată nu e Decio, ci vecina Liuba.

— Am venit să văd dacă nu ai nevoie de ceva.

Liuba face parte din acel soi de oameni care se consideră neglijaţi dacă nu sînt folosiţi pentru o treabă sau alta. Un soi care merită să fie trecut pe lista specimenelor în curs de dispariţie.

— N-am nevoie de nimic, o asigur eu. Dar dumneata ?

— Păi de ce poate avea nevoie o femeie bătrînă ?

Are vîrsta răposatei mele mătuși, dar arată cu cel puțin zece ani mai tînără. Iar lumea zice că munca te îmbătrînește.

— Nu vrei să-ți dăruiesc pendula ?

— Păi ce să fac cu ea. Timpul trece și fără ceas.

— Atunci alegeți dumneata altceva ca amintire de la mătușa.

— Cum așa „să-mi aleg" ? cască ochii Liuba.

— Păi așa : îți alegi și-ți iei acasă ce ți-ai ales.

— Chiar așa, să-mi aleg ce vreau eu ? întreabă ea cu aceeași neîncredere.

— Chiar așa — ce vrei dumneata.

Ceva mai tîrziu, opintindu-ne, scoatem amîndoi din bucătărie mașina de spălat. Nu mi-e ciudă de altceva, dar mașina asta e cumplit de grea. Femeia era atît de emoționată de achiziție, încît puțin lipsea să scăpăm mașinăria tocmai cînd eram pe punctul de a o scoate în curte. Drept pedeapsă, o trimit după pîine și brînză și ziua mi-o petrec în lectură.

Nu știu cît anume din viață mi-am petrecut citind, dar știu că ăsta nu e timp pierdut, căci de fiecare dată am citit ce mi-a căzut în mînă, fără nici cea mai mică intenție de a mă autoinstrui ; la început citeam toate cărțile din scoarță în scoarță, inclusiv pe cele proaste pînă ce Hodorogul mi-a explicat că pe cele proaste nu sînt dator să le citesc din scoarță în scoarță.

Nici măcar la vîrsta nebuniilor nu mă simțeam atras de jocuri, dacă nu le socotim pe cele ale imaginației. Mi-aduc aminte cum mă înghesuiam în cîte un ungher, cu o carte în mînă, și stăteam acolo cu orele, ceea ce-i convenea de minune mamei, care era ocupată cu treburile gospodăriei. Mătușa avea însă o atitudine critică față de această comportare a mea, poate pentru că de cele mai multe ori mă instalam în hol, iar dînsa considera că holul este teritoriul ei, ori poate pentru că se considera, ca orice femeie fără copii, o specialistă în educarea acestora.

— Mai lăsați nițel copilul să se ducă și afară, bolborosea mătușa la adresa mamei sau a Hodorogului.

— Păi, cine-l oprește ? îi replica mama.

— Dacă așa l-ați educat. Ce mare nenorocire de-o sparge și el vreun geam.acolo sau o face vreo altă poznă ?

— Numai să nu fie geamul dumitale, remarca Hodorogul.

— Poate fi și al meu, declara cu mărinimie mătușa. Doar ești aici, pui altul. Nu vedeți cum crește Decio, și cum crește al vostru ?

Decio era favoritul ei, pesemne pentru că nu stătea în casă. Cei pe care-i vedem mai rar au mai multe șanse să ne devină favoriți. De mic copil el a fost vesel, comunicativ și foarte înfipt. Ce mai, o bomboană de băiat, pînă a început s-o tapeze pe mătușa de bani, găsind pentru asta tot felul de pretexte. Nu-i prea mergea lui într-ale tapatului, căci mătușa era din cale-afară de zgîrcită, însă din cînd în cînd tot îi mai pica cîte ceva. Ulterior au apărut incidentele legate de dispariția a tot felul de lucruri. Coincidența acestor dispariții cu vizitele lui Decio era suficient de evidentă pentru ca dispariția să nu fie atribuită vreunei tainice forțe extraterestre. Iar atunci cînd după balul de absolvire a liceului a dispărut și ceasul de aur .al mătușii, cadou de nuntă de la mult regretatul ei soț, ea s-a prezentat la mama lui Decio să-i ceară explicații. Ancheta s-a terminat repede, cu succes și fără nici un rezultat. A reieșit că „bomboana de băiat" vînduse ceasul unui achizitor de la „Industria Aurului", pierderea era irecuperabilă și ca atare nu mai avea nici un rost să se adreseze miliției. Decio și-a pierdut definitiv locul de favorit, ceea ce n-a însemnat defel că el mi-a fost cedat mie.

În ce mă privește, eu eram tot timpul obiectul unor observații, la fel și Hodorogul.

— Casă de savanți, toată lumea-i cu cartea-n mînă, bombănea mătușa, deoarece eu ocupasem holul, iar Hodorogul se instalase la umbră în grădină, fapt ce restrîngea substanțial spațiul vital al mătușii. Văduva, după cum am mai arătat, avea două camere la etaj, de care dispunea în exclusivitate, dar, din zgîrcenie, pesemne, ea prefera să-și facă veacul în încăperile comune, pentru a și le menaja pe cele proprii..

— Pe vremuri bărbații învățau să călărească și să mînuiască sabia, continua să bombănească mătușa, făcînd

aluzii la calităţile răposatului ei soţ. Iar acum a venit moda șoarecilor de bibliotecă.

După care, dacă vremea era frumoasă, se instala totuși în grădină, dar la celălalt capăt, astfel ca prezența Hodorogului să nu-i strice privelișteа. În general, mătușa se mulțumea cu aluziile, căci știa foarte bine că grădina o datora tocmai acelui șoarece de bibliotecă ce reușise să transforme curtea năpădită de buruieni într-un mic parc cu flori și cărărui.

Pe mine nu mă atrăgeau parcurile, deoarece gîndurile mă purtau prin preeriile Vestului sălbatic și prin stepele rusești, însîngerate de războiul civil, în general dispuneam de spaţii considerabil mai mari decît această curte provincială, unde într-un colț se instalase Hodorogul cu o carte în mînă, iar în celălalt mătușa își etala pasienţele. Mai la început lectura mea era diferită de cea a Hodorogului, dar cu trecerea timpului biblioteca lui deveni și a mea, lucru la care el însuși mă încuraja și, de cum aduceam vorba de vreo altercaţie cu profesorul de literatură, remarca :

— De ce trebuie să te iei în gură cu el ? Nu cumva vrei să-i fii tu profesor ?

— Pentru că-i prost.

— Ăsta-i un lucru încă nedovedit. Iar dacă-i într-adevăr prost, înseamnă că orice discuţie e lipsită de rost, asta chiar Puşkin a spus-o. Proștii sînt atît de mulţi, încît dacă-ţi pui mintea să lupţi cu ei, nu-ţi ajung nici zece vieţi.

Și arătînd cu degetul spre etajele ticsite de cărţi, adăuga :

— Discută cu ele, discută cu Balzac și Cehov, nu cu tot felul de proști. Ăștia așteaptă aici să-i bagi în seamă, iar tu alergi după proști.

Apoi cărţilor li se alăturară filmele. Personal, Hodorogul nu se dădea în vînt după această disciplină și se ducea la cinema din an în paște, mai mult cînd rula vreun film militar sau revoluționar, deși tocmai el era cu finanțarea patimei mele de cinefil, căci, atunci cînd apelam la mama, eram de cele mai multe ori refuzat :

— Ajunge cît ai cheltuit. Ia stai acasă și mai citește.

După ce mi-am dat seama că viața din orașul nostru oferă puține posibilități de eroism, m-am mulțumit cu proiectul de a deveni erou de cinema ; de fapt, totul ar fi trecut o dată cu prostiile pubertății, dacă n-ar fi venit ăia să filmeze. Noi, puștimea, ne-am îngrămădit de îndată în jurul platourilor de filmare, dar curînd am constatat că a te uita cum se face un film e mult mai plictisitor decît a vedea filmul însuși, așa că rîndurile celor care stăteau gură-cască prinseră repede să se subțieze. Decio aprecie că tipii în general nu se pricep să facă filme, din moment ce o tîmpită trebuia să repete de cinci ori „dragă, pe mine cui mă lași", înainte ca scena să poată fi filmată, iar tîmpitul care trebuia să spună „iartă-mă, tovarășii mă așteaptă" se bîlbîia și greșea, așa că totul trebuia luat de la capăt, pe cînd, dacă rolul i s-ar fi încredințat lui Decio, ar fi știut el cum să rostească acest „iartă-mă, tovarășii mă așteaptă", încît să-i lase pe toți cu gura căscată. Deși rîndurile curioșilor s-au rărit, m-am numărat printre cei puțini care nu s-au dat bătuți și timp de două săptămîni m-am ținut scai de trupa de filmare, pînă cînd și-au încărcat calabalîcul în mașini și au plecat. Lucrul cel mai important e că în timpul acestor săptămîni în visul meu interveni o cotitură neașteptată și proiectul de a deveni actor de cinema mi se păru brusc din cale-afară de stupid, fiindcă mi-am dat seama că adevărata mea chemare era aceea de regizor de film.

Poate că și acest vis s-ar fi spulberat așa cum s-a și înfiripat, dacă tocmai în perioada terminării liceului n-ar fi sosit o nouă echipă de filmare. De astă dată echipa nu reprezenta mai nimic — doar trei persoane preocupate să turneze un film documentar despre arhitectura veche. Ce mai — un fleac, dar nu și pentru mine, căci într-o dimineață, în timp ce stăteam și-i urmăream în fața hotelului cum se pregătesc de filmare, regizorul, sesizînd expresia mea concentrată, mă întrebă :

— Vrei să faci filme ?

— Vreau, i-am răspuns eu fără a sta o clipă pe gînduri.

— Atunci umflă sacul ăla și ține-te de noi.

I-am îndeplinit indicația. Sacul conținea role cu benzi și era destul de greu, dar eu îl căram în spinare și di-

mineața, și după-amiaza, deși îmi era cît se poate de clar că nu fac filme, ci hamalîc. Și le-am fost hamal și în zilele următoare, le-am suportat glumele, ba cred că într-o anumită măsură i-am și dat gata cu consecvența mea.

— Ai să ajungi operator, îmi spuse operatorul. Prima calitate a meseriei noastre este hamalogia.

— Vreau să mă fac regizor, mi-am permis eu să obiectez.

— Perfect, se învoi regizorul. Uită-te la mine ce fac și bagă la cap.

— Regizor de filme artistice, am precizat eu.

— Ei, frățioare, asta-i ceva mai greu. Totuși, cînd termini cu școala, poți să mă cauți. O rezolvăm noi cumva.

Era clar că ei își rîdeau de mine, deși nu zîmbeau, căci așa le era obiceiul — să rîdă de tine cu niște fizionomii de înmormîntare. După ce am scăpat însă din cazarmă și după ce m-am trezit în fața vieții cu mîinile goale, fără a ști de ce mă apuc, ce altceva îmi rămînea de făcut decît să mă agăț de batjocura lor ca de un pai salvator.

Trei zile a trebuit să-mi pierd în Sofia și de trei ori să mă duc pînă la Centrul cinematografic de la Boiana. L-am găsit într-un birou al studioului de filme documentare. Stătea tolănit în fotoliu și răsfoia un manuscris.

— Cum ai dat de mine ?! se miră el.

Iar după ce i-am explicat, remarcă :

— Mare căpos mai ești. Și acum, ce, crezi că am să te fac regizor ?

— Aș putea începe ca asistent.

Pe fața lui nu tresări nici un mușchi, căci zîmbetul nu figura printre expresiile sale. Lăsă manuscrisul pe măsuță și murmură :

— Ia loc pe scaunul acela și bagă bine în cap ce am să-ți spun :

Și se apucă să-mi explice că am greșit intrările în domeniul regizoratului, că prima intrare nu se află aici, ci la IATC, și că mai există și o a doua intrare, precum și o a treia, și că cinematografia nu așteaptă cu răsu-

flarea tăiată apariția mea, deoarece în fiecare an se fac cîte treizeci de filme artistice, iar la dispoziție stau șaizeci de regizori, în afară de asistenți, și că, în general, intrările, pe lîngă faptul că sînt numeroase și greu accesibile, în majoritatea cazurilor nu duc nicăieri.

Cuvintele lui sunau veridic și erau total descurajatoare, dar eu mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat :

— Atunci, ce-mi rămîne de făcut ?

— Păi, dacă te mai ține căpoșenia, ia-o spre IATC. Probabilitatea de a intra e cam trei la sută.

—Probabilitatea e nulă, căci nu mă ajută diploma.

— Ei, frățioare, în acest caz chiar că nu mai știu. Nu sînt făcător de minuni.

— M-aș putea angaja pentru început și la vreun serviciu tehnic.

— Trebuie să ai în vedere că la noi, în majoritatea cazurilor, cu ceea ce începi, cu aia și termini. Avem puzderie de tehnicieni și în materie de lumini, și în materie de sunet, oameni care și-au închipuit că vor deveni operatori sau regizori, dar care vor ieși la pensie avînd aceeași calitate de tehnicieni.

— Dacă altceva n-am de ales...

— Partea proastă e că aici pe asta n-o poți alege. Doar nu-ți imaginezi că la noi geme schema de locuri vacante.

Mă privi cercetător, ca și cum ar fi vrut să se dumirească ce anume am eu în cap, apoi se ridică, se apropie de birou și formă un număr de telefon. Era totuși un gest din partea lui că a catadicsit să dea un telefon, și acest gest se dovedi hotărîtor pentru toată activitatea mea ulterioară, deși nu pe linia regizoratului de cinema.

Ca urmare a telefonului dat, în încăpere a apărut curînd un operator, iar ca urmare a scurtei convorbiri dintre cei doi, operatorul a dat și el un telefon, după care am fost trimis la cineva cu un bilețel, iar acel cineva lucra nu știu unde ca fotograf și nu avea nimic împotrivă să mă ia la practică la el, dar, neavînd deocamdată loc în schemă, a fost nevoit să mă plaseze la laboratorul foto, ca să țin locul unei laborante aflate în concediu de maternitate. De fapt, dacă trebuie să fiu cuiva recunoscător pentru profesia asta a mea, atunci e vorba în

primul rînd de concediul acela de naştere şi de gestul prietenos al celor trei persoane, care nu mă cunoşteau aproape deloc sau chiar deloc.

Necunoscuţii. Noi contăm întotdeauna pe cunoscuţi şi de cele mai multe ori rămînem cu buzele umflate, dar uităm de necunoscuţi, sau în cel mai bun caz îi oprim doar pentru a-i întreba pe ce drum s-o luăm pentru a ajunge undeva, fără a ne trece prin minte că uneori un necunoscut poate să ne arate drumul întregii noastre vieţi.

*

După ce mi-am petrecut ziua depănînd amintiri şi citind, nu-mi rămîne altceva de făcut decît să continuu să rămîn tolănit sau să ies afară din oraş. Aleg prima versiune, considerînd-o mai la îndemînă, căci pentru cea de-a doua ar trebui să mă bărbieresc.

E foarte drăguţ din partea Antoanetei că mi-a lăsat cărţile. Cărţile, exceptînd „Demonii", sînt mai cu seamă romane din cele mai populare colecţii de altădată, dar, cum am mai arătat, eu nu sînt chiţibuşar, spre deosebire de Hodorog. De la el n-am moştenit decît lectura, nu şi chiţibuşăria.

Hodorogul ţinea într-o anumită măsură de tipul garda veche, marca ştab de pe vremea cultului, aflat la pensie. De fapt, vremea cultului l-a anatemizat şi l-a trimis la munca de jos, dar fără a-i şterbi cu nimic stilul. Cele trei costume ale lui aveau toate aceeaşi croială, mai largi decît era nevoie, îndeosebi pantalonii, numiţi pe vremea aceea în derîdere „sorok piat" [1], astfel încît Hodorogul arăta mult mai masiv decît era în realitate. Costumul de culoare vag cenuşie era de toate zilele, cel albastru-deschis — pentru situaţii mai festive, iar cel negru, cel mai de gală, pe care nu ţin minte să-l fi îmbrăcat vreodată, era ros ici-colo de molii, ceea ce n-a împiedicat-o pe mama să-l dichisească pe Hodorog pentru acea ultimă festivitate în cadrul căreia l-am petrecut la mormînt.

---

[1] Patruzeci şi cinci (rus).

Falsa impresie de masivitate era amplificată de mișcările lui încete și greoaie. Era încet chiar și atunci cînd săpa grădina, singurul exercițiu fizic pentru care avea pasiune. Totul în comportarea sa denota calm, cumpătare, ca și cum ar fi fost rezultatul unei cugetări prealabile. Spun deliberat cugetare, nu stare de spirit, idee spontană sau capriciu. Cred că lucrurile acestea din urmă îi erau străine, mai ales dacă am judeca după expresia feței sale — rotunjită, palidă și total impasibilă. El nu se încrunta, nu se supăra, iar să-și iasă din fire nici vorbă nu putea fi. Pe buzele lui tăcute apărea foarte rar vreun semn care să prevestească cît de cît vreun zîmbet, dar și acela se dovedea de fiecare dată a fi fals. Și dacă totuși a zîmbit vreodată, presupun că asta s-a întîmplat pe întuneric și în vis.

Nu-mi vine să cred că s-a născut cu această mască a impasibilității. Abordînd problema teoretic, e foarte posibil să-și fi făcut apariția pe lumea asta cu plînsetul obișnuit al nou-născutului, care simte instinctiv că după confortul pîntecului matern s-a rostogolit în înghețul nesalutar al vieții. Abordînd problema teoretic, nu-i exclus să fi rîs și el cîndva, dacă nu de bucurie, măcar de la vreo gîdilitură. Și s-ar putea ca această mască a impasibilității să-i fi rămas pur și simplu din perioada cultului, cînd nu puțină lume a trebuit să aleagă între pozele oportunismului și masca impenetrabilității. Hodorogul a preferat masca, pentru că strîmbătura nu-i stătea în fire. Pesemne că de acolo i se trăgeau și tăcerile prin care își atrăsese disprețul mătușii. Nu că mătușii i-ar fi plăcut vorbăreții. Vorbăria n-o suporta decît pentru sine, dar, cum s-a mai arătat, avea nevoie de un interlocutor capabil să-i însoțească efuziunile cu interjecții de înțelegere și compasiune. Hodorogul, în afară de faptul că era zgîrcit la interjecții, nu se arăta nici dispus să suporte monologurile mătușii. Era suficient ca ea să abordeze vreuna din veșnicele ei teme, ca să-l vedem pe el cum își ia tălpășița, îndreptîndu-se spre grădină sau spre încăperea alăturată. Era în stare să se vîre chiar și în toaletă, numai să nu audă turuiala mătușii.

— Se dă mare, îl lua uneori peste picior mătușa adresîndu-se mamei, dar n-are de ce. Nu-i iese din cap

vremea cînd a fost mare ştab, dar uită ce perdaf i s-a tras pe urmă.

La care mama răspundea invariabil :

— Dar pe dumneta de ce te deranjează asta? Ia-l aşa cum e.

Mama evita să-şi contrazică sora mai mare, dar nu admitea nici ca Hodorogul să fie criticat. Pentru mama Hodorogul se situa deasupra oricărei critici şi era atît de convinsă de acest lucru, încît nu socotea necesar să-i ia apărarea, aducîndu-i laude.

Eram destul de mic pe-atunci ca să-mi amintesc de moartea tatei, dar destul de mare ca să înţeleg că Hodorogul nu-mi era tată. Auzind-o pe mama cum îi spune Raiko, la început de tot îi spuneam şi eu Raiko, ceea ce-l amuza. Pe el, nu pe mama.

— Să-i spui „tată", insista dinsa.

Nu m-am obişnuit să-i spun „tată", dar nu mă lăsau să-i spun nici Raiko. Ulterior, chiar el a început să-şi zică Hodorogul, dar porecla asta era şi mai nepotrivită. Aşa că nu-i spuneam în nici un fel. Cînd mă uit în urmă, nu văd alt om care să-mi fi fost atît de apropiat, şi totuşi el pentru mine a rămas fără nume.

S-ar putea ca noi doi să ne fi înţeles atît de bine, tocmai pentru că nu-mi era tată bun. Dacă mi-ar fi fost tată adevărat, n-ar fi fost exclus să-şi însoţească educaţia şi cu palme, aşa cum proceda tatăl lui Decio. Hodorogul nu gusta însă acest gen de educaţie.

Mai demult, înainte de a fi pensionat, serviciul îl reţinea la Sofia. Acasă venea sîmbăta sau duminica, cu excepţia cazurilor cînd mergeam noi la el. Poate de aceea m-am şi obişnuit de mic să-mi duc viaţa între Sofia şi provincie şi să fiu copac fără rădăcini, lucru cît se poate de înţelept de altfel, căci cum şi unde să-ţi slobozi rădăcinile cînd pămîntul de sub tine e atît de instabil. Pămîntul se zgîlţîie pretutindeni, iar tu vrei să-ţi slobozi rădăcinile.

Dacă mama l-ar fi luat din cauza poziţiei lui, ar fi trebuit să-l lase încă după primul an de căsătorie, căci încă după primul an, după ce s-a încontrat cu un mare ştab, şi-a pierdut poziţia, fiind trimis la munca de jos. Se pare însă că mama ţinea nu atît la poziţie, cît la băr-

bat, în sensul de om și de cap de familie, pentru că una e să fii o văduvă singuratică, și alta să ai acasă un bărbat, chiar dacă acesta nu apuca decît rareori să treacă și pe acasă.

Nu știu dacă împlinisem deja patru anișori, cînd Hodorogul fusese trimis la munca de jos, așa că nu pot să-mi dau seama cum a trecut el prin acel moment, dacă ar fi însă să judec după relatările sale, nu cred să fi suferit din cale-afară de mult. Ba considera chiar că a avut noroc, căci, așa cum erau unii porniți împotriva lui, îl păștea închisoarea, și dacă a scăpat totuși de ea, asta s-a datorat Plenarei din aprilie 1956. Dar, indiferent de ce spunea Hodorogul, e imposibil ca în el să nu se fi frînt totuși ceva.

Știam că a fost prieten și coleg cu tata. Tata fusese șef de rang mijlociu în unitățile militare de muncă, iar Hodorogul — șef de rang mai mare în unitățile de construcții. Unul trecuse pe lumea cealaltă, deoarece răcise în timp ce inspecta unitățile, iar răceala evoluase în bronhopneumonie. Celălalt trecuse la munca de jos, deoarece încercase să gîndească cu propriul său cap într-o vreme cînd așa ceva nu se recomanda. I s a supus spre aprobare proiectul unei întreprinderi ce urma să fie ridicată în plină capitală și care ar fi înnegrit cu valurile ei de fum tot orașul. Hodorogul a pornit campania împotriva proiectului și a pierdut. Ulterior, construcția a fost abandonată, căci rațiunea a învins totuși, dar Hodorogul a rămas în continuare la munca de jos. Nu-i exclus ca în sinea lui să fi acumulat o anumită doză de năduf, dar mai plauzibil e că luptele dintre grupări l-au sleit de puteri, căci, prevalîndu-se de drepturile de ilegalist activ, s-a pensionat și s-a cufundat într-un intens colocviu cu cărțile.

Unele dintre aceste amănunte le-am aflat cu mare întîrziere, mai exact în ziua cînd, întorcîndu-se după un drum făcut la Sofia, Hodorogul i-a spus mamei :

— În sfîrșit, a fost dărîmată. N-a fost ușor, căci se turnase foarte mult ciment, dar au dărîmat-o totuși.

Spusese asta ca şi cum n-ar fi anunţat ceva deosebit de important, dar nota de satisfacţie din glasul lui era suficient de distinctă.

— Şi ce folos, de vreme ce te-au dărîmat şi pe tine ? i-a replicat mama.

— Adevărul întotdeauna învinge.

— Eh, Raiko, greu se mai urneşte din loc adevărul ăsta al tău.

— Nu ţine de mine să-i poruncesc adevărului cum să se urnească — repede sau încet, rosti cu glas scăzut Hodorogul.

— Dacă-i un adevăr omenesc, n-ar strica să fie mai vioi ; anii omului sînt număraţi.

Atunci mi-am dat seama că vorbea de dărîmarea construcţiei neterminate.

Mulţi ani mai apoi, după ce făcuse un infarct, m-am dus la spital să-l văd. L-am surprins zăcînd în pat, cu o privire inexpresivă îndreptată spre fereastra prin care se vedea un petec de cer cu nori luminaţi la ceas de crepuscul iernatic.

— Ziceam că am să fac infarct muncind, şi l-am făcut stînd degeaba, îmi spune într-un tîrziu Hodorogul.

— N-ai muncit mai puţin decît alţii, îngaim eu.

— Alţii nu reprezintă un criteriu. Alţii înseamnă limita de jos.

Apoi tăcu şi închise ochii. Pauza deveni atît de lungă, încît mi-am zis că a aţipit, cînd mă trezesc cu el spunînd:

— Dar căpoşeniei n-am reuşit să-i vin de hac.

— A cui ? A dumitale ?

— Dar a cui altcuiva ? Nu oboseala m-a făcut să mă retrag, ci faptul că am fost jignit.

— Doar dumneata spuneai că omul trebuie să aibă demnitate.

— Trebuie. Dar mai trebuie ceva : să ştii ce ţine de demnitate şi ce — de orgoliu. M-am retras pentru că am fost jignit, dar procedînd astfel, m-am jignit eu însumi.

Apoi tăcu iar un timp, înainte de a rosti ceea ce şi aşteptam :

— Luptă-te cu căpoșenia, Boiane. Ea te trage întotdeauna în jos. Uită te la mine și nu mai întreba.

Se pare că ideea asta i se cuibărise demult în cap, căci povața pe care mi-o dădea n-o auzeam pentru prima oară.

Deși locuiam cu mama, tata și mătușa, creșteam, de fapt, singur. Dacă cineva se ocupa totuși de educația mea, acesta era Hodorogul, dar făcea treaba asta atît de pe ocolite, încît rareori îi simțeam insinuarea. În schimb, cînd apucam s-o simt, apucam s-o țin și minte și amintirea ei nu era dintre cele mai plăcute. Astfel, într-o bună zi tocmai mă înapoiasem la școală și mă instalasem în colțul holului, cînd mama strigă la mine din bucătărie să mă duc să cumpăr pîine. Afară era frig al dracului, se întuneca, iar drumul pînă la brutărie era lung.

— Nu mă duc! i-am replicat eu furios. Să-mi fi spus adineaori, cînd am ieșit.

— Am uitat, dragul mamii.

— Nu mă duc.

Ușa dinspre cameră era deschisă și se pare că Hodorogul, care se afla înăuntru, auzise discuția, căci apăru foarte curînd gata de plecare, cu o plasă în mînă.

„Acum ăsta vrea să-mi dea peste nas", mi-am zis încă stăpînit de furie. Și nu ca să-l menajez, ci pentru a nu-i permite să-mi dea peste nas, i-am înșfăcat plasa și am pornit după pîine. Hodorogul însă n-a renunțat la ideea de a-mi da peste nas, căci, după ce m-am înapoiat, a rostit cu voce joasă:

— Dacă nu termini odată cu mutra aia bosumflată, pîinea n-o să-ți tihnească nici ție, nici nouă.

— Și cam ce-ai vrea, să dau din coadă de bucurie pentru că sînt mînat la alergătură pe frigul ăsta?

În clipa aceea el nu mi-a răspuns, de parcă ar fi așteptat să-mi treacă furia, și abia mai tîrziu, după ce m-am instalat din nou în colț, remarcă:

— Trebuie să te lupți cu căpoșenia asta.

— Care „căpoșenie"?

— Care-i parte integrantă din tine.

— Dacă-i parte din mine, cum să mă lupt?

— Dar cu ulcerele sau cu dinții bolnavi cum se luptă omul ? Arzi, smulgi și arunci cît colo.

— Da, dar doare al dracului de tare, i-am răspuns eu, căci pe mine dracii nu mă țineau chiar atît de mult.

— Chestie de obișnuință. Cu aceste lucruri trebuie să te lupți tu : căpoșenia și josnicia.

— Va să zică, s-au făcut două.

— În cazul tău, deocamdată, cel mai mult se simte căpoșenia.

— De unde să știu eu ce-i aia căpoșenie?

— Știi tu prea bine.

Am vrut să obiectez, atît cît să nu cad chiar pe spate, dar am tăcut. Știam, cum să nu știu. Problema era că nu voiam deloc, dar absolut deloc să recunosc acest lucru. Iar Hodorogul, ca și cum mi-ar fi intuit dorința de a continua, disputa, adăugă :

— În loc să obiectezi altora, mai bine obiectează-ți ție însuți.

Și se retrase în camera sa.

Și întrucît el îmi era omul mai apropiat, iar profesoara de matematici — dușmanul cel mai înrăit, nu era cu putință ca ei să nu se întîlnească, fie și la fără frecvență. Și după ce mă ascultase de atîtea ori plîngîndu-mă de ciuperca otrăvitoare, Hodorogul mă întrebă odată :

— Cum e profesoara aia de matematici — e o femeie deșteaptă ?

— E o proastă.

— Atunci trebuie s-o învingi, cu excepția cazului în care tu însuți ai fi un prost.

— O voi învinge, dar trebuie să ne inversăm locurile : ea în bancă, eu — la catedră.

— În felul ăsta oricine se descurcă. Dacă ești deștept, trebuie s-o învingi fără a face schimb de locuri.

Chiar fără să fi fost prea inteligent, înțelegeam ce anume îmi va propune : ce era mai dificil. Și așa a și fost.

— Trebuie s-o bați pe terenul ei. Altminteri, are să te bată ea.

— Dacă se ajunge la bătaie...

— Dacă se ajunge la bătaie, vei fi exmatriculat, deci, tot tu vei încasa bătaia. Nu-i mare lucru să-i rîzi în nas. Trebuie să rîzi de ea cu tărie, bărbătește. Trebuie să înveți matematicile mai bine decît cel mai bun elev.

Mi-am dat seama că are dreptate. Mi-am dat și ulterior seama că drumul adevărat e cel mai adesea acesta — cel greu — și dacă-l ocolim și ajungem la înfrîngere, asta nu e pentru că n-am știut care-i drumul adevărat, ci pentru că ni s-a părut din cale-afară de greu.

Nu cred că aș fi avut suficient curaj să mă pun pe carte și mai ales să mă țin de ea, dacă Hodorogul n-ar fi participat el însuși la această operație. Pînă atunci, nu mă ajutașe la lecții și mă lăsa să mă descurc cum știu, dar din ziua aceea se apucă de matematici, ca și cum el însuși ar fi urmat să se prezinte la examen. Pentru el nu era greu să se întoarcă la problemele acelea de mult uitate, deși nu-mi dădeam seama de ce se bucură mai tare — de probleme sau de posibilitatea de a-i da peste nas proastei de profesoare.

— Trebuie să lucrezi din dragoste pentru munca în sine, mă sfătuia el, adresîndu-și poate și lui însuși acest îndemn.

— Ce dragoste poți avea pentru două bazine, dintre care unul se umple în nu știu cît timp...

— Dacă nu simți dragoste, atunci nu-ți rămîne decît înverșunarea. Înverșunarea nu-i de recomandat, dar dacă altfel nu poți — înverșunează-te !

Și m-am înverșunat. Și de fiecare dată cînd veneam de la școală, Hodorogul se grăbea să afle :

— Cum e, i-ai tras o chelfăneală ?

— Am rupt-o în bătaie. Mi-a pus cinci[1].

Nota cinci era apoteoza. Cinci însemna pentru mine foarte bine cu felicitări, deoarece, de cum mă scotea în ring, ciuperca aia otrăvitoare uita că mai există și șase.

Acum, cînd îmi amintesc de lucrurile astea, sînt înclinat să cred că victoria mea nu se datora numai

[1] În sistemul de notare de la 1 la 6

înverșunării, ci și unui dram de iubire. Nu pentru profesoara de matematici, firește, ci pentru Hodorog.

El punea atîta sîrguință în lupta asta, încît eram uneori cuprins de mirare și abia mai tîrziu am realizat că ambiția lui nu urmărea să mă învețe matematici, ci ceva mult mai important. Nu știu în ce măsură a reușit, dar sînt convins că dacă n-ar fi fost Hodorogul, rezervele mele de înverșunare mi-ar fi ajuns cu greu pentru această luptă epuizantă, care a durat doi ani încheiați. Eram chiar pe punctul de a o pierde, deoarece la începutul ultimului an Hodorogul a fost doborît de acel infarct și, cît a zăcut la spital, notele mele la matematici au fost reduse de la cinci la patru, iar ulterior — la trei. Abia după ce a revenit acasă, am reușit să reintru în ritmul anterior.

Acum majoritatea timpului și-o petrecea culcat în pat și orice mișcare îl obosea, așa că în loc să iasă în grădină, prefera să primească grădina în odaie, deschizînd larg fereastra și, întins pe pat, urmărea cum se clatină în bătaia ușoară a vîntului primăvăratic frunzele tinere ale dudului sau, pentru divertisment, dădea drumul tranzistorului, ca să asculte buletinul de știri. Așa l-am surprins și în după-amiaza aceea de neuitat, cînd am intrat pentru a-i anunța victoria finală.

De fapt, puteam să intru mai devreme, căci listele cu note fuseseră lipite încă de dimineață, dar prietenii au hotărît că succesul trebuie udat, așa că ne-am așezat să-l udăm cu coca-cola, în care cei mai curajoși au turnat și o doză de votcă, apoi, de la două, ne-am dus la film. M-am întors acasă abia pe la cinci și la intrarea în casă am ajuns-o din urmă pe mama, care fusese în oraș după cumpărături; văzîndu-mă, ea m-a mustruluit — unde ai fost, băiete, pînă la ora asta, te așteaptă taică-tău să-i arăți notele, iar eu i-am replicat că notele-s a-ntîia, apoi am intrat valvîrtej în casă și l-am găsit întins pe pat, ascultînd vocea monotonă a spicherului, care anunța noi acțiuni ale partizanilor din Namibia. Ma așteptam ca Hodorogul să-și întoarcă privirea la intrarea mea, dar el nu și-a întors-o și eu mi-am zis că-i supărat că am întîrziat, dar Hodorogul pur și simplu mu-

rise. Așa că de la victoria aceea am rămas cu o amărăciune și cu o durere — în care victorie nu există și puțină durere, doar că e altceva atunci cînd durerea se trage dintr-o vină.

Mă obișnuisem să văd în el un om puternic și în sinea mea îl admiram. Puternic nu că avea mușchi de arătat, ci pentru că era sigur de sine și își vedea calm de drum, fără a face zarvă. Și poate abia atunci, cînd a venit rîndul să fie condus pe ultimul drum, mi-a trecut prin cap că se despărțea de viață ca de o înfringere.

Zăcea calm și nemișcat, ca în zilele acelea de după infarct, doar că de astă dată era îmbrăcat în costumul negru, ici-colo ros de molii. Mama considera că ar fi mai solemn să-i punem cele două decorații înalte, dar mătușa, care pînă în momentul acela participase doar ca un martor, nu se mai putu și trînti furioasă :

— Ia dați-le încolo de decorații. Omul a murit, iar voi vă țineți de carnaval.

Nu știu dacă a spus-o din dispreț pentru autorități, sau din compasiune pentru defunct, dar presupun că era vorba de ambele cauze. Încercase toată viața un fel de ostilitate rece față de Hodorog, dar această ostilitate nu era lipsită de un anumit respect, căci mătușa nutrea un sentiment de stimă pentru caracterele puternice. Așa că nu era de mirare că a venit și la înmormîntare și a luat-o și pe Liuba, devenind astfel patru, ceea ce reprezenta totuși un mic cortegiu în urma carului mortuar al Hodorogului, iar dacă s-ar mai fi aflat și un al cincilea, care să rostească cîteva cuvinte la mormînt, totul ar fi fost în regulă, numai că un al cincilea nu s-a aflat, așa că ne-am despărțit de el fără o cuvîntare funebră.

Și în timp ce ascultam răpăitul surd al bulgărilor de țărînă peste sicriu, răpăit ce amintește că din țărînă ne-am zămislit și în țărînă ne vom întoarce, mi-a trecut prin minte că se desparte de lumea asta nu ca un învingător, ci ca unul căzut în luptă. Avusese convingerea că vocația lui este de a construi, dar fusese nevoit să ducă o luptă epuizantă împotiva unei construcții și cea mai mare victorie a lui a fost dărîmarea unei construcții

neterminate. Visase obiective grandioase, iar cînd aceste obiective începuseră să devină într-adevăr grandioase, el se retrăsese, împăcat cu insuccesul, pentru a-și concentra întreaga sa atenție asupra unui subiect mărunt și total lipsit de perspectivă. Acum acel subiect stătea într-o poziție stîngace lîngă mormîntul proaspăt, deplin conștient de nimicnicia și de situația sa de datornic. Dacă ceva mă ajuta să-mi reținlacrimile, asta era senzația de rușine nu numai pentru că-l lăsasem să moară singur, dar și pentru că percepeam adînc în sinea mea un josnic sentiment de ușurare. Ușurare pentru că nu mă va mai observa și nu-și va mai camufla dezamăgirea sub invariabila sa expresie bonomă. Ușurare pentru că nu mai eram nevoit să dau explicații pentru faptele mele. Și, ca să mă descotorosesc de rușine, mi-am permis să-i spun în gînd ce aveam de spus, căci știam că noi doi ne înțelegem și fără cuvinte :

Fă-te că nu bagi în seamă, i-am spus eu, starea mea de acum pune-o pe seama nervilor și totul va fi ca înainte, așa că atunci cînd voi greși, fii fără cruțare. Știi doar că relațiile noastre la bine și la rău sînt de așa natură încît nimic nu se va putea interpune între noi, nici măcar aia care se cheamă moarte.

Și abia atunci am izbucnit în plîns.

CAPITOLUL AL TREILEA

„Mi-ați transformat casa într-o casă de randevu", așa ar fi zis mătușa.

„Nu-i vina mea, ar fi trebuit să-i răspund. Astea-s daravelele lui Decio".

Vărul meu sosi a doua zi pe înserate, înconjurat de trei tipe, una fiind Merry, iar celelalte — prietene de-ale ei.

— De ce mi le-ai adus ? îl întreb eu în șoaptă în timp ce femeile intră în hol.

— Ca să ne distrăm, îmi explică Decio tot în șoaptă. Fii însă atent și nu te da la brunetă. E gagica lui Peșo, care va întîrzia nițel.

Nu intenționez să mă dau la nimeni, dar, de vreme ce tot au venit, n-are nici un rost să fac mutre, mai ales că Decio aduce în plasă și provizii — patru sticle de votcă, plus un borcan de măsline verzi — o adevărată risipă din partea sa, căci, dacă-i vorba de zgîrcenie. el nu-i cu nimic mai prejos decît mătușă-sa.

— Precis că ai de gînd să-mi bagi pe gît vreo rablă, din moment ce te dai cu atîta insistență bine pe lîngă mine, îi strecor eu la intrarea în hol.

— Mai așteaptă două zile și ai să vezi ce bijuterie ți-am pregătit, mă asigură vărul meu.

Tipele s-au și instalat în jurul mesei, așa că mie îmi revine onoarea să fac naveta între hol și bucătărie, pentru a aduce pahare, furculițe și cîteva sticle de tonic, cu care se și epuizează aportul meu la bufet.

— Cel mai mult îmi place votca împreună cu tonic, declară prietena lui Merry, nu bruneta, ci cealaltă, cea cu care Decio a hotărît să-mi ia maul, convins pesemne că mă dau în vînt după femeile grase.

De fapt, din toate trei cel mai mult atrage privirea bruneta, dar, întrucît n-am acces la ea, nu văd de ce-ar mai fi nevoie s-o descriu. În ceea ce o privește pe Merry — pe Merry o știm.

De fapt, cocteilul începe, și încă atît de vertiginos, încît după numai o jumătate de oră vărul meu mă întreabă de tranzistor, la care eu răspund că nu se cade să ne facem de rîs față de vecini cu tranzistorul ăsta, că doar abia acum cîteva zile am avut înmormîntarea, la care Decio îmi ripostează că-l vom pune în surdină, atît doar cît să ne încălzim și noi nițel, făcînd cîțiva pași, așa că, în cele din urmă, n-am încotro, trebuie să cedez și să aduc cutia cîntătoare.

Tranzistorul este pus, într-adevăr, relativ în surdină, ceea ce nu se poate spune despre dansuri, căci vărul meu prinde repede o melodie potrivită și toți sar imediat în picioare, fără a omite să mă antreneze și pe mine, iar holul se umple de un tropăit infernal.

„Mi-ați transformat casa într-o casă de randevu".

Ca o confirmare a acestor cuvinte apare și Pețev, care, precum se vede treaba, s-a aghesmuit în prealabil

pe undeva și tot pe undeva și-a lepădat pesemne și morga oficială, căci imediat se alătură harababurii, vreau să spun dansului, iar corpul său scheletic se furișează cu dibăcie cînd ici, cînd colo printre cele trei femei, însoțit de nasul său ascuțit și ușor înroșit în acel moment.

Nu știu ce s-a terminat mai întîi — melodia potrivită sau vlaga partenerilor, căci în cele din urmă ne-am reinstalat pe locurile noastre în jurul mesei, gata pentru următoarea rație de alcool. Avocatul a adus și el două sticle, așa că n-are rost să ne numărăm înghițiturile și beția continuă cu toate pînzele sus.

Din cîte reușesc să pricep din discuția dezlînată, prietenele lui Merry lucrează tot în rețeaua comercială și, ca atare, în afara dansului, mai pot fi de folos și altfel, ceea ce pare și firesc, ținînd seama că ele sînt și prietenele lui Decio, care-i obișnuit să îmbine plăcutul cu utilul.

Discuția se poartă în jurul unor mărfuri de larg consum, deficitare pe piață, dar accesibile în anumite condiții și în cazul unor relații amicale cu personalul vînzător. Apoi interesul se transferă treptat de la mărfuri la viața însăși, căci Decio cunoaște la zi nu numai mașinile clienților săi, ci și legăturile lor familiale și amoroase.

După ce, spre satisfacția generală, e bîrfit tot orașul, nu ne rămîne altceva decît să dăm din nou drumul tranzistorului, de astă dată nu chiar atît de încet. Sînt silit să-i reduc volumul, după care Decio, pe furiș, îl dă din nou mai tare, iar eu din nou, tot pe furiș, îl dau mai încet și-mi imaginez cum vecinii — cei care prăjesc ouă, și chiar Liuba — trag nedumeriți cu urechea la urletul acesta de rock, care ba izbucnește brusc, ba se stinge în casa veche cu necrologuri lipite pe dinafară, de pe care cerneala tipografică încă nu s-a uscat.

„Mi-ați transformat casa într-o casă de randevu".

Bine că în cele din urmă scheletic se furișează cu bruneta în camera mea, iar Decio o duce pe Merry la etaj, ceea ce-mi permite să astup gura cutiei cîntătoare.

— S-au furișat și ne-au lăsat pe noi, constată grăsana.

Vocea ei sună extrem de distinct în tăcerea ce s-a așternut.

Grăsana se numește Dora. O față plină, bonomă, a cărei expresie nu este deosebit de inspirată, dar nici proastă. Deși îi place votca împreunată cu tonic, demult a trecut numai pe votcă, ceea ce se și observă cu ușurință după privirea ei încețoșată și după ținuta din caleafară de degajată.

— Iar noi, micuțule, ce vom face? întreabă Dora, aruncînd asupra mea răspunderea pentru evoluția ulterioară a evenimentelor.

E total îndreptățită să mă numească „micuțule". Cred că o depășesc în înălțime, dar e puțin probabil să fiu mai gros decît o coapsă de-a ei.

—Vom sta de vorbă, bolborosesc eu, ferindu-mă să manifest vreun interes exagerat pentru coapsa amintită, precum și pentru perechea ei — ambele fiind suficient de dezgolite, căci dumneaei, ca să se simtă bine, și-a tras fusta în sus.

— Înseamnă că nu-ți plac, conchide ea. Știu. Unii bărbați sînt morți după mine, iar alții nu mă plac. Cu grăsanele așa e de cînd lumea.

— Nu sînteți deloc grasă, obiectez eu. Și nu e vorba de plăcut sau nu. Dar cînd moartea abia a trecut pe lîngă tine, știți...

— Moartea nu înseamnă nimic, obiectează Dora la rîndul ei, după care trage o dușcă zdravănă.

Și adaugă :

— Hai, vino aici! Și bate cu palma locul de pe pat pe care trebuie să-l ocup eu și care se află în imediata vecinătate a corpului ei masiv. Nu-mi place să țip de la distanță.

Mă supun, pregătit pentru tot ce-i mai rău, se pare însă că replica mea funebră i-a abătut grăsanei gîndurile într-o direcție mai abstractă.

— Moartea nu înseamnă nimic, repetă ea. Ai plecat, dispari, *fertig* [1]. Singurătatea-i cumplită.

---

[1] Gata, s-a terminat (germanism).

Dora se bate semnificativ peste coapsa-i puternică și aruncă o privire nu mai puțin semnificativă spre ușa îndărătul căreia au dispărut Decio și Merry :

— Corpul îl păcălim noi cumva. Dar cu sufletul ce facem ?

— Cu sufletul e mai greu, recunosc eu.

— E imposibil, mă corectează ea.

Și cu un gest hotărît, ridică paharul pentru a-l da de dușcă.

— Dumneavoastră trebuie să aveți totuși un prieten. O femeie ca dumneavoastră nu rămîne singură.

— Am avut ! operează ea corectura de rigoare A plecat să lucreze în Algeria. *Fertig*. N-ar fi fost greu să facă o mică formalitate înainte de a pleca și să mă ia și pe mine, dar n-a făcut-o. Toarnă-mi, ce mai aștepți !

Îndeplinesc porunca, liniștit că nu mă amenință nici o primejdie, cel puțin în următoarele circa zece minute. Odată începută, o poveste de dragoste, mai ales cînd e tragică, nu poate să rămînă nepovestită. Caut o poziție comodă pentru a o asculta, dar, neavînd pernă, nu-mi rămîne decît să mă întind pe corpul ei rotofei. Așteptările nu-mi sînt înșelate. Femeia trece la narare și, cu toată votca băută, reușește să se descurce în cronologia evenimentelor, neuitînd să pronunțe din cînd în cînd *fertig*-ul ei preferat. Gesticulează semnificativ cu mîna dreaptă, în care ține țigara, în timp ce cu stînga mă îmbrățișează matern, confundîndu-mă pesemne cu tipul acela plecat în Algeria, *fertig*, pentru că se uită la mine cu o privire încețoșată de suferință și mă întreabă de ce m-ai părăsit, spune-mi, ceea ce e puțin probabil să se refere la mine.

Cu cît povestirea se apropie de sfîrșitul ei inevitabil, cu atît îmbrățișarea Dorei devine mai lubrică, îmbinată cu mirosul de votcă, de transpirație de femeie și de parfum ieftin. Nu prea am idee cum s-ar fi desfășurat lucrurile pe mai departe, dacă la un moment dat nu s-ar fi întors Decio și Merry, urmați ceva mai tîrziu de avocat și de brunetă. Cele două perechi sînt mai potolite, aș spune chiar pleoștite, căci după cum și anticii au observat, după act, animalele sînt triste. Lucru ce cu greu însă ar putea fi valabil și pentru Dora, care mai

clocotește de porniri neconsumate. Ea nu-i bagă-n seamă pe noii-veniți chiar de la început, preocupată cu povestea sa, apoi însă slăbește îmbrățișarea și întreabă condescendent :

— V-ați săturat de dragoste, nerușinaților ?

Și pentru că nimeni nu răspunde, își întinde mîinile deasupra capului și geme cu o agasare de bețiv :

— Cum m-am mai săturat de toate astea.

— De ce anume ? intervine avocatul, căruia îi place exactitatea.

— Astea, ce altceva, îi răspunde grăsana cu un gest amplu, dar destul de vag, aproape măturînd sticlăria de pe masă.

— Nu știu ce înțelegi prin „astea", ridică Peșev din umerii săi ascuțiți și dă de dușcă primul pahar ce-i vine la îndemînă.

— La noi se referă, e clar, remarcă impasibil Decio și dă și el de dușcă paharul.

— Iar cînd se gîndesc totuși și la tine, o fac numai pentru vreo orgie... continuă grăsana să se oțărască și întinde și ea mîna după votcă.

— Păi atunci stai acasă, Dora, o sfătuiește bruneta.

— Asta o știu și fără să-mi spui, replică Dora. Sau orgii, sau singurătate...

Aici ea se lansează într-un monolog destul de dezlînat despre singurătate. Ceilalți tac nu pentru că ar asculta-o, ci pentru că n-au chef de vorbă. Lucru ce nu este însă valabil și pentru avocat, pentru că meseria lui este tocmai vorbitul. Peșev pîndește momentul în care grăsana ridică paharul, pentru a se referi și el la problema dezbătută :

— Singurătate, ai ?

— Singurătate, răspunde Dora mecanic.

— Singurătate... rînjește sarcastic Peșev. De singurătate se plîng toți pe lumea asta. Cît sînt de singur, de singură. Eu, tu, el, ea. Noi, voi, ei, ele.

— Dar tu ce ai ? îl întreabă bruneta îmbrățișîndu-l pe după umăr.

Lui Peșev însă nu-i arde în momentul acesta de mîngîieri. Pesemne că are și el vreun of de stins, căci

se descotorosește de mîna brunetei și rostește la fel de caustic, dar fără a ridica tonul :

— Vă prefaceți că nu cunoașteți regulile jocului pe care-l jucați. De parcă nu se știe de cînd e lumea că omul se naște singur și singur moare. Dacă nu vrei să fii singur, singură — să nu te fi născut.

— Ei, asta nu mai depinde de noi, rostește împăciuitor Decio.

— Nu depinde de tine ? îl săgetează Pețev cu nasul său lung. Și nu te-a întrebat nimeni ? Asta s-o spuneți părinților voștri. Aici nu există nici un părinte, așa că e inutil să vă smiorcăiți.

— Dar cine se smiorcăie ? întreabă Dora, asupra căreia tăcerea a avut un efect liniștitor.

— Acum ăsta a luat-o razna, îndrugă Merry disprețuitor.

— N-am luat-o razna, obiectează avocatul. Dar nici de folos nu vă pot fi. Un sfat v-aș putea totuși...

— Doar dacă-i gratuit, îl întrerupe Decio.

— Absolut gratuit : dacă nu v-ați născut la dorința voastră, aveți în schimb deplina posibilitate de a muri la dorința voastră.

— Dumneavoastră o citați pe mătușa, mă hotărăsc și eu să spun ceva.

— N-o cunosc pe mătușa dumneavoastră, obiectează Pețev.

— Mătușa spunea : dacă n-ai curaj să trăiești, nu trăi !

— Cam dă de înțeles că nu ești original, Peșo ! explică vărul meu.

Deși e afectat de faptul că propriile sale păreri coincid cu ideile unei mătuși oarecare, avocatul nu lasă să se vadă asta. El și-a vărsat oful și a determinat-o pe grăsană să tacă, ceea ce reprezintă totuși o mică victorie.

— Prefer să am dreptate, decît să fiu original, îi explică juristul lui Decio. Marile adevăruri sînt adevăruri eterne.

Și cu demnitatea omului care-i apărătorul și exponentul acestor adevăruri, Pețev se întinde, apucă un pahar și-l înjumătățește. Demna lui perorație trece însă neobservată, căci tocmai în clipa aceea vărul meu des-

chide tranzistorul și toată lumea sare în picioare, ca și cum ar fi descoperit în dans un refugiu la bana'ele și crudele adevăruri ale avocatului.

— Vino, micuțule, vino să dansăm, mă smucește grăsana spre ea. Lasă-i pe plicticoșii ăștia.

Mă supun, reducînd totuși în trecere volumul tranzistorului, pentru a-i oferi astfel lui Decio posibilitatea de a-l da, numai după un minut, din nou mai tare. S-ar putea ca acum vîrtejul dansului să nu mai fie atît de plin de viață ca la început, în schimb, sub influența alcoolului, el este mult mai dezlănțuit, și Dora se scălămbăie atît de infernal, încît lasă impresia că își poartă kilogramele în același timp în toate părțile.

Întrucît nu sînt băutor, capul mi-e destul de amețit, iar dansul mi-l amețește de tot, astfel că pînă la urmă mă prăbușesc ca un snop pe pat. Din restul serii îmi rămîn în memorie doar crîmpeie izolate, despărțite de pauze de uitare. Cînd mă dezmeticesc totuși, în hol domnește o tăcere neobișnuită. Cele două perechi au dispărut — sper că de astă dată nu în camerele alăturate, ci în afara casei. Pe pat, lîngă mine, într-o poziție nu prea firească, doarme Dora. Mă ridic și, după un anumit efort, reușesc să-i așez corpul într-o poziție mai comodă și să-l acopăr cu un pled.

Mătușă, după cum vezi, eu am avut o comportare cît se poate de decentă. Pentru Decio nu răspund. Pe Decio dumneata ți-l știi mai bine, așa că n-am ce să-ți explic.

Mă retrag în camera mea. Acum va trebui să schimb și cearșafurile folosite de alții. În casa asta chiar că n-am noroc în dragoste.

*

Stau uneori și mă gîndesc că profesia pe care mi-am ales-o nu e cea mai potrivită pentru mine. Îmi zic că e ceva josnic să stai ascuns în tufe și cînd se întîmplă ceva să fotografiezi în loc să ieși și să intervii. E adevărat, și cînd fotografiezi intervii, și bagi nasul în treburile altora. Delincventul se teme de fotograf în aceeași măsură în care se teme și de polițist. Și totuși una e să

fotografiezi cum doi se iau la bătaie, iar alta e să intri tu singur în luptă cu toate șansele de a te alege cu capul și cu Leika sparte.

Meseria asta își are însă legile ei, care nu sînt născocite de mine. Cum ar spune Peșev, marile adevăruri sînt adevăruri eterne. Și, în virtutea lor, dacă vreți să fotografiați viața așa cum curge ea, dați buzna în față. Viața curge uneori atît de impetuos, încît vă poate lua cu aparat cu tot, iar alteori atît de timid, încît orice prezență străină o poate tulbura. În ambele cazuri, dacă sînteți fotograf, nu se recomandă să interveniți în acțiune. Toată treaba e însă că omul nu poate fi necontenit fotograf.

Îmi petrec dimineața însorită pe o bancă în parcul municipal, după ce am răsfoit ziarul și mi-am permis să schițez în gînd cîteva idei în legătură cu fotoreportajul pe care de mult îl pregătesc. Vizavi, în totală contradicție cu regula universală nu călcați pe iarbă, doi puști au intrat în mica poiană, s-au apucat zdravăn de crengile unui copac și se leagănă în voie. Cu tulpina lui strîmbă, cu crengile-ncovoiate care opun în chip mișcător rezistență, cu frunzișul des și cu strengarii aceia rînjiți, copacul e un subiect numai bun de fotografiat. Dacă, firește, rămîne în picioare pînă apuc eu să-l fotografiez. Strengarii se leagănă cu atîta frenezie, încît tulpina poate ceda din clipă în clipă.

Un bărbat în vîrstă, într-un costum alb de in — din acelea care după prima spălare atîrnă ca un sac — se oprește pe alee și strigă la copii. Ei slobod crengile și se uită la el ușor speriați. Bătrînul începe să le spună ceva — le ține pesemne o lecție obișnuită pentru asemenea împrejurări pe tema : dar dacă s-ar apuca cineva să vă zgîlțîie pe voi astfel, v-ar conveni ? După aceea își vede de drum pe alee, încîntat de talentul său pedagogic. Apoi se-întîmplă ceea ce și trebuia să se întîmple : strengarii se agață din nou de copac și-l zgîlțîie acum cu atîta furie, încît de astă dată îl vor rupe de-adevăratelea.

Ridic aparatul, gata să declanșez obturatorul, cînd simt în piept acea împunsătură agasantă și bine cunoscută — iritarea. Străbat poiana din cîteva salturi și ajung

în fața puștilor. Apariția mea e atît de neașteptată, încît în prima clipă ei rămîn agățați de creangă, încremeniți, și uită să-i mai dea drumul, iar după ce realizează că trebuie să-i dea drumul, își desprind mîinile de pe ea și-ncearcă s-o ia la fugă.

— De ce chinuiți copăcelul ? le spun eu apucîndu-i de umăr.

Puștii se uită la mine cu ochii cît cepele.

— Nu știți că a rupe un copac e totuna cu a omorî un om ?

Și întrucît continuă să tacă, strig și mai tare :

— Nu știți, așa-i ?

— Nu știam, miorlăie spăsit unul dintre ei.

— Minți. Mai adineaori v-a zis cineva să vă potoliți, iar voi ați luat-o de la capăt.

Puștii tac.

— Iar după ce plec eu, o s-o luați iarăși de la capăt.

Îi zgîlțîi de umeri și repet :

— O s-o luați de la capăt, nu-i așa ?

Cei doi nu zic nici da, nici nu, doar își pleacă îmbufnați capetele. O vor lua de la capăt, firește că o vor lua. Așa, ca să le facă în ciuda unor boșorogi ca mine și ca bătrînul. Și să fie în ton cu acel ceva căruia Hodorogul îi spunea căpoșenie, acel ceva netrebnic, pe care nu există om să nu-l fi simțit în sinea sa.

— Ei, atunci, ca să n-o luați de la capăt, am să vă duc chiar acum la miliție. Haideți !

Urmează obișnuitul : nene, nu mai facem, te rugam frumos.

— Treacă de la mine, spun eu. Dar dacă vă mai prind o dată...

Îi las și plec. Iritarea s-a stins, dar nu și nedumerirea față de căpoșenie. Cînd o descoperi la tine, ți se pare pe deplin firească. Dar cînd o constați la alții, rămîi total nedumerit.

Fac un înconjur mare pe alei, ascunzîndu-mă pe după tufe, și apar din nou în fața copăcelului, de astă dată din partea opusă. Acum nu se leagănă decît un singur puști, în timp ce celălalt zgîlțîie cu înverșunare tulpina, vrînd parcă să-i grăbească sfîrșitul.

Joaca aceasta, cînd o văzusem adineaori, era total nevinovată în pornirea ei distrugătoare. Apoi, după morala făcută de bătrîn, în ea s-a infiltrat și plăcerea păcatului. Pentru ca la sfîrșit, după apariția mea, plăcerea să fie sporită și de setea de răzbunare. Aștia, ca să se răzbune pe mine, sînt într-adevăr în stare să rupă copăcelul.

Înainte însă de a apuca eu să pun gabja pe ei, haimanalele au luat-o la sănătoasa, lucru pentru care ar trebui să le fiu recunoscător. Ce aș fi putut face, dacă ei n-ar fi dispărut? Bătrînul încercase cu morala, eu — cu amenințarea. Ca atare nu-mi rămînea altceva de făcut decît să le ard cîte o scatoalcă, pentru a epuiza întregul registru pedagogic. Ce folos că spui vrute și nevrute, din moment ce nu ești în stare să convingi nici doi copii.

Ei, da: căpoșenia, cum îi spunea Hodorogul. Se pare că sămînța răului o purtăm încă de la început în noi împreună cu mica scînteie de bunătate. Se pare că răutatea e un fel de lăstar monstruos al instinctului de conservare într-o lume care, cu ostilitatea ei dintotdeauna, a educat pornirea de a te opune. Te opui, fără să te gîndești dacă e sau nu nevoie, dacă e bine sau nu e bine, te opui în virtutea unui instinct degenerat și lipsit deja de orice noimă. Dar, deși degenerat, instinctul e totuși ceva puternic și nu-i nimic de mirare dacă uneori se dezlănțuie cu atîta furie, încît stinge și mica scînteie de bunătate.

Mă întorc pe bancă pentru a mai trage în piept puțin aer curat și a-mi aprinde o țigară. Pe aleea alăturată, un grup de tineri au pus două bănci față în față și, înarmați cu chitare, dau un concert pentru ei înșiși, sau poate și pentru fetele adunate parcă cu totul întîmplător și pentru cu totul altceva acolo, în capătul aleii.

Ridic Leika, la care am pus teleobiectivul, și mă uit prin vizor. Nu știu dacă ați observat sau nu, dar cînd cinci inși fac una și aceeași treabă, asta nu înseamnă că toți cinci sînt la fel de interesanți. Se pare că toată treaba nu e în sine, ci în ceea ce pui în ea. Astfel se și explică faptul că fotografiile acelea cu constructori, pe care le făcusem în fața consiliului popular, nu sînt nimic

altceva decît rebut sută-n sută. Fotografiem oameni cățărați pe construcții de beton sau pe schele de fier, ca și cum numai noi am construi. Cei din Occident fac barăci.

Dintre chitariști, unul singur îmi atrage atenția : un tînăr brunet, cu chipul concentrat, aplecat peste chitară și urmărind cu toată atenția mișcarea degetelor pe coarde, ca și cum s-ar afla la un spectacol în care el nu e decît un simplu spectator. O față bărbătească, iluminată brusc de o anumită gingășie. Pîndesc clipa în care fața se va ridica, făcînd să dispară umbrele — pentru materialul color umbrele grele sînt o adevărată calamitate — apoi apăs pe obturator. În clipa următoare tînărul își ridică privirea și zîmbește abia perceptibil. Totul s-a terminat. Din moment ce ai fost observat, nu mai are rost să fotografiezi, doar dacă nu vrei să fotografiezi omul, ci atitudinea lui afectată.

Ei, există, firește, și fotografi de acest fel. Cîndva, în același parc, își făcea veacul un reprezentant al epocii fericite cînd nu fotografii umblau cu limba scoasă după oameni, ci oamenii veneau din proprie inițiativă și se așezau cu venerație ca în fața unei acțiuni sacre. Venerația este un lucru frumos, mai ales dacă vrei să fotografiezi expresii solemne. Dacă dorești însă alte expresii, trebuie să te pui în mișcare.

Fotograful amintit era dintre aceia care în loc de aparat foloseau o cutie de lemn. În partea dinainte a cutiei era montat ceva ce juca rolul de obiectiv, iar în spate se afla un burduf negru în care fotograful își vîra capul. Cutia era montată la rîndul ei pe un trepied imens și fix, iar clienții erau obligați să stea și mai fix decît trepiedul în aleea scăldată în soare. Din cauza luminii puternice, unii ieșeau cu ochii închiși, iar alții, care ținuseră seama de sfatul fotografului — privește țintă aici și nu te mișca — ieșeau, dimpotrivă, holbați de-a binelea. În anii aceia fotografii ambulanți din piața orașului lucrau deja cu „Kiev" și făceau poze în plină mișcare, dar cel din parc, cu cutia sa de lemn, dispunea totuși de un mic avantaj : sub cutie avea o găleată cu apă pentru developarea fotografiilor care erau predate

clientului aproape pe loc — plimbă-te o jumătate de oră și vino apoi după ele.

Fotograful era aproape tot atît de bătrîn ca și rada sa. Avea, ca orice artist, un păr lung, alb și ușor gălbui, ce intra într-un contrast frapant și de efect cu burduful negru, avînd în vedere mai ales maniera în care bătrînul se vîra în burduf — cu curaj și spirit de abnegație, de parcă și-ar fi vîrît capul sub ghilotină. Nu numai burduful era negru, ci și costumul, așa cum se și cade în cazul unei arte ca fotografia, legată de taină și de întuneric.

Bătrînul era un om de treabă, copiilor și militarilor nu le lua decît jumătate de preț și e puțin probabil să se fi scăldat în lux, în pofida costumului său negru, care, în treacăt fie zis, era atît de decolorat de soare, încît arăta liliachiu. Neavînd prea mulți clienți și dat fiind tariful foarte scăzut ce i se fixase, era nevoit pesemne să facă economii serioase pentru a-și putea urma chemarea. Presupun că ar fi cîștigat mult mai mult dacă ar fi vîndut alune americane, dar el nu era vînzător, ci artist și cînd vreo poză îi ieșea deosebit de bună, o prindea în piuneze pe o mică scîndură, pusă sub pinul apropiat ca reclamă.

În ora de pauză de prînz — la el pauzele puteau să dureze și cîte o oră și cîte două — fotograful se așeza pe un scăunel lîngă scîndura cu reclama și desfăcea hîrtia cafenie și unsuroasă în care era învelit invariabil același prînz — o felie de pîine și o bucățică de brînză de vacă, aceeași de totdeauna, care era îndesată ca ghipsul și aproape tot atît de gustoasă. Vizavi exista o mică ospătărie, dar fie că era silit să-și păzească aparatul, fie că era silit să facă economii în numele vocației, fotograful se limita la această mică gustare, garnisită cu vreo înghițitură de apă din eterna sticlă verde, căci în vremea aceea și sticlele erau pe sponci.

Întrucît înmîna fotografiile aproape imediat, sau pur și simplu în virtutea tradiției, bătrînul, în pofida concurenței celor cu „Kiev"-urile, își avea totuși mica sa clientelă. Se fotografiau perechi tinere, liceeni, militari în permisie și chiar copii. Ba era cît pe ce să mă fotografiez și eu la el. De mult ardeam de dorința de a mă

fotografia și, în cele din urmă, într-o duminică dimineață, am obținut de la mama suma necesară, dar cînd am dat fuga în parc, am aflat că fotograful nu venise încă

— Mamă, fotograful n-a mai venit, i-am spus cu dezolat întorcîndu-mă acasă.

— Ei, te-ai găsit și tu acum, zise mama. Vine el pînă la urmă, ai puțină răbdare. Într-o zi așa de frumoasă, și încă duminică, nu se poate să nu vină.

M-am întors și am așteptat, dar bătrînul n-a apărut nici în ziua aceea, nici a doua zi și nici în vreuna din cele următoare. Așa e în viața asta. Dispari pe nesimțite și s-ar putea ca doar un copil să-ți observe lipsa și să spună : mamă, fotograful n-a mai venit.

Uneori, cînd îmi amintesc de bătrînul fotograf din parcul municipal, mă încearcă tot mai mult gîndul că era un adevărat artist nu pentru că ar fi știut să prindă cu iscusință în cadru, nici pentru efectul umbră-lumină — nu era un chițibușar care să se țină de asemenea fleacuri — ci pentru perseverența cu care și-a urmat chemarea. Era într-adevăr un artist bătrînul acela, metolul și sulfura de sodiu îi erau în sînge, iar în ochiul lui se perindau una după alta nenumărate fețe de oameni, și rodul creației lui se dovedea a fi imens, chiar dacă era cu neputință să fie adunat la un loc : mii și mii de fotografii pentru legitimații și mii și mii de alte fotografii făcute pur și simplu pentru aducere-aminte — perechi tinere, încremenite pe alee în fața pinului, și soldați cu bonetele trase voinicește pe-o ureche, și copii cu fețele crispate din cauza razelor soarelui de vară. Și dacă într-o zi va trebui să ne prezentăm fiecare cu faptele sale, așa cum a zis acela, bătrînul fotograf va fi liniștit, el nu se va prezenta cu mîinile goale. E adevărat că toate chipurile surprinse pe peliculă erau dispersate, și cu trecerea anilor se estompau, se îngălbeneau, ca în cele din urmă să se șteargă poate de tot, lipite pe acte sau vîrîte în cadrul oglinzii. Dar ce să-i faci, nici din Imperiul roman n-a rămas mare lucru, așa că la ce să ne așteptăm să rămînă din opera unui modest artist ca fotograful din parc.

Îmi consult ceasul de mînă și mă ridic de pe bancă. Trebuie să mă duc la o întîlnire de lucru cu avocatul. Sper să fie ultima.

Peșev și Peev mă așteaptă deja în mica încăpere pe ai cărei pereți de placaj sînt prinse calendare vechi și afișe de la acțiunea de anul trecut de colectare a deșeurilor. Decio e Decio, dar avocatul și-a afișat din nou masca rece de serviciu. Nimic comun cu tipul de aseară, care-și bîțîia în chip deșănțat scheletul printre femeile acelea. Îi invidiez pur și simplu pe oamenii care dispun de două fațade — una de zi cu zi și una de sărbătoare.

— Vă puteți felicita vărul. A intrat deja în posesiunea avutului familiei. Acum urmează să ne ocupăm de formalitățile pentru mașină.

În sfîrșit.

După ce a fost încheiată și această formalitate, Decio propune :

— Și-acum, hai să-i tragem un păhărel. Udăm și afacerea și scăpăm și de mahmureală.

— Știi că dimineața nu beau, răspunde Peev sec.

Așa că la cafeneaua din piață n-am ajuns decît eu și vărul meu.

— Merry, două cafele și două coniace !

— Un singur coniac ! îl corectez eu.

Femeia aduce comanda, doar că de astă dată Decio uită s-o facă dulcică și s-o bată cu palma pe locul acela. În acest moment amîndoi sînt destul de sătui unul de altul.

— Hîrtiile-s un lucru bun, îi spun vărului, dar eu nu de hîrtii am nevoie, ci de Moskvici.

— Îl vei avea duminică dimineață, ca și nou-nouț.

— De ce duminică ? Pesemne vrei să-l mai folosești pînă atunci.

— Prostii. Mașina pe care o folosesc eu este uite, acolo !

El arată spre mașina parcată în străduța din spatele cafenelei — un Volkswagen cenușiu, cu un număr ciudat : 0123.

— Deci, ți-ai și luat o altă mașină —

— Mi-a fost lăsată ca s-o pun la punct. Atîtea mașini îmi sînt lăsate, încît uneori stau și eu și mă întreb la ce-mi mai trebuie mașină proprie.

Dă de dușcă coniacul, își termină cafeaua, își aprinde obișnuitul winston și o întinde mormăind obișnuitul „servicii pentru ăla, servicii pentru celălalt", uitind, firește, să achite consumația.

Rămîn să moțăi la masă și să-i țin companie lui Merry, care moțăie lîngă intrare. În timp ce mă zgîiesc la trotuarul de-alături, zăresc figura fostului meu diriginte. E aproape exclus să-l fi confundat cu altcineva, deoarece Lalev, deși nu e înalt de statură, se face remarcat de departe și pretutindeni, iar la asta contribuie înfățișarea sa festivă și capul ținut țeapăn, care îi încoronează lungul gît de găină. Dirigintele, dacă ar fi să ne luăm după sacoșă, a pornit după cumpărături, dar, ca de fiecare dată, este îmbrăcat de gală într-un costum cu dungi negre și gri. Înainte de a mă hotărî dacă să mă duc sau nu la el, Lalev a și dispărut în alimentara de vizavi.

Vederea lui Lalev a avut asupra mea aceeași acțiune ca și vederea școlii, adică ușor depresivă. Nu pentru că aș avea ceva cu Lalev, ci pentru că și amintirea lui, ca și toate celelalte amintiri din liceu se asociază în mintea mea cu imaginea acelei ciuperci otrăvitoare — profa de matematici.

Odată, după ce corectase extemporalele, ciuperca prezintă bilanțul :

— Nici c-am pomenit lucrări mai proaste : numai note de trei, doi și chiar și un unu. Firește, nota unu e a lui Deianov. Deianov, presupun că nota asta nu te surprinde.

Cum să mă surprindă cînd știam că nu mă poate înghiți.

— Defel, am mormăit eu. Dar de ce unu ?

— Atît le dau eu celor care copiază.

— Eu n-am copiat.

— Minți.

— Asta trebuie dovedit.

— Ai avut singur grijă de dovezi, zîmbi ea caustic. La primele două probleme rezultatul este exact, la a treia — nu.

Tăcu puțin, cît să examineze clasa cu o expresie de superioritate rece, și continuă :

— E adevărat, toate rezultatele exacte se aseamănă ca două picături de apă, dar nu și cele greșite. Greșelile tale la cea de-a treia problemă sînt identice cu cele ale lui Kostov.

La această constatare nu se putea aduce nici o obiecție, în afară de faptul că Kostov, cu care stăteam în aceeași bancă, copiase el de la mine, și nu eu de la el. Doar că lucrul acesta trebuia să-l spună Kostov.

— N-am copiat, am insistat eu.

Ciuperca insistă și ea :

— Minți.

Nu știu cît de convinsă era că mint, dar o spusese cu o voce care nu admitea obiecție. Kostov era băiatul unui om de vază, iar ciupercii îi plăceau oamenii de vază

— N-am copiat, insist eu pentru a treia oară.

— Minți.

Kostov continua să tacă mîlc și, probabil așa avea s-o țină pînă la sfîrșitul orei. Deci tot eu am fost silit să vorbesc :

— Nu știu dacă mint eu, sau vă înșelați dumneavoastră...

— Ieși afară din clasă ! a țipat profa, iar dincolo de calmul ei de gheață se ascundea o isterie gata să izbucnească.

N-am așteptat să fiu rugat. În recreația mare am fost chemat la diriginte.

Dirigintele m-a primit în cabinetul de științele naturii, deoarece acolo îi era locul de muncă. Minerale, fosile și păsări împăiate, printre care el însuși aducea a fosilă sau a pasăre împăiată, în funcție de unghiul din care îl priveai. O pasăre împăiată — cu gîtul acela subțire și cu nasul ca un cioc, dar și fosilă — cu poza sa solemă impietrită. La început credeam că-și dă importanță, și chiar îl botezaserăm Curcanul, abia pe urmă

ne-am dumirit că nu era vorba decît de obișnuința lui de a ține oamenii la distanță. Pentru noi, elevii, nu era un lucru prea rău. Cine ține la distanță, recurge rar la înjurături, și mai ales la lovituri în cap, căci ele scurtează distanța.

— Va să zică, ai făcut-o pe tovarășa Stavreva mincinoasă ?

— Nu-i adevărat.

El își dădu ușor ochelarii la o parte, ca să mă privească cu ochiul liber și mormăi :

— Ei, acum nu rămîne decît să mă faci și pe mine mincinos.

— Eu nu i-am spus decît că se înșală.

— Așa i-ai spus ? mă examină din nou tuful calcaros.

— Toată lumea a fost de față.

— Ei, n-o să ne apucăm acum de anchete, spuse dirigintele și își împinse palma scîrbit, cu un gest de protecție, de parcă i-aș fi întins o broască.

Își instală din nou ochelarii pe șaua alunecoasă a ciocului și, deși se pronunțase împotriva anchetei, întrebă :

— Și de ce consideri că tovarășa Stavreva s-a înșelat ?

— Pentru că n-am copiat.

— Atunci cum îți explici această asemănare ca două picături de apă între extemporalul dumitale și cel al lui Kostov ?

— Dar de ce în toate cazurile eu și numai eu trebuie să explic ?

Dirigintele tăcu și își plecă privirea spre birou, ca și cum nu s-ar fi gîndit la o asemenea întrebare și ca și cum întrebarea necesita o chibzuire atentă. De fapt, deși se pronunța pentru păstrarea distanțelor, el știa foarte bine și ce reprezintă Stavreva, și care este atitudinea ei față de mine, și cît se pricepe Kostov la matematici. Știa, firește că știa, dar nu putea lua poziție împotriva unei colege și acum căuta parcă cu privirea un mijloc de a ieși din încurcătură. Lucrul cel mai interesant e că l-a găsit. Ridică de pe masă un cristal transparent și mi-l arătă :

— Îl vezi ?

Îl vedeam, firește. Doar nu eram chior.

Apoi dirigintele lăsă cristalul și luă o pietricică rotundă.

— Dar pe asta ?

Mă uitam la el, dar continuam să tac.

— Care-i deosebirea ?

— Ca între un cristal și o piatră.

— Ei, nu-i chiar așa, scutură el din cioc

Apoi ridică piatra spre lumină :

— Nu vezi că și ea e aproape transparentă ?

„Și ce-i cu asta ? mi-am zis eu în sinea mea. De asta m-ai chemat, ca să ne ocupăm de pietre ? De parcă nu mi-ai fi de ajuns dumneata ca tuf calcaros".

Se pare însă că el tocmai asta își băgase în cap — să ne ocupăm de pietre, căci insistă :

— Nu înțelegi de ce e transparentă ? Fiindcă a fost cristal. A fost. Cîndva. Doar că făcîndu-ți veacul în pietriș, nu poți rămîne cristal. Cristalul are muchii ascuțite — zgîrie. Iar celor din jur nu le place să fie zgîriați. Și ți-o plătesc. Unul te pocnește colo, celălalt — dincolo, și cît te rostogolești pe rîu în jos, te rotunjesc bine de tot. Ei, încetezi să mai fii cristal, dar și loviturile pe care le primești lateral încetează să te mai rănească, fiindcă ai devenit alunecos. O piatră rotundă printre altele. O piatră în pietriș.

— Strălucește totuși, am îngăimat eu, parcă pentru a-i lua pietrei apărarea.

— Strălucește, de ce să nu strălucească, doar a fost cristal, se învoi dirigintele. A fost.

Iar apoi, ca și cum m-ar fi chemat doar pentru a-mi ține o lecție despre cristale, rosti sec :

— Hai, du-te. Și să nu te mai încontrezi cu tovarășa Stavreva. Că nici dumneata nu ești cine știe ce cristal.

Cred că încerca un fel de simpatie îndepărtată pentru de-alde mine, în măsura în care o fosilă este în stare de sentimente. Dar în vremea aceea nu i-am înțeles bine lecția, căci în timp ce ieșeam din cabinetul lui, îmi ziceam : așadar, el ne vrea alunecoși. Ulterior, am fost tentat să cred că concluzia lecției era exact pe dos : fii cristal, dacă-ți dă mîna, iar dacă nu — nu te jelui că

eşti zgîriat ici-colo. Parcă o asemenea concluzie i s-ar fi potrivit mai bine, din moment ce ţinea atît de mult la distanţă şi din moment ce stătea încremenit şi singuratic ca un cristal.

Ar trebui să mă duc la dînsul totuşi, îmi spun, deşi s-ar putea să nu mă recunoască. Aşa că atunci cînd îl văd ieşind din alimentară, traversez strada şi-l salut.

— A, Deianov ! îmi răspunde el şi chiar zîmbeşte, lucru destul de neobişnuit pentru un tuf calcaros.

Îl invit la o cafea, ceea ce-l face mai întîi să tresară, probabil pentru riscul de a fi încălcată distanţa dintre profesor şi elev. Apoi se învoieşte :

— Mulţumesc. Aş bea un ceai.

Să bea un ceai, în timp ce eu beau cafea, e şi asta tot o modalitate de a păstra distanţa. Ne aşezăm în local şi eu fac comanda.

— Cum o mai duceţi, tovarăşe Lalev ?

— Aşa şi aşa... nici eu nu ştiu cum. Nu mi-am pus niciodată întrebarea asta, ceea ce înseamnă pesemne că n-am probleme. Normal ar fi ca atunci cînd eşti singur să n-ai probleme.

— Cu o excepţie...

El îşi coboară din obişnuinţă ochelarii pentru a mă privi cu ochiul liber, apoi găseşte replica :

— Această „excepţie" nu constituie cîtuşi de puţin o problemă, Deianov. Cine-i căsătorit, se plînge de soţie, cine e singur — de singurătate, dar asta nu-i deloc o problemă. Asta nu e decît obişnuinţa de a ne plînge şi de a căuta scuze.

Merry aduce comanda şi se îndepărtează. Ziua e fierbinte şi ceaiul din faţa lui Lalev e şi el fierbinte. Cred că l-a comandat într-adevăr pentru a marca distanţa. Dirigintele îşi goleşte în ceaşcă zahărul din pliculeţ şi începe să amestece încet lichidul, ca şi cum ar face o experienţă cu un scop pedagogic.

— Mai faceţi excursii ?

— Urc deseori în munţi pentru cîte două-trei zile.

— Cercetaţi flora şi fauna...

Lalev dă negativ din nasul său în formă de cioc. Cu vîrsta, faţa parcă i s-a mai topit şi i s-a mai micşorat,

dar nu e chiar cît fața mătușii mele. În schimb, nasul în formă de cioc a devenit și mai important.

— Cercetarea florei și faunei este un proces foarte lent, Deianov. Pînă să zici că ai dus treaba la capăt, numai bine te trezești că nici flora, nici fauna nu mai există. Eu mă ocup de minerale. Pietrele reprezintă totuși ceva mai durabil.

— Dacă veți reuși să descoperiți petrol, veți dobîndi o mare reputație.

— De unde petrol printre pietroaiele astea, Deianov! mă privește el mustrător. Și ce faimă! Omul nu trebuie să se gîndească la reputație, ci la vocație.

— Ei, dumneavoastră v-ați realizat vocația.

— Nu știu, clătină el sceptic din cap. Auzindu-te cum vorbești de petrol, mă îndoiesc că am reușit să-i învăț ceva pe elevii mei.

— Nu trebuie să judecați după mine. Eu am fost un elev mediocru.

— Numai să nu fi fost eu un profesor mediocru.

— Ce vorbiți! Mai țin și acum minte lecția dumneavoastră despre cristale.

Imi aruncă din nou o privire peste ochelari, dar de astă dată nu realizează ce am în vedere și își vede mai departe de ceai. Îl soarbe încet și cu o ușoară suspiciune, ca și cum n-ar fi încă sigur că ceea ce i s-a servit este totuși ceai. Cum să-și mai aducă aminte de nu știu ce discuție între patru ochi! Cu cîți de-alde mine n-o fi avut el de-a face!

— Aș vrea să vă fac o fotografie ca amintire, tatonez eu.

— De ce nu. Dacă nu-ți pare rău de clișee. Pe lumea asta există atîtea lucruri frumoase de fotografiat, iar dumneata îți faci de lucru cu un bătrîn.

— Nu aveți înfățișare de om bătrîn. Arătați foarte bine.

— Nu mă plîng. Vederea mă lasă, auzul — și mai mult, dar una peste alta e bine.

— Poate de la televizor.

— Eu unul nu mă uit la televizor. De vină-i bătrînețea. Viața ne pregătește pentru izolarea aceea definitivă, de care nu vom putea scăpa.

— E încă prea devreme pentru asemenea gînduri, tovarășe Lalev, îl îmbărbătez eu. Dumneavoastră veți trăi cît vulturii.

— Cît vulturii n-am să apuc eu să trăiesc, dar de trăit aș vrea să mai trăiesc. Se pare că trebuie să îmbătrînești ca să-ți dai seama ce frumoasă e viața și cît de puțin te-ai folosit de posibilitatea de a te bucura de ea.

Îl ascult ridicînd din cînd în cînd aparatul și îndreptîndu-l spre obiective din cele mai diferite, pur și simplu ca să-mi umplu timpul.

— În ziua de azi oamenii se bucură de viață privind la televizor, remarc eu.

— Apă de ploaie, remarcă Lalev. Televizorul îi dezvață pe oameni să privească.

— Păi pentru asta se așază în fața micului ecran — ca să privească.

— Să caște gura, Deianov, mă corectează dirigintele. Pe ecran, trec umbre, la ce bun să privești umbrele, cu atît mai mult cu cît trec atît de repede, încît înainte de a reține ceva, vine altceva și altceva, ca în visele noastre cele mai complicate.

Lasă paharul și își îndreaptă arătătorul său lung, de dascăl, deformat de vîrstă, spre răzorul din fața noastră :

— Vezi păpădia asta, adusă aici de vînturi. Ca s-o privești, înseamnă să uiți de tot ce-i în jurul tău, să te îmbeți de frumusețea ei simplă într-atît, încît în tine să prindă să vibreze ceva înduioșător. Îți poate oare oferi televiziunea ceva autentic, fie și numai atît de mic cum este păpădia asta ?

— Aveți dreptate, recunosc eu. Televiziunea nu oferă păpădii.

Mă privește nemulțumit pe deasupra ochelarilor, ca și cum ceva nu ar fi în ordine în tonul meu și spune sec :

— Aici nu e vorba de ce oferă sau nu oferă televiziunea. E vorba de faptul că oamenii se dezobișnuiesc din ce în ce mai mult să observe lucrurile adevărate. Se transformă ei înșiși în niște televizoare pe care impresiile se tîrăsc fără să lase vreo urmă.

— Ucigător, mormăi eu.

— De ce „ucigător" ?

— Pentru mine, vreau să spun. Eu sînt fotograf.

— Din aceia care fac poze pe străzi ?

— Ei nu chiar dintr-ăia. Eu fac fotografii pentru reviste.

— Asta-i altceva, dădu Lalev condescendent din cap. Lucrurile astea rămîn totuși.

Apoi, parcă nemulțumit de condescendența manifestată, adăugă :

— Deși, dacă ar fi să mă întrebi pe mine, și asta-i apă de ploaie. Fotografia, firește, e necesară, oricine știe asta. Și totuși ea nu e decît un document. Pe cînd știința are nevoie de inspirație.

Ridic aparatul, ca și cum aș vrea să verific dacă vizorul nu-mi oferă vreo inspirație. Apoi, pentru a schimba tema, spun :

— Orașul nostru s-a schimbat foarte mult.

— Da ? mă privește el, repetînd figura cu ochelarii.

— E posibil ca dumneavoastră să nu observați. Dar eu n-am fost de mulți ani aici.

— Observ totul, Deianov. Și locuințele noi, și pavajul nou, și magazinele noi. Un singur lucru nu observ : să se fi schimbat și oamenii. Că-mi cumpăr brînza de la vreo băcănie veche, sau de la vreo alimentară nouă — arată spre plasa agățată de spătarul scaunului — asta, să fiu sincer, nu mă preocupă în mod deosebit. Pe cînd oamenii mă preocupă.

— Și ei au rămas chiar așa cum erau înainte ?

— Ei, nu chiar așa. Au început să cîștige mai mult și să cheltuiască mai mult. Să nu te apuci însă să-mi spui că pentru altceva e nevoie de timp. Cunosc frazele astea..

— Pentru dumneavoastră timpul nu constituie o problemă. Geologia îl măsoară cu milioanele de ani.

— Da, dar geologii înșiși nu trăiesc milioane de ani. Și ar fi așa de frumos să mori cu gîndul că ceva s-a schimbat totuși în sufletele oamenilor.

— N-o să murim înainte de a ne fi terminat treburile.

— Omul nu-şi poate niciodată termina definitiv treburile, obiectează dirigintele. Deşi modestul meu studiu despre regiunea noastră este aproape gata.

— Cînd intenţionaţi să-l publicaţi ?

— Să-l public ? Deianov, Deianov ! rosteşte el aproape mustrător. Lucrări ca ale mele apucă rar să fie publicate. Dacă nu ajung la coşul de gunoi, atunci ajung la arhivă sau, în cel mai bun caz, cineva şi le însuşeşte, pentru a le edita ulterior sub semnătura sa.

Mai soarbe o înghiţitură din ceaşcă şi abia acum, cînd ea e aproape golită, binevoieşte să-şi pronunţe concluzia :

— Asta nu-i ceai.

— S-a răsuflat cumva ?

— Asta nu-i ceai, repetă Lalev. Dacă mă onorezi cu o vizită, am să te tratez cu un ceai adevărat, ceai de plante.

Se ridică, îşi ia plasa şi murmură :

— În ceea ce priveşte poza, o lăsăm pentru altă dată.

— Am făcut deja trei.

Presupun că cea mai frumoasă e totuşi cea făcută atunci cînd l-am prins în colţul din dreapta al cadrului, pe fondul pieţei noi, privind îngîndurat şi niţel sceptic pe deasupra ochelarilor. Singuratic, rămas parcă dintr-o altă vreme, la fel de singuratic ca orice cristal vechi.

*

Duminică dimineaţă. Tocmai mi-am băut cafeaua şi mi-am aruncat în valiză avutul mobil, cînd un zgomot abia deslușit de motor îmi sugerează că Decio e pe cale să se ţină de promisiune.

— Vino, vino să vezi, mă invită el cînd îi deschid uşa.

Moskviciul parcat în faţa gardului putrezit arată într-adevăr nou la prima vedere. Culoarea bej, aducînd a furou, nu mă încîntă în mod deosebit, dar Decio mă lămureşte că asta e culoarea cea mai practică, în primul rînd pentru că nu atragi inutil atenţia oamenilor şi, în al doilea, pentru că praful care se aşează pe caroserie la drum nu se observă.

— Cu cît ai dat kilometrajul înapoi ? întreb eu în timp ce mă instalez la volan.

— Ia slăbește-mă cu fleacurile astea, mă sfătuiește vărul meu. Din moment ce a fost a mea, mașina nu poate fi decît bună. Că doar n-o să umblu eu cu o rablă.

Scurta trecere în revistă mă satisface. Pe dinăuntru Moskviciul nu arată chiar așa de nou ca pe dinafară, dar eu nici măcar la atît nu mă așteptasem.

— Ce iei din mobilă ? mă întreabă curios Decio după ce ne întoarcem în casă.

— Nimic.

Scurta mea declarație îi sporește în mod evident buna dispoziție.

— Pun însă o condiție.

— Spune.

— Țin la una dintre camere. Pînă la demolarea casei, vreau să spun.

— Vrei să-ți petreci concediul aici ?

— Nu. E vorba de cunoscuta ta, de Antoaneta.

Vărul meu mă privește nedumerit :

— Ea ți-a spus că vrea camera ?

— Nu mi-a spus nimic. Și nu știu dacă are sau nu are nevoie de cameră. Dar în caz că are...

— S-a făcut, vere, dă Decio din mînă. În caz că are nevoie, dispune de ea.

Se uită în jur cu sentimentul de proprietar, fără a-și ascunde încîntarea, și întreabă :

— Altceva ?

— Nimic. Aș lua ca amintire pendula, dar nu vreau s-o car cu mașina.

— Nu-ți face probleme, mă liniștește Decio. Ai s-o primești franco la Sofia.

Este mărinimos. Se pare că pendula nu mi-a plăcut decît mie.

— Altceva ? mă întreabă el din nou.

— Dacă găsești fotografii sau scrisori de-ale mamei...

— Ai să primești toată arhiva neamului o dată cu pendula, mă asigură vărul meu cu aceeași generozitate.

Deci, adio, mătușă. Iar dacă de acum încolo n-o să-ți placă ceva, descurcă-te cu Decio.

Îi predau vărului meu cheia avutului familiei, duc valiza la Moskvici și-o pun în portbagaj. Apoi ne așezăm — eu la volan, Decio lîngă mine.

— Crezi că o să pornească ? întreb eu în timp ce răsucesc cheia.

— Ai haz. Nu ambala prea tare motorul, că ai să-l îneci.

Pornim din loc.

— Ia uite că știe să conducă, constată vărul meu. Cînd ți-ai luat permisul ?

— Amintire de la prima mea iubire.

— Lasă-mă la Merry.

În clipa aceasta ochiul meu percepe ceva în neregulă.

— Dar ștergătoarele ?

— Da, domnule ! recunoaște Decio. Am uitat să le pun. Du-mă acasă.

Dărăpănătura vărului meu se află dincolo de cimitir. Cîndva, aici fusese cîmpie goală, dar acum au răsărit ici-colo locuințe. Vița-de-vie dindărătul dărăpănăturii e parțial năpădită de buruieni, parțial transformată în șantier pentru atelierul particular al lui Decio. Vărul meu aduce din casă o pereche de ștergătoare noi și le montează la locul lor.

— Acum ești gata de drum. Doar că va trebui să mă duci totuși pînă la Merry.

— Păi aveai un Volkswagen ?

— L-am predat proprietarului.

— Dar mașină asta ? întreb eu arătînd spre Lada albastră-închis parcată în mijlocul curții.

— Asta nu-i pusă la punct. Una nu mai e, cealaltă nu-i pusă la punct... Multă vreme am să-mi regret bijuteria asta. Nu-i nimic : halal să-ți fie !

Îl duc pînă în zona pietonilor și ne despărțim mulțumiți unul de altul. După care pornesc spre orașul învecinat.

Era și timpul. Concediul legal mi s-a topit. Bine că am lăsat o cerere pentru concediu neplătit. Asta nu înseamnă însă că trebuie să zac aici pînă la sfîrșitul lumii. Îmi mai rămîn de rezolvat cîteva probleme, mai ales cea legată de misiunea de executor testamentar. Voința decedatei este lege.

Îmi părăsesc localitatea natală și pornesc pe șoseaua asfaltată. Important e să pornești la drum, pretextul e lipsit de importanță. Odată pornit, orice ți se poate întîmpla. Dar dacă stai locului, ți se poate întîmpla ce-i mai rău. Iar asta pentru că stai locului. Dacă pornești la drum, te poți aștepta la un milion de lucruri, printre care poate fi și vreo reușită. Dar, de regulă, reușitele nu vin singure. Trebuie să pornești, nu să aștepți să-ți vină ele la picioare.

Din păcate, e vorba de distanțe pe care nu le poți parcurge pe jos. Automobilul. Copilul răsfățat al epocii și tumoarea epocii. Nu știu cînd anume am contactat boala epocii, dar de vină nu este patima vitezei. Poate pentru că într-o oarecare măsură sînt un temperament flegmatic, sau poate pentru că sînt din cale-afară de curios față de ceea ce se întîmplă în jur, dar prefer să mă deplasez cu o viteză moderată și să casc gura în măsura în care îmi permite cadrul deplasării.

Nu-i exclus ca dorința de a avea mașină să fi apărut pe vremea cînd căram în spinare calabalîcul dascălului meu Sirakov, sau ceva mai tîrziu, cînd trebuia să zbor singur spre obiective — „să zbor“ e cam tare spus — fără ca cineva să se fi îngrijit cu ce și cum anume aveam să zbor.

— Iei trenul, cum face toată lumea, mormăie șeful în timp ce-mi semna ordinul de deplasare.

Degeaba i-aș fi spus că de la gară și pînă la obiectivul vizat sînt peste douăzeci de kilometri, amănuntele astea nu-l interesau.

— Roagă-l pe directorul general să-ți dea Mercedesul, că doar sînteți prieteni, mă lua Zlatev peste picior.

Iar eu mă consolam cu gîndul că mai tîrziu, cîndva, voi avea mașina mea proprie, chiar dacă ea nu va fi decît o rablă de Moskvici...

Ei, acum ai deja Moskviciul tău, fără ca el să fie chiar atît de rablă. Încă unul dintre marile tale visuri s-a transformat în realitate, strigă ura!

Ura, spun eu. De acum sînt pus pe fapte mari. Dacă-i montez și o elice, aș putea ajunge pe mare pînă în Orientul Mijlociu...

În dreapta șoselei, acolo unde odinioară se afla cîrciuma „La Pleșpi" stă o femeie cu mîna ridicată pentru autostop. Cum să trec fără să o iau? Un corp rasat, o față plăcută, cu buze groase senzuale. Opresc. Și scap ca prin urechile acului de un accident. În aceeași clipă din drumul de care țîșnește în șosea un Volkswagen fără să se asigure, fără să semnalizeze, fiind pe punctul de a lua cu sine portbagajul Moskviciului meu.

— Idiotule, mormăi eu deschizînd portiera.

— Sinucigașule, continuă femeia și se instalează lîngă mine.

— În ce direcție mergeți? întreb eu.

— În direcția dumneavoastră, declară promițător femeia

De astă dată ea nu mai poartă bluzița de culoarea ciclamei, în rest totul e la locul său. Dar mai bine să nu ne gîndim la lucrurile astea. Abia ai scăpat de un accident și acum cauți cu lumînarea o catastrofă.

Accelerez și pornesc în direcția noastră comună.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Un șes larg, cu grîne verzi și înalte, nuci cu frunzișul des, munți albăstrui la orizont, iar peste toate — cupola de necuprins a cerului, străbătută de un vînt ușor, ce poartă nori albi și umbre azurii răcoroase. Cine nu gustă asemenea lucruri, să facă bine să consulte un medic.

În acest început de după-amiază circulația pe șosea este aproape inexistentă. Astfel am posibilitatea, fără riscul de a părăsi carosabilul, să savurez în voie atît frumusețile oferite de natura înconjurătoare, cît și cele instalate pe fotoliul din dreapta mea.

Dacă mi-am închipuit cumva că femeia este dispusă la ceva mai mult decît să împartă cu mine drumul pînă în orașul învecinat, e timpul să-mi dau seama că m-am înșelat. Necunoscuta răspunde cu cuvinte monosilabice la încercările mele de a lega o conversație. Nu că și-ar da importanță, dar pur și simplu e cufundată în gîndurile ei și nu mă bagă în seamă.

— Unde să vă conduc ? întreb eu la intrarea în oraș.

— Cel mai bine ar fi să opriți acolo, la capătul străzii, îmi răspunde femeia.

Îi îndeplinesc porunca, dau din cap ca răspuns la mulțumirea ce mi-a fost adresată și-mi continuu drumul pînă ajung la zona pentru pietoni. Consider că nu e cazul să o descriu : o piață destul de mare și pustie și mai încolo o arteră comercială, totul pardosit cu inevitabilele lespezi de marmură. Tot aici, firește, e și restaurantul, așa că parchez într-o străduță apropiată și încerc să verific dacă se mai găsește ceva de mîncare pentru un client întîrziat ca mine.

Mă folosesc de amabilitatea ospătăriței — asemenea rarități nu trebuie lăsate nefolosite — pentru a mă informa unde se află uzina „Întîi Mai". Cînd aflu că este vorba tocmai de celălalt capăt al orașului, simt o anumită apăsare, care nu mă părăsește decît atunci cînd îmi amintesc că deja sînt proprietar de autoturism, marca Moskvici, numărul... ei, numărul n-are importanță. Cum să nu te miri cînd vezi că mai există totuși oameni retrograzi, care contestă avantajele ere tehnice.

Fiind duminică, uzina nu lucrează, dar portarul e prezent și, aflînd că-i vorba de o urgență, binevoiește să-mi dea adresa lui Denev.

Tocmai începusem să cred că astăzi totul îmi va merge strună, cînd sînt silit să constat că Denev nu se află la adresa respectivă. Nu afirm că nu locuiește în general acolo, dar mansarda pe ușa căreia îi este lipit numele rămîne tăcută și de nepătruns, deși degetul îmi amorțește de cînd stă apăsat pe sonerie.

Mă decid să-mi încerc norocul la adresa următoare. Parchez mașina, pornesc pe străduța pavată și tocmai mă întreb despre ce casă ar putea fi vorba, cînd o văd pe Antoaneta ieșind dintr-o curte. De astă dată e într-o rochie de vară albastră-deschis, împodobită cu flori albe, și această rochie împreună cu bogatele bucle aurii și cu tot restul produc asupra mea un asemenea efect, încît simt din nou ceva din fiorul acela despre care aveam toate motivele să cred că este demult depășit.

Femeia vine încoace, dar eu îmi continuu drumul spre ea, convins că voi fi invitat înăuntru — o clădire

veche, cu un singur cat, aproape ascunsă sub frunzișul copacilor. Rezultă însă că m-am înșelat. Antoaneta imi răspunde la salut cu o înclinare din cap, dar nu e dispusă să mă invite înăuntru.

— Vin la dumneavoastră, explic eu, ca și cum acest lucru nu s-ar înțelege de la sine.

— Regret, dar, după cum vedeți, eu tocmai plec.

— Aș fi dorit să discutăm.

— Cred că am discutat destul.

— Știu că sînteți supărată. Într-adevăr, m-am purtat urît.

E pe punctul de a-și continua drumul spre strada principală, dar catadicsește să se oprească totuși pentru puțin :

— Nu știu dacă v-ați purtat sau nu urît. Adevărul e că în seara aceea m-am gîndit că meritați o palmă zdravănă pentru că m-ați pus în situația de a-mi rupe picioarele bătînd caldarîmul pînă la dumneavoastră și înapoi. Pe urmă mi-am zis însă că nu sînteți chiar zdravăn, iar a nu fi chiar zdravăn e totuși mai bine decît a fi ipocrit.

— Îmi cer scuze.

— M-ați umilit, da, continuă ea, de parcă nu mi-ar fi auzit scuzele. Dar cînd e vorba să te umilești pe tine însuți sau să umilești pe altcineva, alegerea-i clară. Omul ține cel mai mult la sine însuși, chiar și atunci cînd face pe îndrăgostitul.

Să fac pe îndrăgostitul... Se pare că dumneaei mă confundă cu Denev, deși ăla nu-i atît cu dragostea, cît cu cele cinci cărți.

— Dacă am înțeles bine, stați la mama dumneavoastră.

Ea dă afirmativ din cap.

— Și intenționați să rămîneți aici.

„Ce vă interesează proiectele mele ?“ — mă aștept eu să aud. Numai că, într-un acces de neașteptată sinceritate, femeia îmi răspunde :

— Nu cred Ne tolerăm cam greu. Dînsa pe mine, eu — pe dînsa Și pe dînsa, și pe toți ceilalți.

Și adaugă oftînd :

— Pesemne, asta-i nenorocirea mea. Nu știu să comunic.

— Cine nu suferă de singurătate, bolborosesc eu.

— Eu nu sufăr de singurătate. Pur și simplu nu pot comunica. Nu-i același lucru.

— Așa vi se pare doar, o liniștesc eu. Nervii. Unii iau validol în asemenea situație.

— Nu ajută. Am luat și lucruri mai tari. Nu ajută.

Ea își continuă drumul, eu o urmez.

— Aș putea să vă conduc, sînt cu mașina.

— Asta ar mai lipsi. Nu țin cîtuși de puțin să mă afișez.

— V-aș putea căuta mîine dimineață sau spre prînz ?

— Vă privește.

Vocea îi e indiferentă, la fel și expresia chipului. Într-atît mă disprețuiește, încît nici măcar nu se supără. E inutil să insist. Și chiar dacă n-ar fi inutil, intervine un moment cînd nu mai am nici un chef de a insista. Nu știu cum reacționează alții, dar eu unul așa reacționez. Ne despărțim la colț, eu mă urc în Moskvici și pornesc în direcție opusă.

Într-o zi de duminică și într-un oraș întîmplător, posibilitățile de a-ți petrece timpul nu sînt chiar atît de multe. Și pentru că trece de ora cinci, mă decid să-mi mai încerc o dată norocul cu Denev. De astă dată îmi merge. Abia am apăsat de trei-patru ori pe sonerie și ușa mansardei se deschide. În fața mea apare un bărbat cu fața smeadă, plăcută, și cu o expresie lipsită de amabilitate :

— Ce doriți ?

— Îl caut pe tovarășul Denev.

— Eu sînt.

— Aș vrea să schimbăm cîteva cuvinte.

— Regret, dar am musafiri.

— E o problemă care vă interesează.

Bărbatul mă cercetează atent, ca și cum ar sta în cumpănă dacă merită să-mi dea drumul în casă sau e mai bine să-mi trîntească ușa în nas.

— Bine, intrați, dar sînt silit să vă primesc în bucătărie.

Se dă la o parte ca să-mi facă loc și-mi arată ușa din stînga. O privire fugitivă spre ușa deschisă de vizavi mă convinge că oaspeții sînt trei, așezați în jurul unei mese peste care este întinsă o pătură, iar pe pătură zac împrăștiate cărți de joc.

Bucătăria este de fapt o chicinetă, suficient de mare pentru o singură persoană. Dar întrucît sîntem doi, se impune ca eu să mă așez pe taburetul de lemn, iar gazda pe o măsuță joasă, căci nu există o altă posibilitate nici pentru a te așeza, nici pentru a circula. În ultimă instanță s-ar fi putut așeza și pe chiuvetă, dacă n-ar fi fost atît de încărcată cu farfurii și pahare murdare, așteptînd pesemne de multe zile să fie spălate.

— Tot dumneavoastră ați sunat și mai adineaori în prostie ? se interesează Denev.

— Mi-am permis să insist, deoarece nu dispun de prea mult timp.

— Și ce anume vă presează atît ?

Continuă să fie lipsit de amabilitate, dar n-aș zice că are înfățișare de om periculos. Presupun că merge spre patruzeci, are ochi frumoși, oarecum obosiți, și creștetul în curs de chelire.

— Sînt nepotul doamnei Sia Kăneva.

— Numele nu-mi spune nimic.

— A fost prietenă cu mama dumneavoastră.

— Mama mea a murit.

— Dacă n-ar fi murit, nu mi-aș fi pierdut timpul căutîndu-vă. Și mătușa mea a murit, dar cu cîteva zile înainte de asta m-a însărcinat să-i predau doamnei Deneva un fleac drept amintire a prieteniei lor.

Denev nu mă întrebă despre ce fleac e vorba, dar privirea ochilor săi obosiți devine mai vie. Mă scotocesc în buzunar, scot ceva înfășurat într-o bucată de ziar și i-l întind. Denev desface pachețelul neîngrijit și cercetează cu luare-aminte broșa veche.

— Credeți că are vreo valoare ? mă întreabă el.

O întrebare firească din partea unui om care nu a crescut printre bijuterii. Nici eu n-am crescut printre bijuterii, dar sînt într-o oarecare măsură la curent, întrucît mătușa mea purta deseori broșa și se referise nu o dată la calitățile ei.

— Bijuteriile vechi sînt din nou la modă, spun eu. Pietrele sînt autentice, aurul e aur — cum să nu valoreze ?

— Aveţi dreptate, aşa trebuie să fie, se învoieşte el. Apoi mă examinează curios şi rîde brusc :

— Văd că mă priviţi cu mirare, dar acelaşi lucru îl fac şi eu. În zilele noastre rar se întîmplă să-ţi dăruiască cineva altceva decît un gunoi şi să ţi-l mai şi aducă la nas. Pentru dumneavoastră ar fi fost mult mai simplu să v-o însuşiţi.

— Mi-a trecut şi mie prin minte ideea asta, dar am preferat să dorm liniştit. Nu vreau ca bătrîna să-mi facă vizite nocturne

— Din moment ce sînteţi superstiţios, totul devine clar, înclină din cap Denev. Şi eu sînt nitel superstiţios, deşi pe alt plan. Dacă vă pricepeţi cît de cît la pocher...

— N-am ajuns mai departe de belotă.

Denev face o grimasă dispreţuitoare.

— Sper ca broşa să-mi poarte noroc. În orice caz, sînt mişcat, dar nu vă mai reţin, căci sînt aşteptat. M-au încolţit rău de tot, ce să vă mai explic...

•

Restaurantul este alcătuit din două încăperi, legate printr-un portal larg. În cea din faţă mai e cît de cît chip de trăit, dar în cealaltă, unde se află orchestra şi staţia de amplificare, este de-a dreptul insuportabil. De altfel, după ce am aruncat o privire acolo, bag în marşarier şi caut o masă liberă în partea mai liniştită a localului.

Mă încearcă o vagă presimţire că s-ar putea să zăresc undeva o rochie albastră-deschis, cu flori albe, însă în loc de aşa ceva observ o bluză de culoarea rezedei, bine umplută cu conţinut substanţial, iar deasupra ei o faţă plăcută, uşor bucălată, cu ochi întunecaţi şi buze senzuale.

Pata de culoarea rezedei se conturează solitară în spatele unei mese din colţ, aşa că mă hotărăsc să-mi încerc norocul.

— Îmi permiteți să iau loc ?

Femeia, aceeași pe care o luasem astăzi în mașină, mă privește cu o notă de ezitare, și întrucît orice ezitare trebuie folosită imediat, mă grăbesc să-i explic :

— Nu intenționez să vă agasez, dar toate mesele sînt ocupate. Mănînc și o întind.

Ea nu spune nimic, mulțumindu-se să ridice din umeri, ceea ce reprezintă totuși ceva.

— Ce v-aș putea oferi ?

— Am cinat deja.

— Ceva de băut ?

— Nu beau.

E un adevărat noroc să ai ca prietenă o doamnă atît de nepretențioasă. Din păcate, majoritatea femeilor sînt doar la început nepretențioase. Comand grătar și o sticlă de vin alb. Vinul îl comand mai mult în speranța că femeia îmi va ține totuși companie, precum și pentru a face o bună impresie chelnerului. Dacă nu comanzi și vin, să nu te miri că te trezești cu uleiul din salată pe costumul cel nou.

Rămînem un timp tăcuți. Cea de culoarea rezedei privește distrat spre intrare, în timp ce eu o privesc pe ea. Nimic comun cu grăsana pe care binevoise Decio să mi-o servească. Sînt silit să recunosc că asta e într-adevăr frumoasă, fără a mai spune că e întru totul pe gustul meu. Nu știu de ce însă ochii aceștia negri și părul acesta negru și bogat mă fac să mă gîndesc la niște bucle aurii și la niște ochi cenușii.

Ospătarul aduce camanda nefiresc de repede și se îndepărtează. Îmi explic această iuțeală doar cînd o aud pe necunoscută îngăimînd :

— Kosta, adu-mi un schwepps.

Oameni de-ai casei. Merry, adu două cafele ca pentru cei de-ai casei.

— Ce-ar fi să vă torn totuși un pahar de vin ? întreb eu.

— Ați auzit doar că mi-am comandat schwepps.

E clar că în ultimul timp nu-mi merge la femei. Mă concentrez asupra farfuriei. Kosta vine cu schweppsul, toarnă cu solicitudine doamnei și se retrage.

— Nu știu cum anume să vă spun, îmi încerc eu norocul între două dumicaturi.

— De ce trebuie să-mi spuneți cumva anume?

Se pare că ține să rămînă incognito. Și ca să nu mai țină chiar într-atît, încerc din nou :

— Dacă nu mă înșel, lucrați la „Iazul Albastru".

— De vreme ce știți, la ce mai întrebați?

— Pur și simplu v-am uitat numele.

— Mă cheamă Nikolina.

Cum discuția nu vrea defel să demareze, mă concentrez din nou asupra farfuriei. Femeia continuă să stea cu privirea ațintită la intrare și din cînd în cînd bate darabana în masă cu mîna ei plinuță în ritm cu melodia ce se revarsă din sala învecinată, ca și cum ar apăsa claviatura unui pian. Deodată observ că fața i se încordează. Privesc în aceeași direcție și văd că spre masa noastră se îndreaptă un zdrahon nu prea înalt, dar lat în umeri, cu un mers crăcănat, legănător. El se apropie de noi cu o înfățișare destul de amenințătoare, ca și cum ar veni să mă bată. E adevărat că, dacă și-ar propune așa ceva, la fizicul său, nu văd cum l-aș putea împiedica s-o facă.

Individul cu umerii lați se oprește lîngă masa noastră. Privirea sa alunecă dispreţuitor pe fața mea și se oprește asupra femeii :

— Trebuie să-ți spun două vorbe.

— Sînt ocupată, îi răspunde ea fără să-l privească.

— Ridică-te pentru puțin. E important.

Vocea îi este insistentă, dar nu din cale-afară de dură.

Femeia ezită o clipă, apoi se ridică fără tragere de inimă șuierînd printre dinți :

— Tare m-am săturat și de tine, și de.... Din cauza voastră, n-are omul o clipă de tihnă...

Ei, îmi zic eu, gata cu aventurile galante, cel puțin pentru seara asta. Nici măcar nu și-a băut schweppsul.

Spre marea mea surprindere, Nikolina se întoarce după cîteva minute, de astă dată singură, își ocupă locul și murmură :

— Turnați-mi puțin vin.

Îi îndeplinesc porunca și, percepîndu-i proasta dispoziție, remarc :

— Dacă trebuie să-i ard o bătaie, e suficient să-mi spuneți un singur cuvințel.

— Și în ce fel intenționați să faceți asta ? mă întreabă ea examinîndu-mi cu scepticism conformația corpului.

Și înainte de a apuca eu să-i răspund, mă lămurește :

— E fratele meu.

— În acest caz scapă nebătut.

— Și dumneavoastră țineți de categoria celor care consideră că totul se rezolvă prin bătaie ?

— Dimpotrivă, eu țin de categoria opusă. Dar cînd cavalerismul o cere...

— Cavalerism... Nu mă faceți să rîd.

N-am ajuns chiar să rîdem, dar am impresia că Nikolina a devenit mai comunicativă. Terminăm vinul cu eforturi comune, mai schimbăm cîte o replică lipsită de importanță, apoi achit nota.

Abia atunci — ca și cum pînă în clipa aceea ar fi așteptat o persoană care n-a venit — Nikolina spune :

— Eu plec.

— Am mașina afară. V-aș putea conduce.

Ea nu obiectează.

— Locuiți cu fratele dumneavoastră ? o întreb cu fără nici un interes în timp ce ne instalăm în mașină.

— De unde pînă unde ? obiectează femeia, de parcă aș fi trîntit cine știe ce prostie.

Apoi dispune :

— Mergeți drept înainte și la a doua intersecție faceți la dreapta.

Locuința ei nu e prea departe de centru. Cînd ajungem și coborîm din mașină, pentru a salva niște aparențe de bună-cuviință, îmi permit impertinența de rigoare :

— Aș bea o cafea, dacă mi-ați putea oferi.

— N-am chef de făcut cafea la ora asta, mi-o trînțește Nikolina. Și nici de whisky nu dispun. Coca-cola — altceva n-am

— Băutura mea preferată, remarc eu.

Clădirea e masivă, cu un singur cat, iar locuința Nikolinei prezintă un inestimabil avantaj : are intrare

separată, mai exact intrarea de serviciu a vechii vile. Nikolina deține o cameră spațioasă plus dependințele cuvenite, pe care le bănuiesc după cele două uși din fund. Interiorul e mult mai confortabil decît cel în care am crescut eu. O mobilă veche, ușor zgîriată, dar din nuc masiv, două fotolii cu damascul de mult ros și o oglindă imensă, cu amalgamul străbătut de lichenii umezelii și cu cadrul de ghips aurit destul de ciobit.

— Nu stați deloc rău, remarc eu lăsîndu-mă într-un fotoliu.

— Tot ce vedeți e al gazdelor, îmi explică ea. N-au unde-și ține vechiturile, așa că mi le-au lăsat mie.

Nikolina își aruncă geanta pe masă și se duce la bucătărie după băutura mea preferată. Și totuși îmi permit să presupun că nu chiar totul e al gazdelor. De pildă, cuvertura asta nouă, cu motive orientale strălucitoare de pe pat. Sau fotografia color, nouă și ea, cu trei motănei, agățată pe perete.

Gazda aduce paharele cu conținut iodic, mi-l lasă pe al meu și se așază pe fotoliul de vizavi. Presupun că nu m-a admis doar pentru a-mi arăta coapsele ei solide, dar n-am de ce să mă grăbesc. Fumăm cîte o țigară și ne golim pe jumătate paharele, cînd Nikolina se hotărăște să treacă la ceea ce o interesează.

— Vreau să vă rog ceva.

— Vă ascult.

— E un fleac, dar pentru mine are importanță.

— Înțeleg, o asigur eu, deși încă nu înțeleg nimic.

— E vorba de călătoria noastră comună... Astăzi cînd m-ați luat cu mașina... N-aș vrea să afle nimeni de ea.

— Dar ce e rău în călătoria asta ?

— Nimic, firește, dar vreau ca lumea să știe că am fost acasă.

— Doar nu considerați că se apucă cineva să anchetеze unde ați fost și că vine să mă întrebe tocmai pe mine ?

— Nu consider, dar pot eu să știu dacă nu vă ia gura pe dinainte de față cu cineva.

— Dar dacă m-a și luat ?

— Față de cine ? tresare ea.

— Față de nimeni. Vreau să spun că din moment ce țineați atît de mult la acest secret, trebuia să mă fi prevenit încă de la început.

— De unde să știu eu că mă cunoașteți. Chiar ați fost la „Iazul Albastru" ?

— La „Iazul Albastru" n-am fost. V-am văzut în orașul învecinat și m-am interesat cine sînteți.

— De ce v-ați interesat ?

— Îmi plăceți. Nu se vede ?

Nu are aerul că e flatată.

— Nu vă faceți probleme, spun eu. Voi păstra o tăcere de mormînt în legătură cu tot ce a fost și cu tot ce ar putea să fie în noaptea asa.

Nikolina îmi acordă un fel de semizîmbet. Asta nu e deloc zîmbetul Antoanetei. E pur și simplu zîmbetul nerușinat al unei femei trecute prin ciur și prin dîrmon.

— Țineți neapărat să se întîmple ceva ?

— V-am plăcut de cum v-am văzut.

— Și v-ați îndrăgostit. . .

— Ei, n-am spus așa ceva.

— Măcar sînteți sincer.

— Și perspicace, adaug eu. Din moment ce nu v-am luat cu mașina, atunci unde am făcut cunoștință ?

— Uite că asta mi-a scăpat, tresare ea. Își încrețește fruntea, apoi propune :

— Am făcut cunoștință în seara asta la restaurant. V-ați proțăpit la masa mea și am făcut cunoștință.

— În regulă.

Și cînd termin de fumat țigara, remarc :

— Nu-i cam incomod să stăm așa în fotoliile astea unul în fața celuilalt ?

Se ridică din nou, dar de astă dată nu pornește spre mine, ci spre oglinda imensă, se oprește în fața ei, se cercetează ca și cum și-ar cerceta exteriorul, apoi, fără nici un avertisment, trage brusc fermoarul fustei.

Femeia se dezbracă fără nici o grabă, cu intenția vădită de a-mi oferi un mic strip-tease provincial, și are pesemne destulă experiență în acest domeniu, deoarece îl face cu naturalețe și deși nu are cine știe ce de dezbrăcat, numărul durează destul de mult pentru a mă încălzi atît cît e nevoie.

Iată, ai un exemplar din genul tău preferat, îmi zic cu o doză moderată de entuziasm în timp ce examinez corpul acesta masiv și sidefiu, ciudat de alb, astfel încît se conturează în vechea oglindă întunecată ca în apele unui iaz verde. Nu „Iazul Albastru", ci unul verde.

— Haide, ce mai aștepți, mormăie ea trecînd brusc la „tu" și îndreptîndu-se spre pat.

Așteptînd să se termine spectacolul, aproape că uitasem că la un moment dat va trebui să iau și eu parte la el, iar asta înseamnă că trebuie să mă dezbrac. Așa e cînd te obișnuiești să reacționezi mai mult cu privirea ; privirea se transformă într-un scop în sine, iar tu te transformi în privitor.

Poate că privitor nici nu-i chiar atît de rău. Privitor, asta presupune distanță, iar, privite de la distanță, lucrurile arată întotdeauna mai altfel și nu rareori — mai bine. Puțin mai tîrziu, în timp ce îmbrățișez corpul acesta puternic, sînt silit să-i accept și mireasma, dacă poate fi numit astfel mirosul specific în care emanația de corp de femeie se amestecă cu aroma deja răsuflată a deodorantului. Să accept acest miros, precum și această pilozitate abundentă, și această lubricitate necamuflată a gesturilor și a mișcărilor corpului, și mai ales această transportare senzuală a feței — lipsită din capul locului de orice pudoare, dar acum total deschisă în primitivismul ei carnal, cu ochii aceștia încețoșați într-un semileșin și cu aceste buze groase, tremurînd, ce te duc cu gîndul la spasmele unui pește pe uscat.

— Să ne culcăm, mormăie după un timp femeia, fără a insista în mod inutil. Mîine mă duc la serviciu.

Adormim abia în zori și abia am adormit că și trage de mine :

— Hai, scoală-te, că întîrziem.

Constat surprins că s-a și făcut șapte. Mirosul de pîine prăjită și de cafea sugerează că micul dejun e gata.

— Vreau să-mi faci un serviciu, îmi spune Nikolina în timpul cafelei.

— Just, încuviințez eu. Serviciu contra serviciu.

— Dacă mă iei așa, n-are rost să mai discutăm.

— Dimpotrivă, spune ! Sînt un tip serviabil.

— E vorba de un asemenea fleac, încît nici nu merită să mai discutăm.

Face o pauză, apoi îmi comunică fleacul :

— Vreau să-mi schimbi niște dolari în bonuri valorice.

— Dar de ce nu ți-i schimbi singură ?

— Păi aici toți mă știu. Asta mi-ar mai trebui — să intru în gura lumii.

— Fie, mă învoiesc eu. Am să mă străduiesc să te ajut. Dar nu te temi că s-ar putea s-o roiesc cu dolarii tăi ?

— Închipuieşte-ți că nu.

E gata să iasă şi şi-a schimbat bluza de culoarea rezedei cu una crem, iar fusta maronie-închis cu una gri-închis.

— Am impresia că porți numai fuste de culoare închisă.

— La ce bun să bat la ochi cu tot felul de toalete.

— Aşa arăți mai zveltă.

— N-am încotro. Nu toți au gustul tău.

Se ridică, se duce la bucătărie, scotocește un timp acolo, apoi se întoarce cu cîteva bancnote mototolite :

— Uite dolarii. Spune și tu un nume acolo. Nu-ți cere nimeni buletinul.

— Cîți sînt ?

— O sută.

— Nu pot, îi spun eu și-mi aprind prima țigară pe ziua aceea.

— Dar mi-ai promis.

— E o sumă prea mare. N-am chef ca mîine să fiu chemat pentru declarații.

— Prostii.

— Încă de mic detest declarațiile.

— Ți-am spus : prostii . Ce înseamnă o sută de dolari ! Pînă și un căcăcios de magnetofon costă mai mult.

— De magnetofon ai nevoie ?

— Dacă ți-aș spune de cîte lucruri am nevoie...

— Dar de unde ai dolarii ?

— Mă descoşi ca un sticlete.

— Dacă tot mă implici într-o treabă, pune-mă măcar în temă.

— I-am cumpărat de la o prietenă.

— Dar de ce nu ți i-a dat direct în bonuri ?

— Nu s-a putut. Și ea e tot de aici. Acum precis ai să mă întrebi de unde îi are prietena mea.

— Ai dreptate. Doar că n-am să te întreb. Dacă ești pusă pe mințit, înseamnă că ai să minți pînă la capăt. Așa că n-are rost să te întreb. Cînd și unde urmează să ne vedem ?

— Deseară, tot aici.

— Nu vrei să te duc la „Iazul Albastru" ? mă ofer eu o dată ajunși în stradă.

— Vreau, dar nu trebuie. Ciao !

Și pornește pe jos spre stația de autobuz.

Nici asta nu ține să se afișeze.

*

Schimbarea dolarilor nu-mi ia prea mult timp și deoarece e încă devreme pentru prînz, mă decid să trec pe la Antoaneta. Am spus clar : deoarece e încă prea devreme pentru prînz, și nu din motive sentimentale. Faptul că mi-am petrecut noaptea la Nikolina arată cu prisosință că motivele sentimentale, dacă au existat aievea, acum s-au evaporat. Rămîn însă cele de afaceri. Se impune totuși să-i spun că în orașul învecinat îi stă întotdeauna la dispoziție o cameră.

Puteam, firește, să i-o fi spus și aseară, dar starea de spirit nu era cu totul corespunzătoare și trăsesem, pesemne, speranța că această discuție despre cameră, purtată într-o stare de spirit mai bună, s-ar fi putut transforma într-o discuție de altă natură. Acum însă această speranță se evaporase, o dată cu dorința mea de intimități. Dar din moment ce m-a informat că nu se înțelege cu maică-sa și din moment ce la Decio există o cameră la dispoziția ei, ar fi stupid să nu i-o spun.

Parchez mașina la intrarea în străduța îngustă și mă îndrept pe caldarîm spre casa Antoanetei. Sun, dar femeia care-mi deschide nu este Antoaneta. Diferența de vîrstă și asemănarea trăsăturilor îmi sugerează că mă aflu în fața mamei sale.

— O caut pe Antoaneta.

— Intrați, mă invită ea.

Și abia după ce intrăm în micul hol cu două divanuri și cu o mulțime de pernuțe, mă întrebă :

— Ce-i sînteți ? Coleg ?

— Nu, nu-i sînt coleg.

— Prieten ?

— Și asta ar fi cam mult spus.

Mă cercetează cu privirea, ca și cum s-ar strădui să afle ce anume îi sînt Antoanetei, apoi mă invită să iau loc. Iar după ce mă așez, mă informează :

— Antoaneta a plecat.

— Păi ieri am vorbit cu ea.

— Ieri a fost aici, dar aseară a plecat.

Continuă să stea în picioare și să mă studieze. Trăsăturile ei amintesc într-adevăr de cele ale Antoanetei, dar parcă mai atenuate, ca să nu spun banalizate. S-ar putea ca explicația să se afle în plinătatea sau în expresia deschisă a feței, caracteristică pentru oamenii comunicativi. Nu știu cît de aproape e de cincizeci de ani — astea-s amănunte delicate — dar e bine conservată. E destul de durdulie, ceea ce nu lasă cutele să se vadă. Și, pesemne, face parte și dintre femeile văicărețe, care suportă mai ușor necazurile, deoarece se descarcă văicărindu-se. Se descarcă pe spinarea celor din jur, dar astea-s amănunte.

— Pentru ce o căutați ? își continuă femeia interogatoriul.

— Nu pentru ceva rău. Vreau s-o ajut.

Nu știu în ce sens mi-a înțeles cuvintele, dar îmi face un semn încurajator și rostește :

— Păi ajutați-o !

Apoi se lasă pe scaunul din fața mea și întrebă :

— Și cum aveți de gînd s-o ajutați ?

— I-am găsit o cameră.

Comunicarea mea nu-i provoacă gazdei un entuziasm deosebit.

— Păi ea are unde sta.

Mîna durdulie schițează un gest scurt spre ușa alăturată.

— Din cîte am aflat, nu vă vine prea ușor să locuiți împreună.

— E numai din vina ei. Din cauza nervilor ei.

Gazda se apleacă spre mine și rostește ferm :

— Ea nu de cameră are nevoie, ci de un bărbat, înțelegeți ?

— Pentru o femeie tînără ca ea, asta nu-i o problemă.

— Nu de un bărbat pentru o noapte, ci de un soț ! îmi explică mama Antoanetei.

— Nu-i o problemă, răspund eu cu aceeași nonșalanță.

Încurajată de tonul meu, femeia se ridică, iese pentru puțin și se întoarce cu o tavă de aramă, pe care se răsfață o farfurioară cu dulceață de vișine și un pahar cu apă. Se pare că forfota ei n-a rămas neobservată, căci ușa pe care tocmai o închisese în urmă se deschide din nou și în prag se oprește un bătrînel jigărit, cu cap mic și gît lung ieșit dintr-un halat de modă veche, cafeniu și murdar.

Bătrînelul ne privește descumpănit și face o încercare de a se apropia. Picioarele sale, încălțate în niște papuci imenși și giorsăiți, se mișcă mărunt, făcînd acel pas neajutorat numit parkinson sau cam așa ceva. Ochii adînciți în orbite clipesc temători :

— Cine e ? Ce s-a întîmplat ?

— Du-te înapoi, nu-i pentru tine, poruncește sec gazda.

— Cine a venit ? întreabă din nou omulețul, fără să-și mai miște mărunt papucii.

— Nu-i pentru tine, n-ai auzit !? repetă mai tare femeia. Hai, du-te înapoi !

Bătrînelul mă privește cu ochii săi mici, căutînd parcă să stabilească în ce măsură vorbele femeii corespund cu adevărul. Apoi, convingîndu-se că nu poate stabili nimic, clipește din nou din ochi, face din bucăți stînga împrejur și o ia mărunțel spre bucătărie.

— Hristos n-a purtat decît o cruce, iar mie mi-e dat să port două, declară gazda oftînd și împinge tava spre mine. N-am destule griji cu Maria, îl mai am și pe soțul meu povară, l-ați văzut doar.

— Ce-i de făcut, bătrînețea.

— Nu de la bătrîneţe i se trage, ci de la escrocii ăia. Ei i-au distrus viaţa. De zece ani e în starea asta cumplită. Cînd vine cineva, crede că au venit să-l ridice sau că iar începe procesul. Noroc că rar se mai abate cineva şi pe la noi.

— Despre ce proces e vorba ? întreb eu comiţînd o greşeală de neiertat. E ca şi cum i-şi fi spus mătuşii mele „care expropriere ?“ Mama Antoanetei se lansează într-o descriere amănunţită referitoare la bărbatul ei, care cîndva fusese un bun financiar, cu un salariu frumos, nu vă uitaţi la ruina de acum, i s-au imputat fraude, a fost condamnat şi băgat la închisoare, în timp ce adevăraţii vinovaţi au scăpat.

— L-au lucrat bine, escrocii, şi doi ani a stat la închisoare, dar a venit ziua socotelilor şi şi-au primit răsplata, iar el a fost eliberat.

— Adevărul întotdeauna învinge.

— Da, dar asta să nu i-o spuneţi Mariei. Ea tocmai în perioada procesului se afla la pubertate şi vă puteţi imagina prin ce a trecut copilul cînd prietenele i-au întors spatele, zicînd că-i fată de hoţ. Se izola, biata, prin colţuri, cu cărţile şi grijile ei de copil.

Apoi, dînd cu ochii de tavă, mă invită din nou :

— Gustaţi dulceaţa, e de casă.

— Vă mulţumesc, aş putea aprinde o ţigară ?

— Aş aprinde şi eu. De regulă nu fumez, dar cînd mă agit...

Ne punem pe fumat şi gazda se întoarce din nou la grijile ei :

— Era un copil plin de viaţă, dar după ce soţul meu a fost închis, ceva s-a întîmplat cu ea.

— Numai să nu fi prins ură pe tatăl ei.

— Nu pe taică-său a prins ură. Pe alţii. Ei, nu că a prins ură pe ei, dar nu s-a înţeles cu nimeni. Lasă-i pe alţii, îi spuneam eu, tu vezi-ţi de tine. Iar ea : de mult, zice, i-am lăsat, dar nu mă lasă ei.

— De ce nu o lasă ?

— Poveşti. Pur şi simplu n-are noroc. Ştiţi doar că atunci cînd ceva porneşte de-a-ndărătelea, apoi tot de-a-ndărătelea pînă la capăt o va ţine. Şi-a început dăscălia aici, totul mergea bine, pînă a intervenit o în-

curcătură, apoi a doua, încît pînă la urmă a trebuit să se mute la țară, numai că nici acolo n-a făcut mare brînză...

— La țară e greu.

— Aș! Greu!... Au învinuit-o că se bagă, că din cauza ei a trebuit să fie dată afară nevasta primarului pentru că nu are diplomă. Cu ce-i vinovată Maria că nevasta primarului nu avea diplomă? Vinovată-nevinovată, au prins ură pe ea. Și s-au apucat să-i facă zile fripte, astfel încît după un an a plecat ea singură.

— Există însă instanțe superioare.

— Instanța superioară a fost de partea ei. I-a spus să nu cedeze și ea n-a cedat. Un an întreg. După care și-a luat valiza și a eliberat din nou locul pentru nevasta primarului.

— Dar instanța superioară?

— Păi oamenii au făcut ce au putut și i-au găsit un loc în oraș. Doar că nici aici nu i-a mers și iat-o din nou fără lucru.

— Ei, instanța superioară își va spune din nou cuvîntul.

— Și eu zic la fel, dar nu-mi mai vine defel a crede. Prima dată vor spune că dreptatea-i de partea ta. A doua oară — așa și așa. Dar a treia oară își vor zice — chiar numai tu ești mereu nedreptățită, iar ceilalți — mereu vinovați!?

Se ridică, se apropie de fereastră, aruncă o privire afară, apoi se întoarce și se așază la loc. Se mișcă destul de grațios pentru kilogramele ei, iar sub rochia subțire și azurie se simte corsetul chemat să strîngă surplusul corporal. Probabil că s-a gătit ca să iasă în oraș. Părul, mai negru decît cel al Antoanetei, îi e strîns cu grijă în coc, iar fața discret împrospătată cu puțin fard. S-a gătit să iasă, dar, precum se vede, vizitatorii în casa aceasta sînt într-adevăr rari, căci femeia profită de ocazie pentru a-și ușura sufletul.

La un moment dat stinge țigara într-o scrumieră mică de alamă, apoi se uită la mine și mă întreabă:

— Vă certați cu mama dumneavoastră?

— N-am cum. A decedat.

— Eu însă trăiesc, așa că Maria are cu cine se certa. Cînd e aici, numai asta facem — ne certăm.

Și amintindu-și de declarația mea introductivă, rostește aproape la imperativ :

— Trebuie s-o ajutați !

Mi-a interpretat pesemne în felul ei intențiile, căci fraza îi sună aproape ca o invitație la însurătoare.

— Voi face tot ce-mi stă-n puteri, îi promit eu. Dar trebuie să discut cu ea.

— Păi discutați.

— Unde-i acum ?

— A plecat la Mara. Mai zilele trecute a căutat-o Mara ca să-i spună că i-a găsit o slujbă vremelnică, dar Maria nu voia să meargă, aseară însă nu știu ce a apucat-o și s-a dus. Pe ea întotdeauna o apucă așa, dintr-o dată.

— Și unde locuiește Mara ?

Gazda rostește numele unui oraș apropiat și chiar se ridică să caute adresa. E conștientă, se vede, că încă nu-i de aruncat, căci nu se mișcă defel cu mersul unei femei în vîrstă, iar tonul ei elegiac e combinat cu o anumită cochetărie.

— Poftiți adresa.

Mi-o notez și mă ridic.

— Și citește, citește tot timpul, o ia maică-sa de la capăt.

— Asta-i bine că citește. Astfel vă rămîne mai puțin timp pentru ceartă.

Ea îmi ignoră remarca. Deschide ușa camerei alăturate și-mi arată interiorul :

— Iată, priviți : cărți, cărți, toată odaia-i plină de cărți !

Nu-i chiar toată odaia. Am văzut eu și mai multe la un loc. Cărțile sînt toate într-un colț, îngrămădite pe două etajere ; cu precădere romane și mai ales traduceri din literatura străină. La loc de vază sînt puse operele lui Dostoievski și Tolstoi. Cele ale lui Dostoievski sînt simțitor marcate de uzură.

— E grozav de citită ! aud glasul mamei. Dar ce folos ?

„Citeşte, citeşte tot timpul". Eu însă n-am nimic de citit, ba mai cad şi din picioare de somn. Iau în grabă o gustare într-un bufet cu autoservire, apoi îmi zic să-mi încerc norocul la hotel. Găsesc loc.

Ies abia pe înserate. Mă abat să beau o cafea pentru înviorare şi pornesc spre Nikolina, de astă dată pe jos. Să se mai odihnească nitel căluţul meu moscovit.

Îmi deschide, dar nu dintr-o dată, ci mai întîi abia întredeschide uşa să vadă cine e.

— De cine te temi ? o întreb eu intrînd.

— Ştiu şi eu cine poate fi ? Cînd mai vii, să suni de patru ori scurt.

— De cine te temi ? repet eu.

— De fratele meu, dacă eşti chiar atît de curios.

— Ce are cu tine ?

— Chestiuni de familie.

Pesemne că tocmai făcuse baie, căci e înfăşurată într-un halat alb, iar pe cap are o pălărioară caraghioasă de plastic.

— De ce rîzi ?

— Ce te face să crezi că rîd ? Ai o pălărioară minunată.

Nikolina îşi scoate mica pălărie de pe cap şi o aruncă pe fotoliu, apoi îşi scutură capul şi părul ei negru îşi redobîndeşte înfăţişarea obişnuită. Păr superb, deşi fără reflexe aurii. Las bonurile valorice pe masă şi mă instalez într-un alt fotoliu.

— Ce, s-a lăsat cu dureri ? întreabă ea luînd bonurile şi vîrîndu-le în geantă.

— La unele operaţii, durerile se lasă mai tîrziu.

— Fricosule. Nu vor exista nici un fel de dureri. Doar ţi-am spus că totul e în regulă.

— Adevărat : prietena...

— Prietena asta nu e cumva de la „Iazul Albastru" ?

În loc de răspuns, Nikolina mă întreabă :

— Bei o cafea ?

— Dacă bei şi tu.

— Eu — nu. La noapte vreau să dorm.

— Atunci lasă.

— Ţi-e foame ?

— Deloc.

Ridică mica pălărie de plastic și se așază în fotoliul de vizavi.

— Te pricepi la gospodărie, remarc eu. Căsătoria nu te atrage ?

— Dacă e să-mi amintesc de mama — defel.

— Ce a fost maică-ta ?

— Mamă-eroină.

— În ce sens ?

— În sensul cel mai exact.

Nikolina își ridică mîna frumoasă și își desface degetele :

— Cinci a născut ! Cinci unul după altul. Dacă tata n-ar fi obosit pompînd-o, ar fi putut fi și zece.

— Tu a cîta ai fost ?

— Ultima.

— Ultima e cea mai răsfățată.

— Aiurea. După ce a murit mama, a trebuit să-i slugăresc pe toți. O casă de bărbați și o servitoare de zece ani.

Apoi, hotărîtă să atenueze lucrurile, precizează :

— De fapt, am fost trei la trei. Cei doi mai mari erau studenți, iar al treilea se pregătea să devină. Tata îmi aducea plasele cu cumpărături, iar eu și Dragan slugăream.

— Cine-i Dragan, cel de-aseară ?

— Da.

— Așadar, v-ați sacrificat pentru studenți.

— Altfel nu se putea. Se știe doar că cei cu studii superioare sînt oameni de categorie superioară.

— De ce nu te-ai aranjat și tu ?

— Aiurea. Nu-i chip să mături, să speli farfurii și să iei și note de intrare în învățămîntul superior. Primul lucru pe care l-am făcut după terminarea liceului, a fost să mă urc în tren și să dispar.

— Unde ?

— La Dragan. El o tulise înaintea mea și intrase în meseria de ospătar. Trăgeam speranța că mă va ajuta, dar cu speranțele am rămas. Noroc că mă pot descurca și singură.

— Nu-ți lipsesc calitățile necesare.

Mă privește cu nemulțumire, se învelește în halat și remarcă :

— Pot să și muncesc. După o asemenea vechime...

— Fă-mi totuși o cafea ! o rog eu.

O însoțesc în bucătărie pentru a-i ține companie și pentru a asculta continuarea istoriei. Schimbase trei localuri cu deviza de la bine la mai bine. Era pesemne suficient de amabilă și pricepută în a-și cîștiga bunăvoința clienților și, respectiv, bacșișurile lor. Și, desigur, suficient de dură pentru a-i respinge pe cei care mai voiau și altceva.

— Dacă-i vorba de bărbați la pat — pe toate drumurile. Nu știu cum o fi în ultimul timp la Sofia, dar aici, la noi, numai puțin să-ți dai drumul și te-au și făcut curvă, iar după ce ți-au trîntit eticheta, mai descurcă-te dacă poți. Și la ce să mă încurc cu un astfel de tip, care se umflă în pene că-i bărbat bine, iar după ce și-a făcut plăcerea, te trezești că dimineața îți mai cere să-i cumperi și blugi.

— Va să zică, trăiești de una singură.

— Lasă mișțoul. N-am spus asta. Dar cînd umbli cu unul, asta se consideră dragoste, deci n-ai probleme.

— Iar cînd umbli și cu al doilea ?

— Și ce-i dacă umbli ? Numai să nu fie în fiecare zi. In dragoste se mai întîmplă și accidente. N-ai nici o vină. Numai să nu fie în fiecare zi.

Femeia face oratorie, dar nu scapă din ochi ibricul de pe reșou, reușind să-l tragă la timp. Toarnă conținutul într-o ceașcă de ceai și mi-o întinde.

— Și ce se întîmplă cu dragostea ? întreb eu după ce ne mutăm din nou în fotolii și ne aprindem cîte o țigară.

— Dragoste ? aruncă ea disprețuitor un jet de fum din buzele groase. Am trecut și prin îndobitocirea asta, încît pot să-mi dau seama că nu există nici un folos.

— Nu crezi în existența dragostei ?

— Cred în existența a ceea ce este plăcut. Unul îți place, altul nu-ți place, în asta cred. Doar că ce folos ? Și asta-i apă de ploaie. Ba te trezești că-i bețiv, ba că-i gelos.

— Actualul cum e ?

— Asta tu trebuie să știi, îmi răspunde ea fără să mă privească. Doar tu ești actualul.

Apoi își îndreaptă din nou spre mine ochii întunecați și adaugă :

— Ai noroc că m-ai găsit vacantă.

— De cît timp ești vacantă ?

Nu răspunde pe loc. Apoi, hotărînd să mă răsplătească cu sinceritate, spune :

— De ieri.

— Tocmai v-ați despărțit și — hop și eu.

— Păi cam așa a și fost.

— Era valabil tipul ?

— Nici n-ai idee. Avea toate trei calitățile : bețiv, mojic și gelos. Nu l-aș fi putut suporta nici o clipă dacă n-ar fi fost la mijloc interesul.

Își strivește țigara în scrumieră, care, după cum arată — un kitsch destul de recent din ceramică în formă de mănușă de box — nu aparținea nici ea pesemne gazdelor. Apoi rostește agasat :

— Ce mi-e și cu bărbații ăștia — să dai și să fugi. Bătrînii nu-s buni de nimic, tinerii sînt mojici.

— Iar eu de care sînt ?

— Încă nu te-am studiat.

Și, onorîndu-mă cu zîmbetul ei nerușinat, adaugă cu glas scăzut :

— Vino mai aproape să te studiez.

*

Vin mai aproape, chiar aproape de tot, dar la un moment dat reușesc totuși să mă ridic din pat, îi urez în gînd adormitei vise plăcute și mă întorc la hotel. Bine că mă întorc, dis-de-dimineață fata de la recepție mă informează cu o voce glacială :

— Aveți un mesaj.

E suficient să arunc o privire pe mesaj pentru a mă lămuri de ce glasul îi este glacial : o citație. Trebuie să mă prezint chiar astăzi la ora zece la anchetatorul Țanev. Iar Nikolina mă asigurase că nu vor exista nici un fel de dureri. Durerile sînt puse deoparte, dar să sperăm că nu vom ajunge să plîngem și să scrîșnim din dinți, cum se spune în Evanghelia mătușii mele.

Ies și pornesc prin zona pietonală, căscînd gura la vitrine și gîndindu-mă la iminenta întîlnire. În privința motivului pentru care sînt convocat nu nutresc nici cea mai mică îndoială. N-am călcat pe nimeni cu mașina, nu m-am bătut cu nimeni. Nu rămîn decît dolarii. Dar de ce dolarii? Dădusem un nume fals și o adresă falsă, și ei îmi trimit citație în aceeași zi. Asta ar fi posibil numai dacă aș fi fost filat, dar de ce să mă fileze? Înseamnă că au filat-o pe Nikolina. Am condus-o cu Moskviciul, am stat cu ea la restaurant, am rămas peste noapte în locuința ei, iar a doua zi m-am dus și i-am schimbat dolarii. Iar dacă au filat-o, ce le mai rămînea de făcut: să pună plombaginâ și să-mi trimită citația.

Ziua însorită se mohorăște brusc. Forfota de pe trotuar se întețește în fața magazinelor. Se apropie ora zece. E timpul să mă îndrept spre miliție.

— Camera numărul șase, la parter, mă îndrumă persoana de la informații, cercetîndu-mi citația și oprindu-mi buletinul.

Aștept cîteva minute în fața camerei respective pînă ce milițianul îmi spune să intru.

Intru. În sfîrșit puțină lumină în ziua aceea posomorîtă. Nu mă refer la cea sărăcăcioasă, care pătrunde prin fereastra îngustă de modă veche, acoperită de frunzișul unui salcîm. Omul cu o încruntare profesională pe chip din spatele biroului este fostul meu coleg Spas Țanev.

— Ce surpriză plăcută, rostesc eu.

— Ar fi fost și mai plăcută, dacă ne-am fi întîlnit în altă parte, îmi răspunde sec anchetatorul.

— Îți mai aduci aminte, Spase, cînd mi-ai dat să-i duc lui Lalev topazul acela și să-i spun că l-am găsit, chipurile, lîngă izvorul cu apă tămăduitoare, și Lalev a căscat niște ochi cît cepele, iar topazul îl adusese taică-tău de la Moscova?

— Îmi amintesc. De multe lucruri îmi amintesc. Dar să lăsăm amintirile pentru mai tîrziu. Acum trebuie să-ți pun cîteva întrebări. Hai, ia loc.

Îmi arată cu mîna scaunul din fața biroului, un scaun foarte tare și incomod, cu totul nepotrivit pentru un prieten.

„De multe lucruri îmi amintesc.“ Voia pesemne să insinueze că amintirile noastre comune nu se epuizează cu topazul. La topaz putea fi alăturată și ziua aceea cînd Spas mi-a propus să intru în Comsomol.

— La ce bun să intru ? am zis eu. Dar, în definitiv, de ce să nu intru ? Două-trei adunări în plus ce mai contează.

— Pentru tine Comsomolul asta înseamnă : două-trei adunări ?

— Dar ce altceva ? Să-mi înmînați convingeri ? Convingerile le am și fără Comsomol.

— Ei, din moment ce ai de toate... Și din moment ce nu te uiți decît la ceea ce ai, și nu la ceea ce datorezi, n-are rost să mai discutăm.

Ai și tu dreptate, mi-am zis eu, dar din moment ce consideri că n-are rost să discutăm, de ce trebuie să discutăm ? Ce mai, am dat căpoșeniei frîu liber și ne-am despărțit ușor îmbufnați. El a fost dintotdeauna așa — ușor îmbufnat. Acum, văzîndu-l cum stă îndărătul biroului, socot că exact ăsta îi este locul. S-ar putea ca din cauza asta să fi fost el încă din liceu ușor îmbufnat, căci presimțea ce slujbă îl așteaptă.

— Sîntem informați că ai cumpărat bonuri valorice cu dolari, începe Țanev.

— Așa e.

— De unde ai dolarii ăștia ?

— De la mătușa mea.

— Dar mătușa ta de unde-i are ?

— Asta nu mai știu.

— Trebuie s-o întrebăm.

— O să fie cam greu. A murit.

Îmi aruncă o privire scurtă și ascuțită și schimbă placa :

— De ce ai cumpărat bonurile sub un nume fals ?

— Ca să evit discuția asta.

— Doar că, după cum vezi, n-ai reușit s-o eviți.

De astă dată sînt pus cu botul pe labe. Țanev mă privește din nou și în privirea sa se citește batjocură.

— Să nu crezi că defuncta îți poate fi de ajutor. Deși porți doliu, te-aș putea pune imediat sub acuzație pentru tăinuirea moștenirii.

— Care moștenire ? Amăriții ăia de dolari ?

— Pentru lege cuantumul n-are importanță.

— Am renunțat cu acte în regulă la moștenire.

— Și mai rău. În acest caz rezultă că ți-ai însușit dolarii.

— Fie, mi i-am însușit. Nu înțeleg cu ce scop mă prăjești la focul ăsta mocnit. Admiteți, chipurile, achiziționarea liberă a bonurilor valorice, iar după aceea — interogatorii și o grămadă de alte neplăceri.

— Tu chiar crezi că toată problema asta se reduce la aceste bonuri ?

— Doar n-am omorît pe nimeni.

— De unde să știu. Dacă n-ai fost tu, atunci a făcut-o altcineva.

Și pentru că mă zgîiesc întrebător la el, adaugă :

— Dar tu ziare nu citești ?

— Citesc organul partidului

— N-ar fi rău să arunci o privire și peste presa locală, remarcă Țanev. Și, deși nu intră în atribuțiile mele să dau informații, am s-o fac acum : alaltăieri după-amiază a fost găsit în stare gravă, în localitatea „La Plopi", cetățeanul Ranghel Krumov. A ajuns în starea aceasta în urma molestării la care a fost supus. Iar Ranghel Krumov este casier la „Iazul Albastru". Presupun că numele acestea îți sînt cunoscute.

— Doar „Iazul Albastru".

— Nici asta nu-i puțin. Mai ales dacă știi că ospătarii de la „Iazul Albastru" sînt Dragan Dimov și sora lui, Nikolina Simova. Sau nici numele astea nu-ți sînt cunoscute ?

— Ei, pe ăștia doi îi știu.

— Din moment ce-i știi, de ce mai faci pe ofensatul ?

Și, schimbînd tonul, întreabă pe neașteptate :

— Ce s-a întîmplat cu bonurile ?

— Sînt la mine.

Mă aștept să aud :

„Arată-le !"

Și ca răspuns, mă pregătisem să mă scotocesc temeinic prin buzunare și abia într-un tîrziu să ajung la inevitabila constatare : „nu le găsesc". El însă tace. S-ar

putea să bănuiască ce scenă îi pregătesc. S-ar putea, de asemenea, să vrea să mă menajeze. Sau să pîndească momentul potrivit pentru a mă da și mai la fund.

Ochii săi negri au o privire fixă, grea. Bine că nu abuzează de ea, ci preferă să se uite înainte sau lateral. Bine și nu tocmai bine. Cînd cineva se uită mereu la tine, ești atent, stai cu ochii în patru. Dar cînd respectivul te adoarme — chipurile se uită alături — te relaxezi, și cînd te aștepți cel mai puțin, ochii negri te atintesc și te străpung.

— Renunță la privirile astea prin surprindere n spun eu. Parcă nu ne-am cunoaște din școală.

— Asta ziceam și eu — că ne cunoaștem, dar uite că acum rezultă altceva.

Nas drept, bărbie voluntară, profil ascuțit. Eu știu însă și fără acest profil că e un tip cu care greu o scoți la capăt. Pune-i un coif și ai în față un erou din Războiul troian. Are fața negricioasă, dar nu pentru că ar fi făcut plajă. Mai degrabă pentru că a pățit-o cu ficatul. Și albul ochilor pare gălbui.

— Nu cumva ai pățit-o cu ficatul ? îl întreb eu. Nu-mi prea place cum arăți.

— Am pățit-o mai demult, încuviințează Spas. Dar acum ai pățit-o tu. Așa că nu mai rînji. Eu nu sînt profesoara de matematici.

— Și de profesoara de matematici văd că-ți amintești.

— De multe lucruri îmi amintesc, doar ți-am spus. Dar să trecem la problemă.

— Pot să fumez ? întreb eu smerit.

— Aici nu se fumează, mi-o retează el.

Apoi o lasă mai moale :

— Fumează.

Mă fixează din nou cu privirea sa încruntată, în care se distinge o umbră de nedumerire, și întreabă :

— De ce te încăpățînezi s-o salvezi ?

— Dacă se cufundă în mlaștină, cineva tot trebuie s-o ajute.

— Pentru asta există avocați.

— Ei, acum și tu : avocați. . .

— Nu cumva vrei să te însori cu ea ?

— Asta mi-ar mai lipsi. Sînt pur și simplu convins că în toată povestea asta, dacă există o asemenea poveste, fata nu-i decît o simplă figurantă.

Și, încurajat de tăcerea lui, adaug :

— Îți mai amintești cum mă persecuta vipera aia ? Cu persecuția ei m-a înrăit pentru toată viața împotriva matematicii. De ce să-i înrăim pe oameni, în loc să-i ajutăm ?

Mă ascultă îngîndurat, întors spre fereastră. Lumina blîndă ce se prefiră prin salcîm îi colorează fața într-o nuanță verzuie, făcînd-o să pară și mai bolnavă. În această semiobscuritate nu l-aș putea fotografia fără bliț. Numai că, folosind blițul, reflexul verzui ar dispărea.

Spas își întoarce privirea spre mine și mă examinează din nou, de astă dată fără a insista în mod inutil :

— Nu știu dacă ai să te însori cu ea sau nu, dar momeala te asigur că ai înghițit-o.

Așteaptă să audă ce-i voi spune, iar pentru că nu-i spun nimic, continuă pe un ton și mai ferm :

— Cînd putem fi utili, o facem și fără instrucțiunile tale. Sîntem obligați să lucrăm nu după instrucțiunile tale, ci după cartea aceea unde sînt trecute legile. Ele sînt obligatorii pentru noi, pentru Nikolina ta, ba chiar și pentru tine însuți.

În vocea lui se simte o ușoară amenințare, dar eu nu prea o iau în serios. Din moment ce el se referă la ajutor și la căsătorie, înseamnă că discuția nu e strict oficială. Cel puțin deocamdată. Cel puțin pentru ziua de azi.

*

Abia am ieșit în strada principală că se și dezlănțuie ploaia. Mă refugiez sub copertina de pînză a unui magazin și studiez priveliștea cu ajutorul aparatului, bineînțeles. Cînd spun priveliște, am în vedere oamenii, deoarece nu sînt specialist în peisajele naturii. O femeie aleargă pentru a-și salva rochia albă. Țac. O alta își ferește coafura cu un ziar desfăcut. Țac. Un bătrîn încruntat

își deschide agasat umbrela. Ţac. Două fete și doi băieți țopăie îmbrățișați, îndreptîndu-și fețele ude spre cer. Ţac Eterna minune și eterna nedumerire : cum e posibil ca unul și același fapt să provoace trăiri atît de diferite.

După ce termin și ultimul film, intru în bufetul cu autoservire. Ar trebui să fiu flămînd, ținînd seama de faptul că n-am mîncat de dimineață, dar nu sînt flămînd. Acest Spas, cu uităturile sale posomorîte, mi-a tăiat orice poftă.

Ploaia a contenit demult. Ies din local. Lespezile pietei se usucă repede sub soarele de iunie. Vîntul a alungat norii înnegurați, dar nu și neagra mea dispoziție. Cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît sînt mai puțin dispus să cred că această întîlnire cu Ţanev va fi ultima. Mi-a lăsat pur și simplu un răgaz ca să vadă ce are să se întîmple. Din moment ce cineva a fost bătut în așa hal, încît era cît pe ce să moară, și din moment ce Nikolina este implicată în această poveste, înseamnă că sîntem urmăriți.

Acum nu mă voi gîndi decît la fotografii, îmi zic eu intrînd în parc. Mă deplasez alene pe alei sau mă așez ici-colo pe băncile deja zvîntate, fără a atrage atenția subiectului ales. N-am nici un chef de poze, dar pasiunea pune treptat stăpînire pe mine și neliniștea parcă se stinge. Prind în cadru doi bătrîni. Amîndoi și-au deschis ziarul și, cu capetele plecate unul spre celălalt, comentează ceva. Perechea următoare face parte dintr-o categorie total diferită. Un băiat și o fată și mai exact — un conflict. Fata stă pe bancă cu spatele la mine, iar tînărul — cu fața, deoarece s-a așezat de-a-ndoaselea, cu mîinile rezemate de spătar și cu privirea mînioasă ațintită în pămînt. În fotografia următoare surprind chipul surîzător al unei tinere femei. Femeia poartă ochelari de soare, în lentilele cărora se oglindește copilașul aflat în fața ei. Surprind și alte chipuri pe fondul verdeței dense a parcului, sub cupola unor parasolare multicolore sau în fața jeturilor argintii ale fîntînii arteziene Lumea aceasta a noastră este colorată. Spre deosebire de coșmaruri.

După ce mă învîrtesc mult timp prin parc, mă îndrept spre străduțele orașului vechi, nu pentru a fotografia, firește, monumentele arhitectonice ale renașterii noastre. Pe un cerdac aproape prăbușit surprind o femeie în vîrstă cu un copil mic în poale, iar contrastul dintre această față brăzdată de zbîrcituri și fețișoara curată a pruncului face inutile orice cuvinte, căci, nu știu dacă ați observat, dar lucrul cel mai interesant într-o fotografie este de obicei exact ceea ce nu se poate spune prin cuvinte. Într-o altă casă de lemn, întunecată de timp, surprind în fereastră o femeie tînără care tocmai își îmbrăcase bluza multicoloră de vară, iar fața proaspătă și pata vie a bluzei se conturează astfel pe fondul întunecat al interiorului și al pereților cafenii-închis ai casei, încît și aici cuvintele sînt de prisos.

Fotografiez și trei femei așezate în dreptul unei porți și puse pe bîrfă de mahala. Trei bîrfitoare de mahala în secolul televiziunii e un lucru într-adevăr incredibil, dar nu chiar de tot, căci televiziunea ne informează rar de tot ce se întîmplă în curtea vecinilor noștri. De fapt, în curtea pe care o fotografiez la sfîrșit nu se întîmplă nimic. Un bătrînel s-a așezat pe o mică bancă sub umbrarul de viță, iar alături de el s-a așezat cățelușul său cu urechi pleoștite. Amîndoi stau cuminți și se încălzesc la soare, cufundați într-o stare de înțeleaptă contemplare ; cu trecerea anilor, în expresiile omului și ale cîinelui a intervenit o asemănare frățească ce merită să fie imortalizată.

Imortalizată — cu se scop ? Asta-i întrebarea ce mă preocupă cel mai puțin. Ca și cum, dacă aș iubi-o într-adevăr pe Antoaneta, ar trebui să mă întreb — cu ce scop ? S-ar putea să pară stupid, dar am impresia că, în cazul marilor pasiuni, problema scopului cade. În această întrebare există întotdeauna o nuanță de profit, iar o mare pasiune este întotdeauna dezinteresată Se pare că, o dată cu subtilitățile meseriei, care nu-s decît tehnică goală, am moștenit de la dascălul meu Sirakov și această mare pasiune.

Sirakov a fost cel la care m-au trimis cîndva cu un bilet de recomandare regizorul și operatorul. Un tip necomunicativ. Hodorogul, cu toată mutenia sa, ar părea

în comparație cu el un logoreic. În anii în care pînă și copiii turuie ca niște crainici de televiziune, Sirakov continuă să fie adeptul devizei antice potrivit căreia tăcerea e de aur. Expresiile lui se rezumă în principal la „da" și „nu". Dacă i se întîmplă ca într-o zi anume să fie mai vorbăreț, putea risca și vreo propoziție în plus ca „nu știu", „e posibil", „nu m-am gîndit la asta". Nici măcar atunci cînd cuvintele sale se refereau la probleme concrete de muncă, ele nu se revărsau în valuri.

— Ai avut vreodată în mînă vreun aparat? mă întreabă el cînd mă înfățișez pentru prima oară în fața lui.

— Am aparatul meu, îi răspund eu nu fără demnitate.

— Ce marcă?

— Weltaflex.

— Bu-un aparat!

— De ce, e prost? întreb eu percepînd ceva suspect în intonație.

— Aparate proaste nu există. Există numai fotografi proști.

Cu asta discuția noastră se încheie și eu sînt trimis în laborator pentru a o înlocui pe laboranta însărcinată.

Acum, cînd îmi amintesc de primele noastre deplasări, stau și mă mir pur și simplu cum a fost posibil să învăț atîtea lucruri de la un om atît de tăcut. Mi-a dat o carte groasă „Fotografia de format mic" și mi-a zis:

— Citește-o, dar fii cu ochii pe mine. Fotografia nu se învață din cărți.

Nu cred că mi-a dat postul de practicant doar pentru a le face pe plac prietenilor săi. Avea mult de lucru, dar pentru el munca nu constituia o povară. Povara o constituia aparatura. Așa că nici aici nu aveam să scap de hamalîc.

E adevărat că aparatura unui fotograf nu este atît de voluminoasă ca aceea a unui operator de cinema, dar Sirakov nu putea suporta să ducă trei aparate legate de gît și să mai care și geanta cu obiective și filtre în spinare. Îi plăcea să se simtă liber, cu un singur aparat în mînă și să-și concentreze atenția asupra subiectului.

Apela la depozit doar atunci cînd avea nevoie de ceva suplimentar. Nu cred să mai fie nevoie de precizarea că depozitul se afla în cîrca mea.

Cu toată firea sa taciturnă, avea cunoștințe peste tot și peste tot se simțea ca acasă. Eram trimiși în diverse locuri, fără ca șefii noștri să se întrebe cum vom reuși să ajungem acolo. Pentru Sirakov asta nu constituia o problemă. De fiecare dată reușea să se lipească de vreo altă echipă redacțională sau de vreo mașină radio.

— A, uite-l și pe Sirakov, se auzea vocea cuiva. Ce bine că vom avea cu cine să tăcem.

Era o adevărată plăcere să-l urmărești cum lucrează. Corpul lui înțepenit dobîndea brusc mobilitate, mișcările împiedicate deveneau grațioase, fața posomorîtă se însufleța. Era iute, exact și eficient, fără pic de pripeală sau agitație inutilă. Siguranța virtuozului. Și reflexul vînătorului cu experiență. Vînător de clipe.

Era înalt, ceea ce-i permitea să fotografieze în condiții de aglomerație, fără a se cățăra peste tot. Avea fața slabă, arsă de soare, brăzdată de zbîrcituri caracteristice, ca de beduin. Privirea ochilor întunecați, cel mai adesea stinsă, putea deveni pe neașteptate pătrunzătoare. În fața subiectului, firește, nu în fața paharului cu tescovină.

Era vînător și, ca orice vînător adevărat, după ce-și umplea tolba cu vînat, nu pregeta să-și ude succesul. „Să strivim aparatura", spunea el. Și întrucît era vorba de aparatura nervoasă, strivirea se făcea cu tescovină. Primele două pahare mergeau de regulă în vînt — din punctul meu de vedere, vreau să spun — pentru că Sirakov își continua tăcerea și la majoritatea întrebărilor răspundea cu „da" sau „nu". Abia la porția a treia propozițiile sale deveneau ceva mai lungi. Mă grăbeam să profit, fiindcă durata ședințelor era strict limitată: cinci pahare, nici mai mult, nici mai puțin. Dacă ar fi trebuit să-i țin companie la tescovină, cred că m-aș fi turtit atît de tare, încît n-aș mai fi reținut nimic din lecții. Dar Sirakov îmi interzicea să-l urmez la tescovină.

— Ai tot timpul să te alcoolizezi, hotăra el.

Și mie îmi comanda bere.

Auzisem că ar fi fost divorțat, dar nu știu dacă era sau nu adevărat. Nu aveam idee unde stă și cu cine stă, dar se vede treaba că nu era căsătorit, cel puțin atunci, deoarece odată, la al cincilea pahar, mi-a zis :

— Dacă ai atelier de fotografiat, poți să ai și nevastă. Dar dacă ești veșnic pe drumuri, cum sîntem noi, e bine să trăiești singur.

— Singur e plictisitor.

— Atunci n-ai decît să porți coarne ! În afară de aparatură, mai cară-ți și coarnele !

Aceste cugetări au pornit de la o observație de-a mea prilejuită de apariția în preajma noastră a unei persoane de sex opus. Poate pentru că era la al cincilea pahar sau pentru că persoana merita într-adevăr atenție, Sirakov binevoi s-o examineze, dar asta nu atenuă cu nimic fermitatea concluziei sale :

— Atunci, n-ai decît să porți coarne !

— Se zice că și dumitale ți-a plăcut sexul gingaș, mi-am luat eu odată inima în dinți. Ai fotografiat tot felul de manechine.

— Vai și amar ! dădu Sirakov a lehamite din mînă. Fotografiezi fuste.

— Dar în fuste se află niște femei.

— Se află falsitate. Expresii false și poze false.

Sirakov mă examinează cu privirea sa întunecată, ca și cum ar vrea să aprecieze dacă mă duce sau nu mintea să înțeleg unele lucruri și adaugă :

— Dacă în fotografie nu există viață, aruncă-o în sobă.

— În cazul ăsta multe fotografii ar ajunge în sobă.

— Să ajungă.

Trase din țigară și, o dată cu fumul, îmi adresă și unul din rarele sale sfaturi :

— Nu căuta subiecte frumoase. Surprinde viața, băiete. Viața e întotdeauna frumoasă.

Era mare meșter în surprinderea vieții, deși nu rareori o făcea de florile mărului. Unele dintre cele mai bune fotografii ale sale nu apucau să fie publicate, deoarece nu se încadrau în tiparul unanim acceptat. Asta nu-l deranja în mod deosebit. Nu strîngea revistele

cu pozele sale, nu-şi păstra reuşitele, nici măcar nu se mai interesa de pozitiv după ce negativul era developat. Era dezinteresat ca vînătorul care se bucură de vînat, nu de mîncare.

Lecţiile practice pe care binevoia să mi le acorde din an în paşte erau destul de originale.

— Fotografiaz-o pe femeia aia, îmi spunea.

Spre noi venea o femeie tînără, încinsă cu o năframă albă, purtînd două coşuri cu flori, pesemne pentru a le vinde în piaţă.

Am reglat inelul diafragmei, apoi pe cel pentru distanţă, am fixat timpul pentru expunere şi abia am ridicat aparatul cînd aud :

— Pe cine fotografiezi ?

— Păi, femeia.

— Cu obiectivul ăsta şi de la distanţa asta ai să scoţi o buburuză, nu o femeie.

— Ei, prind şi peisajul.

— Ce ai de gînd să fotografiezi — un peisaj cu femeie sau o femeie cu peisaj ?

Trebuia să aştept ca subiectul să se apropie, ca să ocupe mai mult din cadru. Dar Sirakov nu aştepta.

— Ce diafragmă ai pus ?

— Opt.

— Timpul de expunere ?

— Două sute cincizeci.

— Pune cinci sute.

— Credeam că...

— Nici un „credeam". Există exponometru.

— Dumneata lucrezi în alb-negru şi fără exponometru.

— Într-o bună zi ai să lucrezi şi tu.

Între timp, femeia se apropiase bine de tot. Am schimbat timpul de expunere şi am ridicat din nou aparatul pentru a o prinde măcar parţial. Dar Sirakov mă întrerupse din nou :

— Acum trebuie corectată şi distanţa.

Pînă să schimb distanţa, femeia ajunge în dreptul nostru şi trece mai departe.

— Nu mai e femeia, constată dascălul meu.

— Păi dacă mă întîrzii...

— Cu ce material lucrezi ?
— Cu douăzeci de dini.
— Deci tot nu ieșea nimic.
— De ce să nu iasă ?
— E foarte mare contrastul. N-ai văzut ce umbră aruncă năframa pe față ?

Astfel mă iniția în toate amănuntele, de la caracterul fotografiei pînă la caracterul materialului, în toate aceste lucruri mărunte, fără de care fotografia nu reprezenta nimic altceva decît un țăcănit lipsit de rost. Dar lecțiile astea erau rare, deoarece necesitau vorbire, iar lui Sirakov nu-i plăcea vorbitul. „Privește și învață" — la asta se rezumau de regulă sfaturile sale.

Pentru penultima oară l-am văzut în dimineața aceea cînd a venit să-și ia concediul medical. Tăcut cum era, nici măcar nu ne-a spus de ce suferă. Ulterior, am aflat că era vorba de ciroză. M-am dus să-l văd la spital și aceasta a fost ultima noastră întîlnire, deși nu știu în ce măsură cuvîntul este folosit la locul său, căci pentru o întîlnire e nevoie de două persoane. Nu era încă mort, dar sfîrșitul îi era iminent, așa că nu m-a recunoscut.

Astfel se duc veteranii profesiei. Dispar, se mistuie în uitare ca și fotografiile lor. Cine să se gîndească la ei într-o vreme cînd găsești fotografi pe toate drumurile !

„Mamă, fotograful nu mai e".

După ce mi-am consumat tot materialul pe care-l port prin buzunare, nu-mi rămîne altceva de făcut decît să mă așez în fața localului de pe strada principală și să beau o cafea. Nici nu m-am așezat bine că îl și văd pe Spas Țanev trecînd.

— Permiți unui individ suspect să facă cinste ?

Stătu o clipă pe gînduri, apoi se așeză vizavi de mine :

— Din moment ce pui problema astfel, ce să mai zic ?

Presupun că Țanev e suficient de cunoscut de oamenii de aici, căci ospătărița se prezintă în aceeași clipă să

ia comanda. Că e cunoscut, m-am convins și după expresia uluită a fetei de la recepția hotelului, care trece pe lîngă noi și ne vede.

— Nu cumva e tot vreo cunoștință de-a ta? mă întreabă Spas, interpretînd în felul său tresărirea fetei.

— Nu, e recepționera care mi-a înmînat azi-dimineață citația. Presupun că cel puțin jumătate de oraș mă și consideră un delincvent periculos.

— Tu singur ești de vină, sună replica seacă a anchetatorului. Nu te-am pus eu să te bagi acolo unde nu-ți fierbe oala.

— Păi în ziare numai pe asta se bate monedă: să nu fim indiferenți și să ne implicăm.

— De cînd o cunoști? mă întreabă Țanev.

— Pe asta de la hotel?

— Nu. Pe cealaltă.

— De alaltăieri.

— Și ce știi despe ea?

— Aproape nimic.

— Ceea ce nu te împiedică s-o salvezi.

— Spase, omul se îneacă și tu, ca să-l salvezi, îi ceri certificat de bună purtare.

— De unde știai că se îneacă?

— N-am știut. Am simțit. Atunci, seara, cînd am fost cu ea la restaurant, a apărut fratele ei. Nu mi-am dat seama dacă voia ceva de la ea și ce anume voia, dar știu că apariția lui a întors-o pe dos. Iar aseară mi-a zis direct că se teme de el.

Nu știu în ce măsură informația mea conține ceva interesant, dar remarc că Țanev ciulește urechile. Noroc că ospătărița vine exact în clipa aceea cu cafelele, determinînd o anumită pauză. Nici nu se îndepărtează bine fata, și Spas mă întreabă:

— Dar de dolari ce știi?

— Nu știu nimic.

El mă privește neîncrezător:

— Salvator ce ești! Nici măcar atît nu pricepi că ocrotind o parte, îi aduci prejudicii celeilalte!

— Da, dar asta-i valabil în cazul unui conflict între două persoane. Cînd însă o parte înseamnă omul, iar cealaltă — un paragraf acolo...

— Da, pe tine atît te duce mintea... mormăie Ţanev. Nu există om şi paragraf. Există interese contra interese. Ceea ce numeşti tu paragraf sînt interesele statului Te preocupă un om, dar de popor puţin îţi pasă.

— Gata, ai şi trecut la generalizări! Cînd cineva îşi bagă mîna pînă-n cot în banii statului, atunci înţeleg. Dar una ca Nikolina ce daune a adus poporului?

— În legătură cu asta pot să-ţi spun, dacă nu ştiai, că la „Iazul Albastru" are loc o verificare.

— Mă rog. Să zicem că s-a căpătuit şi ea cu vreun dolar. Dacă exprimăm infracţiunea ei valoric şi dacă împărţim valoarea asta la opt milioane...

— Faptul că ai fost la cuţite cu profesoara de matematici nu te împiedică să umbli la socoteli subtile, remarcă Spas. Ţi-am mai spus: cuantumul nu are importanţă El influenţează mărimea pedepsei, dar nu o anulează. Dar ce să mai vorbim, dacă tu te apuci să aperi legea, iar eu să fac fotografii, am pus-o de mămăligă.

— Atunci, unde mai e grija faţă de om?

— Exact în paragrafele acestea care ţie nu-ţi plac, sună replica lui Ţanev. Fantezist ai fost şi fantezist ai rămas.

— Tot ce se poate. Din moment ce-mi propun să conving un jurist.

— Ţi-aş spune ceva şi în afara calităţii de jurist, dar asta-i treaba ta.

— Spune totuşi.

— „Grijă faţă de om", da? Şi ce anume ai în vedere: sufletul sau trupul? Mă întreb chiar dacă Nikolina asta ar fi fost vreo babă cocoşată...

Se înţelege că el nu se întreabă defel şi asta se vede după expresia chipului său. De întrebat, mă întreb eu. Poate că aş ajuta şi vreo babă cocoşată, adică s-o ajut să treacă strada sau să-i duc traista, dar ca să-i permit să mă implice în istorii cu bonuri...

— Şmecher mai eşti, Spase, recunosc eu.

— Eu sînt şmecher, iar tu faci pe prostul, replică el.

Nu mă îndoiesc că pentru el totul e clar. Chiar mult mai clar decît pentru mine însumi. Şi nu contez deloc pe vechea noastră amiciţie. El e după schema „drujba — drujbă, slujba — slujbă". La o adică, n-ar sta o clipă pe

gînduri și mi-ar face figura. Important e ca lucrurile să nu ajungă pînă acolo

•

Aplic patru bătăi scurte pe butonul soneriei și Nikolina mă lasă să intru.

— Ai și ajuns ?

— Sînt încă de la prînz acasă, îmi răspunde femeia. Are vocea rece, iar privirea îi este cercetătoare și temătoare, ca și cum ne-am vedea pentru prima oară.

— Nu ești la slujbă ?

— Am fost, dar ulterior s-a hotărît să fim trimiși acasă și la „Iazul Albastru" s-au instalat alții.

— Știu că se face o verificare, rostesc eu imperturbabil.

— Știi cam multe...

Și, privindu-mă cu ochi mînioși, șuieră printre dinți :

— Sticlete ce ești.

— Cine ți-a spus ?

— Are cine. Toată dimineața ai fost la miliție, iar după-amiază te-ai cafelit cu ăla, cu anchetatorul.

Da, așa e în orașele mici. Oricine știe orice despre oricine.

— De ce vorbești prostii ! mormăi eu întinzîndu-mă în fotoliu. Dacă, într-adevăr, aș fi sticlete, crezi că m-aș afișa așa, în văzul întregului oraș, cafelindu-mă cu anchetatorul ? Sîntem prieteni vechi.

— De aceea i-ai făcut o vizită la miliție...

— Nu m-am dus de bunăvoie. Am primit citație. Treaba asta nu s-a găsit nici un binevoitor să ți-o spună ?

— Ce citație ? mă întreabă femeia străduindu-se să și mascheze tulburarea.

— Așa, una în mai multe culori... Pentru dolarii Nikolinei.

Privirea ei este deopotrivă alarmată și bănuitoare.

— Ție toată lumea îți spune Nikolina ?

— Unii îmi zic și Lina.

— De ce nu mi-ai spus ? Numele ăsta, Nikolina, e prea lung.

— Lasă-mi acum numele, mă întrerupe ea cu glas nerăbdător. Povestește, nu mă călca pe nervi.

Și se așază în fotoliul de vizavi. De astă dată nu mai poartă pălărioara aceea caraghioasă, nici halatul. E într-o bluză albastră-deschis și o fustă cenușie-închis, bine întinsă pe șoldurile înalte și pe coapse. Era, probabil, pe punctul de a ieși în oraș.

— Voiau să știe de unde am suta aia de dolari. Le-am spus că-s ai mei.

— Chiar așa le-ai spus ? mă privește Nikolina incapabilă să creadă că cineva e în stare de un asemenea gest.

— Păi ce părere ai ? Cine ți i-a dat, am mai fost întrebat. Mătușa mea. Unde-i mătușa dumitale ? A murit mai deunăzi.

— Ești formidabil ! remarcă femeia.

— Nu te pripi, că n-am terminat. Știi, au un chestionar și se țin de el. Următoarea întrebare suna astfel : unde-s bonurile ?

— Și tu ?

— Le-am spus că-s la mine.

— Așa le-ai spus ?

— Întocmai. Dar nu-i exclus ca mîine să-mi spună și ei ceva, adică : arată-ni-le. Deci, trebuie să mi le dai.

Ea mă privește vinovată și își desface brațele cu neputință :

— S-au dus.

— Cum așa „s-au dus“ ?

— Păi așa : le-am dat fratelui meu.

Se pare că jocul se desfășoară exact după prevederile anchetatorului. Proasta asta face ce face și dă singură în vileag legăturile pe care le are atît cu mine, cît și cu nemernicul acela de Dragan.

— Mai bine nici că se putea, recunosc eu.

Lina încruntă sprîncenele. Nu-i greu de ghicit ce gînduri îi umblă îndărătul frunții.

— Fac pe dracu-n patru și-ți găsesc alte bonuri.

— Să ne dăm și mai mult la fund.

Se impune să-i explic unele lucruri elementare. Bonurile au fost neîndoielnic înregistrate. Dacă nu pot prezenta aceleași bonuri, mai bine nu prezint nimic. Altminteri nu numai că nu voi reuși să ies din toată tărășenia

asta, dar mă complic şi mai mult : cum şi de unde le-am procurat pe astea.

— Avem noroc că nu mi le-a cerut pe loc, spun eu. Cu condiţia să profităm de norocul ăsta cît mai e timp.

— Am să încerc să le iau înapoi de la Dragan, hotărăşte femeia. Doar că nu va fi uşor.

— Şi de ce era nevoie să-i dai lui ?

— Erau ale lui.

— Mai termină cu minciunile.

Nikolina nu răspunde. Fruntea întunecată trădează din nou o gîndire intensă. E clar că nu gîndirea e punctul ei cel mai tare. Scena îmi aminteşte de acei jucători de şah care nu sînt în stare să prevadă mai mult de două mutări.

— Dolari, bonuri, afaceri cu valută, mai bine nici că se putea... remarc eu.

— Chiar „afaceri cu valută" ?

— Cei din clădirea aceea aşa-i zic. Şi partea proastă-i că aşa ceva nu ţine mult. Dacă nu astăzi, dacă nu mîine, într-una din zilele următoare tot ajungi după gratii.

— De ce vorbeşti aşa ?

Faţa ei frumoasă este întunecată de umbrele temerii. Se pare însă că foarte curînd optimismul iese din nou învingător :

— Ei nu pot dovedi nimic. Sînt curată.

— Doar că ăia n-o să te pună să-ţi ridici fusta ca să vadă dacă eşti sau nu curată, ci o să-ţi zică să deschizi şifonierul. Hai deschide-l !

— Sticlete împuţit ! rosteşte ea scrîşnind.

— Deschide, deschide !

Se ridică hipnotizată parcă, se apropie de şifonierul mare de nuc şi-i deschide larg uşile. Conţinutul nu e chiar atît de bogat pe cît mă aşteptasem, deşi sînt destule lucruri, boarfe în principal — două balonzaide, fuste, bluze, trei costume...

— Acolo, jos, ce-i ? întreb eu fără a mă ridica din fotoliu.

— Un tranzistor.

— Iar alături ?

— Un magnetofon.

— Parcă ziceai că n-ai magnetofon ?

— N-am zis așa ceva.

— Bine, închide.

Nici n-a apucat însă bine să închidă, și urmează noua mea întrebare :

— Cîți bani ai la CEC ?

— Vreo cinci mii de leve.

— Și bijuterii ?

— Ce bijuterii ! Am două-trei verighete și o brățară.

— De aur, firește.

Nu-mi răspunde.

— Iar acum, deși nu-s sticlete, pot să-ți spun ce vor face ăia pentru a-și da seama dacă ești sau nu curată. E cît se poate de simplu : se înarmează cu hîrtie și pixuri și-ți evaluează lucrurile unul cîte unul. Apoi trag o linie și fac totalul...

— Te-ai convins doar cu proprii tăi ochi că nu mă scald în comori.

— ... Și după ce fac totalul, îl confruntă cu totalul veniturilor pe care le-ai obținut prin muncă. Apoi fac diferența...

— Încetează.

— De fapt, eu vreau să știu dacă te-ai gîndit ce să le spui ?

— Am să le spun să-și vadă de treabă.

— Nu ține. Pentru că tocmai asta-i treaba lor.

— Am să le spun că nu țin minte. Nu țin minte care cît costă.

— În cazul ăsta te vor trimite în celulă pînă-ți vei aduce aminte.

— Păi, din bacșișurile mărunte pe care le-am primit. Care ospătăriță nu i-a bacșiș.

— O primă ciocnire cu litera legii, constat eu.

— N-au decît să mă dea afară...

— După care vine a doua, și mai gravă : dolarii.

— Mai termină odată cu dolarii ăștia !

— Acum fă abstracție de mine. Concentrează-te asupra celor cu chestionarul.

Se vede cît de colo că gîndește. Dar, după cum am mai arătat, nu gîndirea e punctul ei cel mai tare.

— Cum decurgeau combinațiile astea cu dolarii ?

— Ce combinații ? Fleacuri.

Pentru a devia discuția, Lina întreabă :

— Bei o cafea ?

— Aș bea. Dar ăsta nu-i un motiv să nu-mi răspunzi la întrebare, și cu atît mai puțin să mă minți.

Se ridică și pornește spre bucătărie. O urmez și urmăresc un timp în tăcere ritualul cafelei. Lina tace în continuare.

— Nu ești datoare să-mi dai nici o socoteală. Astea-s treburile tale.

— Sînt curată, stabilește ea după un timp, ca și cum s-ar strădui să se convingă pe sine însăși. Dacă cineva trebuie să dea totuși socoteală, nu sînt eu acela.

Ibricul începe să bolborosească încet, precaut. Femeia lasă caimacul să se ridice pînă la punctul critic, apoi trage vasul, oprește reșoul și scoate din dulăpior două cești.

— Du-te dincolo. N-are rost să stăm ca niște cai. Mi-ai servit niște grozăvii, de simt că mi s-au tăiat picioarele.

— Sînt curată, repetă ea cu un optimism moderat cînd, ceva mai tîrziu, ne instalăm în cele două fotolii cu stofa ușor roasă. De fiecare dată cînd am primit dolari de la clienți, i-am predat casierului.

— Din cîte știu, n-ai dreptul să primești dolari.

— Ranghel mi-a spus să-i prîmesc și eu i-am primit. Am făcut ceea ce mi s-a spus.

— Parte din dolari au intrat însă în geanta ta.

— Un fleac. Nu i-am furat, el mi i-a dat.

— Pentru că-i erai complice.

— Pentru că-i eram prietenă. Și pentru că tot m-ai întrebat aseară — ăsta-i adevărul : Ranghel Krumov mi-a fost prieten.

— Cu amănuntul ăsta n-o să-l faci pe anchetator să se înece în lacrimi.

— Dacă ție îți dă cineva zece dolari, mai stai să-l întrebi de unde îi are ?

— Mie nu mi-a dat nimeni dolari, nici măcar mătușa mea.

— Mie mi-au dat. Mi s-au dat, nu i-am furat.

— Firește. La fizicul tău...

— Încetează.

— ... Și pentru complicitatea ta în bișnița asta.

— Iar începi cu complicitatea ? Nu vezi că nu-s decît a cincea roată la căruţă ?

— Nu-i chip să fii a cincea, căci căruţa voastră n-are decît trei roţi.

— Vorbeşti ca un sticlete.

— Iar nu înţelegi că nu-i vorba de mine, ci de ăia. In ce mă priveşte, poveştile astea ale voastre nu mă interesează cîtuşi de puţin.

— Atunci de ce ai spus că bonurile sînt ale tale ?

— Aşa. Din sentimente prieteneşti. Dacă ai rămas însă cu impresia că vreau să te reeduc...

— Deci n-am decît să-mi sparg capul...

— Păi dacă nu-ţi vine mintea ca să-l fereşti, ai să ajungi cu el spart.

Aşa se întîmplă cu unele femei : se irită cînd simt că le povăţuieşti, dar se simt ofensate dacă socot că le tratezi cu indiferenţă. Nu se declară mulţumite decît dacă le primeşti prostiile cu urale.

— Dacă reuşeam să intru la universitate, totul ar fi fost altfel, murmură Lina parcă pentru ea însăşi.

— Păi în viaţa asta se poate intra numai prin universitate ?

— Păi cum altfel ? Ce, fără diplomă, omul mai e om ?

— Nici eu n-am diplomă. Aşa că fă cum îţi spun : în loc să-ţi baţi capul cu trecutul, mai bine termină cu cei de la „Iazul Albastru" şi — *fertig.*

— Ştiu. Doar tocmai de aceea am vrut să mă descotorosesc de dolari...

— ... Înlocuindu-i cu bonuri.

— N-ai auzit ce-am spus : bonurile le-am dat lui frate-meu. Pentru asta i le-am dat — ca să mă lase în pace. Gata cu trecutul. Întorc o filă nouă.

Are papagal.

— Mă dai gata aşa cum stai cu picioarele alea încrucişate, spun eu ca să schimbăm vorba.

Lina e însă atît de asaltată de gînduri neplăcute, încît îmi ignoră complimentul. Cu bărbia rezemată în pumn, ea şi-a aţintit privirea în spaţiu. O privire îngrijorată şi o expresie melancolică pe buzele senzuale. Dacă în clipa asta aş fotografia-o, şi dedesubt aş scrie „tristeţe", oricine ar fi convins că-i vorba de o tristeţe nobilă.

— Dar dacă Dragan nu-mi restituie bonurile ?

— Trebuie să i le iei cu orice preț, și asta nu mai tîrziu de mîine dimineață la zece. N-am de unde ști dacă în hotel nu mă așteaptă o altă citație.

*

A doua zi dimineață. Mă apropii de recepție cu inima neliniștită și ea devine și mai neliniștită cînd o aude pe fata de la recepție strigîndu-mă :

— Tovarășe Deianov !

Iată și noua citație !

Dar în dimineața asta fața recepționerei este din nou amabilă. E clar că acea cafeluță băută cu Țanev mi-a ridicat prestigiul.

— Vă așteaptă un tovarăș.

Arunc o privire spre hol și observ că un individ mă remarcă și el în aceeași clipă și-mi zîmbește. N-aș crede să fie de la miliție din moment ce zîmbește. E Denev, omul celor cinci cărți.

— Iertați-mă că vă deranjez, îmi spuse el apropiindu-se. Puteți să-mi acordați cinci minute ?

— Să luăm loc, propun eu.

— Nu-i mai bine afară ?

— Se poate și afară.

Ieșim și o luăm încet la pas pe trotuar spre piață. Ziua e frumoasă, fața oacheșă a însoțitorului meu e plină de amabilitate, în general nimic nu prevestește neplăceri pînă ce aud următoarele :

— Zilele trecute, după vizita dumneavoastră, am reflectat mult la problema respectivă și pînă la urmă am ajuns la concluzia că broșa pe care mi-ați adus-o este probabil doar o mică uvertură la ceva mai substanțial.

— Falsă concluzie.

— Problema e că, după ce această idee a început să mă frămînte, am dat o fugă pînă-n orașul învecinat — acolo locuiește fosta mea soție — și am scotocit nițel prin arhiva bătrînei. Fiind vorba, de fapt, de cîteva scrisori vechi de tot, nu mi-a fost greu să descopăr

exact ceea ce-mi trebuia, adică scrisoarea de care mi-am adus brusc aminte. Țineți să v-o arăt?

— De ce nu? Dacă tot v-ați deranjat să mă vizitați.

Se scotoci în buzunar și scoase exact scrisoarea pe care mă așteptam s-o văd și de care amintise mătușa mea. O iau, o cercetez fugitiv și i-o restitui.

— Nu înțeleg ce legătură am eu cu scrisoarea asta.

— Păi aici e pomenit numele mătușii dumneavoastră. Chiar dumneavoastră ați spus că se numește Sia Kăneva. După soț Kăneva, iar după tată Sia Minkova Krăsteva.

Nici asta nu i-a scăpat. E evident că nu și-a rezumat cercetarea la scotocirea unor scrisori vechi.

— Mi-e teamă că puneți semnul egalității între mine și mătușa mea, remarc eu. Nu sînt deloc la curent cu poveștile astea vechi.

— De aici însă rezultă clar, agită el scrisoarea. Iar mama mi-a povestit de nu știu cîte ori cum mătușa dumneavoastră și-a însușit acești o sută de cocoșei, pe care bunicul meu i-a lăsat ei în păstrare. Demult uitasem de treburile astea, dar cînd ați amintit de Sia Kăneva, ceva mi-a scăpărat în minte și, după cum vedeți, am dezlegat misterul.

— V-ați documentat, nu glumă, recunosc eu. Dar nu nu înțeleg ce doriți de la mine.

— V-am spus doar: presupun că mătușa dumneavoastră, în afară de broșă, v-a lăsat și cocoșeii.

— Sînteți nebun.

— Cîtuși de puțin.

— Urmăriți-mă, vă rog, cu atenție: dacă, într-adevăr, mătușa mi-ar fi lăsat așa ceva, ar fi fost o adevărată nebunie din partea mea să vin, din proprie inițiativă, cu sau fără broșă, și să vă amintesc de toată povestea asta.

— La prima vedere, s-ar părea că aveți dreptate. Dar încă de la început am realizat că sînteți superstițios. Ați adus broșa pur și simplu așa, ca să dormiți liniștit, după cum singur v-ați exprimat. Ați dat broșa ca să vă asigurați un somn liniștit și să vă păstrați cocoșeii ca să vă asigurați o viață liniștită. E logic, nu-i așa?

— Sînteți nebun, repet eu.

— Cred că și eu în locul dumneavoastră aș fi procedat la fel. Aurul e o ispită mare. Acum toată treaba e să ne înțelegem prietenește, fără prea multă zarvă.

— De ce ? Dacă aveți chef de zarvă — dați-i drumul. Vă privește.

— Nu-mi place zarva. Dacă ați fi jucat pocher, ați fi știut că pocherul e un joc silențios. Așa că uitați ce vă propun : hai să împărțim cocoșeii ăștia frățește, iar dumneavoastră veți primi și o recompensă : scrisoarea asta.

— Zău că sînteți nebun, rostesc eu pentru a treia oară, deși am constatat că propoziția asta nu duce la nici un rezultat. Nu știu dacă mătușa mea a frustrat-o sau nu de cocoșei pe mama dumneavoastră. În schimb, vă pot asigura că mătușa mea nu mi-a lăsat nimic altceva decît broșa pe care v-am adus-o și un inel pe care mi l-a dăruit mie.

Discuția continuă să se învîrtească pe acest teren neroditor pînă ce ajungem la cafenea și chiar mai tîrziu, cînd ne așezăm să bem cîte o cafea. Și totuși, confruntat cu afirmațiile mele categorice, Denev pare tot mai descumpănit în speranțele sale de a fi dat de mina de aur, eternul vis al oricărui cartofor. Pretențiile lui devin cu fiecare minut tot mai modeste, pînă ce ajung la mizera variantă pe care contasem încă de la bun început.

— Fie, cedează el. S-ar putea să aveți dreptate. N-ar fi de mirare ca mătușa dumneavoastră să fi păpat tot aurul, în definitiv au trecut patruzeci de ani de atunci. Din partea dumneavoastră ar fi însă o adevărată crimă față de memoria defunctei dacă nu schimbați inelul pe această scrisoare, pe acest document rușinos pentru mătușa dumneavoastră.

Nu spun nimic, absorbit de ezitări dramatice, absolut contrafăcute.

— Aveți în vedere că bătrîna vă va urmări și-n vise ! mă amenință Denev, hotărît să profite de firea mea superstițioasă

— Bine, cedez eu în cele din urmă. Așa să fie. Dar să nu vă închipuiți că mîine o puteți lua de la început

cu șantajul. De fapt, mă șantajați sau nu mă șantajați, un al doilea inel nu mai am.

— Am eu mutră de șantajist!? zîmbește brunetul cu zîmbetul acela alb și plăcut, care le vine de minune bruneților. Dumneavoastră ați început să mă flatați.

Scot bijuteria, un inel bărbătesc masiv. Denev îl preia, îl saltă de două-trei ori în podul palmei, evident mulțumit de greutatea lui. Apoi îmi întinde scrisoarea și cu asta se încheie afacerea secolului: Mătușă, dacă nici acum nu ești mulțumită, înseamnă că ești într-adevăr o femeie dificilă.

Îmi iau rămas-bun de la cartofor și dau o fugă pînă la Nikolina. Apăs de patru ori pe butonul soneriei și ușa se deschide.

— Intrați!

Vocea-i de bărbat, ca și fizionomia. E Dragan, fratele Linei.

CAPITOLUL AL CINCILEA

— Unde-i Lina? întreb eu intrînd în cameră.

— Lipsește, îmi răspunde Dragan. Eu sînt fratele ei.

Închide ușa și se îndreaptă cu mersul său crăcănat și legănător spre fotoliul de vizavi. În seara aceea la restaurant mersul lui mi se păruse un simplu gest de bravadă, căci genului acesta de oameni le plac asemenea gesturi ieftine, acum însă constat că nu e vorba decît de un truc pentru a-și ascunde un defect — piciorul său drept este mai scurt decît cel stîng.

Bărbatul ajunge la fotoliu, dar nu se așază, ci își mută greutatea de pe un picior pe altul, ca și cum ar vrea să verifice dacă membrele nu i s-au egalat între timp. E puțin mai înalt decît Nikolina, dar impresionează nu atît prin statură, cît prin masivitate. Defectul de la membrele inferioare este generos compensat de musculatura celor superioare, suficient de evidentă prin cămașa verzuie semicazonă, cu mîneci scurte. Are cămașa descheiată la toți nasturii, ca să fie clar că coșul

pieptului, năpădit de păr des și negru, este impunător, inspirînd chiar un fel de amenințare sumbră.

La chip se aseamănă în linii mari cu Nikolina și în același timp se deosebește total de ea, dar nu din cauza trăsăturilor bărbătești, ci a disproporționalității. Ceea ce la femeie reprezintă frumusețe, aici s-a transformat în caricatură. Nasul mic și ușor cîrn, delicat la Lina, arată deplasat de mic pe această față lătăreață, cu pomeți proeminenți, ochii îndepărtați creează impresia că fiecare se uită în altă direcție, iar buzele groase ezită parcă între zîmbetul servil al chelnerului și grimasa amenințătoare a bătăușului.

Nimic de mirare. A nimerit pesemne la „Iazul Albastru" pentru a îndeplini, în afara funcției de ospătar, și pe cea de bătăuș, căci uneori e nevoie și de așa ceva în localurile situate la marginea șoselelor. Numai de nu ar recurge și acum la această funcție.

Mă examinează cîteva secunde, vrînd parcă să se dumirească ce fel de pasăre sînt, apoi conchide :

— O cauți pe Lina, și dai de fratele ei !

Figura asta — o cauți pe Lina, și dai de fratele ei — i se pare atît de comică, încît se trezește rîzînd în gura mare. Apoi, la fel de brusc, fața îi redevine serioasă.

— Ce casti gura la mine ? Fă-te comod !

Ne așezăm unul în fața celuilalt.

— Unde-i Lina ? întreb eu din nou.

— A plecat la mare, îmi răspunde el.

Și pentru a fi mai convingător, adaugă :

— Tu bagă-ți în cap că s-a înecat. Pentru tine e ca și cum s-ar fi înecat. Clar ?

Mă abțin să-i răspund.

— Ce te-ai agățat de ea ca scaiul de oaie ?

— M-a rugat să-i fac un serviciu și i l-am făcut.

— Aha, bonurile ! rînjește el. Ai adulmecat lovelele alea, verzile, și te-ai agățat de ea.

— Mi-a dat dolari, i-am dat bonuri.

— Ei, la început toți ne dăm mari, clătină Dragan din capul său imens. Ne dăm mari pînă dăm de uger și ne punem pe supt.

Şi, căscînd ochii la mine, ca să-mi inspire mai multă teamă, mîrîie :

— Sora mea nu-i vacă de muls, asta să-ţi intre bine-n cap !

Nu obiectez.

— Cum merge verificarea ? întreb eu.

— Nu-ţi băga nasul. Vezi-ţi de drum. Şi-nchei-o cu Lina. Clar ?

Vocea sa devine din ce în ce mai ameninţătoare. Nu ştiu dacă se ambalează singur sau este iritat de faptul că pozele lui de bătăuş rămîn fără efect, dar am sentimentul că dacă discuţia va continua, sfîrşitul nu va fi în favoarea mea.

Mă ridic şi mă-ndrept spre uşă, dar nu mă pot abţine şi-l întreb :

— Nu te duci şi dumneata la mare ?

— Vezi-ţi de treabă ! mîrîie el.

— Ar fi păcat să nu mergi — remarc eu odată ajuns în prag. Ar fi timpul să-ţi înmoi puţin în apă capul ăla sec, de lemn.

Şi mă grăbesc să dispar, respectîndu-i întocmai indicaţiile.

Ajung la colţul străzii, cotesc, dar mă opresc să văd dacă nu cumva Dragan s-a luat după mine. Îl văd cum iese din curte, se urcă în Lada albastră-închis, parcată în apropiere, şi o ia în direcţie opusă. Pentru o clipă mă ispiteşte ideea de a trece pe la Spas şi de-a spune cîteva cuvinte despre umflatul ăsta, apoi însă îmi dau seama că, indiferent ce i-aş spune, o voi implica inevitabil şi pe Nikolina.

Lina a plecat. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-i urmez şi eu pilda, mai ales că nu mi-a poruncit nimeni să stau şi s-o aştept. Dacă o aştept, n-ar fi de mirare ca lui Ţanev să-i treacă prin cap să mă cheme din nou pentru bonurile alea. Iar dacă-i trece, găseşte el un mijloc să dea de mine, doar asta-i îndeletnicirea lui. Iar a mea e să-mi văd de drum, din moment ce toată lumea îmi recomandă asta.

Lucrurile merg, o dată aşa, altă dată altfel şi de cele mai multe ori prost, dar e de ajuns să constaţi că ele merg

și te liniștești. Ceea ce e astăzi, mîine nu va mai fi și întrucît ce e astăzi nu-i cine știe ce, n ar fi de mirare ca ceea ce va fi mîine să fie mai bun, iar dacă nici mîine nu va fi mai bun, ce importanță are, trece și asta și vine altceva.

Mă abat pe la hotel, îmi iau valiza, achit și mă instalez în Moskvici. Abia am mers puțin în viteza întîi și abia am trecut la a doua, cînd o femeie opritâ pe trotuar îmi face semn să opresc.

— Ai transformat autostopul în profesie, mormăi eu.

— Da, dar nu apelez decît la mașina ta, îmi explică Nikolina aruncîndu-și valijoara pe bancheta din spate și așezîndu-se în fotoliul din față.

— Dar dacă ne vede Dragan ?

— Alegem astfel drumul încît să nu ne vadă.

După care urmează obișnuitele ține-o înainte, ia-o la dreapta și așa mai departe, pînă ce ieșim în sfîrșit la șosea.

— Unde mergem ? întreabă femeia aprinzîndu-și o țigară.

Modul în care și-o aprinde și în care trage fumul arată că nu e chiar atît de calmă pe cît vrea să pară.

— Înainte și numai înainte ! îi răspund eu

— De fapt, mi-e totuna.

Pentru a remarca după un minut :

— Nu poți merge o idee mai repede !

— În caz că ne-a luat urma, chiar dacă aș merge mai repede — tot degeaba ar fi. Moskviciul ăsta cu greu intră în competiție cu o Lada.

Și pentru a o liniști, adaug :

— Din moment ce nu ne-a zărit pînă acum, n-are de unde ști în ce direcție am apucat-o.

— Asta s-o crezi tu. Dacă nu ne-a văzut el, nu-i exclus să ne fi văzut altcineva. Cine n-are minte, are prieteni.

— De la el ai aflat că am fost la miliție ?

— Păi de la cine altcineva.

— Și ce ți-a spus : du-te la mare..

— Du-te-n fundul iadului, așa mi-a spus. Dar ție ?

— Cam același lucru.

— Va să zică, de asta avem aceeași direcție, conclude ea.

Simt că pe măsură ce ne depărtăm de oraș, Nikolina devine mai liniștită. Așa sînt unii oameni : nu se tem decît de pericolul iminent, pe cel îndepărtat îl ignoră.

O cîmpie largă cu grîne verzi și bogate, ici-colo copaci cu frunziș des... Cred că am mai descris peisajul acesta. Nu sînt prea tare în peisaje, genul meu e altul, dar cine nu are gust pentru asemenea lucruri ar face mai bine să consulte un medic.

Mașina. Un mijloc de neînlocuit pentru a comunica cu natura dacă ții ca această comunicare să se realizeze cît mai repede și fără a căsca în mod inutil gura. Pasiunea pentru mașină de la profesie mi se trage. Dar în obținerea permisului de conducere, după cum cred că am mai arătat, meritul îl are prima mea dragoste.

*

Luminoasa a fost prima mea dragoste, cea care întotdeauna supraviețuiește și care nu se uită niciodată, deși totul începe și se termină ca o glumă. Svetla[1] — numele nu i se prea potrivea, căci era mai degrabă întunecată la înfățișare. Păr negru, ochi negri, piele negricioasă. Doar zîmbetul îi era luminos, neobișnuit de luminos, cînd strălucea pe această față cu ten de litoral.

Am văzut-o pentru prima oară într-o dimineață de primăvară pe bulevardul Ruski. Venea spre mine și am simțit deodată un fior atît de puternic, de parcă m-ar fi izbit cablul electric al unui tramvai. M-am rezemat de un castan, am ridicat aparatul și am fotografiat-o. Am fotografiat-o plin de sine, chiar cu puțină aroganță, căci în asemenea cazuri e de-a dreptul absurd să acționezi pe furiș. Fata a ajuns în dreptul meu și în loc să se rățoiască la mine mi-a zîmbit, arborînd zîmbetul acela neobișnuit de luminos.

— Voi avea și eu copia mea ?

— Firește, i-am răspuns și am pornit la pas alături de ea.

Am pornit și am mers din primăvară pînă în toamnă și în tot acest răstimp fiorul nu m-a părăsit, deși nu îndrăznesc să afirm că a avut mereu aceeași intensitate. Nu pu-

[1] Luminoasă (bulg.).

tea avea aceeași intensitate din moment ce deseori era însoțit de iritare sau de furie. Svetla era răsfățată, sucită, capricioasă și nici eu nu mai știu cum, ținea s-o scot prin localuri, ceea ce depășea posibilitățile mele, și insista să plătească ea, ceea ce contravenea concepțiilor mele. În general, existau destule motive de ceartă, ne certam și ne împăcam, cum e și firesc atunci cînd e vorba de o dragoste la prima vedere.

Fata afirma că sînt îngrozitor de timid și din cale afară de demodat, iar asta mă făcea să jur în sinea mea că va fi ultima noastră întîlnire, numai că din jurămintele mele nu se alegea nimic, fiindcă, oricum ar fi fost, ea era Svetla — unică, de neînlocuit.

Dacă cineva m-ar întreba acum : de ce unică și de neînlocuit ? — cred că nu mi-ar fi ușor să găsesc un răspuns. Tot ce mă atrăgea la ea mă și irita uneori, totul, inclusiv zîmbetul acela luminos, care nu de puține ori îi lumina fața oacheșă tocmai ca să mă irite. Și totuși ea era pentru mine Svetla și orice alte explicații sînt de prisos.

Cînd tatăl ei, care o răsfăța mai mult decît maică-sa i-a făcut cadou un mic Fiat, Svetla a hotărît să ia lecții de conducere, așa că, pentru a o însoți, m-am văzut și eu silit să iau lecții cu ea. Ei, „silit" s-ar putea să nu fie cuvîntul cel mai adecvat, deoarece, pe ascuns, în sinea mea, ardeam de dorința de a obține permis de conducere. Mă enerva însă faptul că totul se făcea după capriciul majestății sale imperiale, iar eu eram dator să mă supun. I-am plătit-o însă, căci mi-am luat permisul încă de la prima examinare, pe cînd ea a fost trîntită și abia la a doua prezentare a reușit să și-l ia, ceea ce a făcut-o să-și iasă din minți de furie.

Odată, era pe la începutul toamnei, în timp ce își aranja ținuta în mansarda mea, după ședința sexuală — aceste ședințe ale noastre se desfășurau destul de furtunos — Svetla mă întreabă :

— Ce-ai zice dacă m-aș căsători ?

— Depinde cu cine.

— Nu cu tine. Fii fără teamă.

— De ce consideri că m-aș teme ?

— Noi şi acum ne petrecem jumătate de timp certîndu-ne, dacă ne-am şi cununa, sesiunea ar deveni în mod sigur permanentă.

Avea pesemne dreptate. În orice caz, m-am abţinut să-i răspund. Ea însă insistă :

— Hai spune-mi : ce mă sfătuieşti în legătură cu căsătoria ?

— Nu-l cunosc pe ginerică.

— Vă pot face cunoştinţă.

— Nu ştiu dacă se cade.

— De ce nu. Totul va fi exact după bunele maniere. Vei veni să ne faci poze la ofiţerul stării civile.

— Evenimentul e iminent ?

— Duminica viitoare.

— Atunci de ce mă mai întrebi ?

— Dar pe cine să întreb ? N-am pe nimeni mai apropiat decît pe tine. Mă tem că fac o prostie.

— Din moment ce te temi, ai mai putea aştepta.

— Nu-i timp de aşteptat. Pleacă. Şi eu — cu el.

— În străinătate.

— Firește. Nu te măriți ca să te duci la Cucuieți.

Totul era clar, aşa că discuţia devenea complet inutilă. I-am spus-o.

— Şi totuşi, pot considera că-mi accepţi invitaţia ? insistă Svetla.

— Ai în vedere fotografiile ?

— Ei, nu numai fotografiile. Vii şi la banchet.

— Dar de ce nu şi-n patul nupţial ?

— Ar fi cam greu, îmi replică ea. Ceva însă tot se poate aranja.

Eram absolut convins că n-am să accept această umilinţă de a-i face poze de nuntă, şi totuşi m-am prezentat la ofiţerul stării civile şi i le-am făcut tocmai ca să nu considere că mă simt jignit.

Svetla era orbitoare — acest contrast între rochia albă şi tenul măsliniu de litoral, fără a mai vorbi de zîmbetul alb cu care cochetează pînă la abuz. Ginerică nu era chiar atît de strălucitor — un comerciant bine hrănit, de vîrstă mijlocie, cu creştetul deja pleşuv — nici ciung, nici orb. De fapt, dacă ne gîndim la ceea ce a urmat, e greu de spus dacă era sau nu orb.

Iar în legătură cu ceea ce a urmat, întrucît nu eram singurul fotograf la festivitate, m-am grăbit să mă retrag imediat după terminarea ceremoniei de la ofițerul stării civile, fără a uita s o felicit pe tînăra mireasă, ale cărei buze șoptiră însă atît de încet aşteaptă-mă, încît mi-am zis că pesemne n-am auzit eu bine. Cuvîntul, în cazul în care a fost într-adevăr rostit, putea fi înțeles absolut simbolic, dar, știind că Svetla nu se prea dă în vînt după simboluri, m-am întors acasă într-o oarecare măsură iritat şi intrigat totodată. Abia ajuns însă acasă, i-am şi auzit tocurile ţăcănind pe scara ce duce de la ascensor la mansardă. Un minut mai tîrziu ea se afla în braţele mele

Reușise s-o întindă pentru puțin în pauza dintre ceremonie şi banchet sub pretext că vrea să-şi schimbe rochia incomodă şi că pantofii o strîng îngrozitor. Rezolvase în grabă treaba asta, iar acum Pepa o aştepta jos, în maşina sa Jiguli. în timp ce în mansardă, noi doi, îndobitociți de excitare, făceam ceea ce cu o săptămînă în urmă făcusem în virtutea obișnuinței.

Era destul de vulgar să ne facem de cap pe jumătate dezbrăcați în timp ce în restaurant nuntaşii şi mirele treceau la aperitiv, iar jos Pepa se excita cu imagini erotice, numărînd totodată minutele cu nervozitate. S-ar fi putut ca Svetla s-o fi făcut din nostalgie pentru o iubire ce se ducea. S-ar fi putut ca în ea să acționeze furia față de sine însăşi şi față de mirele care reuşise s-o cumpere la un preț atît de meschin — trei ani de viață în străinătate. S-ar fi putut ca totul să nu fi fost decît o toană a perversiunii, ea a fost dintotdeauna niţel perversă. Dar de la această ultimă şi gîfîită întîlnire, de la aceste spasme violente ale unui sentiment în agonie, mi-a rămas o amintire înnebunitoare, amară şi ruşinoasă.

Şi mă gîndesc că, poate, tocmai pentru că atunci am cedat la ispita Svetlei, acum cîteva zile, în noaptea aceea, am respins atît de grosolan obolul Antoanetei. Işpite amare şi oboluri meschine... Nikolina cel puțin îşi trage fermoarul fustei şi spune vino mai încoace ca să te studiez.

În clipa aceasta însă ea nu spune nimic, ci stă cu privirea aţintită la fîşia asfaltului care vine şi tot vine încoace, în timp ce copacii de pe marginea drumului trec la

rîndul lor pe lîngă noi, aidoma unor pietoni care au luat-o în direcție opusă.

— Te-ai gîndit ? întreb eu.

— La ce să mă gîndesc ?

— La mutarea următoare.

— Păi tocmai asta fac acum.

Să sperăm că eforturile ei nu vor fi zadarnice. Deși, după cum am mai spus, sînt tentat s-o compar cu jucăriile acelea care cu greu pot fi programate pentru mai mult de două mișcări.

Ajungem în oraș cu bine și reușim să găsim locuri la hotel mulțumită unei cunoștințe de-a Linei. Apoi coborîm la restaurant ca să luăm masa.

— Te-ai gîndit ? o întreb din nou după ce chelnerul ia comanda — niște salate cu brînză și fripturi de porc, dacă asta are vreo importanță.

— Cred că, într-adevăr, e bine să-mi continuu drumul pînă pe litoral, cugetă ea îngîndurată. Acum acolo e de lucru...

— ...Și sînt și dolari.

— Asta o spui tu.

— Eu o spun, dar tu nu care cumva s-o gîndești.

— Nici pomeneală. Singurul lucru de care am acum nevoie e liniștea.

— Nu știu dacă ai s-o găsești acolo unde ai pornit.

— Dar unde ?

— Exact în direcția opusă.

— Tu chiar nu ești întreg la minte ?

La asemenea întrebări nu se răspunde. Așa că tac.

— Mă îndemni să mă întorc înapoi la Dragan ?

— Nu la Dragan. La anchetator.

— Ca să recunosc că dolarii au fost ai mei.

— Lasă dolarii. Nu de ei e vorba.

— Atunci de ce ?

— Știi prea bine de ce : de cealaltă treabă.

— Am impresia că astăzi nu ne prea înțelegem, mormăie Lina. Spune-mi odată ce înseamnă „cealaltă treabă".

— Ce sens are, din moment ce faci pe proasta cu mine.

— Cum vrei, în genunchi n-am să-ți cad, dă ea din umerii puternici, înveliți astăzi, în treacăt fie spus, cu

aceeași bluză de culoarea ciclamei, dulce durere a visurilor mele.

Tăcem față în față, uniți de o iritare comună pînă ce în cele din urmă vine ospătarul cu mîncarea, o dată cu care — am uitat să spun — în lipsă de alte băuturi nealcoolice am comandat și două sticle de apă gazoasă. Proasta dispoziție n-o împiedică pe Lina, ca de altfel nici pe mine, să lustruim bine farfuriile, și asta în cea mai deplină tăcere.

— Urcăm ? întreabă femeia după ce achit nota și ne ridicăm.

— Cum poftești. Putem și urca, ne putem și plimba, îngaim eu căutînd să țin în frîu căpoșenia aceea, care acum îmi dă ghes să termin cu ciclama asta și să-mi văd de drum.

Pornesc agale pe lespezile largi, de marmură, firește. Nikolina mă însoțește la început cu o jumătate de pas în urmă, apoi ajunge în rînd cu mine și mă ia de braț. Nu-i chip să termin cu ciclama asta mare. În orice caz, nu chiar acum cînd s-a lipit atît de neajutorată de mine. Mergem un timp în tăcere pînă ce fiorul din îmbrățișarea mîinilor ne spune că ele s-au împăcat, iar din moment ce ele s-au împăcat, nu văd de ce nu ne-am împăca și noi.

— Dacă vrei să afli ceva, de ce nu întrebi, ci taci ? întreabă femeia cu jumătate glas.

— În schimb tu, văzînd că eu nu întreb, ți-ai zis că ai de a face cu un fraier sadea. Eu tac ca să nu zici tu că sînt sticlete. Și, de fapt, ce să mai întreb cînd totul e clar.

Ea se oprește și se uită la mine :

— Ce-i atît de clar ?

— Dacă tot te oprești, oprește-te măcar la umbră, o sfătuiesc eu.

Traversăm piața și o luăm pe aleea dintre copaci pînă ajungem la prima bancă. La ora aceea de început de după-amiază nu-i țipenie de om.

— Să ne așezăm, propun eu.

Și abia cînd ne așezăm și aprindem cîte o țigară pentru a ne liniști nervii, trec la „treaba cealaltă".

— Unde a fost găsit ăla al tău, fostul, Krumov ? „La Plopi". Unde m-ai oprit tu la ora două după-amiază ? „La Plopi". Unde a trecut vîjîind fratele tău cu mașina ? „La Plopi".

— N-a fost mașina fratelui meu.

— Dar în mașină se afla fratele tău.

Ciclama tace. Apoi întreabă cu o voce rece :

— Și toate astea le-ai servit anchetatorului ?

— N-am servit nimic, dar e limpede ca bună ziua.

— Dacă-i limpede, de ce ai tăcut ?

— E de datoria ta să spui.

— Vorbești fără să te gîndești...

— Dimpotrivă, m-am gîndit la toate aspectele. Degeaba faci pe mortul în păpușoi, că pînă la urmă tot nu scapi de ei. Așa că-i în interesul tău să te grăbești.

— Și de ce să mă grăbesc ? Ca să-mi vîr singură capu-n laț ? Ca să mă facă complice ?

— Și tu nu ești.

— Nu sînt, se înțelege că nu sînt. Nu cumva îți închipui că eu l-am ținut pe Ranghel, iar Dragan l-a îmblătit.

— Nu cunosc amănunte.

— Spuneai că totul ți-e clar ?

— În linii mari.

— În linii mari, Dragan mi-a propus să mergem la „vecini", așa le spunea celor de la „Popasul Vînătorilor". Ne-am urcat în mașină, dar cînd am ajuns „La Plopi", Dragan a părăsit asfaltul și Ranghel a întrebat încotro, era vorba să mergem la vecini, iar Dragan a zis că, înainte de a ajunge la vecini, avem de reglementat niște treburi și s-a oprit acolo, lîngă drumul de care.

— La locul caznei, mormăi eu și declanșez în aceeași clipă aparatul.

Pe aleea de vizavi merg doi copii, pesemne frățior și surioară, prinși de mînă. Surioara este mai măricică, are o expresie de preocupare maternă, iar fața celui mic emană mulțumire de viață în general și în special de balonul mare și galben pe care-l ține de sforicică. Două fețe de copil și un balon galben pe fondul verdeții întunecate — așa ceva nu se ratează. Lina remarcă însă cu nemulțumire :

— Vorbesc degeaba, dumnealui face poze.

— Nu fac cu urechile. Te ascult.

— Ranghel băuse încă de dimineață. Dragan era și el cu capsa pusă, așa că cearta a început imediat.

Lina tace. O face oare pentru că socoate astfel problema rezolvată, sau pentru că e ocupată cu reconstituirea scenei ?

— De la ce a început cearta ?

— De la ce altceva decît de la bani. La „Iazul Albastru" sîntem trei : eu servesc la mese, Dragan e la bar, Ranghel — la casă. Dacă pică ceva valută, o ia Ranghel, iar la sfîrşitul săptămînii ne reglăm socotelile.

— Normal.

— Păi de ce să fie nenormal ? Nu cumva ai impresia că dolarii vin în teancuri ? În afară de sezonul de vară, doar din an în paşte mai pică ceva, o nimica toată.

— Şi ce s-a întîmplat acolo, la locul caznei ?

— Dragan s-a dat la Ranghel învinuindu-l că el opreşte grosul, iar nouă nu ne lasă decît ce-i trece printre degete. Ranghel a negat, apoi s-a înfuriat şi el, să-mi mulţumeşti, zice, că mi-am pus eu mintea la bătaie, căci dacă n-aţi fi fost decît voi doi, tu şi soră-ta, cu minţile voastre alea de găină, de mult v-aţi fi aflat la zdup, aşa că şi pentru asta trebuie să-mi fiţi recunoscători şi i-a mai zis şi altele ; eu îi făceam semn să tacă, dar el se dezlănţuise atît de tare, încît nici măcar nu mă observa. Eu ştiam însă că Dragan nu e în toate minţile şi că, daçă-l scoţi din sărite, devine total iresponsabil, lucru pe care l-a înţeles pînă la urmă şi Ranghel, însă prea tîrziu, aşa că atunci cînd l-am văzut pe Dragan că sare la bătaie, i-am lăsat şi am luat-o la fugă...

— Cu ce la pocnit Dragan ?

— De unde să ştiu. Doar ţi-am spus : i-am lăsat şi am luat-o la fugă şi tocmai ieşeam în şosea cînd — hop şi tu cu rabla ta.

— Exprimă-te mai politicos.

— Ei bine, cînd a apărut şi domnul cu limuzina.

— Poate că dacă i-ai fi despărţit...

— Să-i despart ? Ca să mă pocnească şi pe mine cu vreun fier...

Deci cu un fier l-a pocnit. Nikolina a văzut totul, dar Dragan îi e totuşi frate.

— Acum ţi-e clar de ce nu mă pot duce la anchetator ?

— Mi-e clar că trebuie să te duci cu orice preţ.

— Da, și primul lucru de care au să mă-ntrebe o să fie de ce n-am venit pînă acum ?

— De ce ? Foarte simplu : ți-e frate, ai ezitat, ai crezut că va recunoaște și singur sau că Ranghel își va veni în fire...

— Păi asta așa-i.

— ...Iar acum ți-ai dat seama că se îngroașă gluma și te-ai hotărît să vii și să le spui tot ce știi.

— Încă nu m-am hotărît.

— Dacă nu te hotărăști, vei fi condamnată pentru complicitate.

— Parcă ei știu exact ce anume s-a întîmplat.

— Chiar dacă nu știu, vor afla curînd.

— Ei da, dacă-ți dai tu drumul la gură.

— Cred că se vor descurca și fără ajutorul meu. Tu ce ți închipui : am înțeles eu ce s-a întîmplat, și n-o să înțeleagă ei.

Dragan are un alibi de fier.

— El ți-a spus asta ?

— Păi cine altul.

Ea coboară vocea, deoarece se apropie de noi două femei cu cărucioare de copii.

— În seara aceea, cînd a venit la restaurant, mi-a poruncit să-mi țin gura, iar dacă voi fi întrebată, să spun că am stat toată ziua acasă. Nu te teme, mi-a zis el, am un alibi de fier, și împreună cu mine ai și tu.

— Și care-i alibiul ?

— Că a fost toată ziua cu Lada în orașul celălalt. Că a pus-o la punct împreună cu un mecanic și că nu s-a clintit de acolo toată ziua. Zice că are și martori.

— Și v-a luat cu un Volkswagen, nu-i așa ? Volkswagenul acela cenușiu, cu care era cît pe ce să-mi facă zob portbagajul ? Căci îl țin minte. Nu-i defel greu de ținut minte un asemenea număr care-i în ordine crescîndă : 0123.

Ea mă privește îngrijorată.

— Iar mecanicul despre care vorbește fratele tău e mie-n sută vărul meu Decio.

— Asta-i bună !

— Iar minciunile lui Decio al nostru nu-s cu nimic mai prejos decît minciunile lui Dragan al tău cu alibiul său de tinichea.

Mă privește la fel, preocupată parcă de niște gînduri, apoi îmi spune :

— Tu nu știi că și Dragan a fost chemat la miliție, a spus ce a vrut și i s-a dat imediat drumul. Dacă alibiul lui era de tinichea...

— Iar tu nici măcar atît nu realizezi că dacă i s-a dat drumul nu înseamnă că i s-a dat și crezare, ci că și-au propus să-l urmărească. Îl vor urmări cît e nevoie și pe urmă : vino, că avem o treabă cu tine.

— Păi n-are decît să se ducă. Îl privește.

— Să se ducă, dar te implică și pe tine.

— Ce interes are să mă implice ?

— Ție chiar că-ți cade greu fisa. Păi după ce o să-l strîngă cu ușa și n-o să mai poată nega, va începe runda a doua. Va încerca să dovedească, chipurile, că a fost provocat de Ranghel sau că a acționat în legitimă apărare, iar pentru a dovedi asta va avea nevoie de un martor, iar acest martor vei fi tu.

Lina încruntă din nou sprîncenele. Biata de ea. Capul îi plesnește de atîta gîndire.

Ne întoarcem la hotel și ne retragem în camera Linei. Femeia își leapădă bluza de culoarea ciclamei și fusta cenușie, dar de astă dată fără intenția de a-mi oferi vreun strip-tease. Prea e ocupată cu munca asta grea — gîndirea — ca să mai facă și strip-tease.

Prin fereastra întredeschisă adie o boare de vînt. Un vînt cald. Oamenii, în loc să planteze copaci, au plantat lespezi, iar pe căldura asta din iunie lespezile se încing destul de tare. Lina se lasă pe fotoliul pătrat și urît, ce seamănă cu o cutie căreia îi lipsește o latură. Arcurile fotoliului țiuie jalnic.

— Să zicem că m-aș duce la anchetatorul ăla al tău, raționează ea cu voce tare.

Din moment ce deja și-a însușit această idee, chiar și la modul condițional, înseamnă că progresăm.

— Trebuie să te duci.

— Și Dragan mă omoară pe urmă în bătaie. Trebuie să mă feresc din două părți. Sînt între ciocan și nicovală.

Evit să-i urmăresc fizicul, deoarece, așa cum s-a întins numai în furou și cu sinii lăsați în libertate, privelișteа nu predispune defel la cugetări abstracte.

— Dragan trebuie să se teamă acum pentru sine însuși.

— Păi tocmai din teamă pentru sine însuși are să mă omoare în bătaie.

— Așa a fost tot timpul? întreb eu arătînd cu degetul spre frunte.

— Depinde. Te poate slugări ca ultimul dintre fraieri, pentru ca într-o bună zi să-ți scoată toți dinții din te miri ce. Nu știu dacă mama nu l-a născut de-a-ndărătelea, dar de mic a fost așa. Mi-aduc aminte cum a fugit odinioară de-acasă. Se pregătise să meargă la meci, iar fratele meu cel mare i-a zis: te duci la meci, dar acum speli farfuriile. Farfuriile le spăl după aceea, zice Dragan. Nu, ai să le speli acum, strigă fratele meu. După aceea — acum, după aceea — acum, pînă ce Dragan și-a ieșit din minți și i-a spart fratelui meu capul cu un scaun de bucătărie. Și tuleo, băiete...

Ea tace un timp, apoi adaugă:

— În asemenea momente devine irresponsabil. E în stare să te omoare așa, din senin.

— Asemenea momente nu vor exista.

— Va afla că am fost la miliție.

— Îi spui că ai fost chemată în legătură cu verificarea de la „Iazul Albastru". Te conduc înapoi cu Moskviciul, iar mîine dimineață — direct la anchetator.

— Cînd aud cuvîntul ăsta, mă trec fiori reci.

— În cuvîntul ăsta stă salvarea ta. Ne urcăm în Moskvici și...

— Nu cu Moskviciul, mă întrerupe ea. Prefer cu trenul din seara asta.

— Se poate și așa.

Își aprinde țigara, se întinde în fotoliu, își ațintește privirea în perdeaua geamului pe care o leagănă vîntul și se cufundă în gînduri.

— Nu văd să te preocupe prea mult soarta lui Ranghel, remarc eu.

— De ce să mă preocupe? N-am văzut nimic bun de la el.

— Dacă nu punem la socoteală hîrtiuţele alea verzi.

— Dacă şi alea mai înseamnă „bun“ ! Că doar toată tărăşenia de la ele a început.

— S-ar putea ca omul să fie pe patul morţii.

— Nu-i doresc răul, dar dacă moare, n-am să port doliu.

— Cred că pentru voi e mai rău dacă nu moare.

Lina mă priveşte întrebător, pentru ca într-un tîrziu să priceapă :

— Crezi că are să-l dea de gol pe fratele meu ? Trebuie să fie nebun. Asta ar însemna să-şi taie singur craca.

Încruntă sprîncenele, trage concentrată din ţigară şi mormăie :

— Dacă moare, e de rău. Scandal, bătaie, se va consemna că-i vorba de huliganism mărunt.

— Care mărunt Laşi omul în stare de nesimţire şi o iei la fugă.

— Dacă se hotărăşte să moară, am pus-o de mămăligă, insistă Lina.

Îşi stinge ţigara, îşi ridică braţele şi continuă să se întindă.

— N-ar fi rău să dormim niţel, spune ea. Tu cît ai de gînd să te coci în costumul ăla.

N-am ajuns chiar să mă coc, deşi e, într-adevăr, de preferat ceva mai uşor decît costumul. Dar cînd ai o profesie ca a mea şi cînd, pentru a nu te încărca cu tot felul de genţi, te-ai obişnuit să-ţi porţi tot inventarul în buzunare, n-ai cum să umbli doar în cămaşă şi blugi.

— Numai să nu ne fure somnul şi să pierdem trenul de seară, remarc eu aşezîndu-mi sacoul pe un scaun.

— Bine. Taci. Am înţeles, răspunde femeia lungindu-se pe pat şi închizînd ochii.

Îi deschide abia cînd mă lungesc şi eu lîngă ea. Îi deschide şi rosteşte îngîndurată :

— Şi totuşi mintea mea nu e în stare să priceapă ...

— Ce anume ?

— Că ai zis de bonuri că-s ale tale.

— Hai, gata cu bonurile astea. Vino mai aproape.

Mă trezesc pe înserate. Vîntul uşor care intră pe fereastră e mai rece. Şi o mînă destul de energică mă scutură de umăr :

— Dacă mai ai de gînd să dormi, trebuie să te muţi în camera ta. Eu una plec.

Lina e deja îmbrăcată şi are valiza făcută. Unde să pleci, sînt gata să spun, dar îmi dau seama că asta ar însemna să se ducă dracului tot ceea ce am realizat cu atîta insistenţă. Mă ridic, mă echipez repede şi cobor ca s-o conduc.

— Lucrul cel mai bun ar fi să luăm Moskviciul, propun eu.

Uşor de propus, dar greu de realizat. Maşina o aveam parcată după colţ. Iar la colţ ne aşteaptă Dragan. Ne aşteaptă în semiîntuneric, tăcut şi ameninţător, trecîndu-şi din cînd în cînd automat greutatea corpului de pe un picior pe celălalt, ca şi cum ar vrea să verifice dacă între timp blestematul acela de picior scurt nu s-a mai lungit.

— Ce ţi-am zis eu ? mîrîie el înşfăcînd-o pe Lina de umăr.

— Dă-mi drumul, că ţip, îl previne femeia şi încearcă să se elibereze.

De fapt, ea a şi început să ţipe, căci glasul îi răsuna neaşteptat de tare şi strident în strada tăcută. Speriat de acest glas, fratele ei dă pentru o clipă drumul umărului vînjos. Clipa se dovedeşte a fi pe deplin suficientă, căci Lina se smulge şi o ia la fugă. Dragan se uită un timp după silueta ce se îndepărtează, apoi — spre mine, ca şi cum nu s-ar decide pe care dintre victime să şi-o aleagă. Alegerea nu este dificilă. Lina e omul lui, cu ea se poate oricînd răfui, mai important e să-l pună la punct pe căposul ăsta necunoscut.

— Ia fă-te-ncoa ! porunceşte el, dar eu pornisem deja în direcţia opusă, spre lampa fluorescentă cea mai apropiată.

— Vino dumneata, îi spun eu.

Am senzaţia că nu-l prea trage aţa spre partea asta, luminată, a străzii şi o preferă pe cealaltă, cufundată în semiîntuneric. S-ar părea că în preajmă nu-i ţipenie de om, dar hotelul se află totuşi la doi paşi. Dragan porneşte spre mine cu mersul său legănat de marinar. Îl aştept liniştit, ba chiar am impresia că zîmbesc. Nu contez pe nici o figură de tip karate sau judo. Habar

n-am de gimnastica asta. Figura mea e să mă izolez și să urmăresc de sus ceea ce se întîmplă, întocmai ca un observator neutru. Te uiți de pe tușă și zici că ceea ce i se poate întîmpla tipului acela din zona lămpii fluorescente e lipsit de importanță, și eu sînt liniștit știind că tipul acela nu va avea o comportare de rîsul curcilor din moment ce știe că-l observ.

— Ce ți-am zis eu ? mîrîie din nou Dragan, oprindu-se în fața mea.

Se pare că nu-i e la îndemînă să se exprime cu ușurință, și cînd îi reușește vreo propoziție, se căznește să n-o uite, pentru a o folosi cît mai mult. De ce să-și bată capul ca să găsească o propoziție nouă, cînd are una de-a gata.

— Parcă mai țin minte cine și ce-a zis, răspund eu flegmatic.

— Ți-am zis s-o închei cu Lina ? Lina e sora mea, iar eu sînt fratele ei.

Nu-i răspund.

— Ți-am zis să-ți vezi de drum ?

Nu-i răsund.

— Nu rînji ! Răspunde, ți-am zis sau nu ?

Nu-i răspund.

Vine aproape de tot, astfel încît cu o singură lovitură de pumn ar putea să-mi strivească fața, dar ceva îl reține și își mută mașinal greutatea corpului de pe un picior pe celălalt. Se pare că tocmai faptul că nu-i răspund îl derutează. Și că-i rîd în față. Se pare că e mai obișnuit cu situația în care victima se ia cu el în gură, așa cum i s-a întîmplat cu fratele său, ca s-o țină într-un după aceea — acum, după aceea — acum, pînă ce sîngele prinde să-i fiarbă în cap și se repede ca berbecul înainte.

Tocmai atunci se aude un tropăit de pași și Dragan se uită la iuțeală în jur. Pe lîngă noi trece alene un milițian, ne aruncă o privire fugitiv și își vede de drum. Rămîn în continuare calm și-l examinez pe zdrahonul din fața mea. Faptul că nu apelez la milițian și continuu să rînjesc îl derutează de-a binelea, dar îi vine totuși greu să renunțe la propoziția pe care o are de-a gata :

— Ți-am zis sau nu să-ți vezi de drum ?

Nu-i răspund. E deja pe punctul de a adăuga ceva, cînd se pare că în aluatul inert al creierului său se conturează o bănuială. Are de a face cu un apucat. E clar că sînt un apucat, de vreme ce stau în fața lui și îi rîd în nas, fără a mă teme de bicepșii săi. După această bănuială bruscă și total falsă urmează și inevitabila concluzie: să-și ia valea. Și totuși, retragerea trebuie să fie cît de cît onorabilă. După ce își repetă propoziția de trei ori ca un papagal, zdrahonul se hotărăște să conchidă:

— Să știi că nu-mi place să repet!

Apoi face încet stînga împrejur și se îndepărtează cu pași grei.

Nu știu dacă se îndepărtează cu adevărat sau rămîne la pîndă undeva pe aproape, pentru moment lucrul acesta nu mă interesează cîtuși de puțin. Mă întorc la hotel și-mi achit nota. Dacă tot mi-am făcut somnul, n-are rost să vegetez aici toată noaptea. Mă urc în mașină, pornesc și, după cîteva minute, ies la șosea.

Deși e seară, circulația pe șosea este destul de intensă, mai ales în sens opus, iar pentru că majoritatea celor care conduc vin din direcție opusă, ești atît de orbit de faruri, încît nici nu știi cînd te trezești în șanț. Nu pot înțelege ce se întîmplă cu oamenii aceștia care sînt veșnic pe drumuri, de parcă ar fi fotografi. Umblă tot timpul, în loc să stea acasă, să ia vreo carte, să stea de vorbă cu ea, cum spunea Hodorogul. La fel ca Nikolina. Ar trebui s-o întreb:

— Tu l-ai citit pe Dostoievski?

Știu însă de pe acum ce-mi va răspunde:

— N-am ajuns pînă acolo.

— Dostoievski — îi voi spune eu — are o carte „Crimă și pedeapsă".

— Sticlete ce ești! va zice ea. Numai de pedepse îmi vorbești.

— Vezi, cu Antoaneta o discuție pe tema asta ar avea multe șanse de a demara. Acum însă n-am nici un chef să mă gîndesc la Antoaneta. N-am nici un chef și totuși mă gîndesc. Eterna și stupida poveste: pe una o ai în mînă, cealaltă îți fuge, iar cea care fuge pare întot-

deauna mai interesantă, căci de cînd e lumea omul e obișnuit să dea vrabia din mînă pe cioara de pe gard.

Mă opresc pentru puțin la o parcare, pentru a-mi odihni ochii de strălucirea farurilor. N-am de ce să mă grăbesc. Nu mă așteaptă nimeni la cină. Mă gîndesc uneori că nu e un lucru prea bun, apoi îmi spun însă că orice rău e spre bine. Astfel mă simt mai liber. Și nu există nici pericolul de a mai amărî și pe altcineva decît pe tine însuți. Mergi zîmbind, uneori chiar punînd pe gînduri cu zîmbetul tău vreun zdrahon.

Cobor din mașină ca să fumez la aer curat o țigară și să privesc cerul înstelat. Aerul curat se potrivește foarte bine cu țigara, deși n-aș putea afirma că ea îl și face mai curat. Iar stelele de pe bolta cerească sînt atît de numeroase, cît nu poți vedea un an întreg Sofia. La Sofia nu sînt stele. În schimb, bulevardul Lenin e plin de lămpi fluorescente.

Consider că datorez multe lucruri Hodorogului, iar cea ce nu-i datorez lui, îi datorez pesemne lui Sirakov. Nu și zîmbetul însă. Să aștepți zîmbete de la cei doi e ca și cum te-ai apuca să storci unt dintr-o cărămidă. Am mereu impresia, cînd mă întorc cu gîndul la trecut, că zîmbetul îl datorez ciupercii ăleia otrăvitoare.

Pe Stavreva am avut-o la matematici din clasa a zecea. Era scundă, rotofeie și încrezută. Dacă cineva vă spune că astea scunde și cu fundul mare au întotdeauna o fire blîndă, trimiteți-l la mine. Stavreva m-a luat la ochi încă din prima oră.

— A trecut deja mult timp de cînd învățați matematici, a început ea, și cred că vă dați seama că matematicile sînt...

— ...Știința cea mai importantă, îi sugerează Kostov, care stă-n bancă cu mine.

— Exact: știința cea mai importantă, confirmă ea, iar eu zîmbesc, știind că, în mod obligatoriu, disciplina sa este cea mai importantă.

— Fără matematici, astăzi, continuă Stavreva, nu poate exista nici biologie, nici fizică, nici astronomie, nici...

— ...Nici nimic, îi sugerează Kostov din nou.

De astă dată profesoara îl fulgeră cu o privire suspicioasă și-mi remarcă zîmbetul.

— Dumneata, de acolo, de ce rîzi ca un idiot ?

Întrebarea sună destul de grosolan. În clasa a zecea, elevii se consideră oameni mari și expresii ca „idiot" nu le prea sînt pe plac.

— Nu rîd, răspund eu.

— Dar ce faci ?

— Zîmbește, răspunde Kostov în locul meu.

— Zîmbesc, confirm eu.

— Să zîmbești cînd ieși afară. Ai înțeles ? se răstește Stavreva.

Și a trecut la probleme.

Asta n-a fost decît uvertura. În ora următoare, Kostov mai trînti o ghidușie de-a sa — la ghidușii îl ducea mintea — și Stavreva îmi observă din nou zîmbetul.

— Dumneata, de colo, de ce rîzi ca un idiot ?

— Nu rîd. Zîmbesc

— Și de ce zîmbești, dacă-mi este permis să întreb ?

— Pentru că sînt bine dispus.

— Iar eu am să-ți stric acum buna dispoziție. Ieși la tablă !

Și mi-a stricat-o. Cine ar fi putut presupune că va începe să examineze încă din ora a doua. Nu m-am predat însă și mi-am păstrat zîmbetul chiar și cînd am auzit-o pe Stavreva rostind răspicat :

— Șezi ! Ai doi !

De aici încolo, cu regularitate, la interval de două sau patru ore, abia intrată în clasă, profa de matematici mă lua în primire :

— Deianov, după cum văd, dumneata iar ești bine dispus.

— E interzis ?

— Dimpotrivă, dimpotrivă. Numai că fă bine și ieși la tablă, ca să ne binedispui și pe noi.

Ieșeam, dar mă tem că nu de fiecare dată o binedispuneam. Cu cît se înverșuna mai mult împotriva mea, cu atît mă pregăteam mai sîrguincios, întrucît știam că examinarea este inevitabilă și că această luptă cu grăsana devenise pentru mine și pentru Hodorog o problemă de onoare. Ea se folosea, firește, de toate avantajele sale

pentru a-mi servi pe cît posibil problemele cele mai grele, și uneori reușea să-mi trîntească și cîte un doi, căci dacă răspundeam de trei, asta însemna doi, dar, una peste alta, superioritatea îmi revenea mie în acest duel epuizant, nu pentru că femeile cu fundul mare sînt neajutorate, ci pentru că istericii pierd întotdeauna în cursele de rezistență. Uneori, înrăită de neputința sa, Stavreva recurgea la figuri nepermise, dîndu-mi probleme din materia încă nepredată, încît eram nevoit să obiectez :

— Asta încă n-am învățat.

— Vrei să spui că dumneata n-ai învățat, rînjea profa.

— N-am învățat, n-am învățat, interveneau în cor cîțiva colegi.

— Da ? exclama Stavreva simulînd mirarea. Mă rog, s-ar putea să fac o confuzie.

Oricît de înverșunată ar fi fost, nu îndrăznea să-și pună toată clasa în cap și cînd răspundeam perfect, era nevoită să-mi pună patru sau cinci. Așa am și terminat — cu o medie între cinci și patru, deși îi ajutam pe toți din clasă la problemele mai grele. În două cuvinte, am învins, dar n-am cîștigat, deoarece, din cauza Stavrevei, cu diploma pe care am obținut-o n-aș fi putut candida decît pentru o calificare de betonist.

Ciuperca asta otrăvitoare mi-a păpat șansa de a mă prezenta la ITAC. Privîndu-mă însă de posibilitatea de a deveni regizor, ea, fără să vrea, mi-a deschis calea spre fotografie, așa încît ar trebui să-i fiu recunoscător. Și n-ar fi de mirare să și procedez astfel dacă m-aș întîlni cu ea. Cred că, dacă nu s-a zbîrcit, s-a buhăit de tot. Istericoasele astea nu sînt prea rezistente.

Tot ei îi datorez și zîmbetul. Atît de mult m-am obișnuit cu zîmbetul acesta, încît, fără să-l caut și fără să-l bănuiesc, el apare pe fața mea cînd spre bine, cînd spre rău. Căci pe unii zîmbetul îi binedispune, iar pe alții îi irită, mai pricepe ceva dacă poți.

Cînd mi-a căzut în mînă cărțulia aceea a lui Victor Hugo „Omul care rîde", am crezut că-i scrisă despre unul ca mine. Mi-am dat însă seama că am greșit : fața celui din carte era atît de desfigurată, încît lumea rămînea cu impresia că el rîde. Eu unul însă rîd de-adevăratelea și — cum nu o dată mi s-a spus — mai des decît e nevoie.

De ce rîzi ca un idiot ? întrebarea îmi fusese pusă încă de profa de matematici. Și nici măcar acum n-am reușit să aflu ce avea, de fapt, în vedere — că rîsul meu e într-adevăr de idiot sau că pe lumea asta a noastră numai idioților le arde să rîdă.

Oamenii nu se irită pentru că rîzi. Puțin le pasă lor că rîzi sau plîngi. Se irită pentru că au impresia că rîzi de ei.

Partea caraghioasă însă, dacă am ține să fim exacți, e că, de fapt, eu nu rîd. Rîsul presupune un efort al mușchilor abdominali, precum și al coardelor vocale. Un efort inutil, ca să nu mai vorbim de zgomotul inutil. Nu știu dacă ați remarcat, dar, la majoritatea oamenilor, acest zgomot provocat de rîs este destul de neplăcut. Rîsul melodios e prezent mai mult în abecedare, asta cu excepția copiilor, deși la unii dintre aceștia ei aduce mai degrabă cu un mîrîit și guițat. În ce-i privește pe oamenii mari, rîsul lor poate fi oricum, dar nu și melodios. Un fel de hîrșîit de ferăstrău, măcăit de rață, sughiț, geamăt, cotcodăcit, sforăit sau gîngăvit. Eu zîmbesc, nimic în plus, ba de cele mai multe ori abia zîmbesc, ca să nu-i deranjez pe cei din jur, ceea ce nu înseamnă că ei nu se irită.

*

Cred că mai am vreo zece kilometri pînă la orașul următor, cînd remarc un Moskvici verde tras pe dreapta, iar în fața Moskviciului — un bărbat care îmi face semn să opresc. Opresc.

— Mi-ați putea lua tovarășul de drum pînă-n oraș ? întrebă bărbatul. Mi-a rămas mașina-n pană, iar omul are de rezolvat o treabă urgentă.

— Îl iau, mă învoiesc eu.

Silueta întunecată, așezată pe bancheta din spate, prinde să se agite și iese greoi din mașină. Abia acum observ sutana și barba. Am pus-o de mămăligă. Mi-am găsit belcaua în mașină.

Popa mormăie în grabă un bună seara și se instalează în Moskviciul meu, tot în spate, pesemne pentru a-și etala mai bine sutana și barba.

— Ce lume lipsită de omenie, bre ! exclamă el cînd o luăm din loc. De-o jumătate de oră tragem în zadar nădejde c-o să oprească cineva.

— S-ar putea ca lumea să se teamă, zic eu. E noapte. De unde să știi cine și pentru ce te oprește.

— Aiurea, mormăie popa. Ce-i aici, Texas, ca să se teamă ! Fiecare se gîndește numai la sine, despre asta-i vorba.

Cu replicile astea conversația se încheie, eu apreciind că nu are rost s-o întreții din moment ce slujitorul cultului a ațipit. Dumnealui face ochi abia la intrarea în oraș și îmi propune să opresc oriunde, dar întrucît eu insist să-l conduc pînă acasă, începe să bolborosească indicațiile cunoscute — faceți la dreapta, acum țineți-o înainte, cum iar la dreapta.

— Uite, aici, aud eu în cele din urmă. Poftiți înăuntru, dacă nu vă grăbiți.

— Da, dar vă grăbiți dumneavoastră.

— Mă grăbeam din cauza copilului.

Coborîm, străbatem o curticică, urcăm apoi cîteva repte, fără să scap însă ocazia de a mă împiedica, deși usesem prevenit de gazdă, și intrăm în casă. Încăperea n care ne aflăm și care este pesemne ceva între hol, ufragerie și camera de oaspeți, are o înfățișare destul de neîngrijită. Mobila se rezumă la una din acele garnituri grele și urîte, cum se făceau în anii copilăriei mele, tapițată cu o stofă de culoare incertă, pe care uzura a făcut-o și mai incertă. Perdeaua de la fereastră e parțial desprinsă și atîrnă ca o zdreanță. Nu-i exclus să fi fost cîndva albă, lucru ce trebuie să se fi întîmplat însă foarte demult. Pe măsuță, parte componentă a garniturii, printre ziarele azvîrlite, se zăresc două sticle goale de limonadă și un pantofior de copil, iar peste velința roasă de pe jos zac jucării împrăștiate, printre care se distinge în mod deosebit un automobil portocaliu-aprins, cu roțile din față, vai, lipsă.

Abia am intrat în hol și gazda ia în primire telefonul :

— Taso, să știi că pe cumnatul meu l-a lăsat căruța-n drum... Păi puțin înainte de... vreau să spun puțin după Hanul Vechi... Ei, cum să nu-l vezi, că omul stă

în drum și te așteaptă... Zice că la baterie ar avea ceva... Ei, în cazul ăsta îl iei la remorcă...

Gazda e de vîrstă mijlocie, cum obișnuim noi să spunem atunci cînd e greu de spus despre cineva cîți ani are. În orice caz, barba o are neagră ca smoala și doar ici-colo se zărește cîte un fir alb trădător, iar fața îi este arsă de soare. O față aspră, mai degrabă de haiduc decît de preot.

Popa deschide precaut o ușă, intră în încăperea întunecoasă fără să aprindă lumina, întîrzie acolo preț de un minut, două, apoi iese în vîrful picioarelor închizînd ușa cu grijă, fără să facă zgomot.

— Bietul copil, s-a dezbrăcat și s-a culcat singur.

— De ce „bietul" ?

— Nevastă-mea a răposat. O infecție și — gata. Și asta, imaginați-vă, în era antibioticelor ! M-a lăsat cu un copil de cinci ani pe cap.

Și remarcînd că examinez distrat încăperea, adaugă :

— Trăim ca niște animale. Casă fără femeie — arză-o-ar focul.

Își ridică neajutorat brațele cu mînecile largi și negre, fără a fi clar dacă blestemă sau binecuvintează. Apoi se duce la bucătărie și se întoarce, și iar se duce la bucătărie și se întoarce, pînă ce pe masa cît de cît degajată se adună rezervele de alimente și de băutură existente în gospodărie — brînză, babic și o sticlă de rachiu.

— Luați loc, mă invită preotul, care abia acum observă că eu am rămas în picioare.

Dar încă înainte de a să apuca să mă așez, el toarnă rachiu în două pahare groase de sticlă, ridică unul, mormăie un noroc și-l înjumătățește.

— Nu cumva sînteți abstinent ?

— Nu, sînt cu mașina.

— Și ce-i dacă sînteți cu mașina ?

— Păi mai am de mers.

— Ce mers — la miezul nopții ! Hai să fim serioși ! Dormiți aici, iar mîine dimineață îi dați bătaie...

Se pare că lipsa mea de voință și-a spus cuvîntul, căci nu mă las rugat a doua oară. Gust din pahar, în timp ce popa îl dă de dușcă pe al său.

— Nu-l gustați, ci beți ca lumea, mă sfătuiește slujitorul cultului. Ăsta-i rachiu adevărat, din struguri, nu contrafăcut.

Ne instalăm în cele două fotolii și el își aduce din nou aminte de copil :

— Nu mai sînt la vîrsta la care mai poți crește copii, dar uite că mi-am dorit cu disperare un băiețel : m-am înșelat. Tot fetiță a ieșit.

— Mai aveți și o alta ?

— Nu una, două. Sînt studente.

— N-are nimic, o creșteți și pe asta. Și ce dacă-i fată ?

— Nimic. Noi trăim însă în vremuri pentru bărbați.

— Păi și femeile-s bărbați. Aia, Thatcher, de-i mai zice și de fier . . .

— Lăsați-o pe aia, dă popa a lehamite din mînă. Mai bine explicați-mi anomalia asta : pe de o parte — miliarde de oameni care vor pace, iar pe de alta — o mînă de nebuni, cîțiva oameni acolo...

Tace un timp, apoi adaugă :

— Și totuși balanța trage spre război.

— Totu-i șantaj, îngaim eu ridicînd automat paharul, căci popa face și el exact același lucru. Nici Thatcher, nici Reagan n-au chef să moară.

— Păi odată dezlănțuit, ce importanță mai are dacă a fost dezlănțuit din șantaj sau din altceva ? conchide-gazda.

Își ridică din nou mînecile largi, ca și cum ar fi o pasăre neagră gata să-și ia zborul și rostește :

— S-a lăsat bezna asupra omenirii !

Apoi umple paharele și mormăie prozaic :

— Hai noroc !

După care se lansează într-un comentariu destul de aprofundat asupra situației internaționale, întrerupt ici-colo de aceeași exclamație care însoțește ridicarea paharului.

Sînt pe punctul de a ațipi, ba nu-i exclus să fi și ațipit, cînd de afară se aude zgomot și în cameră intră naufragiatul și salvatorul său, se așază pe canapea unul lîngă celălalt și iau babicul în primire, căci se știe că orice peripeție ascute pofta de mîncare. Preotul, care

și-a scos rasa, încearcă să-și continue expunerea politică, dar mă tem că nu voi fi singurul care nu-l va asculta.

Conducătorul Moskviciului naufragiat este pesemne învățător, deoarece tovarășul său de drum, care îi este și cumnat, îi spune dascăle. Nu știu de ce, din cauza oboselii sau poate pentru că natura l-a turnat din deșeuri, el arată cumplit de jalnic : spinarea aplecată, umerii lăsați și grei, mîinile inerte. Obrajii săi scofîlciți au tras în jos cutele gurii, urechile îi sînt clăpăuge, iar nasul mare și cărnos se lasă atît de amenințător deasupra beznei, încît ai impresia că în orice clipă va cădea pe dușumele cu un bufnet ușor, de cauciuc. Vegetația se rezumă la sprîncenele stufoase și încărunțite, lăsate atît de mult peste ochi, încît mai că-i acoperă. În ce privește părul, el a fost demult mistuit de intemperiile vieții, pentru a contura singurul lucru solid al acestui cap — craniul bine lustruit.

Salvatorul, căruia i se spune Taso, e simțitor mai tînăr și mai generos dotat cu pilozitate, începînd cu cetina neagră și tare ce-i acoperă capul și terminînd cu mustața neagră și deasă, tăiată astfel încît să aducă cu o mică periuță de pantofi. De pantofi negri. În general, la Taso domină tonurile sumbre — cămașă neagră, jachetă de catifea neagră și ochelari în ramă neagră. Negre sînt și culorile în care prezintă starea Moskviciului rămas în pană, și asta o face în timp ce alternează îmbucăturile de babic cu înghițiturile de rachiu. Din cîte înțeleg urmărind discuția, Taso e un fel de ștăbuleț la sfatul popular, dar se ocupă nu de motoarele cu combustie internă, ci de probleme culturale.

În timp ce popa turuie, mai mult ascultîndu-se de unul singur, eu am ațipit din nou pesemne și, dacă la un moment dat mă trezesc totuși, evenimentul se produce deoarece vocile participanților la discuție s-au ridicat destul de mult. De fapt, s-a ridicat mai ales vocea lui Taso, căci dascălul vorbește leneș, cu un glas de bas, blînd și zeflemitor. Participarea la discuție îi lasă pe deplin intactă apatia așternută pe față, ca și cum fizicul acestui om jalnic n-ar fi decît carcasa unui magnetofon răgușit.

— Taso are dreptate, declară popa.

— Dacă spui tu, bubuie vocea dascălului.

Între timp Taso își continuă nu știu ce tiradă deja începută și rostită pe un ton arțăgos :

— ... Și lectorul ăla al vostru pe care l-ați băgat ălora pe gît... Măi, o vorbă ca lumea n-a fost în stare să scoată. Numai niște fraze papagalicești pe care le știe și cel mai tîmpit copil.

— Ai dreptate, se învoiește dascălul, elevii noștri sînt bine informați.

— Televiziunea îi informează, nu voi, mîrîie Taso.

— Iar în privința marilor adevăruri, să știi că oamenii le-au descoperit înaintea ta sau a mea.

— Adevăruri ? Zile fericite și viitor luminos...

— Cum adică, adică eu mint ? Treaba asta cu viitorul luminos a spus-o chiar poetul.

— A spus-o, dar înainte de a exista bomba, obiectează Taso. Iar voi o repetați și acum ca niște papagali.

— Bomba nu anulează, ci doar amînă, bubuie dascălul.

— Să te audă Domnul ! mormăie popa.

Cel cu părul negru e însă de altă părere. El e tot timpul de altă părere :

— Uite că și tovarășul tău rîde, arată Taso spre mine. Pică de somn, dar rîde. Păi ce faceți voi : sau adormiți oamenii sau îi faceți să rîdă.

Încerc politicos să obiectez, dar participanții la discuție nu mă bagă în seamă.

— În tinerețe, tata credea că revoluția mondială va veni mîine, continuă mustăciosul. A trebuie să treacă șaizeci de ani ca să fie clar că acest mîine nu va fi mîine.

— Ei, atunci va fi poimîine, bubuie dascălul. Cine putea să știe că lucrurile se vor complica într-atîta.

— Dacă nu știți, de ce vă puneți pe prorocit ? De ce mințiți copiii cu acest mîine ? Spuneți-le măcar că va fi poimîine.

— Dacă n-ar fi fost bomba...

— Ia mai slăbește-mă cu bomba asta ! Nu vezi că burghezia din Occident a transformat proletariatul într-o a doua burghezie ? Și voi contați pe această mică burghezie că are să vă facă revoluția. Paște, murgule, iarbă verde...

— Fie, fie, bubuie împăciuitor dascălul. Contramandăm revoluția. Numai pace să fie.

— Nu ține de voi, dascălii, nici s-o contramandați, nici s-o faceți De voi ține să vă gîndiți la copii, să nu-i îmbrobodiți cu acest mîine fericit. Orizontul e acoperit de nori negri, că n-a mai rămas loc de ei, iar voi trăncăniți tot timpul despre zile fericite. Tinerii trebuie pregătiți pentru încercări grele, nu adormiți cu dulcegării...

Cuvîntul adormit are probabil vreo acțiune hipnotică, fiindcă eu adorm din nou. Cînd mă trezesc, cumnații sînt plecați. Numai popa stă imperturbabil în fotoliul de vizavi, fumează și își continuă probabil în gînd comentariul politic.

— Da, zic eu după ce-mi trece somnul. Se pare că Dumnezeu a uitat cu totul de lumea asta a noastră.

Popa mă privește mohorît, căutînd parcă un mod de a mă pune la punct pentru hulă. Apoi se apleacă spre mine peste măsuță și rostește confidențial :

— Nu există Dumnezeu.

— Cum așa ? tresar eu.

— Nu există Dumnezeu. Asta s-o știi de la mine.

— Atunci nu există nici Satana.

— Satana există. Dar Dumnezeu nu există. Dacă exista Dumnezeu, crezi că ar mai fi existat Satana ?

— Ei, părinte, asta-i totuna cu : dacă exista soare, crezi că ar mai fi existat beznă.

— Nu-i așa. Soarele nu luminează în același timp peste tot. Soarele, dragul meu, nu-i omniprezent. Despre Dumnezeu se zice însă că ar fi omniprezent. Oare acest omniprezent Dumnezeu ar permite existența Satanei și a slugilor ei ? Dumnezeu i-ar strivi ca pe niște ploșnițe pe toți acești aținători la război !

— Dacă nu există Dumnezeu, înseamnă că nu-i bine !

— Depinde, dă popa din cap. Omul n-a reușit să-l creeze pe Dumnezeu, dar l-ar putea distruge pe Satana.

— M-am gîndit și la asta, recunosc eu, dar n-am ajuns la nici un rezultat.

— Tare m-aș repezi să trag cîte un șut în burtă celor ce ațîță la război, dar nu știu dacă ar fi de vreun folos.

— N-ar fi de nici un folos, mi-o retează preotul.

— Atunci ce-ar fi de folos ?

— Asta ! El ridică brațul, desface degetele mîinii, apoi le strînge pumn. Unirea. Dacă oamenii se unesc, monștrii vor fi striviți ca niște ploșnițe. Dar cum să se unească ei cînd Satana tocmai de asta se ocupă — ca să-i dezbine. Ai auzit de Turnul Babel ?

— Am auzit.

— Atunci, ce să-ți mai explic. Omenirea se află acum exact în aceeași situație ca pe vremea Turnului Babel. Construcția e ridicată sus, la nivelul erei tehnice, și dintr-o dată s-au amestecat limbile și totul amenință să se surpe.

Îmi adresează din nou o privire mohorîtă, își toarnă sieși rachiu, căci paharul meu e plin, și trage o dușcă fără să zică noroc. Presupun că deja s-a săturat de atîta noroc, căci pe masă se află două sticle goale de tot și una goală numai pe jumătate.

— Amestecarea limbilor nu-i de acum, comentez eu.

— De aceea nici catastrofele nu sînt de acum, vine replica popii. Înainte oamenii știau puțin. Cînd oamenii știu puțin, amestecarea limbilor nu-i atît de periculoasă. Numai că acum ei au ajuns să cunoască atît de mult, încît se pot autodistruge fără a lăsa nici o urmă. Și cine le-a dat cunoașterea asta ?

— Satana

— Păi vezi ?

— Deci Satana e cunoașterea.

— Amestecarea limbilor, mă corectează gazda. Cunoașterea înalță, cunoașterea dărîmă. Faptul că înalță sau dărîmă — asta de noi depinde.

Și pentru că n-am obiecții, întreabă :

— Am dreptate ?

— Ai atîta dreptate, încît nu te văd bine în rasa asta.

— Lasă acum rasa. Se spune că nu rasa face monahul.

— La ce-ți ajută, dacă nu crezi ?

— Cred Cred în Hristos.

— Fiul Domnului...

— Fiul omului, mă corectează popa.

— Dar el vorbește de Dumnezeu.

— Și Botev vorbește de Dumnezeu. Înainte nu puteai vorbi de adevăr fără a vorbi de Dumnezeu. Hristos e un revoluționar al vremurilor vechi. Ai citit Evanghelia ?

— Îi citeam mătușii mele. Bătrîna voia să afle unele lucruri...

— Ce bătrînă ? Ce lucruri ? îndrugă părintele, căci se pare că rachiul nu-i mai permitea să se concentreze.

— A murit. Dar înainte de a muri, voia să afle care-i salvarea sufletului.

— S-a gîndit la timp, încuviințează popa mohorît. Doar că în Evanghelie stă scris : Dumnezeu nu e Dumnezeul celor morți, ci al celor vii. De altceva îți mai aduci aminte ?

— Nu prea.

— Nu-ți aduci aminte că a spus : Acelea vor fi zile de răzbunare pentru a se împlini tot ce a fost scris. Nu-ți aduci aminte : Am venit să arunc foc pe pămînt și aș dori ca de acum să se fi aprins. Nu-ți aduci aminte : Nu pace am venit să vă aduc, ci sabie !

— Cumplit mai e Hristos ăsta al dumitale, părinte.

— Așa e el. Nu l-am născocit eu.

Următoarea replică vine parcă de foarte departe, și, pesemne, mult prea tîrziu :

— Ridică-te, ai să răcești aici. Ți-am așternut dincolo.

Gazda s-a aplecat asupra mea, mă bate pe umăr și se chinuie să mă trezească. Mă ridic cu capul tulburat, dar am, pesemne, o întrebare cuibărită mai demult în minte, căci înainte de a intra în încăperea alăturată, mă adresez gazdei :

— Spune-mi, părinte : Satana poate să-l izgonească pe Satana ?

— Și ce folos dacă ar putea ? îmi răspunde gazda. În loc de doi, va fi unul. Iar unul e arhisuficient. Asta n-ar schimba cu nimic situația.

Dimineața, cînd mă trezesc, pătuțul de copil din cameră e gol. Dau de popă în hol, așezat pe velință, preocupat să pună roți automobilului portocaliu. Fetița instalată pe pernă lîngă el îi urmărește cu atenție strădania.

— Hai să mîncăm de dimineață, proclamă părintele văzîndu-mă.

Acum, la lumina zilei, el pare mult mai tînăr și mai potrivit pentru rolul unui haiduc în vreun film istoric, decît pentru cel de popă. Ceva încruntat sălășluiește pe fața lui arsă de soare, ceva ce nu se potrivește unui supus slujitor al Domnului.

Mănînc, îmi iau rămas-bun și plec. Gazda își pune sutana, iese cu mine și se oprește pe scară. Pornesc motorul, dar înainte de a pleca, ridic aparatul și-l fotografiez pe popă așa cum stă proțăpit, cu mîinile în șold, cu fața luminată de soare, ca și cum s-ar pregăti să se ia la harță cu Satana.

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Locuința Marei Kăneva se află la parterul unui bloc nou, nu prea departe de centru. În orașul ăsta nimic nu se află prea departe de centru. Așa cum mă și așteptasem, am apăsat degeaba pe sonerie. La ora asta, oamenii cu rost sînt la serviciu.

Parchez mașina pe o străduță lîngă zona pietonală și o iau la pas ca să-mi dezmorțesc picioarele. Puțină mișcare nu strică, în definitiv, sînt în concediu, chiar dacă-i fără plată. Și întrucît nu menționez numele orașului, pot declara liniștit că nu descopăr în el nici un fel de particularități, pesemne și pentru că nu le caut. Dacă ești pus pe căutat, descoperi întotdeauna vreo biserică sau vreo duzină de case vechi, pe care îți poți consuma filmul. Ceea ce caut eu există pretutindeni, așa că nu e nevoie să dau tîrcoale lucrurilor vechi și pitorești.

Cînd colind astfel străzile, și mai ales cînd e sezon turistic, mă uit neavînd ce face, la diverși fotoamatori, care se opresc, se lasă în genunchi sau se cațără ici-colo pe trepte și pe bănci. Fotografiază biserici, fotografiază monumente, se fotografiază reciproc, dar nu i-am văzut fotografiindu-i și pe oamenii din preajmă. Oamenii nu

ne interesează decît atunci cînd ne sînt apropiați. Oameni pretutindeni — cîți poftești.

Să fotografiezi case sau să strîngi minerale este, de asemenea, un lucru util, poate chiar și plăcut în cazul unora ca Lalev. Și totuși preocupările astea nu-mi spun nimic, deoarece pasiunea mea este de a colecționa oameni. Că omul înseamnă o lume întreagă, asta o știm cu toții și o și repetăm cu toții în prostie, dar ați văzut pe cineva care să studieze din mers fețele oamenilor de pe stradă? Să le studiem? Aș! Trecem și ne vedem de drum, fără a ne privi și chiar uitînd să spunem un „scuzați". N-am ieșit la plimbare. Ne grăbim la treburile noastre iar oamenii, — atunci cînd îi avem în preajmă — nu fac decît să ne irite, căci ne împiedică să ne grăbim.

Eu unul însă nu mă grăbesc. Mai ales că am ieșit tocmai ca să mă plimb. Deci, dacă mi se întîmplă să descopăr ceva interesant, mă opresc și — țac! Colecționez oameni, iar oameni cîți poftești.

E trecut de douăsprezece cînd o pornesc din nou, pe jos, spre locuința Marei Kăneva. Sun destul de îndelung, dar nici de astă dată nu-mi deschide nimeni. Sînt pe punctul de a renunța, cînd dinspre intrarea blocului apare o femeie mignonă, cu o față plăcută de păpușă și un mijloc zvelt într-o rochie de imprimeu multicolor.

— Pe cine căutați?

— Pe tovarășa Mara Kăneva.

— Eu sînt această tovarășă, îmi comunică mignona, scoțînd o cheie din geantă și deschizînd ușa. Ce doriți?

— Aș vrea să vă întreb ceva.

— Păi întrebați-mă.

Apoi, remarcîndu-mi ezitarea, rostește cu voce joasă:

— Sau e ceva confidențial?

— Nu-i chiar atît de confidențial, dar dacă m-ați putea primi pentru un minut...

— Intrați. Deși nu obișnuiesc să primesc necunoscuți.

Mă introduce într-o încăpere nu prea mare, cu care, în mod evident, locuința se epuizează, dacă nu punem la socoteală și chicineta și toaleta.

— Am aflat că sînteți prietena Antoanetei...

— Ei și...

— Și că a venit la dumneavoastră.

— A fost, a băut o cafea și a plecat, îmi comunică gazda.

Își lasă geanta pe masă, deschide fereastra cu vedere spre viitoarea zonă verde, care deocamdată nu e decît un teren viran și neîngrijit, și rămîne lîngă fereastră fără a mă invita să iau loc. Nu-i exclus să fi avut intenția asta dar precizarea că n-o caut pe ea, ci pe Antoaneta, n-a acționat în favoarea mea.

Interiorul este curat, modest, dar fără elemente decorative de gust îndoielnic, ca, de pildă, un goblen pus în ramă de bronz și reprezentînd-o pe Mona Lisa, așa cum o văd fabricanții de goblenuri.

— Mama dînsei mi-a spus că i-ați găsit o slujbă, rostesc eu

— I-am găsit, dar ce folos. Nu știu în ce măsură o cunoașteți, însă ține de categoria celor cărora dacă le faci un serviciu, în loc să-ți mulțumească, strîmbă din nas

— Și nu s-a angajat..

— Ar fi putut cîștiga pe timpul verii niște bănuți la stand, dar nu era de dînsa. Dumneaei, știți, are studii superioare, o licență la bază.

Mignona mă privește atent și mă întreabă :

— Aveți și dumneavoastră licență ?

— N-am.

— Atunci mă veți înțelege. Doar știți că în vremurile noastre există două categorii de oameni : cei cu licență și proștii.

Ar fi trebuit să i fac cunoștință cu Nikolina. Presupun că ele amîndouă s-ar înțelege perfect pe această temă. Nu știu ce se întîmplă cu aceste femei atunci cînd vine vorba de licențe.

— Sper să ne descurcăm cumva și fără licențe, remarc eu.

— „Cumva"... Studii medii — stare medie. Oamenii nu vor să trăiască „cumva", ci să fie respectați.

— Și aveți impresia că Antoaneta, cu licența ei, a făcut mare scofală ?

— Cauza nu-i în licență Cauza-i în Antoaneta Nu știu în ce măsură o cunoașteți.

— i carte puțin

— Și de ce o căutați ? mă privește mignona intrigată Ca să faceți cunoștință cu ea ?

— Maică-sa m-a trimis.

— Asta să i-o spuneți lui mutu. Nu se înghit una pe alta.

Îmi adresează din nou o privire scrutătoare și adaugă :

— Dacă o căutați în vederea căsătoriei, ați sosit cu întîrziere.

— Nu știam că-i măritată.

— Nici eu nu știam, dar mi-am dat seama. În orice caz, are un copil.

Și întrucît știrea nu produce asupra mea un efect zguduitor, gazda îngaimă :

— Are un copil, stă fără slujbă, dar, vedeți dumneavoastră, are licență și o caută cînd unul, cînd altul. Numai de ieri, de exemplu, dumneavoastră ați fost al doilea

— Dar ea unde-i ?

— De unde să știu ? A venit aici doar cît să ne certăm și a plecat. Presupun că s-a dus la Natalia. Natalia o suportă mai ușor. Ea suportă orice.

— Îi cunoașteți pesemne adresa.

— V-o dau.

Mara îmi spune o adresă din cartierul învecinat, iar cînd mi-o notez, consideră necesar să-mi dea și un sfat gratuit :

— Și totuși, dacă v-ați hotărît s-o luați, n-ar strica să mai întrebați pe unii, pe alții.

Și mă privește insistent, ca și cum interogatoriul ar trebui început cu ea.

— Un lucru e sigur totuși — că are studii superioare

— Dar dumneavoastră n-aveți. O mezalianță. În care pe dumneavoastră nu vă văd bine — n-aveți studii superioare. Dacă sînteți pus pe însurat, luați-vă o femeie de rangul dumneavoastră.

Nu spune „luați-mă pe mine", contînd pesemne pe inteligența mea. Văzînd însă că eu tac, și-a dat seama că nu sînt inteligent, și a părăsit locul de la fereastră, pornind cu un grațios pas studiat spre ușă, ca să-mi sugereze că trebuie să fac același lucru. De fapt, dacă-ți plac mignonele, nu-i rea. Îngrijită, drăgălașă și probabil de calitate medie. Cum ar spune ea însăși : studii medii — calitate medie.

— Vă mulțumesc pentru serviciu, rostesc eu la plecare.

— Sper ca într-o bună zi să nu mă blestemați pentru acest serviciu.

Apoi, dîndu-și brusc seama că a întrecut pesemne măsura, îndrugă la repezeală :

— De ce vă fi spus atîtea...

Distanța pînă la orașul învecinat nu-i chiar atît de mare încît să-mi procur provizii sau să mănînc de prînz. Și totuși, cînd ajung și parchez mașina aproape de piață, e trecut de cinci, așa că se impune să pun ceva în gură.

Nu reușesc să mănînc, deoarece ajung tocmai înainte de începerea unei festivități, accesul cu mașina pe strada principală fiind blocat de oamenii de ordine ; trotuarele sînt pline de lume și, în general există prea multe subiecte interesante ca să-mi pierd timpul în vreun bufet.

Nu știu dacă urmează să fie dezvelit vreun monument sau vor fi întîmpinați niște oaspeți străini, dar din piață se aud sunete de fanfară, iar pe stradă înaintează o unitate militară cu tobe și drapele ; fotografiez din profil trei puști cățărați pe o ladă și urmărind cu privirea drapelele ce defilează ; puștii au o privire de copil însetat de fapte mari de eroism ; și eu visasem în tinerețe să plec în Vietnam și să-l strivesc pe agresor, dar războiul din Vietnam s-a terminat, iar eu am crescut și nu-mi rămîne altceva decît să mă duc să alcătuiesc un fotoreportaj despre ticăloșii care ațîță la război și să le trag cîte un șut nimicitor în burtă.

Mai fotografiez și alți copii cățărați ca niște vrăbiuțe pe o creangă rămuroasă ca să urmărească mai bine festivitatea, precum și doi puișori de om, încălecați pe cefele taților lor, și un vagabond, evident foarte sceptic vizavi de deșertăciunile lumești, căci stă cu spatele la eveniment și la public, și mănîncă concentrat pîine cu salam.

Acest ultim subiect îmi amintește că e timpul să mă gîndesc și eu la pîinea cea de toate zilele, așa că pornesc să caut pe undeva mai lateral ceva de mîncare, dar abia fac cîțiva pași și mă ciocnesc de Kosio, sau, cum îi spuneam noi la liceu — Kose Bose. Kosio e același Kostov, care stătea în aceeași bancă cu mine și din cauza căruia profa de matematici mi-a trîntit un unu la extemporal.

După inevitabilele exclamații de bucurie și după explicația mea că mor de foame, Kosio mă conduce într-un local foarte apropiat, unde babicul se dovedește a fi mai prost decît cel al popii, în schimb berea este de import, așa că orice rău spre bine.

Deși Kostov este îmbrăcat sport, se vede de la o poștă că-i un filfizon. O canadiană azurie, un pantalon albastru, o cămașă albastră-deschis, mocasini bine lustruiți — totul e dichisit cu grijă. Îmbrăcămintea sport e în armonie cu corpul lui de sportiv — umeri lați, mișcări, gesturi energice și sigure, față bărbătească. Burtica nu poate fi ascunsă de tot, dar deocamdată nu e prea obraznică.

— Ai venit pentru festivitate?

— În parte.

— Și ți-ai și isprăvit treaba. Așa-i cu voi, fotografii. Treci, țăcănești și te duci. Și dacă ți-aș spune cîți nervi și timp am pierdut eu pentru scara și soclul acestui monument, n-ai să mă crezi.

— Ei, da, dar monumentul rămîne. Pe cînd fotografia mea, și ea e ca mine — trece și se duce.

— Ai dreptate: monumentul rămîne. Dar cine își amintește de arhitect?! Tu știi cine a construit piramidele?

— De unde să știu.

— La fel e și cu catedralele. Nu țin ei minte cine a construit catedralele, atunci cum să ne țină minte pe noi?!

Își scoate din buzunar țigările și o brichetă masivă de argint și începe să fumeze. Inelul de aur de pe mînă este și el masiv. Butonii de la manșete imitînd monede antice

și ceasul modern cu cuarț din oțel inoxidabil strălucesc discret.

Soarbe din bere, își linge degetele, mă privește și exclamă melancolic :

— Eh, cum se duc anii, mă ! Nu cumva te-ai însurat ?

— De ce să mă însor ? Ca să port coarne ?

— De ce neapărat coarne ? obiectează Kosio.

— Un coleg de-al meu spunea așa : dacă ești fotograf și dacă te însori, te procopsești cu coarne în mod sigur. După cum vezi, nu-i vorba de arhitecți.

— Problema nu mă pune pe gînduri, zice cu glas scăzut prietenul meu. Sînt și eu, ca tine, burlac.

— Deci e timpul să te pui pe gînduri.

— Păi de unde să-mi iau nevastă ? De pe șantier, sau din elita locală ?

Privește prin vitrina localului spre strada acum absolut pustie. A păstrat el ceva din vitalitatea de odinioară, dar nu mai e mucalitul și zeflemistul de atunci. Nu poți să lucrezi pe un șantier și să rămîi mucalit.

— Mai adineaori am făcut o vizită de lucru unei mignone, îl informez eu Se dă în vînt după d-ăștia cu studii superioare ca tine.

— Ce mignonă ? mă întreabă Kosio distrat.

— Acolo, în blocurile alea noi. Și pe ele tot tu le-ai construit ?

— Ei, sîntem un colectiv.

— Mi s-au părut destul de triste.

— Nu ești primul care spunea asta. Așa-i la noi : oricine își dă cu părerea despre orice, fără să aibă habar.

— Nu le poți interzice oamenilor să-și dea cu părerea despre ceea ce-i afectează.

— Dar pe mine nu mă afectează ? Eu n-aș vrea să fac un cartier ca lumea, să mi se zică bravo ?

— Și ce te împiedică ?

— Prefabricatele mă împiedică, prefabricatele ! mîrîie arhitectul descriind un gest larg cu mîna. Ce poți face din prefabricatele astea stas decît ceva tot stas ! Da, zic ei, locuințele nu seamănă cu hotelurile de la Nisipurile de Aur. Dați-mi material și vor semăna.

— Nu știam că materialele sînt de vină, mormăi eu dînd farfuria la o parte și luînd paharul pentru a înlătura mirosul neplăcut de babic încins.

— Nu materialele sînt de vină, ci lipsa lor! ripostează Kosio repetînd gestul. Mii de familii așteaptă locuințe. Așteaptă locuințe, înțelegi, un acoperiș deasupra capului, nu lux. Sîntem datori să construim cît putem și cu ce putem. Presează să intre, acceptă orice, dar de cum intră, încep nazurile. Că aduce a pușcărie, a cazarmă, că a nu mai știu ce aduce..

— Curge prin acoperiș, ferestrele nu se închid bine...

— Ei, asta-i o altă poveste, dă Kosio a lehamite din mînă. Aici arhitecții nu mai au nici o vină.

— Nu te enerva, îl sfătuiesc eu. Hai noroc!

Se vede treaba că apelul acesta mi-a rămas în cap de aseară.

— Nu mă enervez, îmi răspunde prietenul și ridică paharul.

Bea o gură, se linge pe buze și trage o porție de fum din țigară.

— Nu te enerva, repetă el, dar, ca să fiu sincer, m-am cam săturat. Tragi ca o vită, și orice ai face — n-auzi o vorbă bună. Doar critici și observații.

— Și la noi e la fel, bălmăjesc eu ca să-l consolez. Nu-mi amintesc de vreunul pe care să-l fi fotografiat și să-i fi plăcut.

Discuția continuă în spiritul acesta pînă mai bem cîte o bere.

— Ești cu mașina? mă întreabă arhitectul.

— Am parcat-o la vreo două străzi de aici.

— Atunci hai să ne urcăm și să dăm o fugă pînă la vilă.

— Ce să facem la vilă?

— Nimic. Vreau să arunci o privire, ca să-ți faci și tu o idee despre nepricopsitul tău de fost coleg.

Zis și făcut. Vila, după cum spune Kosio, se află la numai cîțiva kilometri în afara orașului, așa că nu riscăm să ne apuce noaptea acolo. Ieșim în șosea, apoi apucăm pe un drum de care și ne oprim la poalele unui delușor. Coborîm din Moskvici, trecem pe sub cîțiva copaci mari și ne pomenim în fața unei poieni destul de întinse, înclinată, în al cărei capăt de sus se conturează o vilă

cu un etaj, ca un vis alb, transportată parcă direct din paginile unei reviste străine.

— Să nu-mi spui nimic, zice Kosio ridicînd prevenitor mîna. Ceea ce ai spune tu a spus-o deja un șef de-al meu : vila ta e ca-n filme, nu are nimic comun cu noul cartier pe care l-ați construit. Iar eu i-am întors-o : și cartierele noi pot fi ca-n filme. De dumneavoastră depinde, nu de mine.

— Și ce aștepți, de ce nu te muți ?

— Ei, încă nu-i de mutat. Au mai rămas o mulțime de lucruri de pus la punct. S-au terminat banii și n-am nici timp. Credeam că mă mut în toamnă, dar cred că se va tărăgăna pîn-la vara viitoare.

— Pîn-la vara viitoare poate să înceapă războiul, mormăi eu.

— Despre asemenea treburi nu se vorbește, mă privește mustrător arhitectul.

— De ce să nu se vorbească ? Păi toată lumea numai despre asta vorbește.

— Războiul înseamnă moarte, ripostează posomorît Kosio Războiul poate să înceapă sau nu, dar moartea nu iartă pe nimeni. Și ce, dacă nu iartă, numai de ea să vorbim tot timpul ?

— Dar dacă vine războiul pe capul nostru, nu înseamnă că s-a zis cu toate ?

— Și ce, moartea nu înseamnă că s-a zis cu toate ?, obiectează prietenul meu. Cînd dispari tu, dispare totul.

Urcăm încet spre vilă, ca s-o privim și de-aproape, deși Kosio afirmă că ea nu a ajuns încă în etapa în care să poată fi privită de-aproape. Între noi fie vorba, de aproape sau de departe, casa nu e de natură să mă intereseze prea mult, dar timpul trebuie totuși petrecut cumva. Kosio, dimpotrivă, e absorbit cu totul de opera sa, mă conduce prin încăperile încă nezugrăvite și neașternute cu parchet, îmi explică ce și cum va fi, pentru ca, în cele din urmă, să ne oprim pe terasa înaltă din față. E atît de absorbit de gîndurile sale legate de vilă, încît mă face să cred că o privește mai curînd ca pe o operă de artă decît ca pe un obiect de folosință.

Vrea, pesemne, să le demonstreze celorlalți de ce este în stare. O compensație parțială pentru speranțele pier-

dute privind un viitor măreț. Și o asigurare împotriva riscurilor unui mîine neprietenos.

Cercetează întinderea verde de sub noi, apoi se îndreaptă spre terasa luminată de razele soarelui în asfințit.

— Aș vrea s-o văd terminată, apoi, fie ce-o fi. Dar complet terminată, pînă la ultimul fleac. Să știi că ți-ai atins țelul, că totul e făcut așa cum ți-ai dorit, ei, frate, să simt asta, și-apoi, fie ce-o fi.

Aspirație spre perfecțiune, deși pe plan material-individual. S-ar putea, într-adevăr, ca pasiunea creatoare neconsumată să-l roadă pe dinăuntru, deși se vorbea despre el că de inspirat se inspira din reviste. Folosindu-se de faptul că taică-său lucrase în exterior, își făcuse studiile în străinătate. Gurile rele spuneau că și-ar fi însușit multe lucruri de la un mare arhitect occidental, mai ales în privința atitudinii afectate și a fasoanelor, că, în general, și-ar fi însușit totul, în afară de acel mic amănunt — cum devii un mare arhitect.

Odată ajuns în afara orașului, nu-mi venea deloc să mă întorc în el, dar nu aveam încotro — trebuia să-l aduc pe Kosio înapoi. Iar după ce l-am adus, se înțelege de la sine că-mi propune să bem un pahar în restaurantul local.

— Nu pot, sînt cu mașina, încerc eu să mă eschivez.

— Ei, acum și tu ! Dacă ai să te îmbeți chiar atît de tare încît să nu mai poți conduce, dormi la mine.

Nu intenționez cîtuși de puțin să mă îmbăt și cu atît mai puțin să rămîn la Kosio, dar e neplăcut să-ți refuzi un prieten atît de vechi, astfel încît accept pînă la urmă să mergem la restaurant, mai exact în grădina din spatele localului.

Se întunecă. Becurile multicolore cu ghirlande, petrecute pe deasupra meselor, sînt aprinse și luminează arbuști decorativi plantați pentru a exclude măcar parțial imaginile inestetice ale unor calcane. În general, o exotică la scară provincială modestă, sonorizată cu o melodie de dans ce vine din interiorul restaurantului.

M-am resemnat deja cu perspectiva de a asculta reflecții despre vila neterminată, dar se pare că meniul va fi mai deosebit, căci în grădină s-a instalat un grup de

intelectuali locali, iar aceştia sînt, cu toţii, prieteni de-ai lui Kosio, deci nu avem încotro, trebuie să ne aşezăm la masa lor. Nimerim în toiul discuţiei şi ca atare ştim că nouă nu ne va veni prea curînd rîndul la cuvînt.

Grupul intelectual este format din indivizi de ambele sexe, pe care mă abţin să-i descriu, căci cei mai mulţi, la fel ca mine, sînt simpli figuranţi. Dialogul se poartă în principal între doi bărbaţi, unul care merge pesemne spre patruzeci, iar celălalt — trecut de cincizeci. Kosio mă lămureşte că sînt scriitorii cutare, ba e chiar surprins că n-am auzit de ei, mai ales de cel mai în vîrstă, care locuieşte la Sofia, dar vine deseori aici, ca să creeze, căci e din zonă. Prietenul meu îşi închipuie, pesemne, că, fiind sofiot, zac şi eu, cît e ziua de mare, la casa scriitorilor sau la clubul ziariştilor.

Cel din capitală are deja părul bine încărunţit, dar o faţă plăcută, nelipsită de demnitate. El mai mult ascultă, dar ascultă astfel încît însăşi această ascultare este un mod de a se exprima, căci ba îl vezi schiţînd un semizîmbet ironic, ba înclinînd din cap nu mai puţin ironic. Celălalt, provincialul, este un slăbănog cu păr castaniu şi lung, nu prea curat, şi cu nişte mîini lungi, care se agită necontenit pentru a-i sublinia cuvintele. Este ofensiv şi sarcastic, aşa cum se cade unui talent care mai trebuie să lupte pentru afirmare, pe cînd confratele său, sofiotul, emană calma siguranţă de sine a omului realizat.

La început nu prea sînt atent la discuţie, băgînd în seamă mai ales berea şi brînza pe care mi le-am comandat, căci mirosul acela de babic încins continuă să-mi iasă din stomac. Nici ulterior nu reuşesc să pătrund bine tîlcul disputei, pentru că sînt silit să-mi servesc vecina din dreaptă, să-i aprind ţigara, să-i torn vin şi să-i explic cine sînt şi de unde vin. Doamna este o frumuseţe blondă, care a depăşit termenul ultimei oxigenări, căci, la rădăcină, părul a dobîndit culoarea sa naturală — cea castanie. O frumuseţe între prezent şi trecut, în sensul că primele semne de ofilire sînt, vai, vizibile. Oboseala pielii este acoperită cu fard, dar fardul nu poate acoperi oboseala muşchilor — acea inevitabilă slobozire a muşchilor sub ochi şi sub bărbie. Încă mai e frumoasă, dar

presupun că acest „încă“ sună pentru ea însăşi nu atît ca o consolare, cît ca o ameninţare.

— Înainte a fost la modă migrarea, acum — ecologia, îl aud pe provincial perorînd arţăgos. A treia temă la ordinea zilei e că ne căutăm pe noi înşine şi căutăm sensul. Ea este întotdeauna la modă.

— Cu alte cuvinte, e inepuizabilă, remarcă plin de calm sofiotul.

— Absolut inepuizabilă, confirmă provincialul. O repetare inepuizabilă a unor banalităţi şi filozofări elementare.

— Nu se poate generaliza astfel, încearcă să intre în discuţie şi o femeie tînără, care, înţeleg, este actriţă în oraşul învecinat. Există şi autori originali.

— Există, da, încuviinţează cu acelaşi sarcasm oratorul. Mai ales dacă nu cunoşti sursa originalităţii. Cutărică a citit „Las' că-ţi arăt eu ţie, iepuraş“, şi peste o lună acelaşi iepuraş ţopăie prin Bulgaria. Cutărică a văzut „Zbor deasupra unui cuib de cuci“, şi anul următor îţi oferă propriul său ospiciu. De dă cumva peste „Un veac de singurătate“, începe să-ţi turuie ca un veritabil latino-american.

— E rău ca o viperă, dar îl duce mintea şi-i la curent cu toate, mormăie Kosio cu jumătate glas.

Se pare că această părere s-a impus de mult în oraş, căci o a doua femeie, tot artistă, intervine :

— Pe dumneavoastră nu vă poate trage nimeni în piept. Sînteţi la curent cu toate.

— Problema nu e numai să fii la curent, ci să mai şi scrii cîte ceva, vine sofiotul în clipa aceea cu lovitura de mult pregătită. Iar tu, Zahari, n-ai mai publicat cam de multişor nimic.

— Ce să fac dacă n-am legăturile tale, i-o întoarce provincialul ca să nu-i rămînă dator. Dacă îţi spun că am două manuscrise care zac în edituri...

— Vestea mă bucură, se grăbeşte celălalt să comenteze. Vor apărea, le vom citi...

— Mă cam îndoiesc că ai să le citeşti. Voi, cei din capitală, nici măcar corecturile propriilor voastre cărţi nu le citiţi, şi o să mă citiţi pe mine, i-o retează scriitorul cu plete.

— Luăm peste picior, desființăm, dar să nu ne întrebați de pe ce platformă proprie o facem, rostește sofiotul adresîndu-se de astă dată nu oponentului, ci întregului auditoriu.

Pletosul nu-i rămîne dator, dar nu-l aud ce spune, deoarece doamna de lîngă mine mă întreabă :

— Nu dansați ?

Replica e pronunțată nu prea tare și fără o adresă anume, dar se pare că se referă la mine.

— Tocmai mă gîndeam să vă invit, o asigur eu.

— Ați prins curaj, încuviințează doamna ridicîndu-se.

Intrăm în local, acolo se dansează, și ne amestecăm și noi printre celelalte perechi de dansatori.

— Nu că mi-ar arde prea mult de dans, îmi explică femeia, dar vorbăria asta mă calcă pe nervi.

— Ce vă irită ?

— Nimic în afară de faptul că vorbele astea le aud pentru a nu știu cîta oară Militarismul... Mediul înconjurător... Noi și tinerii... Tinerii și noi... Las' că-ți arăt eu ție, iepuraș... Doamne !

— Pretutindeni oamenii cugetă la lucrurile astea, zic eu conciliant, avînd grijă să n-o calc.

— Credeți că ăștia ai noștri cugetă ? Ei nu fac altceva decît să repete unele și aceleași lucruri.. Oricine dispune de două duzini de fraze studiate pe de rost.

— De fapt, ce scrie cel mai tinerel ?

— Păi de unde să știu. Toți zic că ar fi foarte talentat, dar nimeni n-a citit nimic de el.

— Iar cel din capitală ?

— Romane. Dar ce anume, nu mă întrebați. Eu, între noi fie vorba, nu citesc decît romane străine. Dar dumneavoastră ?

Își lipește corpul masiv mai strîns de mine, de parcă întrebarea ar fi confidențială. Un corp generos, moleșit puțin de vîrstă, și o privire întunecată, ușor încețoșată de vin

— Citesc ce apuc, recunosc eu.

— Cum așa ?

— Păi foarte simplu : dacă nu-mi place o carte, o arunc, dacă-mi place, o citesc pînă la capăt.

— Deci sînteți un stihinic ?

— Pesemne.

Tace un timp și se lipește și mai mult de mine în măsura în care așa ceva este posibil. Văd că alcoolul a pus bine stăpînire pe ea.

— Și eu sînt stihinică, o aud spunînd.

Simt aroma apei de colonie. A unei ape de colonie scumpe, dintr-acelea cu care-și dădea Svetla.

— La Sofia e totuși mai interesant, remarcă femeia.

— Pentru că nu locuiți acolo.

— Pentru că locuiește mai multă lume. Dacă te saturi de unii, găsești alții.

— Pretutindeni oamenii sînt aproape unii și aceiași.

— Nu sînt unii și aceiași, obiectează ea. Înainte de a te sătura de ei sînt unii, după ce te saturi de ei, sînt alții.

— E adevărat. Doar că de săturat te saturi inevitabil.

— De ce „inevitabil" ? De ce trebuie să aștepți asta ? Te duci în altă parte.

— Numai să poți.

— Dumneavoastră puteți, probabil. Călătoriți, probabil, tot timpul.

Ce bine ar fi, îmi zic eu. Ceea ce nu mă împiedică însă să afirm :

— Asta mi-e meseria.

— Sînteți un fericit.

O melodie s-a terminat și după ea începe alta, iar cînd și ea se termină, mă hotărăsc să-i spun :

— V-aș mai invita la un dans, dar trebuie să plec.

— Unde plecați ?

— În orașul învecinat.

— Sînteți un fericit, repetă femeia, ca și cum aș fi declarat că mă duc în Insulele Baleare.

O conduc la locul ei și-i șoptesc lui Kostov că vreau să plec totuși. Contrar temerilor mele, el nu se opune, întrucît s-a instalat lîngă o actriță și e adîncit într-o discuție intimă. Discuția literară continuă fără să-și fi pierdut din inerție, doar că acum rolul principal este interpretat de scriitorul din capitală, care, sub influența vinului băut, este în plină fervoare verbală :

— Pentru moment spunem una, apoi curînd izbucnim și afirmăm contrariul, încît nici noi nu mai știm unde-i adevărul și s-ar putea prea bine ca acest adevăr să nu

ne interesezе cîtuși de puțin, important — nu-i așa — fiind să ne afirmăm, să peroràm, să dăm frîu liber defulării și istoriei care ne sufocă...

Da, în privința istoriei are preptate, îl felicit eu în gînd și pornesc spre ieșire. La ieșire însă dau din nou de frumoasa blondă. Am lăsat-o, pare-mi-se, înăuntru, iar acum dau de ea aici.

Sincer să fiu, nu-i remarc imediat prezența, în pofida bogatului ei păr blond, căci între timp am remarcat o altă prezență. Nu-i exclus să fi făcut și vreo confuzie, dar mi se pare că văd acolo, îndărătul mașinilor parcate, silueta masivă a lui Dragan, care apare pentru cîteva clipe, ca să dispară apoi rapid în întuneric.

— Plecați ! rostește femeia cu reproș, ca și cum aș face ceva ce nu se cade. Și mai aveți și tupeul să mă invitați.

— Ei, nu v-am invitat să plecăm. V-am invitat să dansăm.

— Și dacă eu tocmai asta vreau — să plec. Încotro mergeți ?

Spun numele orașului.

— Vin cu dumneavoastră, îmi ia maul blonda.

— Așa, dintr-o dată ?

— De ce nu ?

— Chiar așa, de ce nu, mă învoiesc eu.

E clar că băutura a prins-o, dar, în definitiv, e majoră și vaccinată. Din moment ce ține s-o conduc, o conduc. Poate n-ar fi stricat să-l fi întrebat pe Kosio ce fel de pasăre e, dar de unde să fi știut că vrea să se plimbe cu Moskviciul. În orice caz, nu are înfățișarea unui om fără căpătîi. Un taior bej elegant și pantofi fini, cu toc înalt. Doar tonul blond al părului s-ar cere împrospătat.

O conduc la mașină și ne instalăm.

— Dați-mi o țigară.

Femeia nimerește după o anumită bîjbîială flăcăruia brichetei, ceea ce mă convinge că e într-adevăr făcută. Altminteri, treaba asta nu se observă de la o poștă, ci numai atunci cînd se lipește voluptuos de tine, ca și cum te-ar fi confundat cu altcineva. Acum însă nu sîntem pe ringul de dans, așa că, deocamdată, nu sînt prevăzute contacte trupești. O iau din loc conducînd încet și așa

cum cere regulamentul, ca să nu fiu silit să suflu în baloane

— Afirmația dumneavoastră de mai adineaori cum că schimbarea reprezintă singura noastră salvare este perfect adevărată, rostește femeia la ieșirea din oraș.

Nu-mi amintesc să fi afirmat așa ceva, dar ce rost are să ne-ncontrăm pentru niște fleacuri.

— Trebuie să știți că și eu mă călăuzesc exact după aceeași maximă. N-are rost să aștepți ca să te saturi de toate. De cum ai simțit că începi să te saturi de ceva, o iei din loc ! Eu așa fac întotdeauna.

— O luați din loc...

— Exact.

— Și unde o luați din loc ?

— N-are importanță unde... Important e să schimbi... Schimbarea-i importantă, după cum singur ați spus...

Ea mai continuă puțin în maniera asta, dar pauzele dintre fraze devin tot mai lungi, pînă ce în mașină se instaurează tăcerea. Tăcerea și un ușor miros de ars. Mă opresc ca să azvîrl afară țigara pe care a scăpat-o. Femeia s-a cufundat într-un somn atît de sănătos, încît nici nu simte că ne-am oprit.

Cred că am mai mers vreo jumătate de oră cînd, la o zgîlțîitură bruscă a mașinii provocată de următoarea groapă din asfalt, femeia începe să se miște și întreabă :

— Încotro am pornit ?

Îi spun din nou orașul.

— Dar eu n-am ce face acolo.

— Asta dumneavoastră o știți cel mai bine.

— Dar unde m-ați cărat, totuși ?

— Păi dumneavoastră ați vrut.

— Prostii, mormăie blonda trezindu-se de-a binelea. Singurul lucru pe care-l vreau e să mă întorc și să dorm pe săturate.

— Unde să vă întoarceți ?

— Acasă, unde altundeva. Doar n-aveți de gînd să mă lăsați în mijlocul șoselei.

Exact ceea ce ar trebui să fac, dar nu văd cum ar parcurge treizeci de kilometri pe jos, mai ales cu tocurile astea înalte. Continuu drumul într-un loc unde șoseaua se lărgește, manevrez și fac calea întoarsă. Se

pare că femeia, deşi numai vag, e conştientă de vina ce o poartă, căci mormăie ca şi cum s-ar justifica :

— Numai nenorocitul ăla de whisky japonez cu care am început e de vină... Şi ni l-au servit drept Ballantine's...

Apoi, odată asigurată că merge acasă, adoarme la loc. Cînd ajung în oraş, sînt silit s-o trezesc pentru a mă dumiri mai exact ce înseamnă „acasă". Ea mormăie somnoroasă şi din bucăţi cîteva indicaţii pînă ce ajungem în faţa unei clădiri destul de arătoase, îmbrăcată în piatră cioplită. Înainte de a opri motorul, pesemne l-am ambalat destul de sonor, căci uşa de la intrare se deschide şi în dreptunghiul luminos se conturează silueta unui bărbat în vîrstă.

— Mişo, bărbăţelul meu ! exclamă femeia şi se agaţă de gîtul lui.

— Du-te, dragă, du-te, o îndreaptă gazda spre coridor.

Ea porneşte cu paşi nu prea siguri, ignorînd chiar şi faptul că cineva s-a ostenit s-o aducă.

— Foarte frumos din partea dumneavoastră că mi-aţi adus-o. Alţii mi-au lăsat-o în mijlocul şoselei.

— Ei, din moment ce nu sînt primul...

— Regret, dar nu sînteţi. Figura asta mi-o face cel puţin de două ori pe an. O apucă evadarea. Cîndva evada astfel şi cu mine, dar uită că pe atunci avea douăzeci de ani.

Mă urc din nou în Moskvici şi pornesc iarăşi la drum. Multe lucruri nu prea înţeleg eu pe lumea asta, dar ceea ce nu înţeleg chiar deloc ăştia-s oamenii. Stelele poţi să nu le înţelegi, doarece sînt departe. Inima poţi să n-o înţelegi, deoarece-i ghemuită în sinea ta. Obiectele poţi să nu le înţelegi, deoarece sînt mute. Dar oamenii, care se află în faţa ta, cu care dai mîna şi care te bombardează întruna cu vorbe, pe ei cum să nu-i înţelegi ! Chiar că-i o treabă de neînţeles.

Zăresc în depărtare literele albe de neon ale hotelului. Acolo ar trebui să-mi încerc norocul. Deşi n-am băut whisky japonez, şi mie mi se închid ochii. Popa ăla de aseară m-a stors de tot. Poveştile cu Dumnezeu şi cu Satana mai treacă-meargă, dar rachiul ăla de tescovină...

Dimineața următoare. Tocmai îmi termin micul dejun în restaurantul hotelului, cînd aud în spatele meu pe cineva exclamînd familiar :

— O, Boiancio ! [1]

Unii colegi de breaslă mai vechi îmi zic și acum „Boiancio", deși am trecut de treizeci de ani. Probabil îmi vor spune astfel și după ce voi încărunți, dacă voi apuca și zilele acelea. Dovada o constituie chiar Totev, care în clipa asta se așază la masă vizavi de mine. Deși e trecut de patruzeci, toți îi spun Totko, de parcă ar mai purta și acum pantalonași scurți.

— Ești ademenitoare ca o bomboană de ciocolată, îi declară el torcînd ospătăriței care tocmai își face apariția.

— Cu ce vă putem servi ? întreabă ea cu o voce oficială, pentru a-și ascunde satisfacția provocată de compliment, lucru cu totul de înțeles, deoarece nu este cîtuși de puțin ademenitoare.

Fotograful își formulează dorințele, prea numeroase pentru a fi nevoie să le înșir, iar cînd fata se îndepărtează, mă întreabă :

— De unde și încotro ?

Îi spun :

— Ești cu mașina ?

Întreabă ca să se afle în treabă, deoarece e convins că nu sînt cu mașina. Răspunsul meu îi oferă o surpriză plăcută :

— Atunci mergem împreună, hotărăște Totko, ținînd, la rîndul său, să-mi ofere o surpriză plăcută. Pentru festivitate ai venit ?

— Nu chiar. Dar am făcut și niște poze cu ocazia asta.

— Păi ce poze ai făcut ? Nu te-am văzut la tribună.

— N-am pozat tribuna. I-am pozat pe cei care căscau gura.

— Se cunoaște școala lui Sirakov, încuviințează colegul meu de breaslă.

— Nu mi-e rușine de dascălul meu.

[1] Diminutiv de la Boian.

— Ce mai, era profesionist de clasă, îmi ține isonul Totko. Dar și mare sugativă.

— Nimic de zis, îi plăcea și lui paharul.

— Paharul ăsta l-a dat gata. Mă refer la faptul că el niciodată nu făcea lucrurile ca toată lumea. În meseria noastră asta nu ține.

— De ce să nu țină? întreb eu și-mi aprind prima țigară a zilei.

— Pentru că oamenii vor să vadă în fotografie ceea ce se așteaptă să vadă.

— Banalul.

— Spune-i cum poftești. Dar dacă sînt trimis să fotografiez statuia Țarului eliberator, n-o fotografiez dinspre coada calului. Iar de la Sirakov te puteai aștepta și la așa ceva.

— Despre coada calului nu știu. Dar cînd e vorba de oameni...

— Cînd sînt trimis să fotografiez oameni, fotografiez oameni. Cînd sînt trimis să fotografiez o festivitate, fotografiez festivitatea, nu pe cei ce cască gura.

— Nu te-ai săturat s-o tot ții întruna așa...

— De cîte nu te saturi? ridică Totko din umerii săi plinuți.

— Ei, mă rog, dar s-o ții așa întruna...

— Sirakov n-o ținea întruna așa... de aceea din zece poze opt îi erau refuzate.

— Pentru a-i fi alese cele mai proaste.

El se pregătește să-mi dea replica, dar în clipa aceea sosește ospătărița cu o tavă mare și începe să descarce pe masă ouă prăjite, salam, gem și tot restul.

— Bravo, fetițo, o încurajează Totko.

Știe dinfotdeauna să fie amabil, atent și, dacă-i cazul, și înfipt — totul ține de recuzita profesională. E scund, rotunjor, cu o față blîndă și cu obrăjori de bebeluș. Doar părul ușor încărunțit la tîmple sugerează că bebelușul a atins o anumită vîrstă. Dă-i însă drumul acestui dolofan în îmbulzeala cea mai mare și fii sigur că va ajunge în locul cel mai comod și exact în clipa dorită. Va alerga cu îndemînare, se va strecura printre picioarele oamenilor, la nevoie se va cățăra și pe spinările lor, dar va ajunge acolo unde trebuie și cînd trebuie.

Totko o expediază pe fată tot cu un gen de compliment axat pe produse de cofetărie, își taie o chiflă în două, aruncă peste ea unt din belșug și se pune pe înfulecat. Abia după ce a ajuns la jumătatea micului dejun și și-a potolit pe jumătate foamea, își amintește din nou de mine și rostește cu gura plină :

— Poza, Boiancio, e un document. Cînd ești trimis la o manifestație, cu ce ești așteptat să vii ? Tribuna oficială în prim-plan, oratorul într-un și mai prim-plan, coloana care deschide manifestația... Cu asta sînt așteptat, cu asta vin. Ce mai atîta filozofie...

E profesionist, n-am ce zice. Dar trebuie să i se spună ce anume. Dacă i se spune fotografiază pe dinăuntru clădirea aceea care arde, intră în flăcări și o fotografiază. Dar trebuie să i se spună.

Tocmai își termină cafeaua cînd privirea lui dă peste aparatul meu agățat de scaunul de-alături.

— Cu vechitura asta lucrezi ? De ce n-ai luat de la serviciu măcar un Pentacon ca lumea ?

— Nu m-a dus mintea.

— A, e Leika... Mare șmecher... Vechea optică. Treabă curată. Numai că și vechea bătaie de cap.

Totko ia din țigările mele, își aprinde una și adaugă :

— Eu, frățioare, demult am trecut pe aparate automate. Munca de reporter necesită iuțeală.

Iuțeală. E normal să aibă dreptate. Să pîndești clipa și s-o surprinzi. Vînători de clipe. Pesemne că din pricina asta nu mă prea dau în vînt după munca de reporter. Iar la vremea respectivă, cînd mi-am procurat vechitura asta, nu intenționam defel să mă iau la întrecere cu ceasul.

Aparatul meu este o Leika antediluviană, cu care soarta m-a înviednicit, deși din bucăți. L-am remarcat, deoarece sînt obișnuit să casc gura prin consignații, și sînt obișnuit, deoarece nu contez ca cineva să-mi trimită un Linhof sau Hasselblat direct de la firmă. Aparatul avea o înfățișare destul de jalnică, înghesuit în colțul unui raft, și, cînd am cerut să-l văd, vînzătoarea m-a informat scurt :

— Nu funcționează.

— N-are importanţă că nu funcţionează.

E adevărat — obturatorul nu funcţiona. Dar asta era uşor de rezolvat, iar obiectivul Elmar era bine conservat.

— Şi drăcoveniile astea ţin de el, îmi explică vînzătoarea, pe care posibilitatea de a se descotorosi de obiectul nevandabil o face mai vorbăreaţă.

Şi s-a descotorosit. Împreună cu celelalte fleacuri — filtre, inele intermediare şi un obiectiv weit-winkel, care el singur făcea mai mult decît tot aparatul. Şi toate astea erau la un preţ de nimic. Ulterior am mai făcut rost de două obiective şi de alte accesorii, pe care nu le-aş schimba cu nici unul dintre modelele automate prezentate în vitrine. Totko are dreptate. Dispozitivul automat apropie într-adevăr momentul declanşării şi într-o oarecare măsură te scuteşte şi de grija de a gîndi. Doar că în meseria noastră, ca peste tot, de altfel, nu e de loc inutil să mai şi gîndeşti totuşi.

Totko ţine să fie la curent cu ultimul cuvînt al tehnicii. Şi nu numai cu ultimul cuvînt, dar, pe cît e posibil, cu tot glosarul tehnic. Face parte dintre fotografii care se fofilează peste tot, încărcaţi cu întreaga recuzită pe care o pot purta — trei aparate agăţate de gît, blituri, baterii, toată gama de obiective, stative şi mai ştiu şi eu ce — ori că s-au deprins să fie înarmaţi pînă-n dinţi, ori că vor să fie pentru oricine clar că ei sînt nişte profesionişti, nu nişte pozari amatori.

Nu neg că deprinderea asta îşi are avantajele ei. Faceţi-i loc să treacă, va zice lumea. Se obişnuieşte ca profesionistului să i se facă loc, şi chiar dacă nu i s-ar face loc, el e suficient de înfipt ca să-şi facă şi singur. Nu că am fi mai lipsiţi de scrupule decît alţii, dar asta ne este meseria — dacă nu eşti cît de cît înfigăreţ, n-ai făcut nimic.

— Mergem ? întreabă Totko după ce a lins cu grijă farfuriile, inclusiv gemul meu de care nu m-am atins.

— Nu mai comanzi ceva ?

— Te ţii de glume.

Pornim apoi, oprindu-ne doar pentru a lua benzină. Colegul meu tace la început, cufundat într-o moţăială dulce, atît de utilă digestiei. Apoi, cînd se satură de moţăit, îşi mişcă corpul rotunjor şi mormăie :

— Va să zică, te-ai făcut și tu cu mașină

E o mică lovitură în diafragmă pentru el, mare amator de tehnică, faptul că și un tînăr ca mine are mașină, iar el nu are.

— Și ce te împiedică să te faci și tu ?

— Nimic, doar faptul că n-o s-o mai pot folosi pe cea o instituției. Pe aia și așa nu-i prea lasă inima pe șefi să mi-o dea, iar dacă ajung să am mașină proprietate... Asta și așteaptă. Dar nu și-au găsit fraierul...

— În treburile astea pe Sirak nu-i întrecea nimeni, îmi amintesc eu. Nu dispunea nici de mașină proprietate, nici de mașina instituției, dar n-avea probleme.

— Mare sugativă a mai fost, mi se alătură Totko.

— Rachiul i-a făcut de petrecanie.

— Nu rachiul, ci nevastă-sa.

— Nu știam că era căsătorit.

— L-a lăsat. Iar el, în loc să se bucure, și-a băut zilele. Ce n-aș da eu să mă lase nevasta, și zestre i-aș asigura, dar de unde norocul ăsta ?

— Trebuie să fi avut o soție acătării.

— Acătării ! mormăie dispreţuitor Totko. Ascultă de mine : femeile-s toate din același aluat. Nu femeia-i de vină. De vină-i bărbatul. Îți amintești doar ce taciturn era. Aștia tăcuți o pun, cel mai mult la suflet. În loc să trîntească niscai înjurături, ei pun la inimă. De asta ei fac cel mai des cancer.

— Sirakov nu a murit de cancer.

— Ei, de ciroză. Ce mi-e baba Rada, ce mi-e Rada baba. Dacă s-ar fi ţinut și el de fuste, în loc să se macine pe dinăuntru, nu s-ar fi luat de băutură și ar fi rămas cu zile.

— Ce fuste ! mormăi eu. Sirakov și fustele. La picioare să-i fi venit vreuna și i-ar fi fost lehamite să-i spună scoate-ți chiloții.

Un Moskvici, bej ca al meu, dar nou de tot, pîrîie înaintea noastră. Pesemne că șoferul a primit de curînd nu numai mașina, dar și permisul de conducere, deoarece nu conduce cu prea multă siguranță. L-aș depăși, dar novicele conduce de parcă tot carosabilul ar fi al său. Îl las să ia un ușor avans, căci nu știi la ce te poți aștepta de la un asemenea tîmpit.

Surpriza nu întîrzie. Undeva în față își face apariția un bărbat în vîrstă cu obișnuita pălărie albă de panama a bătrînilor și cu o plasă în mînă, stînd probabil pe gînduri dacă să traverseze șoseaua sau să aștepte să treacă mașina. Novicele din fața mea accelerează și mîrîie amenințător în sensul rămîi pe loc, dar bătrînul tocmai în clipa aceea a rezolvat dilema în favoarea traversării, căci face doi pași înainte ca masca mașinii să-l mături de pe carosabil. După care, novicele, așa cum era și de așteptat din partea unei lichele, accelerează și mai mult și dispare după curbă.

Opresc și mă dau jos ca să-l ajut pe accidentat. Plasa cu pîine a jucat pesemne rolul de tampon sau bătrînul s-a retras în ultima clipă, deoarece se pare că traumatismul nu a fost provocat de impact, ci de cădere. Oricare ar fi fost însă cauza, omul și-a pierdut cunoștința și zace întins ca un sac peste fîșia de iarbă de la marginea drumului. Pălăria i s-a rostogolit în șanț, plasa i-a zburat din mîini și el zace la pămînt, cu fața învinețită și cu pleoapele coborîte. Se impune să-l stropesc cu apa gazoasă din sticla pe care mi-o întinde Totko. Nu pentru că în asemenea cazuri apa trebuie să fie gazoasă și de Hisara, dar pentru moment nu dispunem de alta. În timpul acestei modeste intervenții medicale sosește și un echipaj al serviciului de circulație.

După cum e și normal, oamenii ordinei vor să știe ce anume și cum anume s-a întîmplat. În timp ce dau explicațiile cuvenite, bătrînul își deschise ochii. La început, se uită holbat la ființele aplecate asupra sa, apoi prinde pesemne să-și amintească de cele întîmplate, iar înfățișarea oamenilor în uniformă îi sugerează că a sosit ora răfuielii, căci, uitîndu-se la Moskviciul meu bej, apoi la mine însumi, își ridică tremurînd brațul și-l îndreaptă spre fața mea :

— Asta e ! Asta m-a izbit !

— Taci, îi spun eu, vezi-ți de sănătate.

Și din nou mă adresez celor de la serviciul de circulație :

— Pot să vă spun exact numărul mașinii.

Îl spun.

— Țineți minte chiar și numărul mașinii... remarcă neîncrezător unul din milițieni.

— Cum să nu-l țin minte, de vreme ce tot drumul s-a fîțîit în fața mea.

— Asta-i ! El m-a izbit ! repetă bătrînul cu insistență, rămînînd în continuare întins, poate pur și simplu pentru că nu-i trecea prin cap să se ridice.

Nu știu dacă-l întărîtă culoarea bej a Moskviciului meu, sau ura sa se extinde asupra tuturor conducătorilor de vehicule, dar în glasul său nu se simte nici un fel de ezitare.

— Prostii ! se apropie Totko. Boșorogul nu știe ce vorbește

— N-aveți nici un temei să jigniți omul, îl pune la punct unul dintre milițieni.

Ei se îndepărtează spre șosea discutînd ceva și după toate probabilitățile își propun să verifice urmele lăsate de anvelope, lucru ce nu e deloc ușor, deoarece propria mea mașină este parcată exact pe locul accidentului și trebuie s-o mut mai încolo, apoi cei trei constată lipsa unor urme distincte și se întorc din nou la noi. Încurajat de apariția lor, bătrînul își reia refrenul :

— Asta-i ! L-am văzut bine ! Parcă a vrut dinadins să mă lovească !

Există toate premizele ca povestea să se tărăgăneze și chiar să capete o întorsătură nefericită, cînd de pe înălțimea împădurită de deasupra șoselei coboară agale un bărbat bărbos, cu o șapcă în cap și trăgînd după sine o oaie bălăioară și abătută.

— Bătrînul s-a scrîntit la cap, mormăie el. Mașina care a dat peste el nici măcar nu s-a oprit.

— Ce culoare avea ? întreabă unul dintre agenții de circulație.

— Bej, ca asta.

— Ce număr ?.

— Păi, de unde să știu ?

— Și ce așteptai, de n-ai venit să ne spui ?

— Nu m-ați chemat, n-am venit, răspunde imperturbabil cel cu șapca. Păi nu trebuia să leg oaia ?

În acest timp mîna bătrînească se ridică din nou și se îndreaptă insistent spre fața mea :

— Asta-i ! L-am văzut !

— Gata, am mai auzit ! zice cu glas scăzut unul dintre milițieni. Nu te-a întrebat nimeni.

Zdrobit de faptul că a încetat să mai fie în centrul atenției publice, bătrînul se ridică ușor în capul oaselor, apoi se așază și își caută plasa cu privirea.

Milițienii îmi iau datele și mă anunță că sînt liber.

— Îl luați pe accidentat ? mă întreabă unul dintre ei.

— De ce să nu-l iau, răspund eu.

— Numai asta mai lipsea, intervine arțăgos Totko. Luați-l dumneavoastră.

Disputa se dovedește a fi pe deplin inutilă, deoarece cînd îl căutăm pe accidentat, ne dăm seama nu numai de faptul că s-a pus de mult pe picioare, dar și că a părăsit deja șoseaua. Îl vedem cît colo cum se îndepărtează, tîrînd cu sine panamaua, plasa și scleroza.

Mașina miliției își vede de drum huruind. Rămînem singuri, dacă nu-l punem la socoteală și pe bărbosul care s-a așezat alături de oaie pe dîmbul acoperit cu iarbă, la picioarele căruia se află rigola de la marginea drumului. Totko s-a îndreptat spre Moskvici. Mă ridic cu aparatul și cercetez peisajul în căutarea unui motiv interesant. Totul e aproape identic — un cîmp monoton și în fund lanțul monoton al munților, învăluit de apa morților de dinainte de prînz. Nu descopăr motivul interesant și, colac peste pupăză, nici Leika nu e reglată pentru peisaj. Mă întorc brusc ceva mai spre dreapta și-l fotografiez pe bărbos, așa cum stă locului, dus pe gînduri. Îl fotografiez împreună cu oaia, singuratici, îngînduraţi și triști în felul lor.

— De ce nu mi-ai spus că mă pozezi, ca să mă pregătesc, bolborosește omul

De unde să-și dea bietul de el seama că tocmai asta am și urmărit eu — să evit pregătirea. Îl cinstesc cu o țigară și mă îndrept spre mașină.

— Cît pe ce să ajungem după gratii, îndrugă Totko cînd mașina o ia din loc.

— Da, domnule.

— Dacă nu opream, scăpam de complicații.

— În locul meu, tu n-ai fi oprit ?

— Să ţi-o spun pe a dreaptă, nici eu nu ştiu. Cînd dai de un om lungit în mijlocul drumului, trebuie să opreşti. Dar vezi cum sînt oamenii ăştia : tu le vrei binele, iar ei te muşcă. Dacă n-ar fi fost milițienii, i-aş fi ars o asemenea şcatoalcă boşorogului, că nu mai apuca el ziua de mîine.

— Lasă asta, ştiu eu un boşorog căruia i-aş trage şi un şut, dar n-am cum.

— Ce boşorog, întreabă Totko:

— S-o lăsăm baltă. E mult de povestit.

— Stau pur şi simplu şi mă întreb : cine dracu m-a pus să mă amestec, mormăie Totko.

— Da, dar dacă şi cel cu oaia şi-ar fi spus la fel, nici acum n-am fi scăpat de cei de la circulaţie.

Ajungem pe la prînz şi intrăm în restaurantul hotelului să punem ceva în gură. Expresia „să punem ceva în gură“ e foarte modestă pentru acţiunile de amploare pe care Totko le desfăşoară la masă, dar să nu fim răi. Drept mulţumire pentru că l-am adus pînă aici, fotograful îmi asigură cazarea la hotel. N-are omul maşină, dar are legături berechet. Complimentul cu bomboanele de ciocolată se bucură de succes printre cadrele feminine ale „Balkanturistului“.

Ne despărţim pînă la următoarea întîlnire întîmplătoare pe drumurile Bulgariei şi pornesc să-mi încerc norocul la adresa indicată de Mara. Blocul arată de parcă l-ar fi construit însuşi Kostov. Locuinţa e la etajul doi. Îmi deschide o femeie tînără, cu înfăţişare plăcută şi pusă pesemne pe dereticat dacă ar fi să judec după părul prins într-un batic pestriţ. Oricît de simpatică ar fi, nu e însă Antoaneta. Nici pe departe nu e Antoaneta.

— Aş vrea să vorbesc cu Antoaneta, spun eu deja pregătit să aud obişnuitul „nu-i aici“.

În loc de asta, femeia încuviinţează din cap şi intră din nou în apartament, pentru ca foarte curînd în cadrul uşii să apară regina însăşi.

— Cum m-ați găsit ? întreabă ea, ca și cum ăsta ar fi fost lucrul cel mai important.

— Chestie de fler, zic eu.

Cu tot rangul ei înalt, mi se pare că regina participă la dereticat, căci și părul ei auriu este strîns într-un batic.

— Nu mă invitați să intru ? bat eu șaua.

— Unde să vă invit : tocmai dereticam.

— Nici dumneavoastră nu vă lipsește flerul, încuviințez eu. Ați simțit că urmează să vin.

— Dar v-ați pripit, îmi ripostează sec Antoaneta. Veniți mai bine diseară.

Și după cuvintele astea, îmi închide ușa în nas.

„Veniți diseară, cînd nu voi mai fi aici". Dacă îmi faci figura asta, îmi zic eu în gînd, nu conta că ne vom mai vedea vreodată. Sînt un om răbdător, dar orice răbdare are o limită. Simt o ușoară iritare și, dimpreună cu ea — ciudată treabă — ceva din fiorul acela, primul, inspirat de peisajul deprimant al cimitirului.

Bine că astăzi e vineri și că aici vinerea e zi de tîrg. Intru în forfota mulțimii pentru a mă înghesui și a face cîteva fotografii, numai că la început nu deslușesc motivele, întrucît sînt prea absorbit de dialogul pe care-l port cu regina.

— N-are rost să mai faceți pe grozava, spun eu. Știu că sînteți măritată și că aveți un copil.

— Asta nu e treaba dumneavoastră.

— Nu afirm că e treaba mea, dar n-are rost să vă dați atîta importanță. Eu nu vreau decît să vă ajut.

— Iar eu nu vreau să mă ajutați.

— Și cine sperați să facă treaba asta ? Dostoievski ?

— Se pare că asta-i poza dumneavoastră preferată : să faceți pe prostul, remarcă ea.

Și întrucît nu obiectez, continuă :

— Nu vă amintiți de „Demonii", dar vă amintiți de guvernantă.

— Dumneavoastră în schimb vă amintiți de ei, și cu ce vă ajută asta ?

— Cred că Dostoievski nu e Ambulanța, care oferă primul ajutor.

— Totuși, primul, neprimul, la ce vă folosește o carte din moment ce nu vă oferă nimic.

— Încetați, glăsuiește ea agasată. Nu mă aflu aici pentru a face seminar cu mine.

Dar odată pornit, e greu să te mai oprești, așa că o țin înainte :

— A, da, cred că îmi dau seama despre ce e vorba : frumusețea va salva lumea, pe asta contați. Numai că, mă-ntreb, a cui frumusețe — a dumneavoastră personal sau cea a lui Dostoievski ? Despre a dumneavoastră nu mă pot pronunța în nici un fel, dar pe cea a lui Dostoievski pur și simplu n-o văd.

Ei, gata, îți ajunge, îmi spun eu, începi să plagiezi. Începi să repeți cuvintele Hodorogului. Și pentru a evita plagiatul, întrerup conversația și mă uit în jur.

La început mă uit doar pentru a ieși din somnabulism, apoi însă motivele prind să sară unul cîte unul și singura mea grijă e să-mi aleg astfel locul, încît să nu mă încurce persoanele care trec și să am distanța necesară pentru ca subiectul să încapă în cadru. Fotografiez o vînzătoare bătrînă, îmbrăcată toată în negru pe arșița asta și așezată lîngă marfa sa amărîtă — cîteva salate aproape ofilite. Apoi o țigancă chircită într-un colț al pieței și citind cuiva în palmă. După aceea, o florăreasă cu năframă albă și obraji rumeni, înconjurată de buchete de flori portocalii și galbene. Mai prind în cadru și un țăran cu față arămie, lac de sudoare de atîta arșiță, ridicînd însetat spre gură o regală cu limonadă roz. Un flașnetar mustăcios — poate ultimul mohican în această profesie cîndva glorioasă. Un vînzător de oale, așezat în mijlocul mărfii sale, cu o față pămîntiu-cafenie ca și propria sa marfă.

Se pare că aici fiecare seamănă cu marfa sa, căci și pictorul de liliac se dovedește a avea un nas liliachiu, pesemne consecința unei anumite slăbiciuni pentru rachiu. Și-a instalat capodoperele chiar la capătul pieței, pe un gard, și, rezemat de gard, fumează.

— Cum e ? îl întreb eu. Merge treaba ?

— Defel, îmi răspunde maestrul. De cînd au apărut reproducerile de import, aproape nimeni nu mai cumpără originale.

— Poate ar trebui să le reduci prețul, remarc eu, alegîndu-mi poziția potrivită.

— Le-am redus de la cincizeci la treizeci. Îi spui că le-ai redus, iar el : păi eu, zice, cu opt leve îmi iau o pădure întreagă, și încă cu urși...

— Șișkin [1], zic eu, ridicînd aparatul doar așa, fără un scop anume

— Șișkin, urși, asta se caută, confirmă maestrul. Apucă-te și le explică dumnealor că liliacul ăsta eu nu l-am multiplicat la tipar.

Face un gest oratoric elocvent spre capodoperele sale și continuă să zgîndărească rana :

— Asta-i artă, le spun eu, lucru făcut de mînă, în penel și ulei e făcut. Dar pentru omul prost, uleiul e doar acela în care prăjește ouăle.

Discuția ține destul de mult, ca să reușesc să-l fotografiez de cîteva ori pe maestru pe fondul bogat în liliac, inclusiv într-o poziție provocatoare, cînd arată spre capodoperele sale făcute în penel și în ulei. Fumăm cîte o țigară și mă întorc înapoi, căci piața e mare și cele mai bogate exponate ale ei — cele cărora nimeni nu le acordă atenție — sînt oamenii.

Treptat mulțimea se rărește, vînzătorii își string marfa rămasă și pleacă și ei Piața devine pustie. Atunci vin cei cu cizmele de gumă și cu furtunurile pentru a spăla cu jeturi puternice de apă urmele acestei zile de vineri, unică în felul ei ca orice altă zi și intrată în uitare ca orice altă zi, dacă nu punem la socoteală crîmpeiele de amintiri întîmplătoare rămase pe filmul unui fotograf întîmplător, venit și plecat și el la rîndul său, pentru a pluti ireversibil mai încolo, spre cascada aceea întunecată, care ne atrage imperios pe noi toți spre abisurile ultimei noastre nopți.

Spălătorii. Groparii zilei ce a trecut și vestitorii zilei ce urmează. Îi fotografiez și pe ei, pentru a fi cu conștiința împăcată și pornesc spre Antoaneta.

De astă dată îmi deschide chiar ea. Îmi pregătisem o scuză, deoarece am venit mai devreme, dar ea se dovedește inutilă căci femeia spune :

---

[1] Șișkin Ivan (1832—1898) — cunoscut pictor peisagist rus.

— Intrați.

Spune asta rece, dar faptul că mi-o spune și că nu a plecat înseamnă totuși ceva. Intru și mă pomenesc într-un hol aranjat confortabil. Nimic comun cu mobila veche a Nikolinei, întunecată și sumbră, alcătuită parcă din coșciuge. Aici totul e din lemn deschis la culoare, iar pe perete se află o reproducere mare a Maestrului [1], nu a celui cu liliacul, ci a celui adevărat — o fetiță cu o față luminoasă, zugrăvită pe un fond cu frunziș verde și răcoros și cu mere verzi.

— Luați loc, mă invită Antoaneta și se duce să tragă draperia de la fereastră.

Iau loc. Fie că femeia s-a pregătit în vederea vizitei, fie că acesta este rodul unei zile de trudă casnică, dar totul strălucește de curățenie, iar pe masă tronează o fructieră cu cireșe și o farfurioară cu migdale sărate.

— Beți ceva ?

— Cu plăcere, dacă-i o băutură nealcoolică.

Se duce dincolo și se întoarce cu o mică tavă. Două pahare și două sticle de coca-cola aburite de frig. Am impresia că își caută de lucru pentru a amîna discuția. Dar cînd sticlele sînt deschise și lichidul iodic prinde să fiarbă în pahare, femeia — din lipsa unei alte preocupări — se așază în sfîrșit în dreptul meu.

— Cu ce treburi ? întreabă ea rece, luînd țigara oferită și aprinzîndu-și-o.

— Aceleași, o informez eu. Dar pentru a nu ne întoarce la discuții mai vechi, aș vrea să vă vorbesc despre ceva mai concret.

— Celelalte nu-s concrete ? întreabă Antoaneta cu nevinovăție.

— N-aș zice că nu sînt, dar în privința lor se pare că nu prea ne-am potrivit. Acum e vorba de următoarele : am părăsit casa mătușii, dar v-am păstrat o cameră pe care o puteți folosi. Ea vă stă la dispoziție.

— Ați părăsit casa ? întreabă Antoaneta.

---

[1] Vladimir Dimitrov-Maistora (1881—1960) — cunoscut pictor bulgar.

— Mai exact am dat-o vărului meu în schimbul unui Moskvici. Dar ea vă stă la dispoziție. Așa m-am înțeles cu dînsul.

— El zicea că sînteți un viclean, iar eu constat că sînteți un fraier, mi-o trîntește femeia fără prea multe menajamente.

— De ce „viclean" ?

— Zicea c-ați venit să-i scoateți sufletul bătrînei și să intrați în posesia moștenirii.

— Și de ce „fraier" ?

— Păi dacă ați fost în stare să-i lăsați casa...

— O mașină veche, în prag de reformare, pe o casă veche, în prag de demolare... Nu văd să fi pierdut prea mult.

— Cine v-a spus că-i în prag de demolare ?

— Decio, cine altul ?

— Adevărul e că-i în prag de renovare, și asta pe banii sfatului popular. A fost declarată monument de artă.

— Ia uite ce șmecher, mormăi eu cu blîndețe. Dacă știam că astfel stau lucrurile, i-aș fi cerut măcar o roată de rezervă.

— Precum se vede, sînteți bucuros că v-a tras pe sfoară

— La ce bun să mă amărăsc ? Și în toate e așa de șmecher ?

Antoaneta mă privește scurt, apoi își mută privirea în altă parte, fără a-mi răspunde.

— Vreau să spun dacă și-n dragoste ?

— Și de ce-mi purtați de grijă ? mă întreabă ea, ca și cum nu mi-ar fi deslușit întrebarea.

— Păi, după ce am auzit că nu prea vă înțelegeți cu mama dumneavoastră, mi-am zis să vă asigur o locuință liniștită.

Femeia își stinge țigara în scrumieră, de parcă ar cugeta la ceva. Apoi se întoarce pe călcîie, face alți trei pași spre mine și mă întreabă :

— Sînteți chiar atît de sigur că o locuință în casa lui Decio poate fi liniștită ?

Ei, nu chiar din cale-afară, îmi spun eu în gînd, amintindu-mi de seara petrecută cu cele trei persoane. Dar îi răspund :

— Ce vă interesează Decio? Camera e la dispoziția dumneavoastră, iar ușa are cheie.

Femeia mai face trei pași, ajunge lîngă mine și mă privește îngîndurată. E splendidă cu buclele astea aurii și cu ochii aceștia cenușii-închis. Dar întrucît nu-mi place privirea asta regală, de sus, mă ridic și eu. Acum sîntem unul lîngă altul și unul vizavi de altul, iar ochii ei continuă să mă privească la fel.

Și iar mi se pare — ca atunci, la prima ei vizită — că așteaptă să audă ceva din gura mea, un lucru pe care eu nu-l realizez și pe care nici de astă dată n-am să-l rostesc, și ne vom îndepărta iar dezamăgiți unul de celălalt.

— De asta ai venit? mă întreabă ea trecînd pe neașteptate la „tu".

O privesc în ochi și ea mă privește la fel, iar obiectele din preajmă devin nefocalizate, ca într-o fotografie în care n-ai ținut seama de distanță. Nu mă simt cîtuși de puțin ispitit în acest moment să mă gîndesc la distanță, acum cînd stăm față în față, încît ar fi suficient să-mi întind brațul pentru a o îmbrățișa.

— Despre celelalte treburi ți-am mai spus, îi răspund eu în gînd. Ce vrei, să le repet? Bine, din moment ce nu pricepi din cuvinte, mă voi adresa mai simplu, poate ai să înțelegi.

Și o îmbrățișez.

Și, ciudat, mă îmbrățișează și ea, iar cînd fețele noastre se lipesc una de alta, simt că fața îi e scăldată în lacrimi și aud o voce molcomă, care parcă n-ar fi a ei:

— De ce vii abia acum?

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Miezul nopții trebuie să fi trecut demult pesemne, iar eu sînt încă uluit de acest corp însetat de mîngîieri și de această neașteptată tandrețe, și mai ales de fiorul pe care-l simt ca atunci, la început, ca și cum de atunci nu s-ar fi întîmplat nimic.

Stau întins lîngă Antoaneta, pe canapeaua transformată în pat dublu, și mă simt în acea stare de imponderabilitate, cînd pierzi noțiunea trecutului și a prezentului, căci ți se pare că întreaga ta existență nu e decît o clipă infinită.

— Mă întrebi de ce vin acum... mă aud eu spunînd la un moment dat. Ai uitat, se pare, că am venit de mai demult.

— Cît de mai demult ? rostește ea încet.

— Ei, nu cine știe cît, dar mie mi s-a părut cumplit de mult. Dacă cineva a întîrziat la întîlnire, nu eu am fost acela.

— M-am temut. Încă de cînd te-am văzut acolo, la cimitir, te-am simțit ca pe o primejdie.

— Primejdie de ce ?

— De dezamăgire. La ce altceva să te aștepți decît la dezamăgire !

— Și încă de la prima discuție te-am dezamăgit.

— Mai degrabă te-am pus eu pe gînduri. După toate cîte mi-a debitat Decio despre tine, mi-am zis că joci cine știe ce roluri.

— Nu-i exclus să fi și jucat.. Nu țin minte.

— Nu afirm că ai jucat.. În orice caz, nu venisem să-mi dai pendula mătușii tale...

— Și nici să iei cărțile.

Antoaneta nu-mi răspunde.

— Dar seara ai venit totuși.

— Mi-am zis că dacă tot e vorba de dezamăgire, măcar să trec mai repede prin ea.

— Ai avut adeseori parte de ea ?

— Ți-am mai spus : nu trăiesc nici o dramă. N-am trecut prin nimic asemănător, dramatic... Să mă îmbolnăvesc de cancer, să-mi moară iubitul sau măcar să mă calce vreo mașină — n-am trecut prin așa ceva. N-a murit nimeni. Sîntem vii și sănătoși. Nu există decît mici mizerii, fleacuri, fire de nisip, care îți intră în pantof și te irită, deși, de fapt, ce altceva pot să-ți facă niște fire de nisip decît să te irite.

Se ridică și își întinde brațul spre mine, ca să-și ia pachetul cu țigări. Corpul acesta alb și acești sîni mai generoși decît îi credeam, și buclele acestea aurii și re-

bele... Îi scot dintre buze țigara pe care abia și-a pus-o și o îmbrățișez, astfel că discuția este pentru mult timp întreruptă.

Trec minute sau ani pînă cînd o aud din nou :

— Îmi vine unoeri să cred că marea nenorocire este chiar de preferat fleacurilor. Marea nenorocire nu vine în fiecare zi — mori sau o înfrîngi, iar dacă te ia, asta rezolvă totul. Pe cînd firele de nisip sînt nelipsite, dai de ele zilnic... Ele nu se termină niciodată...

Ea fumează, stînd într-o rînă, cu privirea ațintită în cercul roz proiectat de veioză pe perete.

— Cînd simți firul de nisip, îți scoți pantoful, ți-l scuturi și-ți vezi de drum.

— Așa e. Doar că abia te-ai descotorosit de un fir și în locul lui apare un altul. Îl înlături și pe acesta, vine un al treilea, pînă ce ajungi să-ți spui că n-are nici un rost să le tot înlături, cu atît mai mult, cu cît nu se lasă înlăturate la o simplă scuturătură... se lipesc, îți intră pe sub piele, devin parte din tine... Respingător. Altminteri — nimic deosebit.

— Maică-ta spunea de nenorocirea aceea cu taică-tău... In general, că izolarea...

— Mama are în toate versiunea ei, mă întrerupe Antoaneta. Eu una n-am fost niciodată înconjurată de prietene. Și nici n-am ținut cine știe ce la treaba asta. Dar cînd într-o bună zi constați instantaneu că lumea te evită ca pe o leproasă... nu-i deloc plăcut.

— Rămîn totuși persoanele cele mai apropiate.

— Rămîn... Cu condiția să fie într-adevăr apropiate. Nu-i exclus, să nu-mi fi iubit cu adevărat nici tatăl, nici mama. Eram iritată că sînt considerați mici-burghezi. Mă săturasem pînă peste cap de filozofia lor privind viața... Pentru ei viața începea și se termina cu întrebarea : cum să facem economie la curent și ce gătim ? Și totuși, cum aș putea să renunț la părinții mei ! Doar lor le datorez fericirea de a trăi.

Fericirea de a trăi... O spune, desigur, cu ironie, dar ironia e, pesemne, de dată mai recentă. Nu că ar fi contat pe cine știe ce fericire, dar a crezut că viața ei va avea sens.

— Cînd ești mic, vrei să faci ceva, încît toată lumea să te remarce ; să fii cîntăreață de estradă sau să joci în filme. Cu cît mai mult ții să fii remarcat, cu atît mai puțin ești băgat în seamă. Apoi te dumirești că nu ești bun nici de muzică, nici de filme și că n-ai vrut decît să le faci în ciudă celor care-ți întorc spatele.

Se întinde, își stinge țigara și își lasă capul în voie pe pernă.

— Îți plac copiii ? o aud întrebînd.

— Cui nu-i plac copiii ?

— Așa e. Atît de mult ne plac, încît ținem să-i modelăm după tipicul nostru. Singura posibilitate de a schimba viața este ca ei să devină altfel decît noi, iar noi ratăm această posibilitate și născocim justificări. Omul nou nu se creează așa cum creezi o mașină nouă. Adevărul e că omul nou nu se creează după un calapod vechi, după calapodul nostru.

— Și tu te-ai făcut profesoară ca să le dovedești asta. Să le dai peste nas...

— La ce bun să le dau peste nas ? Nu mă preocupă chiar atît de mult fleacurile astea. Am devenit profesoară ca să fac ceea ce-mi place, nu ca să am un salariu. Bărbățoasele astea care cred că egalitatea înseamnă să arunci cu sulița sau să pilotezi avioane mă scot din sărite. Femeia trebuie să facă ceea ce nu poate bărbatul. De pildă, să educe copii. Pentru educație e nevoie în primul și în primul rînd de o mamă, iar bărbatul nu e mamă.

— Așa e, mă învoiesc eu, deși n-am reflectat niciodată la această problemă.

— În general, la terminarea institutului, capul mi-era plin de idei ; ei, nu-mi propuneam să schimb lumea, dar consideram că voi fi utilă și pînă la un moment dat totul a fost în regulă, căci pe atunci încă nu știam că ceea ce-i foarte bine nu e bine. Prima numire... Prima dragoste... Prima și ultima mare realizare... Ei, mare realizare... a fost ceva mărunt, firește. Am învățat copiii să strîngă diferite lucruri legate de trecutul orașului. Au început să aducă tot felul de vechituri — fotografii, paftale, ceramică, am făcut o colecție, apoi colecția s-a transformat într-un mic muzeu, apoi mai-marii orașului au zis că de

ce să fie mic — să fie un muzeu adevărat, așa că m-au numit responsabil de muzeu...

— Și-apoi ai fost lucrată.

— Ei, nu așa, dintr-o dată. Mai întîi a fost numită directoare soția unui șef, apoi, pentru că ea nu se pricepea la nimic, a fost adus un specialist și, pentru că exista deja un specialist, eu am fost pusă pe liber. Iar după aceea s-a complicat totul, dar n-am nici un chef să-mi aduc aminte.

— Ți-a rămas învățămîntul.

— Și aici s-au complicat lucrurile. Ele se leagă întotdeauna unele de altele, am fost nevoită să mă mut la țară, dar nu aici e răul cel mare. Răul cel mare e că atunci cînd cu tine însăți ceva nu e în regulă, nici cu munca ta nu poate fi totul în regulă. Devii distrată, nervoasă, exact așa cum nu trebuie să fii cu copiii. Și atunci îți dai seama de ce un lucru atît de simplu — să schimbi viața formînd oameni noi — se dovedește a fi atît de dificil. Oameni noi ? Cum să-i formezi pe acești oameni noi cînd în tine mîrîie trei sute de draci.

— Dumnealor trebuie alungați cumva.

— Îi alungi pe unii, se instalează alții. Și nici dacă o întind cu toții nu e bine : pustietatea te mănîncă.

— Și pentru pustietate există leac.

— În teorie.

— Dar dragostea, marea dragoste vreau să spun ?

— O poveste stupidă, ca toate celelalte. Dacă mă apucă furia de ceva, apoi asta se datorește faptului că toate poveștile mele sînt la fel de stupide. Mă apucă furia chiar numai cînd îmi amintesc de ele.

— Nu-ți mai aminti.

— Încerc, dar tu mă împiedici.

Ea se strecoară din nou de sub așternut și se lasă pe-o rînă, cu privirea ațintită la cercul roz de pe perete.

Presupun că nu eu sînt cel care o împiedică în dorința ei de a se confesa pe îndelete. O înfioară gîndul de a se confensa, dar în același timp arde de nerăbdare s-o facă.

— Marea dragoste !... rostește ea parcă pentru sine însăși. Atît de mare, încît a degenerat în ură. N-am urît pe nimeni, dar pe el l-am urît. Am plecat la țară ca să nu mai depind de el și să nu-i mai văd ochii.

— L-ai părăsit.

— El m-a părăsit. Dar pînă la urmă a reieşit cum că că eu l-aş fi dat afară din casă. L-am dat într-adevăr afară atunci cînd am constatat că are pe alta. Un scandal ca la comandă, căci acum se putea muta cu totul la cealaltă. Nu că ar fi fost îndrăgostit lulea, dar era o partidă mai avantajoasă. Dacă ar fi fost îndrăgostit cu adevărat, cred că nu l-aş fi urît.

— Tot l-ai fi urît.

— Nu ştiu. Să fie alta cea preferată, asta oricărei femei i se poate întîmpla. Dar să ajungi abandonată pentru un apartament şi o maşină...

Nici asta nu-i cine ştie ce raritate, remarc cu doar în sinea mea. Ea continuă să povestească, iar eu o urmăresc sau cred că o urmăresc pînă cînd, la un moment dat, o aud spunînd :

— Tu dormi.

— Defel. Ascult.

E adevărat că ascult, deşi uneori mă fură somnul şi simt cum în discuţie insistă să intervină şi popa cu vreo replică despre Dumnezeu sau despre Satana. Lasă, părinte, îl opresc eu, acum discutăm despre alte lucruri, şi chiar dacă-i vorba de căsătorie, a noastră, după cum ştii, nu-i religioasă. Apoi predomină din nou vocea Antoanetei cu toate acele poveşti ale ei prin nimic deosebite şi cu acea dramă a ei fără nici o dramă şi eu am impresia că totul mi-e cunoscut, că am citit totul în ochii ei albaştri-cenuşii încă din ziua aceea îndepărtată, acolo, la cimitir, cînd am privit-o pentru prima oară. Nu că m-ar interesa, dar simt că în toată grămada asta de lucruri pe care ea mi le trînteşte înainte lipseşte ceea ce e mai important, lipseşte cauza iniţială, căci dacă i se întîmplau altcuiva, ele ar fi putut evolua fără zguduituri deosebite. Iar acel ceva, cel mai important, e faptul că nu are un reazem — eu nu zic că trebuie să se rezeme de mine ca de un zid — ea nu are reazemul acela lăuntric pe care singur trebuie să ţi-l construieşti...

— Tu dormi, îi aud eu din nou vocea.

— Defel. Ascult.

Ascult, firesc, deşi cu intermitenţe, ba cufundîndu-mă, ba ieşind la suprafaţă, pentru ca apoi să mă cufund din

nou, purtat de gîndul că dacă pornești cu cineva la drum, umăr la umăr, nu mai are nici o importanță de unde vii tu și de unde vine el, și prin ce mocirle ați călcat, din moment ce de acum încolo drumul vostru va fi comun.

Mă trezesc la o bucată de vreme, mai exact în zori, și, întrucît nu mai pot adormi, încep să mă gîndesc la viața mea și să discut cu mine însumi despre vreo problemă sau alta. Nici nu mai țin minte de cînd nu m-am mai gîndit atît de serios la viața mea, pesemne de cînd m-am născut. Ce sens are să te gîndești la un lucru pe care-l cunoști cum îți cunoști degetele de la mînă ?

Antoaneta doarme lîngă mine somn calm și adînc, cu capul rezemat de umărul meu. Părul ei moale îmi mîngîie fața, dar nu e în stare să-mi împrăștie gîndurile, deoarece mă gîndesc la lucruri importante. S-ar putea ca Hodorogul să fi avut dreptate cînd spunea că dacă n-ai realizat nimic pînă la treizeci de ani, ai pus-o de mămăligă, dar spusa asta nu trebuie luată textual. Iar faptul că am găsit-o pe Antoaneta e deja un semn de mari și apropiate schimbări.

Viața nu este creată ca să îndeplinească dorințele noastre. Ba uneori rămîi cu impresia că viața acționează în direcție inversă. E suficient să-ți dorești ceva, ca acel ceva să nu se realizeze. Există și o altă versiune, mai liniștitoare — că, în general, viața nu se interesează de dorințele noastre, ci își urmează un curs anume al ei. Oricum, e stupid să stai cu mîna întinsă și să aștepți să-ți cadă ceva în ea.

A ști că drumul tău e dinainte stabilit și că nimic nu te poate abate de la el, asta nu înseamnă să stai ca un cerșetor la marginea drumului, ci să mergi înainte. De vreme ce-i drum, n-ai încotro, trebuie să pășești, chiar dacă asta ți se pare obositor, iar uneori și inutil. De nu m-aș fi încăpățînat să merg pe urmele acestei femei după primul conflict, și după prima plecare, și după ce fugise de la maică-sa, și după ce o părăsise pe Mara, nu i-aș fi simțit acum pe obraz mîngîierea pletelor. Dar, cum ea însăși spune, lucrurile sînt legate unele de altele și a avea o femeie ridică o mulțime de probleme.

Problemele trebuie să fie într-adevăr numeroase, deoarece adorm înainte de a întocmi toată lista. Cînd mă trezesc, Antoaneta e deja sculată și pregătește micul dejun.

— Ni s-a terminat cafeaua, mă informează ea. Trebuie să ți-o bei în oraș.

— O vom bea împreună. Mă duc la hotel să mă rad și te aștept jos în fața restaurantului.

— E păcat să plătești o cameră la hotel doar pentru un bărbierit, remarcă femeia. Trebuie s-o întreb pe Natalia cînd i se întoarce soțul. Dacă nu-i o chestiune prea apropiată, te poți muta aici.

Problema nu-i lipsită deloc de importanță, deoarece finanțele mele sînt cam epuizate, deci mă las pe seama Antoanetei. Se știe că femeile sînt mai economicoase decît bărbații.

Îmi termin micul dejun, mă reped la hotel, arborez pe cît posibil o înfățișare mai atrăgătoare și cobor. Soarele încă nu-și aruncă dogoarea peste toate mesele din fața restaurantului. Mă așez la umbră și comand cafea, uitîndu-mă după Antoaneta.

Tocmai sosește cafeaua și iată că sosește și doamna, doar că din direcție opusă. Nimic de mirare : doamna nu-i Antoaneta, ci Nikolina. Cum se și cade între cunoștințe vechi, femeia se așază în dreptul meu fără a mai aștepta să fie invitată.

— Ce cauți aici ? o întreb.

— Pe tine. De fapt, Dragan te caută.

— De unde știi că mă caută ?

— M-am trezit cu el aseară acasă ; de cum a intrat, a început să stăruie să venim aici și să fixez o întîlnire cu tine.

— Și tu ?

— L-am amenințat că trezesc vecinii și l-am alungat. Apoi mi-am zis că dacă tot e hotărît să-ți facă vreo figură, cu mine sau fără mine tot ți-o face. Așa că m-am urcat în primul tren de dimineață și am venit să te previn.

— Nu mă așteptam la o asemenea jertfă.

— Serviciu contra serviciu, după cum tu singur spui.

— Și ce vrea Dragan de la mine ?

— De unde să știu ? Aranjază-ți, zice, mîine o întîlnire cu el la han. Trebuie, zice, să stăm de vorbă.

— Dacă vrea să stea de vorbă, să vină singur.

— Crede că ești speriat.

— Și vrea să mă liniștească.

— Sau una, sau alta.

— Care „alta" ?

— Să-ți facă de petrecanie.

— Crezi că s-a hotărît la asta ?

— S-ar putea să nu se fi hotărît, dar s-o facă totuși. Cînd am ieșit cu Ranghel, nu se hotărîse să-l lovească, dar l-a lovit totuși.

— N-a fost chemat din nou ?

— Deocamdată nu. Doar are un alibi de fier.

— De tinichea.

— El socoate că-i de fier.

— Și tu ?

— M-am luat după mintea ta. M-am dus la ăla, la ăla al tău, și i-am spus totul. Mi-a zis să tac. Și că tace și el. Dragan știe că am fost chemată pentru niște dolari la „Iazul Albastru". Ce pot eu avea comun cu o crimă ?

— De ce „crimă" ?

— Ranghel a dat ortul popii.

— Și, de fapt, ce nevoie are fratele tău de mine ?

— Mai întîi a ținut să mă descoasă dacă nu cumva ești sticlete. Am reușit să-l conving că nu ești.

— Nu cred că era nevoie să-ți dai prea mult silința.

Ea mă privește nedumerită :

— De ce să nu fie nevoie ?

— Mai bine să fi crezut că sînt sticlete. Așa măcar ar fi știut de frică.

— Ai dreptate, recunoaște ea. Nu m-am gîndit la asta.

— Și pe urmă ?

— Pe urmă a zis că trebuie să te cumpere. Am să-i dau, zice, bonurile alea, ca să le arate dacă-i nevoie. Așa, zice el, va fi mai bine pentru toată lumea.

— Nu-i prost, remarc eu.

Ea mă privește sceptic :

— Tu ai încredere în el ?

— Și ce are de cîștigat dacă-mi face de petrecanie ?

— Ți-am spus doar : nu-i exclus s-o facă chiar dacă nu s-a hotărît. Dacă-i speriat, o face fără să stea o clipă pe gînduri.

— De ce-ar putea fi speriat ?

— Imaginează-ți că te-a văzut cînd te-ai oprit să mă iei de „La Plopi". Și că ți-a observat mașina.

— Conducea repede.

— Conducea repede, dar pe mine m-a văzut. M-a întrebat cine m-a luat. N-ar fi de mirare să te fi văzut și pe tine, dar să facă pe niznaiul. Parcă poți să știi ce-i în capul lui ?

— Dacă nici tu nu știi...

— Nu cumva din recunoștință îmi comanzi o cafea ?

— Ți-aș comanda și șampanie, dar nu-i momentul potrivit.

— După cum văd că te holbezi numai în direcția aia, cred că aștepți pe cineva...

— Și acel cineva e o femeie, precizez eu.

Tace, ca și cum s-ar forța să înghită știrea, apoi rostește cu o voce imparțială :

— E clar. Și dacă mă pomenesc cu Dragan, ce să-i spun ?

— Păi, spune-i asta : a înnebunit după una și nu vrea să audă de nici o întîlnire.

— Păi, nici nu-i minciună.

Tocmai atunci o văd pe Antoaneta făcîndu-și apariția. Nikolina o vede și ea.

— Iar acum, îi spun eu, pleacă. Nu te supăra, dar îmi complici existența.

— De-ai ști cît e a mea de complicată, oftează Nikolina și se ridică.

— Totul se va rezolva. Ți-o spun eu.

— O spui... Dar nu ești Dumnezeu.

Și pleacă.

Antoaneta se oprește pentru o clipă s-o privească pe Nikolina din spate. Scena merită atenție. Orice am zice, e o femeie rasată.

— Ți-ai și găsit admiratoare... mi-o servește Antoaneta apropiindu-se de masă.

— Totu-i la timpul trecut, precizez eu.

Ea zîmbește, remarcîndu-mi tulburarea :

— Nu era nevoie să mi-o spui. N-aș fi putut crede că încă de a doua zi ai fi în stare să flirtezi chiar sub ochii mei.

Și, așezîndu-se pe scaunul tocmai eliberat de Nikolina, declară :

— Aș bea o cafea.

Ne bem cafeaua și contemplăm micul parc din fața restaurantului, în care există mult ciment, dar mai puțină verdeață. Pe timpuri, dacă nu mă înșală memoria, aici erau niște copaci mari și umbroși, iar în jur — clădirile vechiului tîrg păstrînd amintirea unor vremuri îndepărtate. Acum totul e sistematizat — clădirile au fost demolate, copacii — tăiați pentru a face loc lespezilor. De jur-împrejurul acestui mare spațiu gol, înghesuite de ciment, sînt lăsate mici spații verzi, iar ici-colo se văd plantați și cîțiva lăstari firavi, care, dacă nu se ofilesc, s-ar putea, după cîteva decenii, să devină copaci.

Deși e încă dimineață, ziua este foarte călduroasă și piața aproape goală, deoarece e sîmbătă și oamenii manifestă mai degrabă interes pentru umbra copacilor decît pentru lespezile goale. Piața este concepută ca un centru al vieții civice, dar viața fuge lateral, pe străduțele și prin micile parcuri din preajmă, căci își are legile ei și nu se subordonează planurilor de sistematizare.

Aștept ca Antoaneta să mă întrebe ceva de Nikolina — femeile se interesează una de alta, dar ea tace. S-ar putea să tacă pentru simplul motiv că spusese peste noapte ceea ce avusese de spus, și totuși această tăcere e puțin neobișnuită pentru prima zi a dragostei noastre.

— Presupun că taică-tău a fost monarhist, remarc eu ca să sparg tăcerea.

— Financiar, specialist în probleme financiare, mă corectează Antoaneta.

— Una n-o exclude pe cealaltă.

— A fost omul cifrelor și al ordinei și considera că noua putere constituie o încălcare a ordinei, a ordinei sale, cu care fusese obișnuit. Un om caraghios și într-o oarecare măsură prost. Dacă n-ar fi fost prost, nu s-ar

fi lăsat implicat în afacerea aceea și n-ar fi ajuns la închisoare.

Ia automat țigara întinsă, mă privește și mă întreabă :

— De ce te interesează tata ?

— Mă gîndeam la numele tău. Pesemne voia să sune nițel opoziționist.

— Nu-i exclus. Nu l-am întrebat. Mama a insistat să mă boteze Maria, ca pe bunica, iar tata a hotărît să nu fiu pur și simplu Maria, ci Maria-Antoaneta. A fost un prost.

— Am impresia că-l urăști.

— Pe el — nu. Cum poți urî un om care-ți stîrnește compasiune ! Am prins ură pe ceilalți, pe rudele și cunoștințele care nu mai voiau să știe de noi după ce tata a fost închis.

— Și ții la oamenii ăștia ?

— Nu țin la nimeni.

— Și totuși ții. Din moment ce ți-e ciudă.

— Mi-e ciudă, dar nu țin. Dacă m-aș putea izola total de lume, aș face-o cu dragă inimă.

— Cărțile pe care le citești sînt și ele populate de oameni.

— Oamenii aceia sînt alții. În ei există un sens, poate pentru că-s născociți. Îi iubesc sau îi urăsc, dar îi înțeleg. Ei îi înlocuiesc în mine pe cei adevărați. Omul nu poate trăi deloc fără oameni.

Antoaneta tace, apoi pornește din nou să-și plimbe ochii pe peisajul din fața noastră. După un timp spune :

— Vrei să ne urcăm acolo sus, pe deal ? N-am fost niciodată.

— În regulă, mă învoiesc eu.

Nu știu dacă prevăzuse mai demult această excursie, oricum, de astă dată nu era cu pantofii cu toc înalt cu care în seara aceea șontîcăise pe caldarîm. Îmbrăcămintea ei era de asemenea total nepretențioasă — o rochie de stambă cu mici floricele roz și albe. Dar fața aceasta curată și buclele acestea aurii...

— În orice caz, nu știu dacă trebuie să-i ții pe același raft pe Dostoievski și pe Tolstoi, remarc eu cînd ne ridicăm și pornim. Ăștia doi, din cîte am auzit, nu prea s-au agreat...

— Tu mi-ai scotocit prin cameră...

— Cum aș putea scotoci prin camera altcuiva? Era deschisă ușa și am aruncat o privire înăuntru.

— Și cum ți-ai dat seama că-mi place Dostoievski?

— Nu știu. Pesemne mi-ai amintit de vreuna din eroinele lui. Deși eroinele lui sînt altfel.

— Și mai zici că nu l-ai citit pe Dostoievski.

— Nu-mi place.

— Dar l-ai citit.

— Altminteri, cum aș fi putut să-mi dau seama că nu-mi place.

— Dostoievski e un geniu.

Replica ei sună dur, ca și cum mi-aș fi permis un sacrilegiu.

— Uluitor, mă învoiesc cu. Dar nu mă refer la geniu. Există genii și genii.

Traversăm piața, intrăm într-o stradă și ne continuăm drumul pe trotuarul încins de soare, deoarece cel umbrit este înțesat de mașinile parcate. Provincie? Tot ce se poate, dar bine motorizată.

— Cred că te temi de suferință, zice la un moment dat Antoaneta.

— Nu știu dacă mă tem, dar e drept că nu mă atrage.

— Suferința nu atrage pe nimeni.

— De ce? Eroii lui Dostoievski o suportă și chiar le provoacă o bucurie ascunsă. Asta nu e martiriu, e masochism, nu e Golgota, ci voluptate.

— Cine a spus-o? mă privește ea întrebător.

— Eu o spun.

— Astea nu-s cuvintele tale. Le-ai citit undeva.

— Nu le-am citit. Le-am auzit.

— Totuna.

— Le țin minte de la tatăl meu de-al doilea.

— Ce era dînsul?

— Ei, nu era scriitor. Era constructor, omul faptelor.

— Un pragmatic.

— Doar într-o oarecare măsură. Un om armonios, deși își purta și dînsul drama lui.

Se pare însă că Antoaneta nu se interesa prea mult de dramele altora, cu excepția celor ale eroilor din cărți.

Își scoate din poșetuță niște ochelari de soare, și-i pune și murmură :

— Pretutindeni se vorbește de eroi armonioși, dar de văzut nu-i poți vedea nicăieri.

— De ce nu ? obiectez eu. Ei există. Mai ales în bronz.

Dealul nu e defel atît de aproape precum arată din hotel. Mai trebuie să străbatem vreo trei străzi pînă să ajungem la poalele lui. Ne oprim lîngă drumul asfaltat care șerpuiește în sus.

— Tu chiar ții să ajungem pînă-n vîrf ? mă întreabă femeia.

— Dacă nu mă înșel, tu țineai

— Acum nu mai țin.

— Să-ți fie rușine la nas, bombănesc eu. Chiar atît de mult te temi de suferință ?

Izbucnește în rîs, păstrînd pe chip zîmbetul acela luminos cu care mi-a luat mințile încă din prima clipă.

— Nu mă tem, dar nu credeam că o plimbare cu tine va însemna suferință.

Așa că urcăm totuși pe vîrful acela, fără a ne grăbi și făcînd pauze dese în fiecare loc umbros. Se pare că noi sîntem singurii martiri care ne ducem crucea pe această Golgotă, dacă facem abstracție de grupul de copii ce ne depășesc repede și, înainte de a fi atins noi vîrful, o iau îndărăt. În pofida arșiței, copiii sînt plini de vigoare, într-o anumită măsură chiar belicoși, își pun reciproc piedici, își dau brînci pe la spate și se fugăresc pe asfaltul drumului.

— Iată-ți educația ! remarc eu.

— Ce vrei să spui ? întreabă Antoaneta găsind un bun pretext pentru a se opri nițel.

— Vreau să spun că e puțin probabil ca acești copii să fie învățați la școală să-și tragă șuturi și pumni, și totuși ei își trag șuturi și pumni. Cred că tu exagerezi puțin rolul educației școlare.

— Depinde ce înțelegi prin ea. În orice caz, școala nu poate înlocui familia.

— Tu în familie ai fost educată ? Nu văd că ai semăna nici cu taică-tău, nici cu maică-ta.

— Eu nu sînt un exemplu tipic.

— Și unde-i ăsta, exemplul tipic ?

— Vrei, cu alte cuvinte, să spui că nu trebuie să ne gîndim la educație...

— Cred că educația, bună sau rea, o face viața. Sau vreun om care, pe lîngă faptul că e mai bun decît tine, te iubește cu adevărat. Educația cere o legătură vie și multă dragoste. Poți educa în preajma ta unu-doi copii, dar nu și o clasă întreagă.

— Spui ceea ce spun și eu : e nevoie de o mamă.

— Sau de un tată.

— De asta nu sînt sigură.

— Omul care m-a educat nu mi-a fost nici măcar tată, dar presupun că m-a iubit. Ei, nici eu nu sînt un exemplu tipic, dar vina pentru asta îmi revine exclusiv mie.

— Dar maică-ta ce făcea ?

— Se ocupa de gospodărie, la fel ca și a ta. Nu-i prea simțeam prezența, dar nici n-am urît-o.

— De ce consideri că eu o urăsc pe a mea ?

— Dar ce, o iubești ?

— Ei, există și sentimente intermediare. Pur și simplu o suport cu greu. Ea are două teme pe care le poate dezvolta de dimineața pînă seara.

— Leit mătușa mea.

— Doar două : menajul și căsătoria.

— Cred că a doua e epuizată : ești căsătorită, așa-i ?

Antoaneta mă fulgeră cu privirea :

— Și pe asta o știi ?

— Dar maică-ta n-o știe ?

— Dînsa crede că-s divorțată.

—. Ai mințit-o.

— Asta nu-i minciună. Asta-i prezicere : adevărul în avans.

Pornim iar în sus, ca să ne oprim puțin mai tîrziu din nou sub umbra jigărită a unui măr sălbatic.

— Cred că ești din cale-afară de exigentă, remarc eu. Ce pretenții să ai de la o femeie singuratică. Tu ești totul pentru dînsa.

— Nu sînt totul pentru dînsa, obiectează cu irascibilitate Antoaneta. Și nu-i nici chiar atît de singuratică, precum ți se pare.

Îmi surprinde privirea nedumerită și mi-o trîntește :

— Are un amant. Și asta voiai să ți-o mai spun ?

— Nu țineam să mi-o spui.

— Deja ți-am spus-o. Ca să-ți fie clar de ce n-o pot suferi. Nu pentru că-și plînge soarta. Nici pentru că socoate că singura mea problemă este căsătoria. Ci pentru ticăloșia ei. De ani de zile avea legătura asta, dar de unde să-mi dau eu seama. Mai bine nu-mi dădeam niciodată seama, dar așa s-a întîmplat, să vin o dată de la țară pe neașteptate... Intru și, imaginează-ți, o văd pe grăsana aia crăcită pe canapea, iar peste ea... ei, important e că nu era tata.

Fumăm cîte o țigară în tăcere, pentru a ne împrospăta plămînii.

— Puțin ne-a mai rămas, spun eu. Sîntem aproape de vîrf.

Am luat-o din nou la pas și, oricît ar părea de incredibil, am ajuns în vîrf. Nu e frumusețea sălbatică a Mont Everestului, în schimb totul e aranjat frumos și există chiar și două bănci. Băncile sînt bine încinse de soare, așa că preferăm să ne lungim la umbra unei tufe. Orașul se întinde la picioarele noastre, pitit printre dealuri — acoperișuri de țiglă cafenii, înnegurate de vreme și o verdeață și ea înnegurată de vară, prismele albe ale clădirilor noi și înalte, rețeaua geometrică monotonă a străzilor noi și în centru pustietatea impresionantă a pieței municipale.

— E frumos, mormăi eu cam fără tragere de inimă.

Femeia nu răspunde, deși și-a scos ochelarii și privește și ea spre oraș.

— De fapt, nu sînt specialist în peisaje. Mai ales în astea — panoramice. Nu-mi place să privesc viața de sus.

— Mie tocmai asta-mi place, remarcă Antoaneta. Ce vastitate !

— Poate că Dumnezeu tocmai aici greșește — că se uită la noi prea de sus. Ce poți înțelege din soarta oamenilor, dacă privești de la o asemenea distanță.

Ea nu răspunde și continuă să contemple orașul și colinele din fața noastră.

— La fel ca fotografiile planetei făcute de pe sateliți. Toată complexitatea lumii, toată varietatea ei, întreaga sumedenie de destine umane dispare și nu rămîne decît o minge, un glob geografic. Într-o bună zi, Dumnezeu va vedea că ici-colo pe minge scapără niște mici scîntei și se va întreba ce se întîmplă pe planeta aceea și va trece, pesemne, multă vreme pînă se va dumiri că ne-am distrus

— Cred că nu strică să urci uneori undeva mai sus ca să vezi cît de meschin e totul acolo jos.

— Meschin sau nu — n-ai ce-i face, ripostez eu. Asta-i lumea noastră și alta nu există.

— De ce să nu existe?

— Unde-i? Arată-mi-o.

Antoaneta zîmbește, probabil pe seama naivității mele.

— Dacă acum ar fi fost seară, ai fi văzut și singur, fără să-ți arăt eu. Presupun că seara aici e mult mai frumos. Simți probabil că te-ai ridicat deasupra pămîntului și te afli printre stele.

— Stelele își au problemele lor, îngaim eu. Iar noi aici nu ne putem descurca cu ale noastre.

Exercițiile fizice, așa cum pe bună dreptate afirmă medicii, accelerează circulația sîngelui și măresc pofta de mîncare, astfel încît prînzul pe care-l luăm la restaurant se desfășoară într-o excelentă dispoziție, în măsura în care o asemenea anomalie este în general posibilă în cazul Antoanetei.

— Nu știu de cît timp n-am mai intrat într-un restaurant, spune ea la un moment dat.

— Numai cu cărțile trăiești?

— Aproape că da, dacă nu punem la socoteală munca.

— E bine că nu ți se apleacă...

— Uneori mi se apleacă. Uneori mă apucă toți dracii și-mi zic să mă pun pe trai, luîndu-mă după mintea uneia sau alteia, dar apoi îmi dau seama că asta nu înseamnă trai și mă retrag din nou în cămăruța mea.

Nu obiectez. Din moment ce ai pornit cu un om, ce altceva îți rămîne decît să-l accepți așa cum e. Dar ca să nu tac de tot, remarc :

— Uneori, chiar și în cămăruța ta poți fi deranjată. Există și oameni obraznici.

— Decio ? mă privește ea. O poveste stupidă... Unul din momentele acelea cînd îți spui de ce să nu trăiesc și eu puțin...

— Și cine-i soțul ?

— Cum, nu știi ?

— De unde să știu.

— Același : Decio. Ți-am spus doar : cînd simți că nu mai poți, dar nu mai poți deloc... Și pentru că nu aveam o altă rețetă, l-am folosit pe Decio ca antidot. Am bîntuit o săptămînă prin locuințe și localuri, iar cînd m-am trezit și m-am întrebat ce viață mai e și asta, ne puseserăm deja semnătura. A obținut repede actele, a aranjat totul și am semnat.

— De ce n-ai rămas la el ?

— Pentru că nu mă lăsa inima. Pentru că mă trezisem.

— Deși puțintel cam tîrziu.

— Nu puțintel — mult. Rămăsesem însărcinată. Voiam să nasc copilul, dar nu voiam să rămîn la Decio. Atunci el mi-a aranjat să stau la mătușa sa.

— A avut totuși grijă.

— Cred că grija lui viza în primul rînd moștenirea. Își închipuia că mă voi apropia de bătută și astfel relațiile lor se vor ameliora.

— De ce nu divorțezi ?

— O voi face și pe asta. Dar deocamdată n-am avut motive să mă grăbesc.

— Sper însă că acum ai.

— Și eu sper.

După crema de migdale și după cafeaua pe care o comand pentru înviorare, Antoaneta declară :

— Mi s-a făcut somn.

Plătesc și ne îndreptăm spre locuința Nataliei, amînînd pentru seară restul amuzamentelor mondene. Se pare că Natalia lipsește de-acasă sau s-a retras dincolo,

în orice caz izolarea noastră în hol e perfectă, precum se și cade unei perechi de îndrăgostiți, așa că, pînă să ne ia somnul, trece destulă vreme.

Mă trezesc abia pe înserate. În clădirea de vizavi se aprind ici-colo lămpile, iar cerul de deasupra acoperișurilor este albastru-închis și în acest albastru-închis scapără o mică stea. De dincolo se aud voci neclare, la un moment dat răsună chiar și un rîs de copil, iar ceva mai tîrziu, intră în hol Antoaneta.

— Somnorosule, n-ai de gînd să te scoli ?

Aprinde lumina și asta îmi dă posibilitatea să constat că și-a schimbat rochița de stambă cu altceva ; nu e cine știe ce, dar oricum, e un imprimeu mai de efect, cu alb, verde și... nu, nu cu roșu, ci cu albastru, ba și-a mai pus și niște ciorapi de culoare deschisă și niște pantofi cu tocuri înalte. Cu alte cuvinte, e pornită pe viață mondenă. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să mă conformez împrejurării.

Cînd, ceva mai tîrziu, ajungem la restaurant, constatăm că cei de acolo nu ne mai așteaptă. Spre deosebire de pustietatea de la prînz, acum toate mesele sînt ocupate, iar, colac peste pupăză, orchestra, cu ajutorul stației de amplificare, umple vasta încăpere cu un urlet turbat. Ospătarul care ne-a servit la prînz ne promite că ne va reține prima masă eliberată, dar Antoaneta a și pornit spre ieșire :

— Nu vreau să rămîn în balamucul ăsta.

În fața restaurantului se învîrtesc fără rost și alți întîrziați, aflați ca și noi în imposibilitatea de a întreprinde ceva pentru a marca totuși seara de sîmbătă. Partea aceasta a pieței e destul de bine luminată, așa că printre fizionomiile necunoscute îmi apare și una cunoscută, îmi vine greu să apreciez că ea nu-i aparține lui Dragan. Acest tip mă urmărește într-adevăr, deocamdată însă de la distanță, dar cu destulă insistență pentru a deveni o prezență îngrijorătoare.

Traversăm piața și intrăm într-o cafenea nouă, aflată pe o alee din apropiere. E și aici multă lume — mai ales tineret — dar, din fericire, nu e orchestră.

— Mergem mai tîrziu la restaurant, îi promit eu.

— Nu țin deloc să mergem.

Comand o cafea și înghețată, iar după ce ni se servește comanda, o întreb :

— Am impresia că era un copil în casă. E al tău ?

— Al meu.

Scormonește cu lingurița în înghețată, de parcă n-ar ști ce să facă cu ea, și adaugă :

— Acum mi se pare că e mai mult al Nataliei decît al meu. Cînd nu se duce la grădiniță, stă cu Natalia. Dacă rămîne și la anul cu ea, n-ar fi de mirare să creadă că Natalia e maică-sa.

— De ce să rămînă cu ea ? Va sta cu noi.

Ea gustă în cele din urmă din înghețată, apoi lasă linguriția și se uită la mine :

— Văd că le-ai și pus pe toate la cale...

— Ei, chiar pe „toate" e cam mult spus.

— De fapt, lucrezi undeva ?

— Cum să nu lucrez ! Ba chiar cred că salariul meu nu e mai mic decît al tău.

— Și unde vom locui ?

— Am la dispoziție o mansardă minunată. Interiorul n-o fi prea încărcat, dar e poetic.

— Vrei să spui că acoperișul curge, e spart.

— A existat și o asemenea perioadă, dar acum totul e în regulă. Nu sînt chiar atît de nepractic pe cît arăt.

— În privința asta m-am lămurit de la afacerea pe care ai încheiat-o cu casa mătușii tale.

— Ei, casa mătușii mele... Spune-mi, tu ai fi locuit într-o asemenea casă ?

Ea nu răspunde și ia din nou înghețata în primire.

— Mansarda nu-i deloc rea, o asigur eu.

La fel ca majoritatea lucrurilor de pe lumea asta, mansarda o datorez tot Hodorogului. El nu se prea pricepea la treburi practice, în astea specialistul principal era mama. De aceea am rămas mirat cînd, după moartea lui, am aflat că, în măsura în care i-au permis posibilitățile, s-a ocupat și de acoperișul de deasupra capului meu. După cum aveam să aflu mai tîrziu, mansarda fusese cumpărată de la spațiul locativ pe numele meu. Dacă n-ar fi fost ea, n-aș fi ajuns, pesemne, nici în Sofia și nici să lucrez în domeniul fotografiei.

— Ei, hai, nu te lăsa acum pradă melancoliei, rostesc eu încurajator și-i întind pachetul de B T. O rezolvăm noi cumva.

Antoaneta ia țigara și o aprinde, tot așa cufundată în gînduri. Apoi exclamă :

— Dacă n-ar fi fost copilul, nici nu m-aș fi gîndit la lucrurile astea.

— Totul se va rezolva, continuu eu s-o îmbărbătez. Dar orice lucru are un început. Iar în cazul nostru, începutul este divorțul.

Femeia fumează o vreme în tăcere, apoi strivește țigara și întreabă :

— Cît o să mai zăcem aici ?

Într-adevăr, ambianța nu e dintre cele mai plăcute. Chiar și în lipsa unei stații de amplificare, zgomotul este din ce în ce mai greu de suportat. Tinerii vorbesc toți deodată, iar pentru că asta îi împiedică să se audă, strigă cît îi țin bojocii și rîd, avînd acel rîs enervant, răsunător și fals, care însoțește de regulă patosul la vîrsta pubertății.

— Vrei să ne plimbăm nițel ? îi propun eu după ce ieșim și pătrundem în liniștea străzii peste care s-a lăsat înserarea.

— N-am chef de plimbare.

Odată ajunși în fața locuinței Nataliei, întreb :

— Crezi că ar fi cuviincios să urc ?

— Dacă dorești.

Sîntem din nou în holul curat, cu mobilă ușoară din lemn deschis la culoare și cu fața Maestrului pe perete. Totuși, cel mai bine-i acasă, chiar și atunci cînd acest „acasă“ nu-i la tine.

— Regret că nu ne-am putut distra, îngaim eu. Aș fi vrut ca sîmbăta aceasta să fie a ta, ziua Antoanetei, dar n-a fost chip.

— Cum să fie chip, din moment ce-i ziua mea, răspunde ea apatic.

Apoi spune mai blînd :

— Nu te neliniști. Totul a fost bine. Eu una nu sînt obișnuită nici măcar cu atît.

Aduce farfurioara cu migdalele rămase neatinse din ajun și două sticle de coca-cola. Scot țigările, ca masa

să fie mai bogată. Fumăm și rostim cuvinte lipsite de importanță, pînă ce Antoaneta își amintește :

— N-aș fi crezut că te dai în vînt după sexul frapant.

Aveam impresia că a uitat de Nikolina, dar asta ar fi fost egal cu imposibilul. Este exclus ca o femeie să uite de apariția unei alte femei.

— Ai arăta și tu frapantă dacă te-ai îmbrăca mai altfel.

— Nu știu cum s-ar putea îmbrăca mai altfel o profesoară, sună replica ei.

Și pentru că tac, îmi amintește :

— Nu-mi spui nimic despre trecutul tău. Vrei să te accept astfel — ca pe un om fără trecut ?

— Dacă te referi la persoana cu care m-ai văzut azi, fii sigură că n-am ales-o eu. Întîmplarea mi-a aruncat-o în mașină și așa a început o poveste din care nici acum nu știu cum să ies.

— Ce poveste ?

— Aproape criminală.

După toate aparențele, nu o pasionează poveștile criminale, căci nu manifestă cîtuși de puțin curiozitate în această privință. Dacă o interesează ceva, apoi acest ceva are în vedere nu subiectul criminal, ci femeia.

— Azi-dimineață cînd te-am văzut cu aia la timpul trecut, mi-am zis că văd nu trecutul, ci viitorul. Într-o bună zi totul se va termina în modul acesta banal : te voi vedea sau voi auzi că ai plecat cu alta de dragul divertismentului, pentru că respectiva-i mai grasă sau mai suplă decît mine.

— Vorbești copilării. Ce mi-ar mai rămîne acum să fac decît să jur ?

— La ce bun să juri ? N-ai de unde ști de pe acum ce se va întîmpla.

— În schimb tu le știi pe toate.

— Lucrurile astea sînt atît de obișnuite... De-ale vieții fleacuri... Numai că pentru mine un asemenea fleac ar fi egal cu o catastrofă.

— Înțeleg, dar de ce trebuie să te gîndești la asta ? E ca și cum ai refuza să te urci într-o mașină pentru că se întîmplă accidente. Și te-ai feri de dragoste, pentru că...

— Nu pot suporta cuvîntul ăsta, mă întrerupe ea cu nervozitate. Oamenii l-au îmbălat într-atîta, încît am ajuns să nu-l mai pot suporta.

— Atunci să-i spunem iubire...

— Nu-i același lucru. Asta-i sentimentul pe care-l nutrește o mamă față de copilul ei.

— Deocamdată nu știu să se fi inventat vreun alt cuvînt.

— Cu-atît mai bine. Există lucruri despre care nu se vorbește.

— Oamenilor le place să se exprime.

— Firește, dar numai în vorbe.

Se ridică, face cîțiva pași spre fereastră și se întoarce din nou. Nu știu ce o neliniștește, dar mi-e lesne să înțeleg că nu i-am adus nici liniște, nici fericire. Poate că și atunci cînd mă îmbrățișează, gestul nu înseamnă nimic altceva decît pornirea disperată a celui care se înecă și care, pentru a se salva, se agață și de un fir de pai.

— De fapt, ce te frămîntă? o întreb eu. Dacă-i vorba de o amintire neplăcută, n-are rost să-ți otrăvești sufletul. Dacă e teama de viitor...

— Nu-mi vorbi de viitor, mă întrerupe ea din nou. În privința viitorului, atît tu, cît și eu nu putem decît să ne pierdem în presupuneri. Iar acum n-am chef de presupuneri.

Se așază pe scaun și își ia o țigară, apoi o lasă deoparte și rostește fără nici o legătură:

— Nu-i suport pe mincinoși.

— Sper că nu te referi la mine.

— Nu la tine, se înțelege. Dar puțini au fost oamenii care nu m-au mințit.

— Ei, există minciuni și minciuni, constat eu încercînd să trec la o temă mai generală. Cînd medicul îl minte pe un pacient zicîndu-i că n-are cancer...

— Termină cu cancerul ăsta al tău!

— Demult s-a spus că dacă toți s-ar apuca să spună adevărul și numai adevărul, lumea asta a noastră s-ar duce de rîpă.

— Cine a zis-o?

— Diverși.

— Păi n-are decît să se ducă de rîpă. Din moment ce nu poate rezista fără minciună, n-are decît să se ducă la toți dracii.

— Altceva nu pot să-ți promit, dar că poti conta pe sinceritatea mea, de asta te asigur. Sinceritatea cel puțin nu costă bani.

— Dacă există ceva la care țin și de care mă tem, apoi tocmai de sinceritate e vorba. Prea mult am fost mințită, ca să-mi fie indiferentă.

— Și-atunci de ce te temi ?

— Pentru că vine un moment cînd parcă-i de preferat să fii mințită decît să ți se ofere adevărul crud. De parcă, o dată cu trecerea anilor, sentimentele s-ar uza, chiar dacă nu le uzăm apelînd la cuvinte. Și atunci vine rîndul adevărului crud.

— Asta unde ai mai citit-o ?

— Treaba cu adevărul crud ?

— Nu, cea cu uzura.

— N-am citit-o. Am simțit-o pe propria-mi piele.

— Tu o porneşti la drum numai dacă eşti asigurată în toate privințele. Nu uita însă că pentru dragoste nu se fac asigurări.

— Ți-am mai spus că nu suport cuvîntul ăsta.

— Tu poți băga spaima în om cu toate pretențiile tale.

— Ești sperios ?

— Mă străduiesc să nu fiu.

Antoaneta ia din nou țigara și de astă dată o aprinde. Fumează un timp, apoi întreabă tot așa, fără nici o legătură :

— Ai prieteni ?

— Mulți.

— Cu alte cuvinte, n-ai. A avea mulți prieteni și a nu avea nici unul — e cam totuna.

— Nu-i totuna.

— De fapt, chiar că ar trebui să ai prieteni. Mi se pare că nu eşti prea exigent în privința oamenilor.

— În ce sens ?

— Presupun că-i iubești.

— De ce nu i-aș iubi ?

— Chiar cînd e vorba de Decio, de mama sau de aia, de astăzi ?

— Majoritatea oamenilor au și cîte o calitate.

— A iubi toată lumea nu-i oare tot o anumită formă de singurătate ?

— Tu nu suporți cuvîntul dragoste, iar eu nu suport vorba asta : „singurătate". Un cunoscut al lui Decio zicea că tot ce-i viu pe lumea asta numai de singurătate se plînge.

— Chiar dacă nu te plîngi, de simțit tot o simți.

— Eu nu o simt.

Ea mă privește sceptic și remarcă :

— Afirmi că ți-e cald, dar în același timp îți clănțănesc dinții în gură de frig.

— Cînd omul e într-adevăr singur, atunci caută apropiere. Pe cînd tu nu o prea cauți. Mai degrabă te temi de ea.

— Cred că nu trebuie să fii niciodată prea apropiat de cineva, căci, oricum, vei sfîrși prin a te certa.

— Și dacă elimini și riscul de a te certa, și posibilitatea de a te apropia, ce cîștigi ?

— Liniștea.

— Dar dinții îți clănțănesc de frig. Și atunci pentru ce ai nevoie de liniștea asta glacială ?

— Pentru că alta nu am. Cînd primești ceva, primești și teama de a nu-l pierde. Liniștea nu vine decît atunci cînd nu ai nimic. Nimic în afară de propria ta persoană.

— Tu chiar crezi în toate lucrurile astea pe care mi le spui acum ?

— Dacă-i vorba de temeri, aș dori să nu le am.

— Te voi ajuta să te descotorosești de ele, îi promit eu. Numai să nu te încăpățînezi în prostie.

— Ai să mă hipnotizezi ?

— Am să te iubesc.

Antoaneta se uită la mine și ochii ei se încălzesc treptat ; nu știu dacă nu mă înșel, dar mi se pare că în clipa asta în ei scapără speranța.

*

O parte din noapte trece în îmbrățișări, căci, după ce am consumat atîtea cuvinte, nu văd altă modalitate de a o convinge pe Antoaneta de sentimentele ce i le port. Iar restul nopții e consacrat unui somn adînc.

Cînd fac ochi, în odaie domnește o lumină crepusculară nu pentru că s-ar fi revărsat zorile, ci pentru că lumina soarelui pătrunde prin draperia încă trasă. Dinspre bucătărie răzbate zgomot domestic și o aromă de cafea proaspătă. Mă îmbrac și, pentru că Antoaneta încă nu apare, arunc o privire în bucătărie. Natalia, care trebăluiește pe lîngă mașina electrică de gătit, mă întreabă cu amabilitate :

— Beți o cafea ?

— Cu plăcere. Dar unde-i Antoaneta ?

— A plecat, răspunde femeia.

Și, la rîndul ei, mă întreabă :

— Ați văzut bilețelul ?

Mă întorc în cameră. Pe masă se află un bilețel fixat sub farfurioara cu migdalele rămase în continuare neatinse :

„Sînt nevoită să plec. Nu mă mai căuta.

Antoaneta"

Se pare că într-adevăr asta-i cea mai tare figură a ei : să dispară.

Mă întorc în bucătărie și mă așez la masa unde mă așteaptă deja cafeaua însoțită de o chiflă.

— N-a spus unde se duce ?

— În bilețel nu scrie ? mă privește întrebătoare Natalia.

Și pentru că răspunsul se subînțelege, adaugă :

— Dacă o căutați pe fiică, o găsiți mai mult ca sigur la maică-sa.

— Numai că fiica asta își suportă cam greu mama, remarc eu.

— Ea suportă cu greu cam pe toată lumea, rostește gazda cu glas scăzut. Nici ea însăși nu e ușor de suportat. Asta-i nefericirea ei.

— Cu dumneavoastră am impresia că se înțelege, spun eu sorbind automat din cafea.

— Ei, da, în măsura în care se poate înțelege cu cineva

— E un caracter dificil, recunosc eu încă iritat de mesajul surprinzător pe care mi-l lăsase.

Natalia mă privește cu compasiune.

— Am impresia că sînteți supărat.

— Mă străduiesc să nu fiu.

— Are într-adevăr un caracter dificil, confirmă gazda. Dar și un suflet bun. Altminteri n-aș suporta-o.

— La suflet toți sîntem buni, mormăi eu.

E o fire închisă. Totul de aici i se trage. A stat prea mult singură și a comunicat foarte rar. Chiar față de mine și de Mara a fost foarte rezervată. Avea impresia că o acceptăm din compasiune. Cînd comunici...

— ... Devii comunicativ.

— Ajungi să te adaptezi, să te acomodezi cu alții. S-ar putea să nu fie un lucru prea recomandabil, dar altfel nu se poate. Iar ea nu s-a acomodat. De asta e atît de colțuroasă.

Apoi, ca și cum ar ști totul despre o istorie pe care nu i-am povestit-o, remarcă :

— Trebuie să fiți foarte înțelegător cu ea. Pe cît e de colțuroasă, pe atît e de sensibilă.

— Cred că n-am s-o mai caut deloc, îndrug eu aprinzîndu-mi o țigară.

— Și asta-i o soluție, se învoiește Natalia.

— Ea însăși insistă să n-o mai caut.

— Asta rezolvă totul.

O atitudine conciliatoare destul de suspectă. Presupun că nu dă prea multă crezare spuselor mele. O urmăresc în timp ce trebăluiește, pur și simplu spre a-mi alunga pentru moment gîndurile neplăcute. De astă dată e fără batic, ceea ce nu schimbă în mod deosebit impresia. Are părul castaniu lins și strîns la ceafă într-un coc mic. Fața prelungă, fruntea înaltă și curată, ochii cafenii prietenoși, gura micuță, bărbie ascuțită — nimic ieșit din comun. Femeie pentru o viață liniștită de familie. Ar putea servi de model pentru o madonă de tip obișnuit, dar madonele nu mai sînt la modă. Totuși, cu batic e mai acceptabilă ca variantă în cadrul

unei teme moderne. Şi cu un copil în poală. O madonă rustică.

Pe undeva mi se pare că face parte din aceeaşi tipologie cu Antoaneta, în sensul expresiei „faţă şi încă ceva", nu pentru că altceva i-ar lipsi, ci pentru că nu-l pune în evidenţă şi te determină s-o priveşti în faţă. Expresia acestei feţe nu are însă nimic comun cu cea a Antoanetei. Sinceră şi deschisă, această faţă îţi spune parcă din prima clipă : aşa cum mă vezi, aşa sînt. Sigură de sine, dar fără exces de siguranţă. Prietenoasă, dar fără a manifesta nici cea mai mică înclinaţie spre dezvăluiri intime. Purtare firească, vorbire aidoma, în care doar cînd şi cînd se strecoară un ton iritant de dădăcire, ca şi cum profesoara ar fi uitat că în momentul acela nu se află în clasă.

— Ce s-ar întîmpla dacă soţul dumneavoastră ar veni aşa pe neaşteptate ? schimb eu vorba pentru a trece la o temă mai uşoară.

— Aş fi nevoită să mai pun de o cafea.

— Numai atît ?

— Dar dumneavoastră ce credeaţi ? Că ar pune mîna pe pistol ?

— Ei, nici chiar aşa. Şi totuşi...

— Nici măcar nu ar întreba cine sînteţi, mă asigură gazda. Ar fi suficient să-mi arunce o privire şi s-ar dumiri.

— Fericită familie.

— Nu cred că există asemenea familii. Dar dacă oamenii nu se înţeleg, ce sens mai are să stea împreună.

— Iată că aţi rezolvat şi problema mea, spun eu.

— N-o pot rezolva eu. E a dumneavoastră. Înţelegerea între două persoane nu vine de-a gata. Uneori sînt necesare eforturi pentru a o realiza.

Ea rîde :

— Am devenit prea moralizatoare. Ce-i de făcut : deformare profesională.

Remarcă ceaşca mea goală şi mă întreabă :

— Mai merge o cafea ?

— Cafeaua e bună, încuviinţez eu. Mai ales în condiţiile în care mă ştiu în siguranţă, neameninţat de nici un fel de pistoale.

Îmi toarnă. Gust din noua porție și-mi încerc norocul:

— Înaintea mea a mai trecut cineva pe la Antoaneta?

— Întrebarea dumneavoastră nu e deloc delicată, îmi răspunde pe un ton rezervat Natalia.

— Deci, a mai trecut, mormăi eu.

Ea nu spune nici da, nici nu, ceea ce în ultimă instanță înseamnă da.

Nu are nici un rost să mai zăbovesc aici. Femeia are de lucru. Ne adresăm cele mai bune urări și mă îndrept spre hotel.

Nu are, de asemenea, rost nici să mai zăbovesc în acest oraș, îmi zic eu : mă bărbieresc și plec. Doar că între bărbierit și plecare se interpune o acțiune inevitabilă și asta înseamnă achitarea notei de plată. Mă opresc în mijlocul pieței pustii, mă scotocesc prin buzunare și constat că nu sînt defel pregătit pentru acțiunea menționată. Apoi îmi continuu drumul dar deja nu cu același pas ferm.

Nu știu cum e cu alții, dar mie asta nu mi se întîmplă pentru prima oară. Se pare că sînt născut nițel prematur. Se pare că sînt programat pentru epoca în care însemnele bănești vor fi scoase din folosință. Bine că măcar țin minte cîteva numere de telefon.

Antoaneta nu are decît să turuie cît vrea că a avea mulți prieteni înseamnă a nu avea nici unul. Dar fără prieteni ce te faci ? S-ar putea să nu fie dispuși să sară în locul tău în foc, dar de sărit în foc nu-i nevoie chiar atît de des, pe cînd nevoia de servicii mărunte e cotidiană.

Iau legătura de la hotel cu un prieten și-l informez :

— Salut, Pepi, aici e Boian. Am rămas pe jantă cu banii. Scoate-mi mîine dimineață salariul și trimite-mi-l degrabă.

— Spune-mi adresa, îmi zice Pepi de la capătul celălalt al firului.

I-o spun.

— Cu asta nu-i nici o problemă, aud eu din nou vocea colegului. Dar cum o rezolvi pe cealaltă ?

— Pe care „cealaltă", întreb simțind o ușoară înțepătură la lingurea.

— Te-au dat afară, nu știi ?

— De ce m-au dat afară ?

— Păi pentru absență nemotivată de la locul de muncă. Concediul ți-a expirat, iar tu nu dai nici un semn de viață.

— I-am lăsat lui Zarev o cerere de concediu fără plată.

De la capătul sofiot al firului răzbate un hohot de rîs :

— Tu chiar nu-l cunoști pe Zarev ? Nu știi că pe el poți conta numai dacă-i lași o cerere prin care ceri să ți se reducă salariul ? Boiane, Boiancio !...

Pun receptorul în furcă și pornesc spre cameră gîndindu-mă că știrile proaste din dimineața asta prea se înmulțesc fără măsură. Mă dezbrac, mă mai bărbieresc o dată și chiar fac o baie, ceea ce nu mi se întîmplă zilnic, în speranța că mă voi înviora. Rezultatul procedurilor cu apă este destul de mediocru. Prea sînt cătrănit.

Figura lui Zlatev nu m-a rănit din cale-afară. Dar cea a Antoanetei... Sînt cătrănit. Totodată însă, oricît mi-ar fi de rușine, simt și o anumită ușurare. Antoaneta nu e Lina. Nu e o femeie pe care s-o primești în pat pentru folosință temporară. N-am în vedere pierderea independenței, ci riscurile inevitabile cu orice lucru fragil — o vază de cristal sau o ființă omenească. Acestei vaze a mele îi ajunge doar încă o singură lovitură, o rănire, o amărăciune, pentru a se preface în țăndări. Și pot eu să garantez că va fi scutită de lovituri ?

Dacă ar fi să spunem lucrurilor pe nume, eu unul nu cunosc decît două tipuri de femei : femeia care știe ce vrea și femeia care nu știe ce vrea. Antoaneta aparține pe de-a-ntregul celei de-a doua categorii. Stupidă categorie, la fel ca și prima. Cele care știu ce vor se gîndesc la casă, la confort, iar dacă sînt mai pretențioase — la toalete, spectacole și la o călătorie în străinătate cu „Balkanturist", iar dacă sînt așa și așa — la vizite și să-și petreacă concediul la Nisipurile de Aur. Cît despre cele ce nu știu ce vor, cum să înțelegi ce vor din moment ce ele însele nu știu ce vor. Ele își

imaginează viața într-un anumit fel, dar nu cu precizie într-un anumit fel, ci cumva mai altfel, doar că tocmai acest cumva mai altfel scapă oricărei definiții, căci ba e într-un fel, ba e într-alt fel, ba și mai altfel decît într-altfel. Se îndoapă cu filme și romane, și apoi se supără că viața nu aduce a roman. Ei, ce să-i facem — nu aduce, și basta. Bunul Dumnezeu nu a fost romancier.

Antoanetei pur și simplu îi e teamă să trăiască.

Viața e un foc. Poate fi cu pălălaie sau abia să mocnească, dar atîta timp cît e viață, e foc. Și dacă primele tale întîlniri cu focul se rezumă la arsuri, nu-i nimic de mirare că pînă la sfîrșit te vei tot feri și așa vei muri fără să-ți dai seama că focul poate nu numai să te ardă, ci să te și încălzească. O întindere în care domnește obscuritatea și clănțănitul din dinți de teamă — asta îți oferă viața cînd e departe de viață. Ar trebui să i-o spun. Există însă lucruri care au o rezonanță cu totul firească atunci cînd le spui în minte, dar altfel cînd le spui cu glas tare.

Antoaneta mă face să mă gîndesc la un cîine speriat care n-a mîncat decît bătaie. Întinzi mîna să-l alinți, dar el sare în lături, deoarece pentru el mîna întinsă nu înseamnă mîngîiere, ci bătaie. Ei, asta n-am să i-o spun. Comparațiile astea cu cîinii nu sună prea galant.

E colțuroasă, spune Natalia. Păi și eu am fost cîndva colțuros, dar Lalev încă de pe atunci mi-a dat peste nas cu lecția aia a lui despre cristale. Mai ales că, dacă ar fi să fim drepți, nu este nici ea un cristal din cele alese. Nu orice piatră ascuțită e neapărat cristal și chiar dacă scînteiază ici-colo, asta n-o îndreptățește s-o facă pe grozava cum că-i cristal ales.

O zi întreagă petrecută într-un oraș în care am nimerit întîmplător înseamnă foarte mult mai cu seamă atunci cînd e zi de duminică, întrucît durata timpului, după cum se știe, nu se măsoară în numărul de ore. Bine că dispun de un aparat de reducere a timpului și ăsta e bătrînul meu aparat Leika.

Rătăcesc prin zona pietonală și, pentru că e duminică, motivul predominant îl constituie tinerii căsătoriți, care, la intervale regulate, ies de la ofițerul stării civile însoțiți de rudele sau prietenii veniți să le împărtășească

bucuria și să se-nfrupte din mîncărurile gătite pentru banchetul de rigoare. Un motiv plicticos, dacă ar fi să privim din afară, fiindcă face parte dintre acelea pentru care se irosește de atîta amar de vreme cea mai mare cantitate de film. Problema e să surprinzi latura lui neplicticoasă, pentru că și cel mai plicticos motiv are o asemenea latură, rămasă dintr-o cauză sau alta în afara privirii banale. Problema e să surprinzi aceste tinere perechi într-un moment cînd, din pricina oboselii, neatenției sau plictiselii, abandonează expresiile fericite arborate pentru împrejurarea respectivă și neglijează pozele frumoase, pregătite pentru fotograf.

Doi tineri căsătoriți se plimbă la braț. Fata e parcă într-al nouălea cer și s-ar putea foarte bine să și fie, căci e suficient să-i arunci o privire ca să te dumirești că nu i-a fost ușor să găsească cu cine să intre la ofițerul stării civile. Ginerică e însă în momentul acela tare abătut. El și-a îndreptat privirea spre grupul zgomotos al prietenilor și pe fața sa, deși numai pentru o clipă, se poate citi bănuiala că a comis o prostie. Nu e prea politicos să imortalizezi tocmai această clipă, dar eu o fac totuși.

Alți doi s-au îmbrățișat la ieșirea din sală. E cît se poate de evident că acești doi nu joacă teatru și că puțin le pasă de public. Au fost, pesemne, siliți să înfrunte multe piedici din partea familiei pînă să ajungă la această posibilitate de a se îmbrățișa în fața lumii întregi, dar aceasta e o îmbrățișare de triumf și eu o pîndesc pe un fond cu două bătrîne holbate și puse pe bîrfă.

O mireasă este înconjurată de prietenele ei aflate în plin extaz, un extaz prea afișat sau o invidie abia camuflată. O alta s-a lăsat obosită pe banca din fața sălii, răschirîndu-și indecent picioarele și lăsîndu-și neajutorată mîinile în poală. O a treia, rezemată de un copac, și-a scos pentru o clipă din picior pantoful care o strînge.

Și iată și prima ciondăneală. Cei doi s-au îndepărtat ușor de anturaj, pentru a-și spune ceva, dar e puțin probabil ca acel ceva să fi fost plăcut și iată-i întorcîndu-și supărați fața unul altuia. Dacă ar fi după ei, poate că ar fi în stare să anuleze în clipa aceea ceremonia abia încheiată. Vor avea însă nevoie de un anumit timp ca să-și

dea seama că acest gen de ceremonii nu pot fi chiar atît de ușor anulate.

Tinerii căsătoriți. Tema mi-e bine cunoscută încă de la nunta Svetlei. Aceeași temă a devenit ulterior pretext și pentru unele complicații pe linie de serviciu. Asta s-a întîmplat din cauza șefului meu mai mare, dar parțial am fost și eu de vină.

Nu știu ce-i mai josnic — să te lingușești pe lîngă noul șef, sau să latri la fostul tău șef, dar la vremea respectivă Zlatev s-a dovedit a fi la fel de bun în ambele discipline. Nici eu n-am putut rămîne în afara jocului. Abia a fost detronat directorul general și a și început revizia. După ce au fost descusuți unul și altul, a venit și rîndul unor muhaiele ca mine. Cei cu revizia se interesau de diverse amănunte cum ar fi deplasările și altele asemănătoare, dar în ceea ce mă privește, principala calomnie era legată de cununie.

— Duminică va avea loc cununia băiatului meu, îmi spusese fostul șef. Dumneata ești mare meșter în portrete...

— Mă voi strădui, i-am răspuns.

— Să n-o consideri ca pe obligație de serviciu. Și nu vreau să fie gratuită.

Cînd, după nuntă, i-am adus fotografiile, el a rămas mulțumit și a insistat să mi le plătească, dar eu am comis greșeala de a-l refuza. Iar acum a venit timpul ca el să plătească pentru greșeala mea. Se lansase zvonul că și-a folosit subalternii pentru servicii personale.

— Deci, v-ați dus și i-ați făcut fotografii din proprie dorință ? m-a întrebat neîncrezător revizorul.

Revizori încrezători, din cîte știu, nu există.

— Îmi place să fac fotografii la cununii, i-am răspuns. Ritualul căsătoriei înseamnă poezia prozei vieții.

— Cu alte cuvinte, faceți des asemenea fotografii ?

Acum voia să mă scoată că am înființat o întreprindere particulară.

— Numai pentru prieteni ! am precizat eu.

— A, exclamă revizorul. Va să zică, el vă era prieten.

— Ei, nu chiar prieten... Îl stimam.

— V-a plătit ceva pentru acest serviciu ?

— Douăzeci de leve.

— El afirmă că nu v-a plătit nimic.

— A uitat, pesemne.

Nu știu cui i-au dat crezare — lui sau mie, dar cu asta s-a terminat totul, cel puțin în ceea ce mă privește pe mine. Fleacuri, se înțelege, dar unii se călăuzesc după principiul de fier că strop cu strop se face balta. Chiar baltă nu s-a făcut, dar cei care aveau un dinte împotriva lui l-au bălăcărit totuși nițel, atît cît au putut. Mici cheltuieli făcute degeaba, subiectivism în folosirea cadrelor și altele de genul acesta. Zlatev își aduse și el obolul, fără a se procopsi cu nimic, deși se lingușea cu abnegație pe lîngă noua conducere. Noua conducere se dovedi a fi unsă cu toate alifiile, iar cei unși cu toate alifiile sînt de regulă tot atît de neîncrezători ca și revizorii.

Una dintre intrigile lui Zarev se referea la faptul că fostul meu șef mi-a plătit pentru serviciu, dar nu din buzunar, ci din banii statului, mai exact, incluzîndu-mi albumul în plan.

Albumul, asta-i deja o altă poveste, nu atît de măruntă, cel puțin pentru mine. Într-un fel sau altul, această poveste este legată nu numai de mine, ci și de șeful cel mare, de fostul director general, vreau să spun.

Fostul meu director general era gras ca un Buddha și aproape tot atît de impenetrabil. Cînd ajungeam în fața lui, rămîneam cu impresia că nu mă privește, ci moțăie, deși se întîmpla exact pe dos: Îndărătul pleoapelor sale pe jumătate lăsate se ascundea o privire pătrunzătoare și mîna sa plină și moale devenea la nevoie destul de tare. Era dintr-aceia ce sînt trimiși să redreseze vreun sector aflat în neregulă, și nu era lipsit pesemne de date în acest scop, dacă ar fi să judecăm după faptul că avea la activ cîteva decorații și un infarct.

Instituția noastră, de cînd o știu, e găsită de fiecare dată în suficientă neregulă, astfel încît șefii sînt schimbați periodic, anunțîndu-se în același timp o restructurare radicală. Dar — fie că avem mereu parte de șefi incapabili, fie că sînt schimbați înainte de a ajunge să arate ce pot — treburile ba șchioapătă, ba abia se mișcă.

Dacă mi-ați cere părerea, v-aș spune că șefii sînt schimbați, pe cîtă vreme incompetenții de rang mai mic sînt de neschimbat. În general, incompetentul, mai ales

dacă s-a aciuat într-un post mai liniștit, e aproape întotdeauna imposibil de schimbat. Nu-l poți arunca în stradă, și oriunde l-ai trimite în altă parte, tot aia e. În instituția noastră s-a obișnuit toată lumea în asemenea hal cu incompetența lui Zlatev, încît dacă într-o bună zi, Doamne ferește, va reuși să facă ceva ca lumea, asta va produce în mod indiscutabil o impresie neplăcută. Ce se întîmplă cu Zlatev al nostru, se va întreba lumea, nu cumva a făcut vreo tumoare la creier ?

Directorul meu general, fostul meu șef vreau să zic, avea o privire ageră și era mînă forte, or, se știe că astfel de oameni își fac mai mulți dușmani decît simpatizanți. Personal, eu eram socotit printre simpatizanți, deși nu făceam parte nici din prima categorie, nici din cealaltă. Pur și simplu într-o zi îmi luasem inima în dinți pentru a-i prezenta în trei cuvinte proiectul meu, iar șeful, cum era expeditiv în luarea hotărîrilor, l-a aprobat de îndată :

— Just. Am scos o mulțime de albume cu biserici dărăpănate și plaje marine, dar unde sînt oamenii ? Treci la acțiune !

Și ca să nu trec la acțiune chiar așa, numai de capul meu, adaugă :

— Numai să nu-mi umpli albumul cu tot felul de actori și muzicanți. Pe artiști îi știm și fără asta.

— Voi fotografia oameni din popor.

— Ei, să nu trecem dintr-o extremă într-alta. Ici-colo poate apărea și cîte un artist, așa, ca să se oftice colegii lui. Nu trebuie să fim sectanți.

Si am început. Dar tocmai atunci a intervenit criza de cabinet. Cauza trebuia căutată, se știe, la adversarii săi, iar candidatul lor era, firește, directorul general adjunct. La ce altceva poate aspira un director general adjunct dacă nu să devină director general plin. Războiul intestin se înteți atît de mult, încît într-un fel trebuia să i se pună capăt. Și i s-a pus capăt în modul cel mai simplu — au fost înlăturați atît directorul general, cît și directorul general adjunct. A venit un om din afară, cu puține cunoștințe de specialitate, dar cu ambiții mari, iar aceștia sînt de regulă adepții reformelor generale. Reformele au afectat planul, și ca urmare, proiectul meu

de album a sărit în aer. Am cerut să fiu primit de șef, asta numai așa, ca să mă liniștesc, spunîndu-mi că am făcut tot ce se putea face. Spre surprinderea mea, am fost primit.

Noul meu șef era ca un Buddha mai mic, în sensul că nu era atît de gras și părea mai blînd, cel puțin ca înfățișare. I-am prezentat în cîteva cuvinte proiectul meu și în alte cîteva mi-am exprimat nedumerirea că proiectul a căzut.

— Nu mă pricep defel la albume foto, îmi recunoaște mini-Buddha. Specialiștii consideră însă că o asemenea lucrare, plină doar de figuri și de fețe, va fi de-a dreptul un balast. Iar depozitul e plin și așa de cărți nevandabile.

„Specialiștii"... Nu era defel greu să-mi dau seama cine sînt la singular specialiștii aceia. În primul rînd, Zlatev, în al doilea rînd, Zlatev, și în al treilea rînd — tot Zlatev.

— Dar eu am și început să lucrez la album, dau eu să obiectez.

— Splendid, saltă șeful din umeri. Magnific! exclamă el. Continuă-ți munca. Și dacă într-o bună zi îl vei termina, dacă-l aduci, dacă-l aprob, înseamnă că o să apară. Să zicem că ai să faci o capodoperă. Cum îți poți imagina că eu am să resping o capodoperă! În fața unei capodopere și zeii tac!

— În acest caz...

— În acest caz dă-i înainte, arată de ce ești în stare... Pînă atunci însă, nu-mi asum nici un angajament.

Va să zică, mi-a lăsat un dram de speranță, atît cît să-mi astupe gura. Doar că specialistul care îmi trăsese lovitura de pedeapsă nu s-a oprit aici. O lună mai tîrziu m-am prezentat din nou la șeful cel mare și micul Buddha, de astă dată nu la cererea mea:

— Se pare că nu ne-am înțeles, îmi explică el. E adevărat că ți-am spus să-ți continui opera, dar nu pe cheltuiala instituției. Acești „oameni ai noștri" pe care-i aduni sînt deocamdată oamenii dumitale, nu ai noștri. Ce mai, persoane particulare. Și nu-ți pot permite să folosești materialele de serviciu în scopuri particulare.

— Nu folosesc decît aparatul de mărit și puțin revelator, care și așa se aruncă

— Dar hîrtia foto, Deianov? Dar hîrtia foto? mă amenință șeful cu degetul.

— O aduc de-afară.

Explicația mea îl pune pe gînduri. Informarea turnătorului era exact pe dos. Micul Buddha tace un timp, apoi mă privește prietenos — dumnealui face parte din categoria celor prietenoși — și zice:

— Ascultă, Deianov, ce-ți spun eu, ca unul mai bătrîn: nu amesteca niciodată ce-i al statului cu ce-i particular. Accept că hîrtia e a dumitale, pentru că am încredere în dumneata. Dar cum îi vei convinge pe ăia, neîncrezătorii, că la materialul dumitale nu pui și cîte o coliță din cel al statului? Nu spun că ai face-o, dar dai astfel posibilitatea unora să-ți scoată vorbe.

Mă privește din nou, de astă dată mai stăruitor, și adaugă bonom:

— Important nu e să n-ai dușmani, băiete! Toți avem dușmani. Important e să nu le dai apă la moară, să nu le dai prilejul să-ți scoată vorbe. E clar?

Mai clar decît atît nici că se putea. Omul era bine intenționat, n-am ce zice. Și avea dreptate că dădeam dușmanului apă la moară, oferindu-i argumente. Partea proastă era că rămîneam eu însumi cu mîinile goale, privat chiar și de un biet aparat de mărit. Deci, adio marilor proiecte, precum și mașinii care ar fi contribuit la realizarea lor.

În privința mașinii consideram că lucrurile sînt în deplină regulă, mașina o aveam în buzunar, dacă admitem că ar exista un buzunar atît de mare sau o mașină atît de mică. A mea urma să fie mică, cea mai mică mașină cu putință, achiziționată din primul meu onorar mai solid. Nu știam exact cum mi se va numi albumul — „Bulgarii“ sau „Ai noștri“ sau „Oameni de-ai noștri“ — dar cutreierasem deja multe locuri cu aparatul, strînsesem destule poze și consideram că în cîteva luni totul va fi gata.

Iar acum rezulta că apariția albumului se amînă nu cu lunile, ci cu anii, poate chiar pînă la ziua aceea jubiliară a ghinioniștilor — numită Paștele cailor. Lucrul cel mai ciudat era însă că eu continuam totuși să fac fotografii, în fel cum Lalev își continua munca la o

lucrare de care era convins că nu va vedea niciodată lumina tiparului.

Nu știu dacă fotografiam din inerție, sau pentru că mă număr printre cei care nu-și pierd niciodată speranța, dar tare aș fi vrut să termin această galerie de oameni, în măsura în care pe lumea noastră poate fi, în general, ceva terminat. S-o termin — de ce? Recunosc că problema asta nu apăruse în capul meu, mai exact, nu mă preocupase, înainte de a fi fost odată trimis pentru un reportaj la Combinatul Metalurgic de la Kremikovți. Zlatev afirma că deplasarea aceea la Kremikovți înseamnă bani aruncați în vînt și că mă duc acolo doar așa, ca să consum filme și să fac pe grozavul, căci în arhivă avem filme despre Kremikovți cîte pofțești. Redactorul ținea însă să primească material mai proaspăt, așa că m-am dus totuși.

Omul ce-mi fusese dat de călăuză mai condusese o mulțime de fotografi, astfel încît cunoștea obiectivele interesante ca pe degetele de la mînă. Rămase surprins cînd constată că eu nu le găsesc interesante:

— Ce altceva vreți să fotografiați? îmi zise el. Toată lumea — asta fotografiază.

— Oameni, i-am răspuns eu.

— Păi și oamenii sînt fotografiați. Avem un album întreg cu fruntașii în producție.

— Ei, eu am să vă mai fac unul. Dar nu numai cu fruntași.

Și a rămas omul pînă la sfîrșit cu gura căscată de nedumerire. A treia zi, la plecare, cînd mi-am luat rămas-bun de la el, nu s-a putut abține și m-a întrebat:

— După ce criterii îi alegi pe cei pe care-i pozezi, măi tovarășe?

— Nu-i aleg.

— Păi dacă nu-i alegi, de ce mai bați drumul pînă aici la Kremikovți? Așază-te la intrarea gării din Sofia și i-ai la rînd pe toți.

— Ai dreptate, am zis. Nu m-a dus mintea la una ca asta.

Mă dusese mintea, firește că mă dusese, dar abia acum am devenit conștient de toată treaba.

Nu știu dacă ați remarcat, dar nici pînă în ziua de azi retușul n-a ieșit din modă. Să mai îndrepți, să mai înfrumusețezi — asta e scuzabil, doar înfrumusețează omul. În general, retușul ca grijă față de om Dar nu realizăm defel că prin acest retuș noi calomniem omul, deoarece atunci cînd înfrumusețezi, înseamnă că nu crezi că omul e într-adevăr frumos Nu realizăm defel că privînd omul de deformațiile sale, de cutele sale, de semnele timpului, îl privăm de fapt de biografie.

Să fotografiezi oameni nu e ceva nou. Omul cu mașina. Omul de pe schelă. Omul de pe macaraua-turn. Și totuși cînd examinezi aceste fotografii, toate asemănătoare și toate cu macarale-turn, și în care omul se pierde printre mașini și construcții, încerci sentimentul că acei care le comandă nu sînt chiar atît de îndrăgostiți de om. Eu cred că fața omului încorporează și ceva din viața, din faptele sale, că nu e obligatoriu să-l văd doar ca pe o parte din mașină pentru a crede în el. Mașinile sînt aceleași în toată lumea. Oamenii sînt diferiți.

Un document, spune Totko. Dar un document despre ce ? Despre viață sau despre intențiile fotografului ? Despre ceea ce sînt oamenii, cum sînt ei în aparență, sau cum vrea să ni-i prezinte cel dindărătul aparatului ?

Am văzut pe timpuri la slujbă un album foto care trecea din mînă în mînă stîrnind admirația generală. Asta sugera deja că autorul lui este un străin. Fotografiase și perechi de îndrăgostiți îmbrățișați, și femei sărace privind visătoare la vitrinele luxoase, și copii jucîndu-se pe străzile dosnice ale unui mare oraș occidental. În general, avea de toate, numai viață nu. Fiecare dintre aceste fotografii virtuoase era un fals, chemat să creeze iluzia realității. Și o crea, din moment ce colegii mei scoteau asemenea exclamații de invidie. Eu nu numai că nu m-am apucat să exclam, dar de atunci mai ales am prins ură, pe asemenea înscenări în care simți pur și simplu cum fotograful a dispus : dumneata stai aici, iar dumneata privește încolo. Nu neg faptul că și pentru o asemenea înscenare e nevoie de pricepere, numai că asta-i de acum teatru, nu viață.

Voiam să fotografiez lucruri străine de orice înscenare. Voiam să le ofer lipsite de orice fals și eliberate

de toate acele banalități acumulate de-a lungul anilor. Nepîngărite de retuș. Neucise de indiferență. Lucruri cotidiene și neobișnuite. Capabile să dezvăluie într-o clipă ceva intim și nebănuit din caracterul, starea, drama acestor oameni obișnuiți, pe lîngă care trecem în permanență și de care ne izbim fără a-i vedea.

Pe unde poți cel mai bine pătrunde cu privirea în om? Prin fereastră, firește — ea este, de fapt, fața lui. Și eu am prins să trag cu ochiul la aceste ferestre, urmărind clipa în care se ridică perdeaua. Căci fața-i față, dar trebuie să pîndești ridicarea perdelei pentru a putea pătrunde dincolo. Fața mă atrage cel mai mult, dar nu uit de rest. Uneori o ceafă sau o spinare exprimă mai brutal esența feței. Uneori un gest involuntar face mai mult decît o grimasă studiată.

E frumos să fotografiezi tineri căsătoriți, dar întrucît nimeni nu se simte să mă invite și la banchetul de după cununie, mănînc la bufet un sandviș cu salam și mă duc la hotel să-mi pot citi ziarul în poziție orizontală. Dar nu reușesc să urc, deoarece la una dintre mesele din fața restaurantului observ instalat un tip a cărui față mi-e vag cunoscută și care îmi face cu mîna un gest prietenesc.

Mă apropii de masă. Tipul se dovedește a fi avocatul Pețev.

— Vă așteptam, mă informează Pețev. Luați masa?

— Mulțumesc, treaba asta abia am terminat-o.

— Și eu. Înseamnă că putem bea o cafea.

Pețev comunică ospătarului comanda cu demnitatea ce-i este caracteristică și mi se adresează:

— Aș dori să purtăm o discuție de afaceri și, dacă vreți, și confidențială.

— Cum ați dat de mine? îl întreb eu.

— Păi, telefoanele pentru ce-s făcute? mă întreabă la rîndul său.

Îi ofer o țigară, dar Pețev, remarcînd marca pachetului, scutură din cap și își aprinde una dintr-ale sale.

— De fapt, vin la cererea unui client cu care dumneavoastră ați avut contacte de afaceri.

— Îl aveți în vedere pe Decio?

— Nu-l am în vedere pe vărul dumneavoastră. Este vorba de cetățeanul Denev.

— Păi ce contacte am avut eu cu Denev?

— Nu văd cum altminteri pot fi definite niște contacte prin care se predau și se recepționează obiecte de valoare, remarcă Pețev, nemulțumit de faptul că-i contest terminologia

— Era vorba de un fleac, pe care, la rugămintea mătușii mele, trebuia să-l predau mamei dînsului.

— Nu sînt convins că-i vorba de un fleac, scutură din nou avocatul din cap. Și, în orice caz, genul acesta de operațiuni legate de o moștenire trebuie, conform legii, să fie efectuate de către persoanele menționate în aceeași lege.

— Am înțeles, îi spun. Vreți să faceți din țînțar armăsar. Mai trebuie să mă dumiresc — în ce scop?

— Cred că nu eu fac din țînțar armăsar, ci dumneavoastră săriți peste cal, îmi ripostează Pețev cu demnitate și își pipăie prudent nasul ascuțit pentru a se încredința că e tot acolo, la locul său. N-are rost să ne înfierbîntăm.

Tace pentru a-l lăsa pe ospătar să servească cafeaua, o gustă precaut pe a sa și face o grimasă disprețuitoare.

— Nu-i ca pentru ai casei, remarc gustînd-o și eu pe a mea.

Pețev dă ușor din cap în semn că este de acord cu aprecierea mea. Apoi revine la temă:

— Menționatul Denev afirmă că mătușa dumneavoastră îi datorează mamei lui o sută de cocoșei și e dispus să probeze afirmația cu o scrisoare pe care din anumite motive v-a predat-o.

— Păi cum să probeze din moment ce mi-a predat-o?

— Cu ajutorul unei fotocopii pe care același Denev a considerat oportun s-o facă.

— E un escroc, mormăi eu.

— N-am auzit nimic, ridică Pețev cele două mîini ca și cum ar fi constrîns la un act de autoapărare. Tre-

buie să vă previn însă că asemenea etichetări sînt pasibile de pedeapsă.

— Voi avea în vedere. Altceva ?

— Discuția abia începe, se grăbește avocatul să mă bucure. Denev este convins că amintiții cocoșei au fost lăsați de mătușa dumneavoastră, care, cuprinsă de remușcări, a hotărît să se achite de datorie, și că dumneavoastră v-ați însușit acești cocoșei.

— Problema asta am mai discutat-o o dată cu el. I-am explicat că spune prostii și presupun că el m-a înțeles.

— Presupunerile dumneavoastră sînt false, obiectează Pețev. Lucru pe care, de altfel, îl dovedește cît se poate de simplu prezența mea aici.

— Vă mulțumesc pentru atenție. Nu înțeleg însă ce doriți de la mine.

Tace un timp, ca și cum ar sta pe gînduri dacă să continue bombastic sau să treacă la varianta rezumată. Apoi se apleacă deasupra mesei, își îndreaptă nasul ascuțit spre mine și pronunță încet, dar suficient de distinct :

— Cocoșeii !

— Sînteți nebun ! mormăi eu.

— Vă sfătuiesc să vă cîntăriți cuvintele! își îndreaptă Pețev și mai amenințător ascuțișul nasului.

— Bine, să acceptăm că doar faceți pe nebunul. Ascultați-mă bine însă : eu n-am nici măcar cu ce să achit nota de plată la hotel, azi-dimineață am telefonat la Sofia să mi se trimită niște bani — asta cel puțin se poate proba — iar dumneavoastră îmi vorbiți de aur și de cocoșei !

— Nu ridicați tonul, mă sfătuiește avocatul. Exemplele de simulare conștientă nu sînt rare în practica judiciară.

Și întrucît sînt din nou pe punctul de a izbucni, el își retrage niței nasul și ridică mîna dreaptă cu un gest de prevenire :

— Vreau să fiu bine înțeles ! Personal, eu nu afirm că v-ați însușit aceste valori. Nu fac decît să vă transmit în calitate de împuternicit părerea clientului meu. Și trebuie să vă previn că dacă el încearcă să-și satisfacă

pretenţiile pe cale judiciară, în acest caz aţi putea avea parte de mari neplăceri.

— Nu pot să ştiu de ce voi avea parte, spun eu. Dar nu-i rău să-i explicaţi lui Denev că în ceea ce-l priveşte nu va avea defel parte de cocoşei.

— Asta nu intră în atribuţiile mele.

— Atunci îi voi explica eu cu prima ocazie.

— Unde ? La tribunal ? mă priveşte Peşev ironic prin ochelari.

— De ce nu ? Deşi nu cred că vom ajunge la tribunal.

— De unde încrederea asta ? îşi continuă avocatul ironiile.

— Din mai multe motive.

— Şi anume ?

Motivele le ştie şi el şi nu mai rău decît mine, dar mă consideră pesemne prost de-a binelea. Şi cum să nu mă considere din moment ce am dat casa mătuşii pe o rablă de Moskvici. Îmi permit să spun asta, dar el insistă să afle motivele.

— Uitaţi ce se întîmplă, tovarăşe Peşev : în primul rînd, toată treaba asta este demult prescrisă...

— Asta nu-i de competenţa dumneavoastră să apreciaţi, rosteşte Peşev fără a-şi pierde stăpînirea de sine.

— Legea a şi apreciat, ripostez eu, deşi nu sînt întru totul sigur de afirmaţia pe care o fac. În al doilea rînd, scrisoarea aceasta nu constituie nici un fel de dovadă. O asemenea scrisoare poate expedia oricine, oricui...

— Aşa credeţi dumneavoastră, îmi ripostează cu aceeaşi demnitate avocatul.

— În al treilea rînd, nimeni şi cu nimic nu poate dovedi că eu aş fi primit de la mătuşa mea fie şi un singur cocoşel.

— Cercetările se fac tocmai pentru a elucida faptele neclare la prima vedere, îşi permite Peşev să mă alfabetizeze.

— În al patrulea rînd, chiar dacă ne-am pune fantezia la treabă şi am admite că asemenea cocoşei există, ei nu vor intra nici în buzunarul dumneavoastră, nici în buzunarul lui Decio, ci vor fi opriţi de stat...

Peşev încearcă şi aici să spună ceva, dar eu nu-i dau cuvîntul.

— Și, în al cincilea rînd, lucrul cel mai important, străduiți-vă să înțelegeți că nu există nici un fel de cocoșei. Dacă ar fi existat, trebuia să fiu cel mai mare idiot de pe lumea asta ca să mă duc la Denev să-i răscolesc amintirea cu o poveste demult îngropată, ba să-i mai și îndrept atenția asupra mea.

— V-am declarat deja că eu personal nu afirm nimic, repetă avocatul.

— Nu afirmați, dar admiteți. Și admiteți pentru că uitați cîți ani au trecut. Păi bătrîna chiar dacă ar fi avut ceva aur — al ei sau al altcuiva — l-ar fi tocat demult. Singurele două fleacuri care au rămas i le-am adus lui Denev, ceea ce constituie o nouă dovadă că aurul nu mă interesează.

— Există logică în cuvintele dumneavoastră, se învoiește Pețev. Dar astea nu-s decît simple ipoteze.

— Ipoteze ? obiectez eu deja agasat de această vorbărie goală. Atunci, dacă doriți ceva mai real decît niște ipoteze, adresați-vă celuilalt client al dumneavoastră — Decio. El vă poate informa confidențial cîte lucruri ale mătușii mele au trecut prin mîinile sale. Iar ceea ce mă tem că nu vă va spune se referă la celelalte lucruri numeroase, pe care și le-a însușit cît a scotocit prin dulapuri.

O singură privire este de ajuns pentru a mă convinge că ultimul argument, însoțit de numele lui Decio, a produs un efect magic asupra oponentului. Pețev își retrage cu totul spada nasului și cade pe gînduri. Se pare că abia acum realizează pe deplin că s-a agățat de o cauză pe deplin pierdută : să caute comori pe acolo pe unde a trecut Decio.

— Ei, am mai stat și noi de vorbă, rostește el în cele din urmă, tușind ușor. E adevărat că discuția nu a fost deosebit de plăcută pentru nici unul dintre noi, dar știți foarte bine că astă mi-e meseria.

Îl liniștesc asigurîndu-l că-l înțeleg și mă ridic de la masă, neuitînd să las o levă pentru cafele. Sînt convins că și el e conștient de eșecul total al misiunii sale. Măcar de ar găsi Denev cu ce să-i răsplătească munca

După-amiaza se consumă într-un somn înviorător, iar seara — fără nimic deosebit. Nimic deosebit dacă nu iau

în considerație faptul că atunci cînd ies la plimbare, undeva prin semiîntuneric îl zăresc pe Dragan ca pe un fel de stafie greoaie și amenințătoare.

O iau la pas încet prin piața largă, pentru a-i da stafiei posibilitatea de a mă ajunge și a intra în vorbă. Se pare însă că el nu-i dispus să se converseze sau locul i se pare nepotrivit. Nu știu ce vrea de la mine omul ăsta, dar am presimțirea că va continua să mă urmărească. Lucrul cel mai simplu ar fi să mă adresez miliției. Să mă adresez — dar de ce? Pentru că am zărit pe cineva și mi-a trecut nu știu ce prin cap? Ceea ce trebuia spus, a spus deja Nikolina. Nu-mi rămîne decît să aștept. Pînă îl vor umfla. Sau pînă îmi va face felul.

CAPITOLUL AL OPTULEA

— Aveți un mandat, mă informează dimineața fata de la recepție.

Am mandat, înseamnă că am și prieteni. Anteaneta poate spune ce vrea, dar pe lumea asta e greu fără prieteni. Mă duc la poștă să-mi ridic mandatul și abia cînd încasez banii realizez că aceștia sînt ultimii mei bani pe care pot conta într-un viitor mai apropiat, sau poate chiar și într-unul mai îndepărtat.

Sînt concediat. Oricît aș încerca eu să nu mă gîndesc la asta, faptul în sine rămîne. Dacă la putere ar fi fost șeful anterior, presupun că totul s-ar fi rezolvat rapid în favoarea mea. De la ăsta însă, cel nou, blajin cum e, mă pot aștepta la orice. De la cei blajini nu știi niciodată la ce te poți aștepta. Nu mă tem că voi rămîne fără lucru pînă la capătul vieții, dar dacă nu-mi dă mie, ci lui Zlatev dreptate, e clar că voi avea parte de multe necazuri.

În privința necazurilor toată filozofia e să nu le trăiești cu o intensitate îndoită sau întreită, cum sînt obișnuiți unii s-o facă. De ce să-ți otrăvești sufletul înainte de eveniment, în timpul evenimentului și după el, cînd tot necazul se poate rezuma la o singură otrăvire. Așa că las paharul amar pentru ziua cînd îmi voi face apariția

la instituție. Îmi iau valiza, achit cazarea și mă instalez în Moskvici, ca să-i readuc aminte că nu-i copil abandonat.

Ies în șosea încă sub influența celor petrecute în cursul dimineții. Tocmai atunci o mașină a serviciului de circulație țîșnește în fața mea și mă silește să opresc. Agentul care coboară din mașină și se îndreaptă spre mine are o înfățișare destul de neprietenoasă.

— Ați tăiat de două ori linia continuă, mă informează el.

Ar trebui să-i spun că sînt absorbit de niște gînduri, legate de răfuiala mea cu aținătorii la război, dar asta ar însemna să-mi ia permisul de conducere. Nebunii n-au voie să conducă mijloace de transport.

— Sînt vinovat, recunosc eu. Dar am vrut să evit gropile din asfalt.

— Pe tronsonul acesta nu există gropi, remarcă milițianul cu aceeași ostilitate. Prezentați actele !

I le întind. El le cercetează în timp ce eu repet spăsit :

— Sînt vinovat. Mi s-a părut că există gropi.

Agentul îmi restituie actele, apoi scoate din buzunar chitanțierul acela odios.

— După ce achitați cincizeci de leve, veți începe să vedeți mai clar.

— Tocmai acum, bîigui eu, cînd am rămas în fundul gol.

Agentul de circulație mă examinează, vrînd parcă să-și dea seama dacă sînt într-adevăr în fundul gol. Presupun că înfățișarea mea nu este cîtuși de puțin impunătoare. Cămașa mea curată, de rezervă, e pe mine, atîta doar că nu mai e defel curată, costumul — destul de șifonat, iar Moskviciul... vă puteți și singuri da seama cum arată un un Moskvici primit de la Decio.

Rămîn pentru o clipă cu impresia că milițianul e dispus să-și vîre chitanțierul la loc în buzunar, dar se întîmplă invers. Aștept să completeze chitanța și o iau de la el resemnat.

— Data viitoare vă trec pe bune cincizeci de leve, mă previne agentul de circulație. Ia bancnota de cinci leve pe care i-o întind și se îndepărtează.

M-am strecurat printre picături, îmi zic eu pornind motorul, dar asta nu-i totuși a bună. Călătoria începe prost. O iau din loc și casc ochii cît cepele, dar omul nu poate călători mult timp cu capul golit de gînduri, așa că treptat mă întorc la ale mele. Îmi stau pe cap și treburi presante, care nu suferă amînare, dar nu știu de ce nu-mi vine să mă gîndesc la ele. De pildă, foarte presant ar fi să mă hotărăsc dacă trec pe la Antoaneta sau îmi văd mai departe de drum. E adevărat că ieri mi-am zis că problema este rezolvată o dată pentru totdeauna, numai că de ieri pînă azi a trecut o groază de vreme și nu sînt sigur dacă hotărîrea mai rămîne în vigoare. Se pare că nu rămîne, deoarece străbat orașul următor, apoi și pe celălalt următor fără a opri nici măcar pentru a îmbuca o chiflă. Abia în următorul oraș îmi abat mașina din drum pentru a opri pe mica străduță cu caldarîm, unde se află casa celei veșnic fugare.

— Ați dat de ea? mă întreabă maică-sa cînd îmi deschide.

— Am dat, dar și de acolo a plecat. N-a venit aici?

— N-a dat deloc pe-aici. De ce nu intrați?

— De ce, într-adevăr. Acum nu mai are nici un rost să alerg.

Mă aflu din nou în micul hol încărcat cu perne, și după ce se agită un timp, gazda își face din nou apariția cu tava de aramă pe care se află o farfurioară cu dulceață și un pahar cu apă.

— Aprindeți o țigară? o întreb eu.

— Mă străduiesc să nu fumez, dar nervii ăștia... mormăie femeia luînd țigara și aplecîndu-se spre flăcăruia brichetei.

De astă dată e îmbrăcată foarte modest, într-un fel de rochie de casă din stambă. Se pare că nu intenționează să iasă în oraș. Asta nu o împiedică însă să fie conștientă că încă nu e de aruncat și să investească o anumită cochetărie modestă în gesturile ei.

O pun pe scurt în temă cu rezultatul investigațiilor făcute la Mara și la Natalia, trecînd peste amănuntele intime.

— M-am dus a doua zi s-o văd, așa cum ne-am înțeles, dar am găsit doar un bilețel că pleacă.

— Exact în stilul ei, remarcă maică-sa cu un gest elocvent și nelipsit de grație. Dacă v-aș arăta cîte asemenea bileţele am de la ea ! Nu e în stilul ei să vină, să-și ia rămas-bun, să-ţi spună unde merge... Nu ! Pîndește clipa cînd lipsești, îţi lasă un bileţel și dispare.

— Și acum unde credeţi că s-a dus ?

— N-am idee. Poate ar fi trebuit să verificaţi la Mara.

Apoi clatină din cap :

— Nu. Din moment ce s-au certat, înseamnă că nu e acolo.

În clipa aceasta ușa se deschide încet și apare un cap mic de bătrîn, tremurînd, cu gîtul lung :

— Cine a venit ?

— Nu-i pentru tine, îi răspunde sec gazda.

Și întrucît bătrînelul continuă să se zgîiască, ea repetă mai dur :

— Ţi-am spus doar că nu-i pentru tine. Pleacă, ce mai aștepţi.

Bătrînelul clipește cu ochii inflamaţi și umezi, apoi se retrage și ușa se închide la loc.

— Asta mi-e cea de-a doua cruce, oftează femeia. Hristos a purtat una, iar mie mi-au revenit două.

Îmi adresează o privire de martiră și rostește pe un ton nu mai puţin de martiră :

— Cu soţul mă mai descurc eu cumva, el măcar mă ascultă . . . Dar ce mă fac cu fiică-mea !

— Nenorocirea e că dumneavoastră amîndouă, se pare, vă suportaţi cu greu una pe alta.

— Ea v-a spus ?

— Chiar dumneavoastră mi-aţi spus data trecută.

— N-am spus chiar așa. Asta v-a spus-o Maria, obiectează gazda.

— De ce, nu-i adevărat ?

Ea își întinde cu un gest impulsiv mîna, mă apucă de de umăr și mă atrage spre sine cu un asemenea elan, încît rămîn cu impresia că vrea să mă violeze. Din fericire, nu asta urmărește.

— Știu eu de ce nu mă poate suporta, rostește femeia tulburată. Dar asta-i ceva crud, înţelegeţi, ceva crud. Nu există fiinţe mai crude decît propriii tăi copii. De ce nu

vrea să înțeleagă că după atîta amar de ani cît am trăit singură, absolut singură, dacă nu pun la socoteală ruina aia de dincolo, care-mi stă ca o piatră de moară în spinare...

Se întrerupe o clipă ca să-și tragă sufletul sau ca să-și amintească de unde a început, apoi rostește stăpînită de aceeași tulburare :

— Știți dumneavoastră ce înseamnă singurătatea, o asemenea singurătate, Doamne, încît dacă sună cineva la ușă să fii sută la sută sigură că e încasatorul de lumină... Păi eu nu sînt om ?... N-am dreptul și eu la puțină comunicare sufletească... ? Dar chiar dacă aș fi greșit, chiar atît de cumplită mi-e fapta, încît să mă urască propria mea fiică ?

— Nu vă agitați, îi spun eu. Totul se va rezolva.

Ea clatină energic și oarecum disperată din cap :

— Nimic nu se poate rezolva. Dumneavoastră o știți. Ea a fost încă de mic copil încăpățînată pînă la cruzime. Dacă n-ar fi fost astfel, ar fi înțeles că nenorocitului ăluia de dincolo puțin îi pasă că am sau n-am un prieten, căci zace în letargia sa și numai cînd cineva, Doamne ferește, sună la ușă, poate să se sperie, stăpînit de ideea lui fixă că-l vor ridica și procesul va reîncepe.

— De ce nu-i spuneți și ei lucrurile astea ?

Femeia mă privește cu compasiune, de parcă n-aș fi în toate mințile :

— E clar că n-o cunoașteți bine. Odată am încercat să-i spun ceva, iar ea a sărit ca arsă, a plecat valvîrtej din casă și nu s-a mai întors toată ziua. Și ce să-i spun ? Oare ea nu vede tot, eu trebuie să-i spun !

Gazda își apleacă privirea și face o remarcă de-a dreptul prozaică :

— Serviți-vă cel puțin dulceața.

Aș fi preferat să mă trateze nu cu dulceață de vișine, ci cu o felie de pîine unsă cu unt, dar n-am cum să i-o spun. În loc de asta, îi spun că totul se va rezolva, că pînă la urmă lucrurile se rezolvă și că eu mă voi strădui s-o găsesc pe Antoaneta. Apoi plec.

N-am nimic împotrivă s-o caut, măcar pentru a-i atrage atenția să se poarte mai omenește cu maică-sa. Dar unde s-o caut ? Am impresia că toată povestea asta

e pe terminate. Ce chestie absurdă, cum ar fi spus Antoaneta. Și chinuitoare, cum aș adăuga eu, mai ales la sfîrșit, cînd știi că — vrînd-nevrînd — punctul a fost pus și începe un rînd nou.

Ai avut-o în brațe, dar ți-a scăpat. Și chiar dacă o vei găsi din nou, asta nu va fi decît pentru a o scăpa din nou. Ajunge cu fugăreala. Insistența poate fi frumoasă, dar nu și cînd degenerează în încăpățînare.

Sînt satisfăcut că judec logic și că mă străduiesc să privesc lucrurile din afară, că mă străduiesc să-l privesc pe prostul acela care sînt eu și care are nostalgia ireversibilului. Sînt satisfăcut. Dar asta nu-l împiedică pe prost să-și vadă de drum.

Mănînc în picioare un sandviș uscat în fața unui chioșc nu pentru că aș fi devenit chiar atît de econom, ci pentru că m-am săturat de localuri. Trebuie să fiu drept, îmi spun. Vina pentru aceste neînțelegeri de familie nu-i revine numai Antoanetei. Și hotărînd să fiu drept, recunosc că, într-adevăr, ființa asta n-a prea avut noroc cu părinții: Un cadavru viu și o martiră care o ține tot într-o văicăreală, asta-i, orice s-ar spune, greu de suportat, întocmai ca un anturaj pe care-l frecventezi zi de zi.

Nici eu însumi, cu excepția Hodorogului, n-am fost prea fericit cu părinții, dar nici împovărat nu m-am simțit. Tata era prezent doar în fotografia colorată de pe perete, și încă într-una de pe o legitimație de ofițer, pitită printre puținele amintiri de familie în vechiul bufet. O față slabă, fără semne particulare. Despre asemenea semne nu mi-a fost dat să aud nici din gura mamei, întrucît ea nu se număra printre văduvele care rostesc la fiecare a doua propoziție „răposatul, Dumnezeu să-l ierte", și aproape că niciodată nu aducea vorba de tata.

În timp ce priveam fotografia, mă gîndeam că tata face parte din acea categorie de oameni care trăiesc, muncesc și se duc fără să lase vreo urmă, fără ca cineva să știe că ei au existat. Hodorogul lăsase totuși o urmă, e drept, o urmă discutabilă, dacă ținem seama că e vorba de mine. Pe cînd propriul meu tată nu lăsase urmă nici cel puțin în ceea ce privește înfățișarea mea, deoarece

nimic nu ne lega și, în afară de viață, nu-i datoram nimic. Iar dacă viața înseamnă mult sau puțin, asta se lămurește abia la sfîrșit. Există oameni care vin și se duc pe neobservate, așa încît n-ar fi deloc de mirare ca măcar în privința asta, dacă nu în altceva, să calc pe urmele tatii.

Mama îndeplinea în același timp și rolul de stăpîn al casei, și pe cel de femeie în casă. Ea trebuia să gătească, să spele, să cîrpească și să se îngrijească de curățenia întregului parter. Presupun că s-ar fi ocupat și de etaj, unde locuia mătușa, dacă Hodorogul nu i-ar fi interzis acest lucru. Mama era acea minte practică, chemată să acopere cheltuielile casei cu modesta sa pensie și cu pensia Hodorogului, care nu era prea mică, dar nici din cale-afară de mare. În toate celelalte probleme nelegate de treburile casnice, dînsa ținea seama de părerea Hodorogului. Asta o scutea de multe eforturi, întrucît rareori se întîmpla să vină el cu vreo părere, și cu atît mai rar să ceară să se facă precum spunea.

Din cîte îmi amintesc, o singură dată am fost silit să o pun în fața unei probleme străine de preocupările ei obișnuite. Asta s-a întîmplat după întoarcerea mea din armată. I-am spus că plec la Sofia. Cum era în bună măsură la curent cu proiectele mele, nu s-a opus :

— Din moment ce ești hotărît să faci filme.

Își închipuia probabil că de îndată ce voi ajunge la Sofia, voi și începe să fac filme. Nu mi-am propus să-i schimb impresia, ci am trecut la probleme practice. Aici se simțea în elementul ei : „Am să-ți trimit jumătate din pensie pînă te vei pune pe picioare... Cheile mansardei sînt la familia Kănev... Și n-o uita pe maică-ta..."

N-am uitat-o de tot. O vizitam cam o dată pe an — călătoria presupunea cheltuieli. A treia oară m-am dus la înmormîntarea ei. Se stinsese ca și tata de la o gripă cu complicații, dar eu mi-am zis în sinea mea că s-a stins pentru că nu mai era Hodorogul, și-apoi, nici eu nu mai eram, așa încît nu-i mai rămăsese nimic de făcut decît să asculte turuiala mătușii mele în casa devenită pustie. Dacă cineva ar fi fost pus să aleagă între turuiala mătușii

mele și moarte și ar fi ales-o pe a doua, n-ar fi fost nici o mirare.

Așa stăteau lucrurile. Judecînd la rece, nu mai aveam nici un temei să umblu brambura prin orașele astea și era timpul să mă întorc la mansarda mea din Sofia. Mă îndrept spre Moskvici, dar, fiind cu aparatul la mine, nu mă pot abține să nu mă opresc ici-colo pentru a mai face o poză-două. Printre altele, fotografiez și trei copii cățărați pe parapetul de piatră al unui pod. Mănîncă înghețată clipind de plăcere și legănîndu-și fără griji picioarele. Îi fotografiez și realizez că, de fapt, atunci cînd mi-a venit marea idee să alcătuiesc albumul, prima fotografie a fost tot a unui copil.

L-am fotografiat cu totul întîmplător în timp ce așteptam într-o stație de autobuz. El a țîșnit pe neașteptate dintr-o curte, s-a oprit brusc, nemaiștiind parcă încotro s-o apuce. Avea fața plînsă. Lacrimile îi lăsaseră două dîre umede pe obraji, iar altele stăteau gata să se rostogolească. Chipul îi era însă imobil, cu buzele ușor deschise, mîhnit și oarecum surprins, de parcă băiețașul ar fi simțit durerea fără a pricepe însă cauza și tîlcul ei. Teleobiectivul era montat, așa că l-am fotografiat fără să fiu observat. Am făcut-o pur și simplu așa, pentru propria mea plăcere, căci asemenea poze nu ne sînt solicitate.

Cînd am developat ulterior filmul, am tras o copie mare, păstrînd în cadru numai capul copilului. Am rămas surprins văzînd expresia acestei fețe de copil, de parcă abia atunci i-aș fi dezvăluit tîlcul. Această expresie, mîhnită și oarecum speriată, îți lăsa impresia că băiețașul a simțit pentru prima oară că viața înseamnă durere.

Ei, da, durere, chiar dacă nu întotdeauna. Omul mic, și nu rareori cel mare, e tentat să considere durerea drept un incident și să caute vina la alții. Omul mic, după ce s-a împiedicat de treapta scării și a căzut, începe s-o bată : „Treaptă rea, na, na-na !“ Rea sau bună, treapta nu poate fi îndreptată cu bătaia, nici viața — cu încruntări și mîrîit. Există lucruri împotriva cărora merită să lupți și altele pe care ești silit să le accepți. Viața nu-i făcută pentru confortul tău personal. Dacă nu înțelegi acest lucru, poți foarte bine să te asemui cu puricele care țopăie pe spina-

rea elefantului închipuindu-și că acesta-i elefantul său personal, pe care el a avut mărinimia să-l scoată la plimbare.

Pornesc Moskviciul, mă opresc pentru puțin să iau benzină și-mi văd mai departe de drum. Vizitele și fotografiatul pe străzi m-au absorbit atît de mult timp, încît bag seama la un moment dat că se lasă întunericul. Ajunge cu fotografiatul. Dacă stau și mă gîndesc bine, am strîns deja materialul necesar pentru album. Punîndu-l la socoteală și pe cel strîns la Sofia, cred că am poze berechet pentru două albume. Nu lipsește decît editorul.

Scrutez cu atenție drumul din fața mea, căci n-am bani de amenzi, dar nu scap din ochi nici oglinda retrovizoare. Și iată că acolo, în oglindă, apare ceva ce mi se pare cunoscut. O Ladă albastră-închis, seamănă cu orice Ladă albastră-închis, numai că eu am blestematul obicei de a ține minte numerele. Crăcănatul este din nou în urma mea, dar de astă dată — motorizat.

Circulația de pe șosea e foarte slabă. O mașină ce vine din cealaltă parte a șoselei îmi sugerează că trebuie să aprind măcar luminile de întîmpinare. Cel din spatele meu le aprinde și el. Mă întreb cum să evit coliziunea ce se conturează. Am impresia că nu mă întreb prea insistent. N-ar fi de mirare ca în mine însumi chiar să existe ceva care să mă împingă tocmai la coliziune. Nu că aș avea nevoie de ea, dar s-ar putea să ajung pradă acelei inexplicabile porniri ce-i face pe unii să se cațere pe stînci abrupte, iar pe alții — să sară cu parașuta. Acea senzație dătătoare de fiori și avînd menirea de a te verifica pe tine însuți, de a te vedea în necunoscut pentru a-ți da seama cum te vei simți și cum vei acționa, că doar încă de copil ești convins că te-ai născut pentru a fi erou. E drept că ai încetat de mult să te mai consideri ca atare, dar asta nu anulează problema, ci doar o pune mai altfel : în ce măsură nu mai ești erou.

Primejdiile, mari sau mici, nu reprezintă decît partea exterioară a lucrurilor. În funcție de modul în care ne comportăm, noi obișnuim să dăm vina pe primejdii, dar de fapt totul are la bază sălbăticiunea aia jalnică și infectă care se cheamă frică. Uneori, această reptilă pune

într-o asemenea măsură stăpînire pe noi, încît chiar dacă săvîrşim un gest temerar, o facem din cauza desperării la care ne împinge frica.

Condu-ţi maşina, îi spun eu celui din spatele meu, nu mi-e frică. îl şi-o conduce, dar se ţine tot aşa coadă după mine, fără a intenţiona să mă depăşească sau să rămînă în urmă. Şoseaua începe să urce încet pe povîrnişul unui deal înalt. Trec în viteza a doua şi rulez în continuare fără să mă grăbesc. Eu unul nu mă grăbesc. Nu intenţionez să fug.

De la tipul acesta te poţi aştepta la orice. Dacă ar fi avut puţină minte, nu numai că nu m-ar fi urmărit, dar ar fi dispărut în gaură de şarpe. O natură primitivă, în care instinctul înlocuieşte intelectul. În cazul unor asemenea naturi, acţiunile imediate preced gîndirea. Gîndirea intervine abia mai tîrziu, şi asta doar în sensul în care îşi pun întrebarea cum să iasă din dandana, iar ieşirea din dandana duce la împotmolirea într-o nouă dandana. Un asemenea tip se poate menţine la suprafaţă doar cînd se află sub controlul unuia mai înţelept decît el. De cum dispare controlul, individul, în pofida musculaturii sale, se duce la fund ca o bucată de fier vechi.

Intelectul îl reprezenta, după cum se pare, Krumov. Dar Intelectul a fost pocnit de Muşchi şi acum se află în cimitir, în timp ce Muşchiul a dobîndit libertate deplină de acţiune. Şi n ar fi de mirare ca victima acţiunii să fiu eu.

Urmez curbele şoselei respectînd riguros regulile de circulaţie, ţin dreapta şi semnalizez preventiv cu farurile la fiecare curbă. Valea din preajma drumului nu mai este acum decît o beznă de nepătruns. Mă apropii de creastă, cînd motorul Ladei prinde brusc să urle în spatele meu. Maşina albastră-închis mă depăşeşte repede, mă împinge spre marginea şoselei şi mă sileşte să mă retrag într-un mic refugiu pentru parcare. Aş putea, firesc, să mă izbesc de aripa dreaptă din spate a Ladei, dar asta n-ar schimba cu nimic situaţia.

Dragan s-a oprit şi el şi acum Lada lui se află între şosea şi Moskviciul meu. Marinarul de uscat iese din maşină şi, clătinîndu-se greoi, se apropie de mine.

— Coboară !

— De ce să cobor ?

— Ca să stăm de vorbă.

— Vorbește, că nu-s surd.

— Coboară ! repetă în stilul său individul cu bicepșii de huidumă. Trebuie să stăm de vorbă.

— Prietenește sau cum ?

Rămîne pe gînduri, ca și cum n-ar fi cugetat anterior la aspectul acesta, apoi hîrîie :

— De dumneata depinde.

Mă fac și eu că stau pe gînduri, apoi cobor și-i zîmbesc în față. N-aș putea spune că zîmbetul meu e total prietenos, dar, oricum, e zîmbet.

Șoseaua e pustie.

— Vino încoace ! îmi spune Dragan împingîndu-mă spre capătul parcării.

— Nu mă pipăi, mormăi eu. Nu-mi place să fiu pipăit.

Mă lasă în pace. Pare nițel mirat că-l urmez supus.

Șoseaua e cumplit de pustie, nici măcar Nikolina nu s-ar putea salva cu al ei „am să țip !".

Dragan coboară cîțiva metri pe pantă și rămîne lîngă un copăcel firav, aflat în afara cîmpului vizual al eventualilor trecători pe șosea.

— Trebuie să-mi spui de cînd o cunoști pe soră-mea ! anunță individul cu bicepșii de huidumă.

— Din duminica aia.

— Mai clar.

— Din seara de la restaurant, cînd ai venit s-o cauți.

— Minți, mîrîie Dragan.

— Nu mint.

— Minți.

Realizez că trebuie să evit a-l contrazice în mod repetat, dacă nu vreau să-și iasă din minți, ca în cunoscuta altercație cu fratele său : „după aceea — acum", „după aceea — acum".

— Minți, repetă el pentru a treia oară. Ea mi-a spus altceva.

De unde să știu eu dacă a spus într-adevăr altceva și ce anume a spus. E stupid, într-adevăr, dar în dimi-

neața aceea în fața restaurantului nici măcar nu m-am gîndit să ne unificăm versiunile.

— Uite ce-i, remarc eu tot așa, zîmbindu-i în față. Dacă ai de gînd să-mi repeți unul și același lucru, mai bine economisește-ți saliva. Născocește a'tceva.

Fața care se conturează în semiîntuneric are o expresie mohorîtă și feroce. Dar tonul meu calm se pare că-i împinge creierul primitiv spre acea activitate cu care nu-i obișnuit — gîndirea. Individul cu bicepșii de huidumă începe să gîndească. Apoi își duce brusc mîna la buzunarul interior. Gata ! îmi zic. Pînă aici ți-a fost, Boiane ! Singurul lucru pe care-l realizez e s-o spun cu o anumită doză de indiferență.

Ceea ce însă scoate Dragan nu e un revolver, nici o cheie franceză, ci niște hîrtii :

— Ia-ți bonurile ! mîrîie el. Spune adevărul și cară-te ! Și întrucît nici nu întind mîna, nici nu spun nimic, repetă :

— Spune adevărul, ia-le și cară-te !

Este evident că versiunea cu legarea cunoștinței în restaurant nu se bucură de succes. Ori Nikolina a lansat o altă minciună, ori el însuși bănuiește că am luat-o de „La Plopi". Bănuiește, fără a fi sigur. Dacă ar fi sigur, ce sens ar mai avea să recurgă la interogatorii și să-mi ofere bonurile.

— Uite ce-i, rostesc eu tot mai calm. Gîndește-te singur : ce interes aș avea să ascund unde am făcut cunoștință cu Lina ? Și ce importanță ar avea locul unde am făcut cunoștință cu Lina ?

— Tu nu mă învăța pe mine ! mormăie Dragan. S-ar putea s-o fi cunoscut într-un asemenea loc . . .

— Ce fel de loc ?

— Asta tu trebuie s-o spui ! țipă Mușchiul mai curent, apropiindu-și fața de fața mea.

Mă izbește o duhoare de transpirație ce vine dinspre cămașa lui descheiată. Deasupra noastră, pe șosea, trece o mașină. Razele farului descriu un semicerc și se îndreaptă spre cîmpie. Viața continuă.

Tac, dar sînt pe deplin conștient că tăcerea mea nu poate dura mult.

— Ascultă, îndrug eu hotărît să trec la proză. In aceeași seară am intrat în restaurant și, pentru că era duminică, m-am oprit în fața surorii tale fără să știu cine e și ce hram poartă ; am întrebat-o dacă pot să iau loc și să mănînc . . .

— Minți ! mi-o retează Dragan. În aceeași seară eu am întrebat-o cine ești și ea mi-a zis că ești un prieten vechi. Un prieten vechi, auzi !

— Te-a tras pe sfoară, zic eu cu nepăsare.

— Minți ! mormăie individul cu bicepși de huidumă. Deci iar intrăm în impas cu repetările.

— Bine, domnule, ce rost are să te frămînți atîta dacă asta s-a întîmplat sîmbătă sau duminică, rostesc eu cu aceeași nepăsare. Te pomenești că în ziua precedentă soră-ta era virgină.

— Trebuie să știu în ce loc ! se încăpățînează el. Trebuie să știu dacă asta a fost întîmplător sau te-a trimis cineva.

— Cine să mă trimită, omule, și la ce bun ! obiectez eu.

El nu-mi ia în seamă obiecția, obsedat de ideea sa fixă. Ridică din nou bonurile în dreptul feței mele și strigă :

— Spune unde, cînd, cum și cară-te !

Singura posibilitate ar fi . . . În clipa aceea îmi dau seama că, de fapt, nu mai există o altă posibilitate. El așteaptă să-i confirm că am luat-o de pe șosea. Altceva nu-l va satisface. Iar de îndată ce-i voi confirma, mă va trimite la îngerași. Dacă neg, tot acolo mă va trimite, căci în mintea lui îngustă eu am devenit proba ce trebuie înlăturată.

Dar mintea lui se îngustează din ce în ce mai mult :

— Unde, cînd și cum ! insistă Dragan.

Tac și mă uit la el calm, dar el nu tace :

— Unde, cînd și cum !

Și în refrenul acesta insistent și răgușit deslușesc furia sa surdă în creștere. El stă deja strîns lipit de mine și dă să mă apuce de umăr.

— Ia laba, mîrîi eu. Îți dai seama ce te așteaptă dacă nu stai cuminte ?

Mă străduiesc degeaba. În acest creier nedezvoltat nu mai există loc pentru altă idee decît aceea a acțiunii imediate. Individul nu se gîndește la ziua de mîine sau mai departe. El nu vrea decît să-mi smulgă o mărturisire care să-l convingă de necesitatea unei acțiuni imediate.

Peisajul, învăluit aproape în întregime în beznă, este fantomatic. Individul — la fel. Fantomatic, dar pe deplin real. Simt mirosul încins al corpului său și mîna care mi-a înșfăcat brutal umărul. Nu mă dau îndărăt, ci doar îl observ calm. Îl observ și pe el și mă observ și pe mine însumi, ca și cum aș fi o a treia persoană, plutind deasupra acestei scene absurde cu aceste două persoane așezate față în față în beznă, lîngă silueta neclară a unui copăcel firav.

— Unde, cînd și cum ?

— Devii enervant ! mormăi cu agasat.

Calmul meu nu are nici un efect. Ar trebui, poate, să nu-l ajut să se ambaleze mai tare, dar el s-a ambalat deja destul și fără ajutorul meu. Și-a pierdut orice control și-l aud deodată că prinde să țipe ca o femeie isterică cu pumnul ridicat deasupra capului meu. O fracțiune de secundă, nu mai mult, dar asta mi-e de ajuns pentru a recurge la singurul lucru posibil, demult gîndit. În clipa cînd mîna se ridică, piciorul meu stîng și mîna dreaptă intră și ele în acțiune. Întind piciorul și cu întreaga mea putere îi fac vînt individului cu bicepși de huidumă spre povîrniș. Nu știu dacă lovitura mea este suficient de puternică, în schimb îl ia prin surprindere. Un plus în favoarea mea : Dragan stătea așezat cu piciorul mai scurt spre povîrniș.

Bărbatul își pierde echilibrul, se răstoarnă și alunecă pe pantă. Panta nu e prea povîrnită, așa că nu cred să fi alunecat prea departe și nici că victoria mea poate dura mai mult decît cîteva secunde.

În aceeași clipă însă dinspre parcare prind a străluci deasupra noastră niște faruri puternice și peisajul devine și mai fantomatic decît înainte, scăldat de lumina lor albă și intensă.

— Simov, nu mișca ! răsună un glas puternic.

La trei metri de mine, Dragan se și ridicase, gata de răfuială și ținînd în mînă un fier. Orbit de faruri, rămîne

locului. În timp ce se gîndește ce să facă, trei milițieni coboară iute din șosea și-l înconjoară. În urma lor, fără a se grăbi prea mult, pășește un civil.

— Cu cheia asta franțuzească i-ai făcut de petrecanie lui Krumov ? întreabă el.

Apoi se aude țăcănitul cătușelor.

— Dacă ați mai fi întîrziat nițel... îngaim eu.

— O mașină s-a stricat, cealaltă era departe, explică civilul. Ce să-i faci, avem și noi accidente.

☆

Există toate șansele să-mi petrec noaptea într-o încăpere de serviciu pînă la elucidarea totală a cazului. Dar orice ar spune Antoaneta, prietenii rămîn prieteni chiar și cînd sînt puțin mai reci în evocarea amintirilor din adolescență. Întoarcerea mea în orașul de unde pornisem se dovedi a fi inevitabilă, dar acolo civilul cedă și găsi o modalitate de a lua legătura cu Spas.

— Eliberați-l și spuneți-i să se prezinte mîine la mine !

Presupun că aceasta este dispoziția prietenului meu, deoarece civilul, înainte de a-mi ura drum-bun, îmi comunică :

— Tovarășul Țanev a zis să-l căutați chiar mîine.

Și din nou la drum. Același drum pe care-l mai străbăteam în aceeași zi. Bine că noaptea totul pare altfel, așa că nu mă plictisesc. Așadar, am mai trecut printr-o istorie. Mă simt ușurat. Încercările provoacă întotdeauna tensiune, chiar și atunci cînd tu însuți ți le asumi.

Trebuie să fi trecut o oră, cînd observ în dreapta șoselei un grup de tineri care îmi fac cu însuflețire semn să mă opresc. Opresc ca să-mi dau seama ce s-a întîmplat. Nu s-a întîmplat nimic, lumea asta tînără vrea pur și simplu să se plimbe cu mașina.

— S-a făcut, zic eu. Dar mașina-i de cinci locuri.

— Păi și noi sîntem exact cinci, îmi explică un tip slab și brunet, care e pesemne șmecherul grupului. Deci, exact cinci.

— Exact, recunosc eu. Numai că eu va trebui să cobor.

— Atunci cine conduce? intervine nedumerit celălalt tînăr, bucălat, ba întrucîtva chiar rotofei.

— Știți ce, zice una dintre fete, slabă ca o tulpină de porumb și cu plete lungi ca mătasea porumbului. Eu și cu Mimi facem cît o singură persoană, așa că iese socoteala.

— Da, dar prietenul dumneavoastră face cît o persoană jumătate, încerc eu să obiectez.

Încerc, dar nu reușesc. Simțindu-mi ezitarea, tinerii dau buzna în mașină — Mimi și Lili, ca mai subțirele, în față, aproape una într-alta, iar în spate Țeța, Radko și Slavi.

— Va fi cam greu, oftez eu, dar pornesc motorul și o iau din loc.

— De ce „greu", obiectează Lili. Eu și Mimi facem cît o femeie grasă. Nu poate sta aici, în față, o femeie grasă! ?

A stat, recunosc eu, deși numai în gînd. Ei, nu chiar atît de grasă, dar nici slăbănoagă ca o tulpină de porumb. O femeie și jumătate, cum să vă explic.

— Dumneavoastră cum vă spune? se grăbește Mimi să intre în contact.

— Boian.

— Boian Magul, intervine de pe bancheta din spate șmecherul al cărui nume este Radko.

— Nici un Magul, mormăi eu. Dacă aș fi fost Mag, aș fi apăsat pe pedala de accelerație de cum v-am văzut.

Și, la rîndul meu, întreb :

— Încotro ați pornit așa, în plină noapte?

— În excursie, răspunde grav Slavi.

— Ce excursie?

— Așa — bliț. Ne urcăm în prima mașină și — pînă unde ajungem.

— Amuzant, recunosc eu.

— Minte, obiectează Lili. Excursia s-a terminat. Acum ne întoarcem ca să învățăm pentru admitere.

Și ea e slăbănoagă cît poftești, adică la fel ca Mimi, dar se poartă ca o doamnă și chiar e ușor fardată.

— Nu poate face o glumă omul din cauza ta, mîrîie Slavi. Spuneți-i că nu există oameni mai plicticoși decît cei care spun adevărul.

— Și în afară de faptul că sînt plicticoși, mai sînt uneori și nesuferiți, răspund eu.

— Vezi ? sare Slavi luînd cuvintele mele exclusiv în folosul său.

— Nesuferiți pentru mincinoși, nu-i așa ? intervine și Lili.

Îi las să se ciondănească un timp fără a le veni în ajutor, apoi întreb din nou :

— Unde vreți să dați ?

— La ITAC, răspund în cor Mimi și Lili.

— Nu s-ar putea spune că vă lipsește fizicul corespunzător, fac eu o remarcă încurajatoare.

Amîndouă se întorc spre a-i privi triumfător pe cei de pe bancheta din spate. Iar Mimi, care știe că fizicul nu înseamnă totul, începe să declame pe un ton din cale-afară de emfatic :

Îți amintești, îți amintești de acea curte liniștită,
de acea curte liniștită, cu vișini plini de dalbe flori...

— Un doi cît casa de mare, dacă o spui așa, remarc eu.

— Dar cum ?

— Mai cu naturalețe. Cu deplină naturalete. Ca si cum ai spune-o prietenului dumitale Slavi.

— Prietenul meu e Radko.

— Fie, lui Radko.

— Lăsați subtilitățile astea, aud eu în spate vocea lui Radko. Mai bine le-ați spune că se căznesc de pomană. La ITAC nu se intră așa.

— Pretutindeni se intră în același fel, rostesc eu. Pe ușă.

— Cu condiția să ai spate tare, obiectează tînărul.

— Întreabă-l mai bine cum a intrat dînsul, intervine Slavi flegmatic.

— Ca să fiu sincer, și eu am vrut să dau la ITAC.

— A-a, și ?! exclamă nerăbdătoare Mimi, care nu știu dacă va deveni artistă, dar care pozează destul de insistent.

— Am trecut pe lîngă ușă, dar n-am intrat. Cu diploma pe care o aveam — ar fi fost de pomană.

— Și apoi ?

— Apoi — adio și n-am cuvinte, răspunde Radko în locul meu.

— Ei, nici chiar așa, răspund eu cu blîndețe. M-am făcut fotograf. Am vrut să ajung regizor de cinema, dar am ajuns fotograf.

— Și asta-i ceva, remarcă Slavi condescendent. Dacă nu intru la drept, m-aș face și eu fotograf.

— Sau la matematici, sau nimic! mîrîie Radko.

— Asta-i cu matematicile... Mare-i grădina ta, Doamne.

— Mie mi-e indiferent, recunoaște Slavi. Peste tot e astupat bine.

— Ce înseamnă „astupat"? întreb eu.

— Că e plin de boșorogi, răspunde el apatic.

— Ei, „boșorogii" se duc.

— Tocmai asta-i că nu se duc. Sîntem în plină perioadă de longevitate.

— Nu ți-e rușine, intervine în cele din urmă și Țeța, dacă ar fi vorba de taică-tău tot așa ai vorbi?

— Tata e unul, iar boșorogii sînt mulți, obiectează Slavi.

— Și voi veți ajunge boșorogi, le amintesc eu.

— După cum merg treburile, n-ar fi exclus să nu ajungem, bolborosește Radko.

— Ei, asta depinde și de voi.

— Păi dacă ar depinde de mine... rostește tînărul, dar nu-și încheie fraza.

— Ce înseamnă „dacă ar depinde de mine"? îl întărît eu.

— Păi cam așa ceva: se spune că în spatele întregului militarism nu stau decît vreo două sute de familii americane. Chiar atît de greu ar fi să le facem de petrecanie într-o seară!

— Le facem! Treci la treabă, poți conta și pe mine! interveni batjocoritor Slavi.

— Mor oameni cu zecile de mii, și lumea consideră că asta-i un fleac. Păi atunci ce-ar însemna două sute de familii care vor să ne sape groapa?

— Ideea asta m-a preocupat și pe mine, recunosc eu. Dar există unele dificultăți de ordin tehnic.

— Să lichidezi în schimb un președinte, asta nu-i dificil ? obiectează Radko. Și totuși Kennedy a fost lichidat.

În clipa aceea pe lîngă noi trece încet o mașină de la serviciul de circulație. Ar fi putut foarte bine să treacă și să-și vadă de drum, dacă fetelor nu le-ar fi venit ideea năstrușnică de a marca întîlnirea cu strigăte de salut. Se pare că cei din echipajul miliției au rămas cu impresia că mașina e plină de oameni beți, căci acostarea de dimineață se repetă. Moskviciul milițienesc trece înainte și obligă Moskviciul nemilițienesc să oprească.

— Ce-i cu îmbulzeala asta ? întreabă unul din milițieni, aruncînd o privire în mașină.

— Un grup de tineri excursioniști, se grăbește Radko să-l informeze.

— E cam mare grupul dumneavoastră, remarcă omul în uniformă.

— Eu și cu Lili facem cît o singură persoană, se grăbește Mimi să-l pună la curent.

— A ! Sînteți și spirituali, remarcă milițianul. Pentru spirituali amenzile sînt duble.

Și, adresîndu-mi-se mie, ordonă :

— Prezentați actele !

Lucrurile nu ajung chiar pînă la amendă, dar agentul de circulație insistă ca unul să coboare.

— Sau toți, sau nici unul ! rostește Radko răspicat.

La chemarea aceasta, grupul se revarsă în șosea.

— Vă mulțumim totuși, rostește tăcuta Țeța.

Și uite că de Țeța n-am aflat unde se grăbește să dea. Uneori, cei care nu se pregătesc anume pentru ceva se aranjează mai bine.

— Capul sus, spun eu. Șansa e de partea voastră.

— De ce să fie de partea noastră ? întreabă Slavi, care, după cum se pare, e cel mai sceptic.

— Pentru că aveți optsprezece ani.

Și din nou la drum. Trece de ora trei. Circulația pe șosea este slabă de tot, dar asta nu mă ispitește la acțiuni necugetate. Conduc cu o viteză moderată. Ei, n-aș vrea să fiu din nou de optsprezece ani. Dar și treizeci e mult. Cel mai bine e să fii undeva la mijloc. Pînă nu prea demult, cei de treizeci de ani mi se păreau bătrîni. Important e, cum spunea Hodorogul, să realizezi ceva

pînă la treizeci de ani, dacă n-ai făcut-o, ai pus-o de mămăligă. Acum, cînd voi ajunge acasă, va trebui să developez filmele și să trag după pozele reușite cîte două-trei copii mari. Dacă le adaug și pe cele reușite, obțin un maldăr pe cinste. Bine ar fi să selectez din acest maldăr vreo sută de poze ca lumea. Am să fac albumul acesta, și n-au decît să nu-l publice. El rămîne totuși un plus printre toate minusurile acestei călătorii.

Fără minusuri nu se poate. Am înțeles lucrul acesta încă pe vremea cînd mă războiam cu profa de matematici. Ea însăși, ciuperca aceea otrăvitoare, era un minus din creștet pînă-n tălpi. Important e să mai fie ici-colo și cîte un plus. Oricît ar fi el de pricăjit. Așa fel, încît atunci cînd ți-o veni într-o bună zi rîndul să te prezinți cu faptele tale, să nu te trezești chiar cu mîinile goale.

Începe să se lumineze de ziuă. Deasupra cîmpiei plutește un strat ușor de ceață matinală. Merg cu o viteză moderată. Oricum, dimineață voi fi la Sofia și fără să apăs prea mult pe pedala de accelerație.

Merg cu o viteză moderată, cînd, după o curbă ușoară, la vreo zece metri în fața mea, adică aproape sub nasul meu, o mașină agricolă iese în șosea tîrîndu-se cu spatele. O văd abia în ultima clipă din cauza ceții matinale, a revărsatului de zori și... În total, din nouă cauze, prima dintre ele fiind aceea că mașina agricolă nu avea stopuri. Toate astea mi le-am lămurit ulterior, în momentul acela însă m-am mulțumit doar cu faptul de a apăsa pe frînă.

Anvelopele Moskviciului șuieră pe asfalt, apoi se aude un trosnet. Moskviciul a intrat cu partea din dreapta în spatele mașinii agricole. Frîna i-a atenuat șocul, dar nu l-a anulat.

— Dumneata la ce casti gura cînd conduci ? mă ia la refec un tip cu șapcă în timp ce coboară din cabina autotractorului.

Nu-mi dau osteneala să-i răspund. Simt doar niște dureri în genunchiul drept. Nimic deosebit. Noi să fim sănătoși.

— Cu dumneata vorbesc, de ce nu casti ochii ? ia din nou cuvîntul cel cu șapca.

Cobor din Moskvici și-l studiez. E într-o stare jalnică.

Șoferul autotractorului se apropie și el.

— Asta să-ți fie învățătură de minte, mormăie el după ce se asigură că daunele mașinii sale sînt lipsite de importanță. Din Moskviciul ăsta n-o să mai iasă niciodată mașină.

Pornește înapoi spre cabina autotractorului, hotărît să părăsească locul de cazină cît mai e timp, dar eu îi tai calea.

— Dumneata ce vrei, să ne luăm la bătaie? întreabă bărbatu' cu șapcă.

— Nu ne batem, așteptăm.

— Cine n-are ce face, poa' s-aștepte, hotărăște el și se îndreaptă din nou spre autotractor.

— Ce, n-ai minte? îl întreb eu. Doar îți știu numărul Dacă o roiești, dai și mai rău de belea. Celor de la circulație nu le place să le-o roiești.

El stă pe gînduri, și, în timp ce stă pe gînduri, de după curbă apare o mașină de la circulație, căci se știe doar că atunci cînd vorbești de lup...

„Locul de cazină"... abia acum îmi dau seama că acesta este într-adevăr locul de cazină, mai exact cel de „La plopi". Nu remarcasem, fiindcă, între noi fie vorba, aici nu există nici un fel de plopi și fiindcă de astă dată acțiunea se desfășoară de cealaltă parte a drumului.

Cei trei membri ai echipajului coboară cu toții din Moskvici și se documentează repede în privința accidentului. Îl las să-i informeze pe cel cu șapca, dar expunerea acestuia, eliminînd vorbele de prisos, se rezumă la următoarele: eu sînt cel care intru în „marșaler", în timp ce lui nu-i rămîne decît să caște ochii.

Îmi vine și mie rîndul să spun cîteva cuvinte. După care un milițian începe să dicteze, iar altul să scrie.

— Autotractorul nu e dotat cu stopuri... a ieșit în șosea la zece metri de curbă...

Mai departe toată povestea devine clară chiar și pentru cel cu șapca, care în zadar încearcă să întrerupă redactarea procesului-verbal cu cîteva exclamații pline de indignare ca „păi, stați", „păi, să vedeți". Povestea e clară, dar asta nu-i de natură să-mi țină mie de cald. Adio, căluțule moscovit.

Milițienii își încheie treaba, se urcă în mașină și pleacă. Cel cu tractorul trage o înjurătură cu adresă nenominalizată, intră în cabină și pleacă și el. Eu îmi scot valiza din portbagaj și mă așez la marginea drumului, așteptînd vreo ocazie. Dacă Nikolina ar mai fi stat încă de partea cealaltă, ne-am fi luat cu vorba și timpul ar fi trecut mai repede.

S-a scurs probabil vreo jumătate de oră cînd un șofer de camion mai milos oprește și-mi face semn să urc. Arunc valiza în caroserie și intru în cabină.

— Încotro ? întreabă el laconic.

Îi spun orașul.

— Și eu merg într-acolo. Dar pe drum trebuie să încarc niște marfă.

Îi povestesc pe scurt despre accident. Șoferul încuviințează din cap în semn că nu-i surd, dar nu-și irosește vorbele pentru compasiune. Pe cît e de vorbăreț, poate trece în mod sigur drept un discipol al lui Sirakov. Asta îmi oferă posibilitatea de a continua discuția în gînd.

Și așa, va să zică, sînt din nou pieton. Partea ciudată e că acest statut nu mă afectează din cale-afară. Poate pentru că am condus prea mult în aceste trei zile, sau pentru că acum drumul meu se îndreaptă spre Sofia, dar nu simt pierderea mașinii ca pe o lovitură în inimă. Încă un vis trecut la arhivă. Și încă o dorință împlinită. Nu știu de ce, dar lumea din jur ni se înfățișează ca o instituție profilată pe satisfacerea dorințelor noastre. Iar dacă reușești să-ți satisfaci vreuna dintre ele, în locul mulțumirii așteptate nu-ți rămîne decît gustul neplăcut a ceva fad. Atît de fad, încît te întrebi dacă foamea n-ar fi de fapt de preferat sațului ?

Cufundat în aceste filozofări, am adormit pesemne, căci simt vag cum camionul o cotește pe un drum de care, iar apoi se oprește în curtea unei gospodării. Nu știu ce se întîmplă în această curte și ce facem noi acolo, dar am mai apoi impresia că pornim din nou și că ajungem la destinație, căci o mînă grea mă apucă de umăr. Din fericire, aceasta nu e mîna lui Dragan :

— Sus, prietene, că pierzi trenul, aud eu glasul șoferului.

Nu-mi dau seama la care anume tren se referă, dar mă strecor totuși din cabină, îmi iau valiza și mă îndrept spre baza de reparații auto unde lucrează Decio. Trebuie să fi zăbovit destul de mult în curtea aceea, din moment ce-i deja trecut de nouă.

Cînd ajung la bază și întreb de vărul meu, răsună un răspuns scurt :

— Uite-l acolo !

Îl văd vîrît sub o mașină și iese abia după ce-l chem. O salopetă pătată cu ulei, o față stropită cu vopsea neagră și un zîmbet optimist și luminos. Îi trag o poză încă înainte de a se apuca să se aranjeze pentru fotografiat. O să iasă o poză teribilă. Muncitor privind cu încredere ziua de mîine. Decio — și muncitor. Mai spune apoi dacă-ți dă mîna să afirmi că fotografia nu minte.

— Ce s-a întîmplat ? Unde-i mașina ? întrebă vărul meu.

Îi explic și conchid pe un ton funebru :

— Din Moskviciul ăsta nu mai iese om.

— Prostii, obiectează Decio. De-ai ști cît de turtit era cînd l-am cumpărat !

— Nu mă mai interesează, mormăi eu.

— Tu vorbești serios ?

— Foarte.

— Uite acum mă duc după el, se însuflețește vărul meu și își șterge mîinile de salopetă. Chiar dacă nu mai e bun de nimic, îi valorific piesele.

— Fă ce pofțești. Numai să-mi aduci sacoșa.

— Ce sacoșă ?

— Am vîrît-o sub banchetă. Da să nu mi-o scotocești, cum ți-e năravul, că-mi voalezi filmele.

— Fii pe pace. Du-te acasă și așteaptă-mă.

— Dă-mi cheia.

— E deschis. Lasă valiza asta, ți-o aduc eu.

Plec. Mi-e capul atît de amețit de somn și de nesomn, încît uit să mai trec pe la Merry, pe la cafenea, să beau o cafeluță ca pentru ai casei. Traversez piața și pornesc pe strada pe care în seara aceea îndepărtată Antoaneta se împiedica cu tocurile ei înalte și eu am luat-o la braț. E vară. Lumina soarelui a devenit înțepătoare și stearpă,

verdeaţa copacilor aplecaţi deasupra gardului e de un verde întunecat. Ziua va fi zăpuşitoare. E marţi, zi proastă.

În pofida luminii puternice de iunie, casa mătuşii se conturează deasupra poienii înclinate, posacă şi părăsită ca o casă de stafii. Străbat mica alee, cîndva acoperită de Hodorog cu nisip, iar acum desfundată de ploi şi pietroasă. Uşa este într-adevăr descuiată. Holul e pustiu. Mă îndrept spre cameră cu unica dorinţă de a mă întinde şi a dormi, cînd aud un zgomot dinspre bucătărie. Întorc privirea.

În prag stă proţăpită Antoaneta.

— După cum văd, iar ai venit să-ţi iei cărţile remarc eu.

— Nu, de astă dată am venit ca să rămîn cu ele.

— N-am de gînd să te întreb de ce ai fugit de mine.

— Nici eu n-am de gînd să te întreb de ce te-ai amestecat în viaţa mea.

— Pentru că am simţit-o ca pe o parte din viaţa mea. Mai era nevoie să ţi-o spun şi pe asta ?

— E inutil, răspunde Antoaneta. Pe tine viaţa mea te frămîntă atît de mult, încît în noaptea aceea cînd m-am apucat să ţi-o povestec, ai adormit buştean.

— Nu-i exclus ca spre sfîrşit să mă fi furat somnul. Eram pur şi simplu frînt de oboseală.

— Eu îi vorbesc despre mine, iar dumnealui doarme.

— Eram frînt de oboseală tocmai din cauza ta : să-ţi dau de urmă, să te conving, să te îmbrăţişez...

— Iartă-mă dacă te-am obosit.

— Să nu-ţi închipui că nu eşti obositoare. Mai ales cînd îţi vine chef să dispari. Cel mai tare număr din programul dumneaei e să lase bileţelul în voia sorţii şi să dispară. Ceea ce cauţi tu n-ai să găseşti dacă ai s-o ţii aşa, tot luînd-o la fugă şi pierzîndu-ţi urma.

— Nu caut nimic, rosteşte ea apatic.

— Apoi întreabă :

— Bei o cafea ?

— Nu beau nimic.

Și din nou mă întorc la întrebare :

— De ce ai fugit ?

— N-am fugit.

— De ce ai fugit, spune-mi, repet eu, gîndindu-mă că încep să semăn cu idiotul acela de Dragan.

— M-am speriat. Prefer o legătură fără iluzii în locul uneia cu iluzii deșarte. Plictiseala e totuși de preferat rănilor.

Îmi aprind o țigară și mă reazăm de fereastră. De astă dată nu simt oboseala, ci o încordare stupidă, mai neplăcută decît oboseala, ca atunci cînd îți tremură genunchii și încerci în zadar să-i stăpînești.

— Nu te înțeleg, îi spun eu. Pur și simplu nu te înțeleg.

— Să fi venit mai devreme.

— Cînd „mai devreme" ?

— Acum patru ani. Acum cinci ani.

— M-ai așteptat ?

— Poate că te-am și așteptat. Pînă la un anumit moment aștepți tot timpul. Îți spui că viața ta nu poate fi plină numai de-alde Decio. În mod sigur nu e plină numai de-alde Decio, dar ce să fac dacă mie tocmai unu ca el mi-a fost hărăzit.

— El te-a ținut numai într-o fugăreală în tot acest timp ?

— Cînd „în tot acest timp" ?

— Păi peste tot unde te căutam eu, ajungeam de fiecare dată al doilea.

— El.

— Și de ce a făcut-o ?

— Păi nu e clar ?

— Și cum a reușit să te convingă ?

— N-are importanță. Din moment ce acum sînt în mîini'e lui.

— Asta de unde ai mai scos-o ?

— E suficient să-mi ia copilul, altceva ce mi-ar mai trebui ? N-am casă, n-am serviciu. Iar el are de toate, inclusiv un avocat ca Pețev.

— Îi vine chiar atît de greu fără tine ?

— După ce tu l-ai făcut cu casă, de ce să nu se facă și el cu o femeie și cu un copil ?

— Dar umblă cu altele.

— Ei, pe-alea cu care umblă n-o să le aducă acasă. Alea sînt pentru umblat. Iar pentru casă are nevoie de o proastă ca mine, care să se ocupe de copil și de gospodărie.

— Și cum ai să trăiești cu un om care nu te iubește?

— De ce să nu mă iubească? Mă iubește atît cît poate un Decio să iubească.

— Și tu?

— Ce „și eu"? Din moment ce am putut trăi sub același acoperiș cu mătușa lui, de ce n-aș putea trăi și cu el? El cel puțin n-o să-mi împuieze capul cu povești despre marele neam și despre răzorul de lîngă gard.

— Dar el... Dar tu...

— Lasă pronumele în pace, îmi spune ea obosită. Crezi că cu tine ar fi fost mai altfel, vreau să spun — chiar atît de mult mai altfel?

— Dar nici tu nu crezi, ce rost mai are să te conving.

— Sentimentele vin și se duc.

— Lucrurile astea le știi tu mai bine.

— Le știm cu toții. Dar, nu-i așa, e atît de plăcut să trăiești cu himere.

Sting țigara în scrumiera ciobită și îmi aprind alta. Chiar dacă aș convinge-o acum, mîine ar începe totul de la capăt și mereu ar începe totul de la capăt pînă cînd epuizarea ne-ar împinge la ruptura definitivă. Pe ființa asta a otrăvit-o neîncrederea, ea nu mai crede nici măcar atunci cînd vrea să creadă, e dispusă să-l prefere pe Decio, deoarece nu-și face nici un fel de iluzii în privința lui, mai curînd îl acceptă pe Decio decît pe cineva de care se teme că ar putea-o dezamăgi. Va aștepta de la tine să-i dovedești necontenit că reprezinți ceva mai mult și mai deosebit decît ceilalți și de fiecare dată cînd te vei întoarce acasă, te va privi drept în ochi ca să citească în ei cum că ai ajuns deja la păcat, acel păcat a cărui fantomă ea a văzut-o încă de la bun început.

O studiez. Stă de partea cealaltă a mesei, calmă, apatică chiar, cu privirea ațintită undeva în colț, nu pentru că ar evita să se uite la mine, ci pentru că nu vede nici un sens în asta. Stă și așteaptă să obosesc, să trec în camera cealaltă sau să plec.

— Ție ți-e frică de viață, îi spun eu.

— Și tu ce-mi oferi ca viață, fără a pune la socoteală nesiguranța pe care oricum o am ?

— Dar Decio ce mare scofală îți oferă ?

— Nimic în afară de acest colțișor, unde aș putea să mă aciuez cu copilul și cărțile.

— A, colțișorul ! Cu alte cuvinte, trebuie să regret faptul că i l-am cedat. De unde să fi știut eu că o dată cu colțișorul mi se duce și femeia.

— Cît de vulgar vezi totul.

— Văd prin intermediul ochilor tăi. Să nu-ți imaginezi însă că acest colțișor poate fi ceva mai mult decît un incubator pentru clocirea neurasteniei, care oricum ție îți prisosește. Tu trebuie să trăiești, nu să te vîri prin colțișoare, trebuie să ieși afară în bătaia soarelui și a vîntului . . .

— . . . Ca să mă procopsesc cu răni.

— Cînd te procopsești cu răni, simți cel puțin că trăiești. Din moment ce sîngerezi, înseamnă că ești viu. Iar în ceea ce privește moartea, de ea n-a scăpat nimeni, așa că n-are rost s-o căutăm în avans.

Antoaneta nu-și dă osteneala să-mi răspundă ; s-ar putea să nici nu mă audă. S-ar putea să stea pur și simplu și să aștepte cu răbdare plecarea mea.

— Îmi imaginam că te împotrivești cu ghearele și cu dinții la tot ce ar putea să te împingă circumstanțele. Ca să văd acum că n-ai așteptat decît posibilitatea de a capitula.

— Nu capitulez.

— Capitulare totală. Iar scuza asta cu copilul să știi că nu ține.

— Nu intenționez să capitulez în fața ta.

— Uită-te la mine !

Își ridică automat privirea, dar în ea nu există nimic în afară de oboseală.

— Hai, strîngeți lucrurile și să mergem.

— Exclus.

O privesc insistent. Ochii ei mari, cenușii-închis, spun același lucru : Exclus.

Se pare că mi-a venit mie rîndul să capitulez. Simt dintr-o dată că toată oboseala acumulată în urma celor

petrecute în ultimele zile mi se prăvălește pe umeri. Se prăvălește atît de brusc, încît dau să plec, dar în loc de asta mă las pe scaun. De ar fi numai oboseala.

Bag fără veste de seamă că mi-am pierdut și cheful de a insista. Poate că dacă aș zgîlțîi-o mai zdravăn, aș reuși s-o smulg din starea asta de șovăială. Dar de ce s-o zgîlțîi. Un sentiment dezgustător de pustietate m-a cuprins pe nesimțite, ca și cum în adîncul ființei mele și în chip cu totul potrivnic mie am înțeles că jocul nu merită osteneala. Da, jocul. Ceea ce era inițial de importanță crucială a degenerat pe neașteptate într-un joc. O femeie care îți trăncănește de casă, de copil, de riscuri și de un oarecare Decio, în vreme ce tu îi vorbești de ceea ce este esențial. Cu mine întotdeauna se întîmplă astfel : o răcire bruscă, o renunțare bruscă — ceva se rupe brusc, ceva atît de subțire și de imperceptibil, încît nu-l simți decît atunci cînd se rupe.

Încerc să mă descotorosesc de oboseală și mă ridic. Antoaneta mă urmărește apatic, stînd tot așa, în picioare, de cealaltă parte a mesei. De parcă ar fi pedepsită. Nu, înțepenită.

— Încearcă măcar să surîzi nițel. Cînd surîzi, ești mai frumoasă.

— N-am chef, răspunde ea sec. Zîmbetele sînt specialitatea ta.

S-ar putea să regrete totuși într-o oarecare măsură faptul că plec. Unele femei regretă chiar și atunci cînd pierd un adorator deja dat la reformă.

— La mine zîmbetele nu sînt un simplu tic.

— Bine c-o știi.

— Și ce dacă o știu ? Boala e incurabilă.

Pornesc spre ușă cu un „adio" în doi peri. Spune și ea un adio, dar nu mă însoțește.

Abia am ieșit din hol și de jos apare Decio.

— Am adus mașina, se grăbește el să-mi ofere o bucurie.

— Sacoșa unde-i ?

— Nu există nici o sacoșă.

— Cum așa ?

— Dacă-ți abandonezi bagajul în mijlocul drumului.

— Păi acolo am majoritatea negativelor !

— Ei, dacă-i vorba numai de negative, s-ar putea să le găsești. Anunțăm miliția. Nu se dă nimeni în vînt după negativele tale.

Abia acum realizează că m-a găsit în fața ușii, nu dincolo de ea, și întreabă :

— Încotro ?

— Mă duc să-mi iau valiza.

— Uite-ți valiza aici — în mașină. Rămîi la noi.

— Prefer hotelul.

Mă privește întrebător și o trîntește în stilul său :

— Ce, v-ați certat ?

— S-a întîmplat exact așa cum ți-ai dorit.

— Degeaba te superi pe mine, zîmbește vărul meu prietenește. Doar vezi bine că ți-am creat toate condițiile ca să vă puteți explica.

— Mare șmecher mai ești, recunosc eu. Dacă-mi mai asiguri acum și o cameră la hotel, chiar că devii de neprețuit.

— Se face, șezi blînd. Unde să te duc — la hotel ?

— Deocamdată la miliție.

★

Vărul meu anunță dispariția sacoșei și mă lasă în fața miliției, fără a-mi face astfel cine știe ce serviciu, căci Spas e plecat

— Tovarășul Țanev se întoarce peste trei ore, mă informează cel de la ghișeu.

Trei ore. Încă o încurcătură. Nici să te culci, nici să nu te culci. Acum însă sînt atît de călit de ghinion, încît asemenea încurcături mici nu mi mai fac nici o impresie. Dar despre negative, vai, n-aș putea spune același lucru. Încă o lovitură în plex. Aici vina îmi revine mie în exclusivitate, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Trebuie să treacă un timp ca să pot găsi puterea de a mă consola spunîndu-mi că or fi ele negativele pierdute, dar oameni pentru fotografiat găsești cîți vrei. E bine totuși că aparatul îmi atîrnă de gît și că obiectivele sînt în buzunare împreună cu cele trei filme, ultimele pe care le-am făcut. Trei filme — atît cît să știu că această călătorie nu a fost un vis.

Sincer vorbind, nu mă așteptam la o asemenea figură din partea lui Decio. Nu pentru că aș avea o părere deosebit de bună despre el, ci tocmai pentru că părerea mea este destul de critică. Nu mi-aș fi închipuit în ruptul capului că poate ține atît de mult la această femeie. S-ar putea să țină la ea în virtutea regulii potrivit căreia fiecare ține la ceea ce nu poate obține. S-ar putea ca tocmai apariția mea să-l fi împins la acțiune. Cît timp n-am existat eu, n-au existat nici motive presante în acest sens : o aștepta să se mai coacă la minte. Dar o dată cu apariția mea, au apărut și riscurile : ăla, țicnit cum e, și cu aia, țicnită cum e, n-ar fi de mirare să se înțeleagă.

S-ar putea, de asemenea, ca acum, după ce pusese mîna pe avutul familiei, spectrul cuibului conjugal să i se fi înfățișat cu o nouă forță. Și ce altceva ar mai fi putut căuta : casă există, femeie și copil există. Nu-i rămîne nimic altceva de făcut decît să-și instaleze femeia și copilul în casă.

Ce-l atrage la Antoaneta? Poate faptul că e de neînțeles, enigmatică. Ceea ce ține de enigmatic atrage întotdeauna. Sau că-i mai altfel decît cele cu care nu-i nici o problemă să te culci. Sau că nu va umbla cu alții — asemenea considerații practice nu pot scăpa atenției lui Decio. Îi pune în brațe o carte sau încă un copil și nu mai trebuie să-și facă probleme întrebîndu-se dacă nu cumva de la 4 la 6 dumneaei s-a dus la film sau în altă parte.

Pe el l-am subapreciat, iar pe ea am supraapreciat-o — la asta se rezumă eroarea mea, dacă hotărîm să simplificăm lucrurile. Deocamdată însă ar fi cu mult mai bine ca, în loc să le simplificăm, să nu ne mai gîndim la ele. Deocamdată cel mai înțelept lucru ar fi să trec pe la Merry, să beau o cafea și să mănînc acolo o prăjitură strivită, rămasă din ajun.

Trigoanele pe care mi le aduce Merry trebuie să fie într-adevăr de ieri, în schimb ziarul cu care mă servește e de astăzi, așa că o bună parte din timp trece în lectură și într-o discuție cu talpa iadului.

Nota mea personală se dovedi a fi destul de modestă și tocmai cînd Merry mi-o prezintă în cîmpul meu vizual intră o ciclamă somptuoasă, care de fapt în acel moment

este crem. O bluză simplă crem și o fustă cenușie simplă, care nu știrbesc cu nimic farmecul formelor rotate.

— Iar aștepți vreunul? întreabă Nikolina apropiindu-se.

— Nu aștept nimic și pe nimeni.

— Dai și tu o cafea?

— Dacă-i pentru tine, mai începe vorba!

Femeia se așază vizavi de mine. Îi comand lui Merry cafeaua pe cale mimică, pentru a nu o face să bată iarăși o dată drumul până la mine.

— Arăți destul de neîngrijit, rostește cu glas scăzut Lina examinându-mă critic.

— Am să mă bărbieresc, am să mă spăl și poate ai să mă placi din nou.

— Eu te plac oricum.

— Înseamnă că treaba e pe reciprocitate, gemănăiesc eu.

— Mă placi pe mine, dar fugi după altele...

— Mai greșește omul.

— Cu Dragan te-ai mai văzut?

— Aseară.

— Și?

— Și — nimic.

— Hai spune-mi odată.

— Cu prostia lui, frate-tu a simplificat lucrurile. A încercat să pună în funcțiune cheia franceză. Pesemne, aceeași de care tu ai uitat să-mi spui.

— I-am spus totul anchetatorului, obiectează ea nu fără demnitate. Și de cheia franceză.

Merry aduce cafeaua și se îndepărtează.

— Dă-mi și mie o țigară, mă somează Lina.

— Tu nu fumezi de-astea.

— Fumez orice.

Își aprinde țigara, ia o gură de cafea și rostește:

— Va să zică, a sărit la tine...

— Numai că și la el au sărit alții.

— Hai, domnule, povestește-mi ca lumea ce s-a-ntâmplat.

Îi povestesc. Apoi remarc:

— Mă pui la muncă dublă. Toate astea trebuie să i le povestesc după-amiază și anchetatorului.

— La ce oră te-a chemat ?

— La trei

La trei fix intru la Ţanev. Sper că acum am o înfăţişare mai îngrijită, dacă facem abstracţie de costum. Lui numai un fier de călcat încins îi poate veni de hac.

— Ia loc, îmi arată Spas scaunul incomod din faţa biroului.

Apoi mă examinează cu privirea sa grea şi constată :

— Va să zică, ai scăpat cu zile. Şi fără leziuni corporale vizibile.

— S-ar fi putut s-o şi mierlesc. Dacă organele voastre...

— Organele noastre nu au nici o vină, mă întrerupe Ţanev sec. Cine ţi-e de vină că în loc să vii la mine, te întîlneşti cu Dragan Simov.

— Nu mi-am fixat nici o întîlnire cu el.

— Ştiu. Dar ai plecat din oraş fără să treci şi pe la mine...

Mă priveşte sever şi adaugă :

— ... Şi lucrul cel mai important — înainte de a-mi spune ceea ce ştiai.

— Am trimis-o pe Nikolina să-ţi spună.

— Nikolina e Nikolina. Aici, în încăperea asta, fiecare răspunde numai pentru sine însuşi.

— Păi femeia ţi-a prezentat toate faptele.

— N-am de gînd să te învăţ acum modul în care se face o anchetă, ca să-mi iei pîinea de la gură, remarcă Spas. Trebuie să ştii numai atît : că orice fapt se stabileşte prin audierea unor diverse părţi şi nu doar pe baza unei singure declaraţii. Povesteşte-mi totul din fir în păr.

Îi povestesc. Ba am impresia că intru şi în amănunte ce ţin de proză, dar Spas se dovedeşte a fi răbdător. Nu trec decît peste amănuntele de ordin intim. Apoi încep întrebările. Toată treaba durează mai puţin de trei ore. Cînd totul se termină, îmi permit să-l întreb :

— Nu vreau să-ţi iau pîinea de la gură, dar cred că toată povestea asta s-ar fi putut termina mult mai simplu dacă l-aţi fi ridicat mai devreme pe Dragan ăsta.

— Tu nu-mi da lecţii, bolboroseşte Ţanev. Trebuia să vedem pe unde şi cu cine umblă. Are oam mulţi prietenaşi.

— Deci l-ați urmărit în toată perioada asta.

— Păi cum crezi ?

— Și ați observat că mă pîndește ?

— Cine ți-e de vină. Dacă te-apuci să descurci treburile altora, vrînd-nevrînd te implici ; ai intrat în horă, apoi joacă.

— Nu m-am amestecat în treburile lui Dragan...

— ... Bineînțeles, numai în cele ale surorii sale.

— Voiam s-o ajut să iasă din mocirlă.

— N-are cum să se curețe de noroi fără un duș bun.

— Dacă ai impresia că închisoarea o s-o îndrepte...

— Ei, nu chiar închisoarea o avem în vedere. De astă dată o iertăm, dar de un duș rece avea neapărată nevoie, ca o primă măsură.

Mă privește. Expresia feței îi este serioasă, dar de a ochilor nu sînt sigur :

— Dacă vrei cumva să te însori, nu există nici un impediment.

— Ia-mă peste picior, acum îți dă mîna.

Ies și mă îndrept spre hotel. E ora șase. Pic de somn. Vreau să descurc treburile altora ? Un mare lux, într-adevăr, din moment ce ale mele rămîn încurcate. Vorbește și Spas ăsta așa, ca să n-adoarmă. Ce vină am eu că sînt dintr-aceia cărora tot timpul li se întîmplă ceva. Unii trec prin viață lin, fără nici o problemă, pe cînd mie, de cum pornesc la drum, mi se și întîmplă ceva.

Abia ajung la colțul străzii, și Nikolina îmi și iese în întîmpinare.

— De unde vii ? o întreb.

— Te așteptam. Mă dor picioarele de cînd aștept. Ce s-a întîmplat ?

— Totu-i în regulă. Cred că nu te vor mai chema. Pînă la proces, vreau să zic.

— Să te audă Domnul.

— Acum ce ai de gînd să faci ?

— Dar tu ? îmi răspunde ea cu întrebare la întrebare.

— Mîine plec cu primul tren la Sofia. Ajunge cu plimbările. Am de rezolvat niște treburi.

— Ai și tu problemele tale, se învoiește Lina.

— Cine nu le are. Am fost dat afară de la slujbă.

— N-o pune la inimă, mă liniștește femeia.

Şi, ca să mă liniştească de tot, mă informează :

— Şi pe mine m-au dat.

Păşim agale pe stradă, mai exact pe trotuarul aflat la umbră, pentru că arşiţa persistă încă. Frunzişul ce se înalţă din curţi stă neclintit. Linei i-au apărut deasupra buzei de sus mici broboane de sudoare. Ea abia înaintează, de parcă ar fi ieşit la plimbare şi ar trage de timp ca să se lungească cît mai mult plimbarea.

— Şi unde ai de gînd să te duci ? o întreb eu.

— Ca şi tine — tot la Sofia.

Apoi îmi explică :

— Aici lumea îţi scoate vorbe.

— Dacă dai ocazia, oriunde ţi se pot scoate vorbe. Fii cuminte, stai la locul tău şi n-o să-ţi scoată nimeni vorbe.

— Păi eu m-am cuminţit demult. Doar că trebuie să-mi schimb locul.

— Schimbă-ţi locul, schimbă-ţi prietenul. Dacă e nevoie — mărită-te.

— N-am prieteni, mă informează ea.

Apoi spune :

— Tu eşti pus să mă măriţi.

— Şi asta ar fi rău ?

— Cu cine ? Tu nu cumva eşti vacant ?

— N-aş zice că duci lipsă de tupeu, recunosc eu.

— Asta-i un defect ?

— Aşa s-ar zice.

— Dar să fii ipocrit nu-i mai rău ?

— Păi tu şi la ipocrizie eşti bună.

— Doar cînd munca o cere. Altminteri sînt aşa cum mă vezi. Parcă nu m-ai cunoaşte — nu ştiu să fiu ipocrită, nu sînt sfioasă, în general — vai şi amar.

— Te măriţi şi totul se rezolvă, o încurajez eu.

— Cu cine ? Cu tine ?

— Lasă-mă pe mine. Eu sînt fotograf.

— Şi ce dacă eşti fotograf ?

— Un coleg spunea că fotograful nu trebuie să se însoare ; dacă se-nsoară, are să poarte coarne.

— Nu mă face să rîd. Astea le născociţi voi, fiindcă aşa vă convine.

Oricît de agale am păşit, pînă la urmă tot am ajuns în faţa casei unde locuieşte Nikolina.

— Stau cu chirie la o prietenă, îmi explică ea.

Apoi întreabă :

— Nu intri ? Acum sînt singură.

— Mă duc la hotel.

— Măcar să-ţi calc costumul.

Propunerea vine taman la timp. Dar teamă-mi e că lucrurile nu se vor rezuma doar la călcatul costumului.

— Sînt frînt de oboseală, îndrug eu. Altminteri aş lua chiar acum trenul, dar sînt frînt.

Şi ăsta trebuie să fie adevărul din moment ce nici măcar fizicul ei nu mă preocupă. Lina s-a rezemat cu spatele de portiţa de la intrarea în curte şi stă într-o poziţie neglijentă, ceea ce le dă sînilor posibilitatea de a-şi sublinia din plin prezenţa sub bluza subţire, crem.

— Sînt frînt de oboseală, repet eu.

— Se vede.

Îi apuc mîna albă şi frumoasă şi i-o strîng încurajator :

— Ei, pa...

— Dacă nu ne mai vedem, cel puţin să ne scriem, îmi răspunde femeia.

*

În general, mă tot trage aţa să-mi iau rămas-bun. Din cauza acestor ceremonii de despărţire nu-mi mai ajunge timpul şi pentru a trage un pui de somn. Dar oricît de frînt de oboseală aş fi, mai trebuie să fac o vizită, aşa că mă îndrept spre adresa respectivă.

Nu cumva eşti vacant ? mă întrebă ea. Pe deplin, dar nu sînt acceptat. Tovarăşa are probleme, cum ar spune Nikolina. E chiar prea plină de probleme pentru un tip ca mine. Pur şi simplu ţopăie dintr-o problemă într-alta. Abia rezolvăm o problemă, şi dumneaei vine cu o a doua, iar după ce o rezolvăm şi pe asta, se întoarce la prima, căci între timp dumneaei i-au apărut noi semne de întrebare. Nu ne paşte nici o primejdie de a rămîne fără teme de discuţie. În ultimă instanţă îl avem pe Dostoievski ca rezervă.

În schimb Lina e total lipsită de probleme. Pînă acum am avut ce discuta pentru că a existat un accident. Mîine, dacă nu va mai exista un accident, nu vom mai avea ce discuta. Ne-am putea uita la televizor, dar nu avem televizor. Nu avem teme, nu avem televizor. Vai și amar, după cum însăși dumneaei a binevoit să se exprime.

Da, cu Nikolina e greu de discutat despre Dostoievski. Dar despre Dostoievski cu nimeni nu se poate discuta veșnic. Temele vor ieși una după alta din uz, pentru a rămîne doar acele două-trei la număr, invariabile și eterne Nu-i exclus ca în scurt timp Antoaneta să se transforme într-o variantă înnobilată a mătușii mele. Nu va vorbi despre Neam și despre înstrăinarea răzorului, dar va vorbi despre alienare Eu și lumea. Eu și ticăloșia umană. Dacă o va ține întruna așa, nu știu în ce măsură va fi mai puțin plictisitor decît ideile-fix ale mătușii mele În ultimă instanță, nu-i exclus ca Antoaneta să mă fi cruțat Cu sau fără televizor, discuțiile prozaice sînt totuși de preferat unei interminabile văicăreli. Auzi, maică-sa se văicărește, dumneaei, fiică-sa — nu.

Ajung la blocul cu înfățișare austeră din timpul cultului, urc la etajul trei și sun. Tovarășa care-mi deschide are și dumneaei o înfățișare austeră.

— Tot dumneavoastră... mă întîmpină nu prea prietenos Kirilova. V-am mai spus doar că n-am nimic comun cu Denev.

— Tocmai pentru asta vă vizitez din nou.

Mă privește îngîndurată :

— Intrați.

Cei doi băieței se joacă în hol, așezați nu pe covor, căci acesta e demult vîndut de tata, ci pe o pătură. Trenulețul de lemn cu care se joacă e mult mai jalnic decît mașinuța din plastic din casa popii.

— Nenea ! rostește unul dinte ei arătîndu-mă cu mîna.

— Da, nenea, confirmă mama. Jucați-vă acolo.

Ne așezăm la masă. Femeia își pune mîinile una peste alta și mă privește impasibil :

— Ei ?

— Data trecută v-am spus că e vorba de o ultimă dorință a răposatei mele mătuși. Acesta-i adevărul gol-go-

luț, dacă facem abstracție de un amănunt. De fapt, ea nu mi-a lăsat scrisori, ci aur.

Ochii gazdei devin mai atenți, dar ea nu spune nimic.

— Nu v-am dezvăluit acest amănunt, deoarece am considerat că se referă la Denev. Întîlnirea cu Denev m-a convins însă că dumneavoastră aveți perfectă dreptate : el e un om terminat.

Femeia continuă să-mi urmărească în tăcere expunerea

— Iar din moment ce Denev e un om terminat, ceea ce a lăsat mătușa trebuie să ajungă nu la el, ci la copiii lui.

— Ați luat o hotărîre dreaptă, mă aprobă Kirilova.

Încurajat de cuvintele ei, îmi desfac sacoul, scot acul de siguranță cu care este prins buzunarul interior și scot bijuteriile și cocoșeii din învelișul ajuns deja într-o stare deplorabilă.

Gazda privește un timp grămăjoara strălucitoare de pe masă apoi întreabă prozaic :

— Cît credeți că fac astea ?

— Fac mult, dacă admitem că douăzeci de mii de leve înseamnă mult. Toată treaba e că posedarea acestor lucruri comportă anumite riscuri.

— Sînt furate ? mă privește Kirilova speriată.

— Ei, nu sînt furate, dar s-ar găsi oameni care să vi le fure.

— În privința asta să nu vă faceți nici o grijă.

— Eu am fost deja șantajat de fostul dumneavoastră soț, precum și de un avocat de aici, Peșev pe nume. Așa că-i suficient să adulmece ceva și să vă treziți cu ei pe cap.

— N-o să adulmece nimic, nu vă faceți griji.

— Trebuie să aveți în vedere că și vînzarea acestor lucruri, comportă anumite riscuri.

— Știu. De la fostul meu soț am învățat destule.

Întinde mîna spre bijuterii, ia o broșă, apoi o lasă la loc :

— Din moment ce le-ați adus pentru copii, înseamnă că vor rămîne pentru copii. Nu m-apuc la bătrînețe de negustorie. Nu i-am lăsat niciodată să facă foame.

E adevărat. Iahnia de cartofi. Uneori cu iahnie de cartofi asiguri o mai bună educație copiilor decît supraalimentîndu-i.

— Atunci totu-i în ordine, îngaim eu și mă ridic.

— V-aș fi tratat cu ceva, dar pur și simplu n-am cu ce, se scuză gazda.

— Nu vă faceți probleme. Mai ales că mă grăbesc.

Mă conduce pînă la ușă și, înainte de a o închide în urma mea, spune așa, ca pentru sine :

— Nu credeam că mai există asemenea oameni.

Ce fel de oameni ? Ca mine, ca mătușa sau ca avocatul Pețev ?

Mă întorc la hotel. În sfîrșit, ora aceasta atît de rîvnită — ora de culcare. Deschid geamul pentru a alunga mirosul acela greu de descris, dar ușor de recunoscut, specific tuturor camerelor de hotel Mă dezbrac, trag pe mine pijamaua șifonată și intru în pat, această împărăție a uitării și tihnei.

Trebuie să fi trecut vreo zece minute, petrecute într-o continuă întoarcere, cînd pe partea stîngă, cînd pe partea dreaptă, pînă să-mi dau seama că tihna mea nu e cîtuși de puțin iminentă. Eram atît de frînt de oboseală, iar acum stau cu ochii căscați și am toate perspectivele să rămîn treaz.

Mă scol din nou, îmi aprind o țigară și mă instalez în fotoliul din fața ferestrei. În încăpere pătrund, palide și îndepărtate, reflexele lămpilor fluorescente de pe aleea pietonală. Soldul e cît se poate de pozitiv, îmi spun eu ca să mă înviorez. Te-ai descotorosit de moștenire din două mutări și asta-i deja un mic succes. Mașina ți-ai făcut-o zob și ăsta-i încă un succes. Ești privat de orice obligațiuni de serviciu, ceea ce, de asemenea, nu-i de colea. Te-ai debarasat și de femeie, ceea ce e iarăși un succes. Și s-ar putea ca succesul cel mai mare al tău să fie pierderea negativelor. În felul acesta ți se oferă posibilitatea de neprețuit de a o lua de la capăt, cum ar fi spus Hodorogul.

Într-o vreme, dacă mai țineți minte vremea aceea, pixurile cu pastă erau considerate în școală o erezie. Eram obligați să scriem cu peniță și cu cerneală. Și odată, toc-

mai cînd îmi terminam lecţiile pentru acasă, am răsturnat călimara peste caiet şi am stricat totul.

— Ce-ai făcut, dragul mamii ! ? exclamă mama.

— Ceva îngrozitor, gem eu.

— E o ocazie bună, mă corectează Hodorogul. Acum poţi să-ţi transcrii lecţiile pe curat, fără greşeli şi corecturi.

Şi iată că tocmai la cea de-a treizecea aniversare mi se oferă din nou o asemenea ocazie. Întotdeauna din nou, dar niciodată de la capăt — asta trebuie să fie deviza mea.

Nu cred ca problema soldului să fie atît de presantă şi dacă o aduc totuşi în discuţie, o fac pentru a-mi umple cu ceva noaptea asta de nesomn şi pentru a nu mă gîndi la cei doi de colo, din casa bătrînească. Totul e terminat, bifat, şi totuşi, cînd mă gîndesc că Antoaneta e acolo cu şmecherul ăla... Dar mai bine să ne întoarcem la sold.

Soldul... O prostie. Ce rost are să filozofăm atîta pe seama lui ? Soldul fiecăruia seamănă cu el însuşi. Oare seamănă pentru că bătrînul acela a zis cunoaşte-te pe sine însuţi, sau pentru că nu vedem nimic în jur mai interesant decît pe noi înşine, dar mereu ne zgîndărim rana sau ne scărpinăm unde ne mănîncă, închipuindu-ne astfel că ajungem la cunoaşterea de sine ? Cunoaşterea de sine ? Pe calea asta nu realizezi nimic altceva decît să faci ca rana să sîngereze şi mai tare, iar mîncărimea să sporească, şi o dată cu asta sporeşte şi regretul ; Doamne, cît de cumplit sîngerează !

Eu nu am de gînd cîtuşi de puţin să sîngerez. În loc să sîngerez, zîmbesc. Ce rîzi ca un idiot, îmi spusese odată profa de matematici. Nu rîd — zîmbesc.

Soldul s-ar putea să nu aibă puritatea cristalului, căci nici eu nu reprezint cine ştie ce cristal, cum remarcase odinioară Lalev. Bilanţul e o treabă plicticoasă. Şi de băcan. Faci bilanţul consecinţelor, ca şi cum ţi-ai număra banii sau datoriile, în loc să fii atent la lucrul cel mai simplu : cauzele. Cască ochii la cauze, vezi-ţi de drum şi nu te mai întoarce, nu te uita prea mult înapoi. Încă din vechime s-a spus că dacă te uiţi înapoi, s-ar putea să te prefaci în stană de piatră. Te prefaci în stană de piatră,

devii incapabil de acțiune, deoarece, tot uitîndu-te înapoi, îți pierzi timpul în socoteli

Să nu procedezi cum ar trebui, asta o înțeleg, asta i se poate întîmpla oricui. Te apucă cine știe ce căpoșenie și încurci borcanele. Dar să spui că n-ai știut cum să procedezi, asta n-o mai cred. Omul știe întotdeauna cum să procedeze. Omul se naște cu busola sa, n-o primește o dată cu diploma. Se știe că dacă îți reprimi întruna glasul acela lăuntric, pe care fiecare îl auzim în noi, n-ar fi de mirare ca el să amuțească de tot pînă la urmă. Dar să nu mințim afirmînd că nu l-am auzit și că nu avem idee despre ce e vorba. Dă ascultare la ceea ce îți spune acel glas din tine, nu cel căpos, ci celălalt, și nu vei mai ajunge să-ți otrăvești sufletul cu bilanțuri.

Urmînd calea de mai sus, o închei cu socotelile, mă vîr din nou în pat și se pare că de astă dată adorm. Adorm pesemne de-adevăratelea, căci la început e beznă, apoi bezna începe treptat să se destrame, să devină cenușie și eu mă pomenesc în sufrageria popii, care e și ea cenușie, ca perdeaua aceea ce stă spînzurată și n-a mai fost spălată de cine știe cînd, iar în sufragerie, în afară de Taso și de Lazo, se mai află Pešev, Radko și Slavi, și în afară de ei se mai află și bătrînul acela accidentat, cel cu panamaua, precum și toate celelalte Merry, Dora, Mimi, Lili, Țeța și mai știu eu cine, inclusiv cea cu părul oxigenat, numai că părul ei nu mai e blond, ci cenușiu, și toate celelalte fete sînt de asemenea cenușii, și toate sînt îndreptate spre mine și vorbesc ceva, dar de fapt nu vorbesc, ci strigă, imaginîndu-și pesemne că sînt dator să le descurc treburile, iar culmea culmilor e că pe neașteptate apare și regina, vreau să spun și Maria-Antoaneta, și încă însoțită nu de Decio, ci de Dragan, căruia eu îi spun tu ce cauți aici, doar ești la pîrnaie, dar nu îi aud răspunsul, căci toată lumea strigă în cor, o haită de fețe cenușii, cu guri cenușii deschise. Nu înțeleg ce îndrugă, de ce zbiară la mine toți istericii ăștia. De parcă lucrurile nu ar putea fi rezolvate mai cu calm. Știu că puțin le pasă lor de mine, dar ar trebui să le pese măcar de tensiunea lor. Apoi visul mi se învălmășește pînă în momentul în care bag de seamă că am rămas singur cu Dragan, și Dragan se apropie de mine ținînd în mîna ridicată o

cheie mare franceză, iar eu îl întărît, hai, vino, vino mai încoace, dîndu-mă în același timp înapoi pînă ce simt peretele cu spinarea și, neavînd altă putință de salvare, hotărăsc să mă trezesc.

E dis-de-dimneață și gara e aproape pustie. Peronul proaspăt spălat emană umezeală și răcoare. Mă instalez pe o bancă în așteptarea trenului. Pe bancă se mai află o femeie tînără, avînd alături un geamantan cît toate zilele, atît de ticsit, încît amenință să crape.

— Te-ai sculat cu noaptea-n cap, remarc eu.

— Păi n-ai spus că pleci cu primul tren ? Mi-am zis să călătorim împreună, îmi răspunde Nikolina.

— Bună idee. Că, orice s-ar zice, te-ai fi descurcat anevoie de una singură cu dulapul ăsta, mormăi eu amintindu-mi că-mi revine destul de des în viață rolul de hamal.

— N-am venit ca să-mi cari tu geamantanul.

Să sperăm că n-ai venit ca să te car pe tine, zic eu în gînd. Tu ești simțitor mai grea.

— E bine că ai reușit să-ți strîngi tot calabalîcul într-un geamantan.

— N-a fost greu. Dragan mi-a luat tot.

— Unde ai să locuiești ? întreb eu.

— N-am idee.

— Începi să-mi placi. Îmi plac asemenea oameni care pornesc la drum fără să știe încotro și cum.

— Dau eu de vreo cunoștință. Nu mi se întîmplă pentru prima oară.

— Nu te sfătuiesc să contezi prea mult pe asta, mormăi eu aprinzîndu-mi o țigară.

— Nici eu nu m-am lăsat de ele, bate apropoul Lina.

Îi ofer o țigară și-i întind bricheta. Ea trage fumul cu sete, de parcă i s-ar fi făcut greață de aerul curat, mă privește pe furiș și întreabă :

— Îți vine chiar atît de greu să mă suporți ?

— Sînt nebun după tine. Dar știi cum e : milițic, formulare de completat...

— Păi am buletin de Sofia.

— Și-apoi, n-am în casă decît un singur pat.

— Parcă n-am mai fi dormit împreună într-un singur pat.

— Hai, sus, îi spus eu. Sosește trenul.

Mă ridic și-i iau geamantanul cît toate zilele. Nu-i chiar atît de greu pe cît credeam. Dacă ar fi fost al Antoanetei, m-ar fi cocoșat. Aia cară cărți, asta — boarfe.

Spre norocul nostru, unul dintre ultimele vagoane este aproape gol. Ne instalăm lîngă geam în ultimul compartiment, ocupat doar pe jumătate de un feroviar ce doarme întins pe cealaltă banchetă.

— Mai ești frînt de oboseală ?

— Mi-a trecut.

— Acum în schimb sînt eu frîntă de oboseală. Pînă mi-am făcut bagajul ăsta...

Drept confirmare a acestor cuvinte, ea adoarme de îndată ce pleacă trenul. Și eu sînt la fel. Cum prinde să mă legene trenul, adorm, iar dacă se oprește, mă trezesc. Atavismul. Obișnuință de pe vremea cînd trăgeam la soamne în leagăn. Nani, nani, puiul mamii.

Nu mi-e somn. În definitiv, în compartimentul ăsta trebuie să stea și cineva treaz. Îmi îndrept privirea spre geam, unde nu se vede nimic altceva decît cîmpia.

Dincolo de orizontul împădurit și întunecat, și-a început deja soarele drumul pe boltă. Prin ceața ușoară a dimineții, se conturează discul său enorm, de un alb rece, mărginit de o galbenă aureolă sonoră. Cîmpia pare luminată de un reflector, smuls din bezna nopții, lăsînd impresia că imensul astru descoperă la rîndul său lumea.

Aș fi fotografiat acest ciudat început de zi dacă aș mai fi avut material color. Și ce dacă nu mai am material ? Și ce dacă nu mai fotografiez ? Doar nu făuresc eu soarele fotografiindu-l. Oare zecile de oameni pe care i-am fotografiat au dispărut doar pentru simplul motiv că au dispărut și negativele mele ?

Cred că Lalev are dreptate cu păpădia aia a lui. Dai tîrcoale lucrurilor din toate părțile, le pîndești, te zgîiești la ele în fel și chip și pînă la urmă tot îți scapă. Ca să te pomenești la un moment dat, într-o dimineață, că privești prin fereastra trenului și toată minunea ți se dez-

văluie. Îți ridici ochii spre cer și vezi soarele, și-i simți întreaga măreție fără ajutor exponometrului. O clipă doar și încerci senzația că ai apucat să vezi tocmai pînă în străfundul abisului albastru, că ai pătruns sensul fără să te pierzi în cugetări.

Cîmpia asta există și fără tine. Și oamenii, de asemenea. Chiar și tu exiști, cel puțin deocamdată. Nu te da mare cu obiectivul acela al tău. Ce e ochiul obiectivului în fața acelui ochi imens și cald, care privește de pe boltă! Și ce loc ocupi tu însuți în cîmpul vizual al acelui ochi, ca să te dai mare!

Mă simt ușor apăsat. Nu de ideea proprici mele lipse de importanță, ci de capul Linei rezemat de umărul meu. Un păr negru, bogat și un miros de parfum. Mă mișc ușor pentru a-i da posibilitatea să se instaleze mai comod, lucru de care ea se și grăbește să abuzeze. Acum, în afara greutății capului, simt și căldura sînilor. Ciudate ființe mai sînt și femeile astea. Au nevoie de sprijin și, ce e mai important, reușesc să-l găsească, chiar dacă acest sprijin e atît de șubred ca un fotograf concediat.

— Bciane, te-ai gîndit? o aud pe Lina rostind în starea ei de piroteală.

— La ce să mă gîndesc?

— Dacă mă primești pentru o zi-două.

— Lasă asta, acum fă bine și dormi, îi spun eu.

— Poate chiar și pentru mai mult, rostește Lina în aceeași stare de piroteală.

— Lasă asta, acum fă bine și dormi, repet eu. Mai avem pînă la Sofia.

Lector : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar 8 XI 1988
Coli de tipar : 35

Cd. 839 — Intreprinderea Poligrafică „Informația"
str. Brezoianu nr. 13—25
BUCUREȘTI

Personalitate marcantă a literaturii bulgare actuale, BOGOMIL RAINOV se naște la Sofia în 1919. După absolvirea Facultății de filozofie a Universității „Kliment Ohridski", funcționează o vreme ca profesor de estetică la Institutul de arte plastice. În perioada 1953-1960 lucrează în diplomație, ca atașat cultural al R.P.B. la Paris. Ulterior face parte din conducerea unor importante publicații literare. Debutează ca poet în perioada interbelică, pentru ca la sfîrșitul anilor '50 să se consacre aproape exclusiv prozei.

Cunoscut la noi prin romanele Afacerea „Kometa", Inspectorul și noaptea, Marea plictiseală ș.a., Bogomil Rainov reintră în atenția publicului cititor român cu alte două romane, inspirate tot din realitățile vieții bulgare contemporane. Autorul abordează o interesantă gamă de probleme etice, apelînd la bogatele resurse ale comicului, care variază de la umorul bonom, la ironie și sarcasm. Optimismul, dragostea de viață, altruismul și umanismul se reunesc aici într-o incontestabilă reușită artistică.

Lei 24